doc. ThDr. Ján Husár, PhD. (ed.)

PRAWOSŁAWNY BIBLIJNY ALMANACH
II/2022

Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawoslavnej ELPIS
Gorlice 2022

Redaktor wydania: doc. ThDr. Ján Husár, PhD.

Rada naukowa:
J.E. Abp ThDr Paisjusz (Martyniuk), PhD.
prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.
Ks. dr hab. Marek Ławreszuk
doc. ThDr. Štefan Pružinský, PhD.
doc. ThDr. Ján Husár, PhD.
Ks. ThDr. Roman Dubec, PhD.

Rada redakcyjna:
prof. ThDr. Alexander Cap., CSc. – przewodniczący
prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.
doc. ThDr. Štefan Šak, PhD.
doc. ThDr. Ján Husár, PhD.
doc. ThDr. Miroslav Župina, PhD.
ThDr. Vladimír Kocvár, PhD.

Recenzenci:
J.E. Abp ThDr Paisjusz (Martyniuk), PhD.
Ks. dr Artur Aleksiejuk
Ks. dr Andrzej Konachowicz
doc. ThDr. Ján Husár, PhD.

ISBN 978-83-63055-47-9

SPIS TREŚCI

ALEXANDER CAP
Mojžišov návrat do Egypta
(Biblicko-exegetický komentár na 2Mjž 4, 18-31).....4

ALEXANDER CAP
Mojžiš pred faraónom (Biblicko-exegetický komentár na 1Mjž 5, 1-23).....23

ŠTEFAN PRUŽINSKÝ
Mimoriadna závažnosť hriechu duchovného a telesného cudzoložstva.....45

ŠTEFAN ŠAK
Manželstvo v kontexte pádu našich prarodičov.....54

JÁN PILKO
Život kresťanov v katakombách.....65

KAREL SOUKAL
Penologie jako věda vs láska a Evangelium
(duchovní pohled bývalého pravoslavného vězeňského kaplana
do zákulisí věznice).....77

VILIAM KIMÁK
Boj s pokušeniami pod vplyvom Božieho pôsobenia.....107

Otázka o viere (preklad).....114

O nevyhnutnosti skúmať kresťanovi duch učenia predkladanými
rôznymi učiteľmi viery (preklad).....131

Úvaha o tom, prečo myšlienka o smrti zachvacuje ľudí trýznivým strachom
(V čom tkvie strach pred smrťou?) (preklad).....149

MOJŽIŠOV NÁVRAT DO EGYPTA
(Biblicko-exegetický komentár na 2Mjž 4, 18-31)

prof. ThDr. Alexander Cap, CSc.

4, 18 ἐπορεύθη δὲ Μωυσῆς καὶ ἀπέστρεψεν πρὸς Ιοθορ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ λέγει πορεύσομαι καὶ ἀποστρέψω πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου τοὺς ἐν Αἰ γύπτῳ καὶ ὄψομαι εἰ ἔτι ζῶσιν καὶ εἶπεν Ιοθορ Μωυσῇ βάδιζε ὑγιαίνων
19 μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκείνας ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου εἶπεν δὲ κύριος πρὸς Μωυσῆν ἐν Μαδιαμ βάδιζε ἄπελθε εἰς Αἴγυπτον τεθνήκασιν γὰρ πάντες οἱ ζητοῦντές σου τὴν ψυχήν
20 ἀναλαβὼν δὲ Μωυσῆς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία ἀνεβίβασεν αὐτὰ ἐπὶ τὰ ὑποζύγια καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Αἴγυπτον ἔλαβεν δὲ Μωυσῆς τὴν ῥάβδον τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ
21 εἶπεν δὲ κύριος πρὸς Μωυσῆν πορευομένου σου καὶ ἀποστρέφοντος εἰς Αἴγυπτον ὅρα πάντα τὰ τέρατα ἃ ἔδωκα ἐν ταῖς χερσίν σου ποιήσεις αὐτὰ ἐναντίον Φαραω ἐγὼ δὲ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ ἐξαποῦ τείλῃ τὸν λαόν
22 σὺδὲ ἐρεῖς τῷ Φαραω τάδε λέγει κύριος υἱὸς πρωτότοκός μου Ισραηλ
23 εἶπα δέ σοι ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου ἵνα μοι λατρεύσῃ εἰ μὲν οὖν μὴ βούλει ἐξαποστεῖλαι αὐτούς ὅρα οὖν ἐγὼ ἀποκτενῶ τὸν υἱόν σου τὸν πρῶ τότοκον
24 ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἐν τῷ καταλύματι συνήντησεν αὐτῷ ἄγγελος κυρίου καὶ ἐζήτει αὐτὸν ἀποκτεῖναι
25 καὶλαβοῦσα Σεπφωρα ψῆφον περιέτεμεν τὴν ἀκροβυστίαν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς καὶ προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας καὶ εἶπεν ἔστη τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς τοῦ παιδίου μου
26 καὶἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ διότι εἶπεν ἔστη τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς τοῦ παιδίου μου
27 εἶπεν δὲ κύριος πρὸς Ααρων πορεύθητι εἰς συνάντησιν Μωυσεῖ εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐπορεύθη καὶ συνήντησεν αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει τοῦ θεοῦ καὶ κατ ἐφίλησαν ἀλλήλους
28 καὶἀνήγγειλεν Μωυσῆς τῷ Ααρων πάντας τοὺς λόγους κυρίου οὓς ἀ πέστειλεν καὶ πάντα τὰ σημεῖα ἃ ἐνετείλατο αὐτῷ
29 ἐπορεύθη δὲ Μωυσῆς καὶΑαρων καὶσυνήγαγον τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ισραηλ
30 καὶἐλάλησεν Ααρων πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἃ ἐλάλησεν ὁ θεὸς πρὸς Μωυσῆν καὶ ἐποίησεν τὰ σημεῖα ἐναντίον τοῦ λαοῦ
31 καὶἐπίστευσεν ὁ λαὸς καὶ ἐχάρη ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τοὺς υἱοὺς Ισραηλ καὶ ὅτι εἶδεν αὐτῶν τὴν θλῖψιν κύψας δὲ ὁ λαὸς προσεκύνησεν

4, 18-31: *Mojžiš odišiel naspäť k svojmu svokrovi Iothorovi. Hovorí: „Pôjdem naspäť k svojim bratom v Egypte a pozriem sa, či ešte žijú.“ Iothor povedal*

Mojžišovi: „Choď šťastlivo.“ O mnoho dní neskôr kráľ Egypta zomrel. Pán povedal Mojžišovi v Madiame: „Choď naspäť do Egypta; všetci totiž, čo usilovali o tvoj život, sú mŕtvi.“ Mojžiš teda, vzal (svoju) ženu a deti, vysadil ich na oslov a vrátil sa do Egypta. Mojžiš si vzal do ruky palicu, (ktorú dostal) od Boha. Pán povedal Mojžišovi: „Keď prídeš naspäť do Egypta, dávaj pozor, aby si pred faraónom vykonal všetky zázraky, ktoré som dal do tvojej moci. Ja však urobím jeho srdce neoblomným a (tak) neprepustí ľud. A povieš faraónovi: Toto hovorí Pán: „Izrael (je) môj prvorodený syn. Povedal som ti: Prepusti môj ľud, aby si ma uctil. Ak ich teda nebudeš chcieť prepustiť, nuž dávaj pozor: Ja zabijem tvojho prvorodeného syna.“ (Keď bol) počas cesty v hostinci, stretol sa s ním Pánov anjel a usiloval sa ho zabiť. Sephóra vzala pazúrik a obrezala predkožku svojho syna, padla k (anjelovým) nohám a povedala: „Zastavila sa krv z obriezky môjho dieťaťa.“ A odišiel od neho, lebo povedala: „Zastavila sa krv z obriezky môjho dieťaťa.“ Pán povedal Áronovi: „Choď v ústrety Mojžišovi na púšť.“ Išiel teda, stretol sa s ním pri Božom vrchu a pobozkali sa navzájom. Mojžiš oznámil Áronovi všetky Pánove slová, ktorými (ho) vyslal a všetky znamenia, ktoré mu prikázal (urobiť). Mojžiš a Áron odišli a zhromaždili radu starších (zo) synov Izraela. Áron predniesol všetky tie výroky, ktoré Pán povedal Mojžišovi a (on) urobil znamenia v prítomnosti ľudu. A ľud uveril a zaradoval sa, že Boh zhliadol na synov Izraela a že uvidel ich súženie. A ľud sa zohol a poklonil sa.

4, 18 По́йде же мѡѷсе́й, и҆ возврати́сѧ ко і҆ѳѳо́рꙋ те́стю своемꙋ̀ и҆ речѐ: пойдꙋ̀ и҆ возвращꙋ́сѧ ко бра́тїи мое́й, и҆̀же во є҆гѵ́птѣ, и҆ ᲂу҆ви́ждꙋ, а҆́ще є҆щѐ жи́ви сꙋ́ть. И҆ речѐ і҆ѳѳо́ръ къ мѡѷсе́ю: и҆дѝ здра́въ. По дне́хъ же ѻ҆́ныхъ мно́гихъ, ᲂу҆́мре ца́рь є҆гѵ́петскїй. 19 И҆ речѐ гдⷭ҇ь къ мѡѷсе́ю въ землѝ мадїа́мстѣй: и҆дѝ, ѿидѝ во є҆гѵ́петъ: и҆змро́ша бо всѝ и҆́щꙋщїи дꙋшѝ твоеѧ̀. 20 Пои́мъ же мѡѷсе́й женꙋ̀ свою̀ и҆ ѻ҆троча́та, всадѝ ѧ҆̀ на ѻ҆слѧ́та, и҆ возврати́сѧ во є҆гѵ́петъ. И҆ взѧ̀ мѡѷсе́й же́злъ, и҆́же ѿ бг҃а, въ рꙋ́кꙋ свою̀. 21 Рече́ же гдⷭ҇ь къ мѡѷсе́ю: и҆дꙋ́щꙋ тебѣ̀ и҆ возвраща́ющꙋсѧ во є҆гѵ́петъ, зрѝ всѧ̑ чꙋдеса̀, ꙗ҆̀же да́хъ въ рꙋ́цѣ твоѝ, да сотвори́ши ѧ҆̀ пред̾ фараѡ́номъ: а҆́зъ же ѡ҆жесточꙋ̀ се́рдце є҆гѡ̀, и҆ не ѿпꙋ́ститъ люді́й: 22 ты́ же возглаго́леши фараѡ́нꙋ: сїѧ̑ гл҃етъ гдⷭ҇ь бг҃ъ є҆вре́йскїй: сы́нъ мо́й пе́рвенецъ і҆и҃ль: 23 рѣ́хъ же тебѣ̀: ѿпꙋстѝ лю́ди моѧ̑, да мѝ послꙋ́жатъ:

а҆́ще оу҆́бѡ не хо́щеши ѿпꙋсти́ти и҆̀хъ, блюди̇̀ оу҆̀бо, а҆́зъ оу҆бїю̀ сы́на твоегѡ̀
пе́рвенца. 24 Бы́сть же на пꙋти̇̀ на станꙋ̀, срѣ́те є҆гѡ̀ а҆́гг҃лъ гдⷭ҇нь и҆ и҆ска́ше
є҆гѡ̀ оу҆би́ти. 25 И҆ взе́мши сепфѡ́ра ка́мень, ѡ҆брѣ́за коне́чнꙋю пло́ть сы́на
своегѡ̀, и҆ припадѐ къ ногáмъ є҆гѡ̀ и҆ речѐ: ста̀ кро́вь ѡ҆брѣ́занїѧ сы́на
моегѡ̀. 26 И҆ ѿи́де ѿ негѡ̀ а҆́гг҃лъ, зане́же речѐ: ста̀ кро́вь ѡ҆брѣ́занїѧ сы́на
моегѡ̀. 27 Рече́ же гдⷭ҇ь ко а҆арѡ́нꙋ: и҆зы́ди во срѣ́тенїе мѡѷсе́ю въ
пꙋсты́ню. И҆ и҆́де, и҆ срѣ́те є҆гѡ̀ въ горѣ̀ бж҃їи: и҆ цѣлова́стасѧ ѻ҆́ба. 28 И҆
повѣ́да мѡѷсе́й а҆арѡ́нꙋ всѧ̑ словеса̀ гдⷭ҇нѧ, ꙗ҆̀же посла̀, и҆ всѧ̑ зна́менїѧ,
ꙗ҆̀же заповѣ́да є҆мꙋ̀. 29 И҆́де же мѡѷсе́й и҆ а҆арѡ́нъ, и҆ собра́ша всѧ̑ ста́рцы
сынѡ́въ і҆и҃левыхъ: 30 и҆ глаго́ла и҆̀мъ а҆арѡ́нъ всѧ̑ словеса̀ сїѧ̑, ꙗ҆̀же гл҃а бг҃ъ
къ мѡѷсе́ю: и҆ сотвори̇̀ зна́менїѧ пред̾ людьми̇̀. 31 И҆ вѣ́роваша лю́дїе,
и҆ возра́довашасѧ, ꙗ҆́кѡ посѣти̇̀ бг҃ъ сы́ны і҆и҃левы и҆ ꙗ҆́кѡ призрѣ̀ на и҆́хъ
скорбѣ́нїе: и҆ преклóншесѧ лю́дїе поклони́шасѧ.

4, 18-31: *И пошел Мойсей и возвратился к Иофору, тестю, и сказал ему: пойду я, и возвращусь к братьям моим, которые в Египте, и посмотрю, живы ли еще они? И сказал Иофор Моисею:иди с миром. (Спустя много времени умер царь Египетский.) И сказал Господь Моисею в (земле) Мадиамской: пойди, возвратись в Египет; ибо умерли все, искаше души твоей. И взял Моисей жену свою и сыновей своих, посадил их на осла и отправился в землю Египетскую. И жезл Божий Моисей взял в руку свою. И сказал Господь Моисею: когда пойдешь и возвратишься в Египет, смотри, все чудеса, которые Я поручил тебе, сделай пред лицем фараона. А Я ожесточу сердце его, и он не отпустит народа. И скажи фараону: так говорит Господь (Бог Еврейский): Израиль есть сын Мой, первенец Мой. Я говорю тебе: отпусти сына Моего, чтобы он совершил Мне служение; а если не отпустишь его, то вот, Я убью сына твоего, первенца твоего. Дорогою на ночлеге случилось, что встретил его Господь, и хотел умертвить его. Тогда Сепфора, взяв каменный нож, обрезала крайнюю плоть сына своего и, бросив к ногам его, сказала: ты жених крови у меня. И отошел от него Господь. Тогда сказала она: жених крове – по обрезанию. И Господь сказал Аарону: пойди навстречу Моисею в пустыню. И он пошел, и встретился с ним при горе Божией, и поцеловал его. И пересказал Моисей Аарону все*

слова Господа, Который его послал, и все знамения, которые Он заповедал. И пошел Моисей с Аароном, и собрали они всех старейшин сынов Израилевых; И пересказал (им) Аарон все слова, которые говорил Господь Моисею, и сделал Моисей знамения пред глазами народа. И поверил народ. И услышали, что Господь посетил сынов Израилевых и увидел страдание их, и преклонились они и поклонились.

4,18 וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל־יֶתֶר חֹתְנוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלְכָה נָּא וְאָשׁוּבָה אֶל־אַחַי
אֲשֶׁר־בְּמִצְרַיִם וְאֶרְאֶה הַעוֹדָם חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לֵךְ לְשָׁלוֹם
19 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְיָן לֵךְ שֻׁב מִצְרָיִם כִּי־מֵתוּ כָּל־הָאֲנָשִׁים
הַמְבַקְשִׁים אֶת־נַפְשֶׁךָ
20 וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו וַיַּרְכִּבֵם עַל־הַחֲמֹר וַיָּשָׁב אַרְצָה מִצְרָיִם
וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־מַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ
21 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּלֶכְתְּךָ לָשׁוּב מִצְרַיְמָה רְאֵה כָּל־הַמֹּפְתִים אֲשֶׁר
־שַׂמְתִּי בְיָדֶךָ וַעֲשִׂיתָם לִפְנֵי פַּרְעֹה וַאֲנִי אֲחַזֵּק אֶת־לִבּוֹ וְלֹא יְשַׁלַּח אֶת־הָעָם
22 וְאָמַרְתָּ אֶל־פַּרְעֹה כֹּה אָמַר יְהוָה בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל
23 וָאֹמַר אֵלֶיךָ שַׁלַּח אֶת־בְּנִי וְיַעַבְדֵנִי וַתְּמָאֵן לְשַׁלְּחוֹ הִנֵּה אָנֹכִי הֹרֵג
אֶת־בִּנְךָ בְּכֹרֶךָ
24 וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמָּלוֹן וַיִּפְגְּשֵׁהוּ יְהוָה וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ
25 וַתִּקַּח צִפֹּרָה צֹר וַתִּכְרֹת אֶת־עָרְלַת בְּנָהּ וַתַּגַּע לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי
חֲתַן־דָּמִים אַתָּה לִי
26 וַיִּרֶף מִמֶּנּוּ אָז אָמְרָה חֲתַן דָּמִים לַמּוּלֹת ף
27 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵךְ לִקְרַאת מֹשֶׁה הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלֶךְ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ
בְּהַר הָאֱלֹהִים וַיִּשַּׁק־לוֹ
28 וַיַּגֶּד מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן אֵת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ וְאֵת כָּל־הָאֹתֹת
אֲשֶׁר צִוָּהוּ
29 וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיַּאַסְפוּ אֶת־כָּל־זִקְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
30 וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וַיַּעַשׂ הָאֹתֹת
לְעֵינֵי הָעָם
31 וַיַּאֲמֶן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־פָקַד יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת־עָנְיָם
וַיִּקְּדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ

4, 18-31: *Mojžiš odišiel naspäť k svojmu svokrovi Jetrovi. Povedal mu: „Pôjdem naspäť k svojim bratom, ktorí sú v Egypte a pozriem sa, či sú ešte nažive.“*

Jetro povedal Mojžišovi: „Choď v pokoji.“ PÁN povedal Mojžišovi v Midiáne: „Choď naspäť (do) Egypta, lebo všetci ľudia, čo ti číhali na život, zomreli.“ Mojžiš vzal svoju ženu a svojich synov, vysadil ich na osla a vrátil sa do egyptskej krajiny. Mojžiš si vzal do ruky Božiu palicu. PÁN povedal Mojžišovi: „Keď prídeš naspäť do Egypta, hľaď, aby si pred faraónom vykonal všetky zázraky, ktoré som dal do tvojej moci. Ja však urobím jeho srdce neoblomným a (tak) neprepustím ľud. A povieš faraónovi: Toto hovorí PÁN: „Môj syn , môj prvorodený je Izrael. Povedal som ti: Prepusti môjho syna, aby mi slúžil! Odmietol si ho však prepustiť. A tak ja zabijem tvojho syna, tvojho prvorodeného.“ Keď bol počas cesty v nocľahárni, stretol ho PÁN a usiloval sa ho usmrtiť. Cippora však vzala pazúrik, zrezala predkožku svojho syna, dotkla sa jeho nôh a povedala: „Veď ty si pre mňa ženích krvi.“ A odvrátila sa od neho. Vtedy povedala: „Ženích krvi pre obriezky.“ Pán povedal Áronovi: „Choď v ústrety Mojžišovi na púšť!“ Išiel (teda), stretol sa s ním pri Božom vrchu a pobozkal ho. Mojžiš oznámil Áronovi všetky slová PÁNA, ktorý ho poslal, a všetky znamenia, ktoré mu prikázal (urobiť). Mojžiš šiel s Áronom a zhromaždili všetkých starších synov Izraela. Áron predniesol všetky slová, ktoré PÁN hovoril Mojžišovi a (on) robil znamenia pred zrakom ľudu. A ľud uveril. Keď počuli, že PÁN navštívil synov Izraela a že videl ich trápenie, zohli sa a poklonili sa.

4, 18-31: *Moše odešel, vrátil se k svému tchánu Jitrovi a řekl mu: „Dovol mi odejít, vrátím se ke svým bratřím, kteří jsou v Micrajim, a podívám se, jsou-li ještě živí!“, načež Jitro Mošemu pravil: „Ubírej se k míru.“ A Hospodin řekl Mošemu v Midjánu: „Jdi, vrať se do Micrajim, neboť všichni ti muži, žádající si tvého života zemřeli.“ A Moše vzal svou ženu a své syna, vysadil je na osla a vracel se do země Micrajim, a do ruky vzal Moše Boží hůl. A Hospodin řekl Mošemu: „Jdeš-li se vrátit do Micrajim, věz, že při všech těch divech, které jsem vložil do tvé ruky a které budeš dělat před faraonem, budu zatvrzovat jeho srdce a on ten lid nepropustí. Preto řekneš faraonovi: Takto pravil Hospodin: Jisrael je můj prvorozený syn. A tobě říka: Propusť mého syna, ať mi slouží, a kdyby ses zdráhal jej propustit, zabiji já tvého prvorozeného syna!“ Cestou v hostinci se stalo, že ho Hospodin navštívil a hrozil jej usmrtit. Cipora však popadla nůž, uřízla předkožku svého syna, hodila ji k jeho nohám a řekla: „Buď mi ženichem vykoupeným krví!“ A když se od něj odtáhl, pravila: Ženichem vykoupeným krví při obřízce!“ A Hospodin řekl Aharonovi: „Jdi do pouště vstříc Mošemu!“ a on šel a potkal se s ním na Boží hoře a políbil ho. Moše pak*

vypověděl Aharonovi všechna Hospodinova slova, s nimiž jej vyslal, a všechna ta znamení, která mu přikázal. A Moše a Aharon šli a shromáždili všechny starší synů Jisraele. A Aharon povědel všechna ta slova, která Hospodin řekl Mošemu, a učinil před očima lidu ta znamení. A lid uvěřil, a slyšíce, že Hospodin zaznamenal syny Jisraele a viděl jejich bídu, padli na kolena a klaněli se k zemi.

4, 18. Mojžiš neuvádza dôvod svojho odchodu do Egypta. Hovorí pravdu, ale neodkrýva ju celú. Robí to preto, aby ho žena a tesť neodhovárali od ťažkého podujatia, keď má splniť to, čím ho Boh poveril.

4, 19. Všetci... pomreli. Vrátane Thutmosa II.

4, 20. Synovia. Geršom (2, 22) a Eliezer. Aj keď ten druhý sa spomína až v 18, 4, v tomto čase už žil.

Rabínsky komentár: Na osla. Určitý člen pred slovom **osol** naznačuje u rabínov výnimočnosť tohto zvieraťa. Podľa tradície to bol ten istý osol, ktorého Abrahám osedlal, keď išiel obetovať Izáka (1Mjž 22, 3) a na ktorom má prísť Mesiáš, ako píše prorok: *Ponížený je a nesie sa na oslovi* (Zach 9, 9). Vysadnúť **na osla** alebo niesť sa na ňom symbolicky znamená mať nadvládu nad celým pozemským svetom (zmenou vokalizácie možno totiž slovo **osol (chamor)** prečítať ako *materiál (chomer*). Táto nadvláda sa pripisuje Abrahámovi, Mojžišovi a Mesiášovi (Gur Arie in Scherman a kol. 2004, 311).

Patristický komentár: Blaž. Augustín[1] hovorí o protirečení toto: „Skôr bolo povedané, že Mojžiš posadil na voz svoju ženu a deti, aby spoločne odcestovali do Egypta. Jeho svokor prišiel za ním až potom, čo vyviedol národ z Egypta (1Mjž 18, 1-12). Tu môžu vzniknúť tieto otázky: Bol Jetro spolu s deťmi, keď Boh chcel usmrtiť Mojžiša alebo jeho syna prostredníctvom anjela smrti? (4, 24-27). Niektorí to vysvetľujú, že anjel tu bol poslaný preto, aby sa žena vystrašila a nesprevádzala Mojžiša pri jeho službe, pretože mu iba prekážala pri plnení Božej vôle.

4, 21. Zázraky. V knihe Exodus sa zatvrdenie srdca faraóna pripisuje deväťkrát Bohu (7, 3; 9, 12; 10, 1.20.27; 11, 10; 14, 4.8; Joz 11, 20 a Rim

[1] ИПОНСКИЙ, А.: Вопросы на Семикнижие. Cl. 0270, 2. Quaest. Exodi. 12. 163. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 39.

9, 17-18). Ďalších deväťkrát je napísané, že faraón si zatvrdil svoje srdce (7, 13-14.22; 8, 11.15.28; 9,7.34-35). Faraón bol tým, kto sa zatvrdil pri prvých piatich ranách. Až pri šiestej rane sa priamo spomína, že faraónovo srdce zatvrdil Boh (9, 12), ako tu o tom hovorí Mojžiš (Rim 1, 24-28).[1]

Zmienke o zatvrdení faraónovho srdca musíme porozumieť podobne ako slovám o zoslaní „zlého ducha" na šekemského samovládcu Abimelecha (Sud 9, 23) alebo spreneveru kráľa Saula (1 Sam 16, 14; 18, 10 a 19, 9). Faraón nie je iba obyčajný smrteľník, je to reprezentant egyptských bohov, predstaviteľ moci, ktorá Hospodina neuznáva a protiví sa mu (5, 2). Hospodin ho v tejto zatvrdilosti nechá a dokonca ho použije na zdôraznenie svojej slávy. Tým bude Boží ľud poučený, že ani najväčší odpor nemôže prekaziť Hospodinove plány.[2]

Patristický komentár: Origenes[3] teologizuje, hovorí o zatvrdilosti srdca a probléme slobodnej vôle toto: Mnohí sa pozastavili nad vyjadrením, že keď Boh zatvrdil srdce faraóna a ten hrešil, on sám (panovník) za to vlastne nemohol. Ako keby nemal slobodu výberu – slobodnú vôľu. Niekto povedal, že sú ľudia, ktorí nemajú slobodnú vôľu a ak zahynú (spáchajú samovraždu? pozn. a.), vlastne za to nemôžu. U Ezechiela čítame (11, 19-20): „Zoberiem od nich srdce kamenné a dám im srdce telesné, aby dodržiavali Božie prikázania." Ak by to tak bolo, tak by sme Boha obvinili za to, že človek hreší. (A to nie je pravda – pozn. a.)

Blaž. Augustín[4] hovorí: „Neoberajte faraóna o to, že sa mohol slobodne rozhodovať len preto, že sa na niektorých miestach hovorí: „Ja som mu zatvrdil srdce." Pretože on sám – faraón si zatvrdil srdce. Veď keď sa Egypťania zbavili dotieravých múch, ako sa píše v (8, 15), že si sám zatvrdil svoje srdce a preto nechcel prepustiť národ".

[1] *Sväté písmo Starého a Nového zákona.* Trnava 1996, s. 134.

[2] *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon*. Praha 1991, s. 218-220.

[3] ОРИГЕН, О началах. TLG 2042.002, 3.1.7.7-19. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 39.

[4] ИПОНСКИЙ, А.: О благодати и свободной воле.PL 44: 911.*Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 39.

Lopuchin[1] hovorí o zatvrdilosti faraónovho srdca toto: „Hoci sa zatvrdilosť faraónovho srdca pripisuje Bohu, v skutočnosti vinníkom takéhoto kamenného srdca je sám faraón. Je pyšný, ziskuchtivý a nechce sa podriadiť vyššej Božej vôli. Boží príkaz prepustiť izraelský národ je pre neho neprijateľný, a preto ho odmieta splniť.

Faraón je typologickým obrazom toho, ako sa človek protiví Božej vôli. Ani hrozné znamenia, ktoré onedlho nastali, nedokázali usmerniť vôľu človeka (egyptského panovníka). Iba keď hrozí ozajstné nebezpečenstvo, faraón ustupuje, ale potom hneď pokračuje a v urputnom boji s Bohom. Inými slovami, ani očividné zázraky a znamenia neprivádzajú človeka k pravej viere v jediného Boha.[2]

4, 22. Prvorodený syn. Obrazné vyjadrenie, ktoré naznačuje zvláštny vzťah Izraela k Bohu (Jer 31, 9 a Oz 11, 1).

Rabínsky komentár: Podľa Rašiho nemožno slovo **prvorodený** chápať doslova, skôr označuje dôležitosť a vážnosť, akú mal prvorodený syn, podobne ako v žalme: *Ja ho ustanovím za prvorodeného* (Ž 89, 28) (Raši in Herczeg 2003, 38). Midraš, naopak, stavia výklad na doslovnom zmysle. Boh tu podľa neho spečatil a potvrdil platnosť práva prvorodeného, ktoré si Jakub kúpil od Ezaua (1Mjž 25, 31-33).

Patristický komentár: Origenes[3] o vyvolenom izraelskom národe hovorí toto: „Čo dôležitejšie môže byť povedané o izraelskom národe ako to, že je to „jediný Boží syn"? Keď sa ocitnú v diaspóre, sami budú hovoriť o sebe, že sú Božie deti rozptýlené všade. Aj za nich mal zomrieť Isus, aby ich dal dokopy."

4, 23. Izrael je prvorodeným Božím, lebo Boh si ho vyvolil mimoriadnym spôsobom na veľké poslanie. Z neho sa narodil Mesiáš, Syn Boží, Izrael je prvorodeným vzhľadom na pohanov, ktorí len neskoršie budú povolaní k pravej viere.

---

[1] ЛОПУХИН, А.: *Толковая Библия.Т. 1.* Петербург 1904 – 1907, s. 287.

[2] МЕНЬ, А.: *Исагогика – Ветхий Завет*. Москва 2000, s. 200. Christos vytýkal samotným vodcom izraelského národa, že sa dopúšťajú podobného hriechu ako vtedy, keď žiadali od Isusa zázraky, t.j., aby potvrdil svoj Božský pôvod, že je Mesiáš: „Zlé a cudzoložné pokolenie vyhľadáva znamenia..." Mt 12, 39.

[3] ОРИГЕН, Комментарии на Евангелие от Иоанна. TLG 2042.079. 28.21.185.1-6. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 40.

Rabínsky komentár: Hoci smrť prvorodených nastala až ako posledná rana, Mojžiš mal na ňu upozorniť faraóna hneď na začiatku, pretože bola najtvrdšia zo všetkých desiatich. Raši pri výklade tohto v. používa príbeh Jóba (36, 22), aby ukázal, že Boh takýmto spôsobom poučuje hriešnika (v našom prípade faraóna) a varuje ho, aby mohol robiť pokánie (porov. ExRb 9, 9: porov. Raši in Herczeg 2003, 39).

Zabijem tvojho prvorodeného syna. Predzvesť desiatej rany (11, 5 a 12, 12).

Patristický komentár: Origenes[1] hovorí o Božej spravodlivosti toto: „Prečo Boh ponižuje faraóna a hovorí mu: „Ty nechceš prepustiť môj národ a ja ti zoberiem všetkých tvojich prvorodených synov v Egypte[2]“. To povedal faraónovi cez Mojžiša. Je nevyhnutné, aby veriaci veril, že to, čo je napísané v Písme, považoval za pravdu a Boha vnímal ako spravodlivého a dobre zmýšľajúceho. Pretože Boh je spravodlivý“.

4, 24-26. Udalosť je tajomná. Mojžiš sa tu nespomína menom. Pravdepodobne sa tu chce zdôrazniť dôležitosť obriezky. Jeden z možných

[1] ОРИГЕН, О началах. TLG 2042.002, 3.1.9.9-15. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 40.

[2] Iba Boh, ktorý dáva ľuďom život, má právo aj tento život ľuďom zobrať. Je to Božie výsadné právo, na ktoré nemá právo človek. Bohorovnosť dnešného človeka, ktorú kritizuje Christova Cirkev, spočíva v tom, že dnes človek cez politikov chce uzákoniť eutanáziu. Týmto chce odsunúť Pána Boha zo svojho najvyššieho miesta Sudcu a postaviť sa na miesto Pána Boha. Chce ľudsky a „spravodlivo“ rozhodovať i tom, kto bude a kto už nebude žiť na tomto svete namiesto toho, aby podľa Hippokratovej prísahy do posledného dychu pomáhali chorému v jeho ťažkej chorobe. To podporujú aj zdravotné poisťovne v rámci ekonomického šetrenia, aby sa zbytočne nevrážali finančné prostriedky do ťažko chorých pacientov, pričom sa nevedomky dostávajú na duchovnú úroveň Adolfa Hitlera a jeho hlavného lekára Mengeleho v koncentračnom tábore, kde na zdravých, ale aj na chorých robili všemožné pokusy a nehumánnym spôsobom pod odborným vedením ich posielali na pravdu Božiu do večnosti. Nevyliečiteľne chorí totiž nemali právo na život - tak znela pravda propagovaná fašistami, ktorí sa usilovali o vytvorenie zdravej rodiny a zdravej spoločnosti. To znamená, že fašistické myšlienky sa úmyselne alebo náhodne aplikujú aj v dnešnej demokratickej spoločnosti. Keď sa pominie staršia generácia, ktorá na to poukazuje, o to ľahšie sa tieto myšlienky budú presadzovať v spoločnosti. Pozn. a.

výkladov je, že Cippora náhradnou obriezkou, ktorú urobila na synovi, zachránila manžela.[1]

Niektorí komentátori (napr. Hall 1992, 1026) vidia paralelu s naším príbehom v starom fenickom mýte, o ktorom písal Filón z Bybla a ktorý sa nám zachoval v Euzébiovom Preparatio Evanglica. Podľa spomínanej tradície, v čase hroziacej pohromy boh Kronos (boh času) obetoval jediného syna svojmu otcovi Uranovi, ktorého si chcel uzmieriť. On sám si potom obrezal genitálie a donútil svojich druhov urobiť to isté (Prep. Ev. 1.10.33, 34). Obriezka je v tomto príbehu vlastne aktom kastrácie a Kronos si týmto spôsobom chcel uzmieriť otca, lebo sám bol príčinou otcovej kastrácie (Abuch 2003, 82). Takto postavený príbeh nemôže tvoriť paralelu s naším textom, ktorý je nutné vnímať v kontexte hebrejskej tradície. Geršom nebol obrezaný vôbec a Mojžiš bol zrejme obrezaný len ako Egypťan[2], čo bol dôvod Božieho zásahu. Myšlienka, že zmluvná krv odvracia nebezpečenstvo je prítomná aj v neskôr sa odvíjajúcom pesachovom príbehu, kde ničiaci anjel uchráni domy, ktoré majú na verajach pesachovú krv ako znamenie. Previazanosť obriezky a zmluvy sa zdôrazňuje v 1Mjž 17 (porov. 34, 14-17). Pravdepodobne Joz 5, 2-9 opisuje zmluvný obrad vo svätyni v Gilgale.[3]

Zámeno „ho" vo verši 24 označuje skôr Geršóna než Mojžiša. Nech je to akokoľvek, slová „stretol ho Hospodin a chcel ho zabiť", môžu byť ďalším príkladom Boha ako prvej príčiny – možno cez nehodu alebo náhlu chorobu. Mojžišova rodina je teraz spojená s izraelskými predkami – s Božím ľudom – zmluvným znamením obriezky.[4]

[1] Záhadná je stať kvôli krátkosti a nezačlenenia do súvisu. Mojžiš sa tu nemenuje a nevedno, na koho sa vzťahujú osobné zámená. Možno sa domnievať, že Mojžiš vzbudil Boží hnev preto, lebo nebol obrezaný. Cippora hnev utíšila, keď skutočne obrezala svojho syna a predstierala Mojžišovu obriezku, dotknúc sa jeho pohlavia („jeho nôh" – porov. Iz 6, 2 a 7, 20), predkožky chlapca. O obriezke porov. 1Mjž 17, 10. *Pentateuch. Päť kníh Mojžišových s komentármi Jeruzalemskej Biblie.* Trnava 2004, s. 82-83.

[2] Iba ako hygienický úkon. Nie ako náboženský. Pozn. a.

[3] *Exodus, Komentáre k Starému zákonu.* 3. Zväzok. Trnava 2013, s.159-162.

[4] Ilustrovaná príručka k Biblii. Slovenská biblická spoločnosť. Banská Bystrica 2001. Preklad P. – D. Alexandrovci, s. 163.

4, 24. Miesto nočného odpočinku. Možno pri vode, kde mohli pocestní stráviť noc, **stretol ho Hospodin a chcel ho usmrtiť**. Zjavne preto, že Mojžiš neobrezal svojho syna (1Mjž 17, 9-14).

LXX hovorí o bytosti ako o anjelovi JHWH. Akvila vo svojom preklade a targum Onkelos definuje bytosť ako „Boha".

Rabínský komentár: Z verša nie je jednoznačné, či sa PÁN **usiloval usmrtiť** Mojžiša alebo jeho neobrezaného syna. Raši sa prikláňa k prvej možnosti, že Mojžiš mal byť usmrtený, lebo neobrezal svojho syna Eliezera (porov. Raši in Herczeg 2003, 29). Talmud (porov. Nearim 32a) obhajuje Mojžiša pred zdanlivou nedbalosťou. Prvé tri dni po obriezke sú totiž najbolestivejšie a pre osemdňové dieťa kritické. Otec preto nechcel novorodeného syna obrezať a hneď sa vydať na cestu, čím by ho vystavil nebezpečenstvu, ale nechcel ani odložiť cestu o tri dni, keďže PÁN mu prikázal ísť. Mal byť teda Mojžiš usmrtený preto, že chcel z uvedených dôvodov odložiť obriezku, kým neprídu do Egypta? Nie. Dôvodom bolo skôr to, že keď už bol blízko Egypta a dieťa mohlo byť obrezané, najprv sa staral o ubytovanie v *nocľahárni*, a nie o obriezku (porov. Raši in Herczeg 2003, 39-40).

Mojžiš sa oddal Bohu, ale nie úplne. Ešte mu neodovzdal svojho prvorodeného syna. Mojžišova oddanosť zjavne nebola dokonalá. Cippora to vedela a napravila to. Učinila to v jeho zastúpení[1]. Jegorov[2] dešifruje tento ťažký text nasledovne. Najprv si Boh vyvolí Mojžiša, aby vyviedol izraelský národ a následne na to ho chce usmrtiť? Mojžiš pravdepodobne pri putovaní ťažko ochorel a pretože nevládal obrezať svojich synov, robí to za neho jeho manželka. Obriezku prvýkrát vykonáva žena.

[1] LINDEN, N.: Povída se... podle Tóry, Benešov 2015, s. 200. Boh, nespokojný s Mojžišom, posiela anjela, aby ho usmrtil. Bolo to preto, že nesplnil Božie usmernenie o obrezaní potomkov, ktoré pôvodne presadzovala jeho manželka Cippora (nie ôsmy deň po narodení, ale až v 13. roku života – tak ako sa to praktizovalo v jej domovine – Madiján). Nesplnil podmienku na Božie požehnanie, čo sa v očiach národa javilo ako veľká nedbalosť, pretože bol vyvoleným vodcom. Preto Cippora okamžite zrealizovala obriezku. УАЙТ, Е.: Конфликт веков. Т. 1. Патриархи и пророки. Москва 1998, s.234.

[2] ЕГОРОВ, Г.: *Священное Писание Ветхаго Завета*. Москва 2002, s. 64.

Patristický komentár: Origenes[1] rozjíma o tom, kto chcel zabiť Mojžiša a hovorí toto: „Treba rozlúštiť, čo sa píše v knihe Exodus, keď sa niekto pokúsil zabiť Mojžiša vtedy, keď sa rozhodol ísť do Egypta. Poukazuje sa tu na anjela smrti (2Mjž 12, 23) a v knihe Levitikus je nazvaný termínom apopempeus, t.j. vykonávateľ, ako hovorí Písmo. Jeden žreb je pre Hospodina a druhý žreb pre apopompeusa, (t.j. vykonávateľa (3Mjž 16, 8 podľa LXX) – pre Azázela".

4, 25. Cippora... obrezala predkožku svojho syna. Cítila, že nespokojnosť Boha ohrozovala Mojžišov život, preto rýchlo uskutočnila obriezku na ich mladšom synovi. **Kamenný nôž**. Používal sa naďalej pri obriezke ešte dlho potom, ako vynašli kov, pravdepodobne preto, že kamenné nože boli ostrejšie ako kovové nástroje, a tak boli účinnejšie pri chirurgických zákrokoch (Joz 5, 2).[2]

Národy praktizujúce obriezku sa spomínajú v Jer 9, 25-26. Tento text nespomína priamo Midiánčanov, ktorí vtedy už neexistovali, ale popri Egypťanoch a Judejčanoch spomína Edomčanov, Amončanov a Moabčanov, ktorí obývali neskôr to isté územie. Je pravdepodobné, že obriezka sa na území Kanaánu praktizovala už v čase Midiánčanov. Pre obriezku sa v hebrejčine používajú dva výrazy. Dôvodom môže byť skrytá alúzia na uzavretie zmluvy opísanej v 1Mjž 17, 9-14, kde je obriezka definovaná ako znak príslušnosti k Božiemu ľudu (Sarna 1991, 26). Napriek tomu, že obriezku praktizovala väčšina okolitých národov, v hebrejskom prostredí sa vyvinula ako znak národnej identity v priamej konfrontácii s národmi, ktoré ju nepraktizovali, ako boli Filištínci, Babylončania a neskôr Gréci. Dôležitosť obriezky je viditeľná aj z častého použitia v metaforickom jazyku, ako *obrezané pery* (6, 12.30), obrezané srdce (5Mjž 10, 16 a 30, 6; 3Mjž 26, 41; Jer 4, 4 a 9, 25-26), *obrezané uši* (Jer 6, 10). Levitikus (19, 23-25) dokonca zakazuje po príchode do Zasľúbenej krajiny hneď jesť ovocie zo stromov, lebo sa tri roky pokladá za neobrezané.

[1] ОРИГЕН, О началах. Cl. 0198E (A),.3.2.1.244.27. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 40-41.

[2] *Študijná Biblia*. Banská Bystrica 2015, s. 101-102.

Dotkla sa jeho nôh. Rabínsky komentár: Učenci v Talmude (porov. JT Nedarim 3, 9) zvažujú, či sa Cippora **dotkla nôh Mojžiša** alebo **nôh** anjela, ktorý ho chcel usmrtiť. Raši sa prikláňa k prvej možnosti (porov. Raši in Herczeg 2003, 40). Ibn Ezra ďalej vysvetľuje, že Cippora sa dotkla Mojžišových nôh v nádeji, že bude zásluhou obriezky zachránený pred anjelom smrti podobne, ako boli pre krv pesachovej, veľkonočnej obety na verajach svojich domov zachránení pred anjelom smrti Izraeliti počas noci exodu (porov. Ibn Ezra in Scherman a kol. 2004, 313).

Rabínsky komentár: Ďalej už Cippora neoslovuje toho, komu položila predkožku k nohám, ale obracia sa na syna: „Takmer si spôsobil, že môj muž kvôli tebe zomrel. **Ty si pre mňa jeho** vrahom" (porov. Raši in Herczeg 2003, 40.) Raši chápe slov **pre mňa** v zmysle „v mojich očiach", no Targum Onkelos v zmysle „daný mne". Slovo **ženích** sa podľa Rašiho vzťahuje na Mojžiša, zatiaľ čo **ty si** sa vzťahuje na jeho syna (porov. Herczeg 2003, 40.)

Podobne ako krv paschálneho baránka zachránila Izraelitov pred anjelom smrti, tak teraz krv syna zachraňuje Mojžiša.[1]

Patristický komentár: Blaž. Hieroným[2] hovorí o evanjeliovej obriezke toto: „Mojžiš by sa ocitol na dvore v nebezpečenstve, ak by jeho žena *Študijná Biblia*. Banská Bystrica 2015, s. 101-102.Cippora, ktorej meno sa prekladá ako „vták",[3] nevykonala obriezku svojho syna. Obrezala telo, pohlavný úd manželstva evanjelským nožom".

Blaž. Augustín[4] hovorí o Christovi, ktorý obrezáva hriech toto: „Ôsmy deň po uplynutí siedmich dní (1Mjž 21, 4) – je to deň Hospodinov, keď Christos vstal z mŕtvych a stal sa (uholným) kameňom. Preto nôž na obriezku bol kamenný, aby predkožku – telo hriechu odrezal".

---

[1] B.P. Robinson, Zipporah, 447-461. In: LEMANSKI, J.: Nowy komentarz Biblijny. Stary Testament. Ksiega Wyjscia, T. III. Czestochowa 2009, s. 173.

[2] СТРИДОНСКИЙ, И.: Против Иовиниана. Cl. 0610,1.20.249.6. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 42.

[3] V ruskom origináli - птица.

[4] ИПОНСКИЙ, А.: О благодати Христа и первородном грехе. CSEL. 42: 195. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 42.

4, 26. Ženích krvi. Obriezka mohla byť pre Cipporu odporná, aj keď z rôznych dôvodov ju vykonávali mnohé národy na Blízkom východe.

Rabínsky komentár: Z toho, že anjel sa odvrátil od Mojžiša, Cippora pochopila, že prišiel usmrtiť jej muža **pre** obriezku, preto povedala: „Môj muž by bol býval usmrtený pre obriezku" (porov. Raši in Herczeg 2003, 40). Na rozdiel od Rašiho, ktorý **krv** vníma ako narážku na smrť (Mojžiša), Targum Onkelos spája tento aj predchádzajúce verše s obriezkou jeho syna (porov. Raši in Herczeg 2003, 41).

Pre židovské rodiny v dobe babylonského zajatia a po ňom, keď boli starozákonné tradície písomne zachycované, bol tento príbeh istou výstrahou pred nebezpečnými náboženskými kompromismi (Ezd 10, 10) a upozornením na závažnú úlohu ženy v Izraeli ako strážkyne čistoty náboženského odkazu predkov. Tak dostalo toto staré nejasné rozprávanie novú náplň zvesti a Cippora sa stala pre židovské ženy príkladom vernosti.[1]

Ženích krvi hebrejsky „chatán damím". Cippora pochopila, že treba realizovať Božiu vôľu, preto sa okamžite rozhodla uskutočniť obriezku. Týmto obnovuje svoj manželský sľub s Mojžišom a vstupuje s ním do duchovného príbuzenstva[2].

4, 27. Program predložený v povolaní a poslaní Mojžiša sa má realizovať, Mojžiš pôjde s Áronom k faraónovi. Samotná prvá misia má klimatickú postupnosť s prekážkami a následkami. Správu o **príprave prvej misie** máme v 2Mjž 4, 18-31 s veľmi náročným textom obriezky Mojžiša (4, 24-26). Podľa textu 1Mjž 17, 14 neobrezaný muž je vylúčený

[1] Skôr než Mojžiš mohol zvestovať túto správu, musel sa sám naučiť poslušnosti. Sklamal, pretože nenechal obrezať svojho vlastného syna (Geršoma a Eliezera) možno preto, že Cippora s tým nesúhlasila. Keď Boh pohrozil Mojžišovi, že ho usmrtí alebo postihne ťažkou chorobou, Cippora zlostne obrezala svojho syna a zabezpečila slobodu svojmu manželovi. Nazvala ho „ženíchom krvi". Táto udalosť je kombinovaná s Cipporiným evidentným nedostatkom dôvery v Hospodina. To mohlo byť dôvodom, prečo ju Mojžiš aj so synmi poslal napokon späť k jeho svokrovi (18, 2-3). MACDONALD, W.: Biblický komentář ke Starému zákonu, Brno 2017, s. 75. Aj Lopuchin poukazuje na to, že to synovia neboli obrezaní, za čo bola vinná Cippora. Jozef Flavius hovorí o zvyku kmeňa Jetra, kde sa chlapci obrezávali nie v ôsmy deň po narodení, ale až keď dosiahli vek 13 rokov. ЛОПУХИН, А.: *Толковая Библия.Т. 1.* Петербург 1904 – 1907, s. 287-288.

[2] ЩЕДРОВИЦКИЙ, *Д.*: *Введение в Ветхий Завет*. Москва 2003, s. 336.

z Pánovho ľudu. Mojžiš je pred neľahkým stretnutím s faraónom **v zápase s Pánom**, podobne ako Jakub bojuje pred stretnutím sa s Ezauom. Mojžišova žena Cippora (niekedy sa udáva aj ako Sefora) náhradnou obriezkou syna zachráni neobrezaného manžela.[1]

Inovácia spočíva v úplne novom chápaní vzťahu *prírody a dejín*. V dvoch historických jadrách sa charakterizuje Exodus – teda odchod ľudu z Egypta a jeho prebývanie na púšti. (Uprostred toho stojí uzatvorenie zmluvy), pričom sa jasne poukazuje na to, že pre izraelský národ neexistuje pojem prírody ako takej, ako ju poznali Gréci alebo Číňania, kde je všetko riadené viac menej rovnakými a opakujúcimi sa zákonmi. Naopak, pre vieru Izraela je veľmi dôležitá historická novota, sled udalostí poznamenaných procesom tvorenia, postupovanie dopredu, a nie cyklické ustupovanie. Mojžiš je ten, ktorý dokáže zjednotiť špecifiká a odkryť ľudský život ako postupné vychádzanie – zanechávanie otroctva, aby sme mohli slobodne „slúžiť" Bohu v blízkosti hory, na ktorej je prítomný.[2]

Zoznam bibliografických odkazov:

AUGUSTÍN, S.: *Boží štát.* II. zväzok. Trnava 2005. ISBN 80-7162-571-X.

BÁNDY, J.: *Úvod do exegézy Starej zmluvy.* Bratislava 2002. ISBN 80-223-1693-8.

BÁNDY, J.: *Teológia Starej Zmluvy*. Bratislava 2003. ISBN 80-223-1793-4.

BÁNDY, J.: *Úvod do Starej zmluvy.* Bratislava 2003. ISBN 80-223-1885-X.

BÁNDY, J.: *Dejiny Izraela.* Bratislava 2006. ISBN 80-223-2139-7.

BARDTKE, H.: Příběhy ze starověké Palestíny. Tradice archeologie dějin. Vyšehrad 1988.

BAUMANN, G.: Bible. Praha 2012. ISBN 978-80-247-3912-0.

BENEŠ, J.: Dvanáctka. Uvedení do Malých proroků. Praha 2019. ISBN 978-80-7255-422-5.

[1] JANČOVIČ, J.: *„Nech je svetlo!" – Úvod a exegéza vybraných statí Pentateuchu.* Bratislava 2002, s. 117.

[2] CHIOLERIO, M.: *Blaze tomu, kdo slyší tato slova. První setkání se Starým zákonem.* Paulínky 1997, s. 65-66.

BENEŠ, J.: Jozue. Svatá slova v knize Jozue. Praha 2017. ISBN 978-80-7172-702-6.

BENEŠ, J.: Kniha o Bohu soudci. Teologie knihy Daniel. Praha 2015. ISBN 978-80-7172-762-0.

BENEŠ, J.: Směrnice a řády. Zákonník v Páté knize Mojžišově. Praha 2012. ISBN 978-80 7172-874-0.

BER, V.: Vyprávění a právo v knize Exodus. Jihlava 2009. ISBN 978-80-86498-35-5.

BIBLIA. Vydala Slovenská evanjelická cirkev a. v. v ČSSR 1990. ISBN 0-564-03222-0.

Библия – Книги Священного Писания Ветхаго Завета на церковнославянском языке. Москва 1993.

Библия – Книги Священного Писания Ветхаго и Нового Завета. В русском переводе. Издание Московской патриархии, Москва 1956.

Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50. Герменевтика 2004. ISBN 5-901 494-03-2.

Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010. ISBN 978-5-901494-15-8.

BIČ, M.: *Ze světa Starého zákona I.* Praha 1986.

CAP, A.: Izagogika do Starého Zákona I. Prešov 2019. ISBN 978-80-555-2211-1.

CAP, A.: *Úvod do Starého Zákona II.* Prešov 2018. ISBN 978-80-555-2077-3.

CAP, A.: Biblická prahistória. (Biblicko-exegetický komentár na 1. – 11. kapitolu knihy Genezis), Prešov 2018. ISBN 978-80-555-1982-1.

ČAPEK, F.: Archeológie, dějiny a utváření identity starověkého Izraele. Vyšehrad 2018. ISBN 978-80-7601-082-6.

DAHLER, E.: Jeruzalém v dějinách spásy. Kostelní Vydří 1993. ISBN 80-85-527-28-6.

DOUGLAS, J. Nový biblický slovník. Praha 1996. ISBN 80-85495-65-1.

DOUKHAN, J.: Túžba zeme. Štúdia prorockej knihy Daniel. Martin 1996. ISBN 80-88719-59-3.

DUKA, D.: *Úvod do Písma Svatého Starého Zákona.* Praha 1992. ISBN 80-901252-5-5.

ДРОЗДОВ, Ф.: *Толкование на Книгу Бытия*. Москва 1867.

DUBINOVÁ, T.: Ženy v Bibli, ženy dnes. Praha 2008. ISBN 978-80-86889-69-6.

ЕГОРОВ, Г.: *Священное Писание Ветхаго Завета*. Москва 2002.

ЕГОРОВ, Г.: *Священное Писание ВетхогоЗавета*. Москва 2016. ISBN 978-5-7429-1053-4.

*Exodus, Komentáre k Starému zákonu.*3. Zväzok. Trnava 2013. ISBN 978-80-7141-766-8.

FINKELSTEIN, I.-SILBERMAN, N.: *Objevení Bible. Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie.* Vyšehrad 2007. ISBN 978-80-7021-869-3.

Genezis. Trnava 2008. ISBN 978-80-7141-626-5.

GENEZIS – Starý zákon, překlad s výkladem. Praha 1968.

HANUŠ, J.- VYBÍRAL, J.: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech. Brno 2009. ISBN 978-80-7325-177-2.

HELLER, J – PRUDKÝ, M.: Obtížné oddíly knih Mojžišových. 2. vydání. Kostelní Vydří 2007. ISBN 978-80-7195-186-5.

CHIOLERIO, M.: *Blaze tomu, kdo slyší tato slova. První setkání se Starým zákonem.* Paulínky 1997. ISBN 80-86025-10-1.

Ilustrovaná príručka k Biblii. Slovenská biblická spoločnosť. Banská Bystrica 2001. Preklad P. – D. Alexandrovci. ISBN 80-85486-36-9.

JANČOVIČ, J.: *„Nech je svetlo!" – Úvod a exegéza vybraných statí Pentateuchu.* Bratislava 2002.

JOHNSON, P.: *Dějiny židovského národa*. Rozmluvy 1995. ISBN 80-85336-31-6.

KAŠNÝ, J.: Právo v hebrejské Bibli. Vyšehrad 2017. ISBN 978-80-7429-910-0.

KELLER, W.: A Biblia má predsa pravdu. Historická pravda podložená vedeckými dôkazmi. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8172-036-9.

KITTEL, R.: *Biblia Hebraica*. Stuttgart 1937.

KUBÁČ, V.: Člověk před Boží tváří. Vyšehrad 2016. ISBN 978-80-7429-754-0.

KUZMIŠIN, P.: Bohovia starých Slovanov. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8100-434-6.

KÜNG, H.: *Židovství.* Brno 2016. ISBN 978-80-7485-110-0.

LACH, S.: *Ksiega Rodzaju. T. 1.-11*. Poznaň 1962.

LEMANSKI, J.: Ksiega Rodzaju. T. 1. č.2., Czenstochova 2013. ISBN 978-83-7797-205-2.

LINDEN, N.: Povída se... podle Tóry. Benešov 2015. ISBN 978-80-88060-01-7.
LINDEN, N.: Povída se... o soudcích a králích. Praha 2018. ISBN 978-80-88060-14-7.
ЛОПУХИН, А.: *Толковая Библия.Т. 1.* Петербург 1904 – 1907.
MACDONALD, W.: Biblický komentář ke Starému zákonu. Brno 2017. ISBN 978-80-906732-0-5.
MIKLIK, J.: *Biblická archeologie.* Praha 1936.
МЕНЬ, А.: *Исагогика – Ветхий Завет*. Москва 2000. ISBN 5-88869-032-5.
МЕНЬ, А.: *Как читать Библию I.-II.* Калининград 2002. ISBN 5-88869-029-5.
MOLONEY, F.: *Evangelium podle Jana.* Kostelní Vydří 2008. ISBN 978-80-7192-991-8.
MUCHOVÁ, L.: Bible pro ty, kdo už nejsou děti. Praha 2019. ISBN 978-80-7553-555-9.
NANDRASKY, K.: Dejiny biblického Izraela. Bratislava 1994.
NANDRASKY, K.: Úvod do Starej a Novej zmluvy. Bratislava 1980.
NANDRASKY, K.: Teológia Starej zmluvy. Bratislava 1976.
NANDRASKY, K.: Dejiny Izraela. Modra 1961.
NOVOTNÝ, A.: Biblický slovník, Praha 1956.
Pentateuch. Päť kníh Mojžišových s komentármi Jeruzalemskej Biblie. Trnava 2004. ISBN 80-7141-447-6.
PETER, M.: Wyklad Pisma Swietego Starego Testamentu, Poznaň 1959.
Pět svátečních svitků. Živá díla minulosti, Praha 1958.
Sväté Písmo. Trnava 1996. ISBN 80-7162-152-8.
ПРАВОСЛАВНАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ Т. 1. Москва 2000. ISBN 5-89572-006-4.
PRUDKÝ, M.: Genesis I. 1, 1 – 6, 8. Praha 2018. ISBN 978-80-7545-047-0.
Průvodce životem. I. Mojžíšova (Genesis). Praha 1998. ISBN 80-7130-059-4.
ПУШКАРЬ, В.: *Священнаябиблейская история.*Санкт-Петербург 2004. ISBN 5-7444-1167-4.
RAHLFS, A.: *SEPTUAGINTA –LXX.* Stuttgart 1935. ISBN 3438051214.
RENDTORFF, R.: *Hebrejská bible a dějiny.* Vyšehrad 2015. ISBN 978-80-7429-541-6.

RYAN, D.: 24 hodín v starovekom Egypte. Jeden deň v živote ľudí, ktorí tam žili. Bratislava 2019. ISBN 978-80-8109-368-5.

СНИГИРЕВ, Р.: *Библейская археологоия*. Москва 2007. ISBN 978-5-7789-0200-X.

SCHULTZ, S.: *Starý Zákon mluví.* Praha 1989.

STRUPPE, U.- KIRCHSCHLAGER, W.: *Úvod do Starého a Nového zákona. Jak porozumět Bibli.* Vyšehrad 2000. ISBN 80-7021-334-5.

Sväté písmo Starého a Nového zákona. Trnava 1996. ISBN 80-7162-152-8.

ŠALING, S. a kol.: *Veľký slovník cudzích slov.* Bratislava 2003. ISBN 80-89123-02-3.

Študijná Biblia. Banská Bystrica 2015. ISBN 978-80-8156-052-1.

ЩЕДРОВИЦКИЙ, *Д*.: *Введение в ВетхийЗавет*. Москва 2003. ISBN 5-901599-15-2.

ТЕОДОРИТ, К.: *Толкование на книгу Бытия*. Москва 1855.

The Orthodox study Bible, 2008 by Athanasius of Orthodox Theology. USA. ISBN 978-0-7180-0359-3.

TYDLITÁTOVÁ,, V.: Symbolika hradeb a bran v hebrejské bibli. Praha 2010. ISBN 978-80-7387-305-9.

ВАСИЛИАДИС, Н.: *Библия и археология.*Св.- Троицкая Сергиева *Л*авра 2003.

ВЕНИАМИН, П.: *Священная библейская история, ч. 1-2.*Санкт-Петербург 2004. ISBN 5-7444-1167-4.

VESELÝ, J.: *Mariánska zjevení z hlediska hermetismu.* Praha 2001. ISBN 978-80-7439-036-4.

Výklady ke Starému zákonu I. Zákon. Praha 1991. ISBN 80-7017-408-0.

WALTON, J.: Ztracený svět 1. Kapitoly První knihy Mojžíšovy v kontextu evolučních a kreacionistických teórií. Starověká kosmologie a diskuze o vzniku světa. Pro poctivější četbu Bible. Praha 2017. ISBN 978-80-7255-396-9.

WESTERMANN, C.: *Tisíc let a jeden den.* Praha 1972.

ZAMAROVSKÝ, V.: Veľké príbehy Staroveku. Gilgameš. Sinuhet. Aeneas. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8046-894-1.

ZIOLKOWSKI, Z.: *Nejtěžší stránky Biblie.* Kostelní Vydří 2001. ISBN 80-7192-450-4.

MOJŽIŠ PRED FARAÓNOM
(Biblicko-exegetický komentár na 1Mjž 5, 1-23)

prof. ThDr. Alexander Cap, CSc.

5, 1 καὶμετὰ ταῦτα εἰσῆλθεν Μωυσῆς καὶ Ααρων πρὸς Φαραω καὶ εἶπαν αὐτῷ τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς Ισραηλ ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου ἵνα μοι ἑορτάσωσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ
2 καὶεἶπεν Φαραω τίς ἐστιν οὗ εἰσακούσομαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ ὥστε ἐξαποῦ τεῖλαι τοὺς υἱοὺς Ισραηλ οὐκ οἶδα τὸν κύριον καὶ τὸν Ισραηλ οὐκ ἐξαποῦ τέλλω
3 καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὁ θεὸς τῶν Εβραίων προσκέκληται ἡμᾶς πορευσόμεθα οὖν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν ἔρημον ὅπως θύσωμεν τῷ θεῷ ἡμῶν μήποτε συναντήσῃ ἡμῖν θάνατος ἢ φόνος
4 καὶεἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου ἵνα τί Μωυσῆ καὶ Ααρων διαῦ τρέφετε τὸν λαόν μου ἀπὸ τῶν ἔργων ἀπέλθατε ἕκαστος ὑμῶν πρὸς τὰ ἔργα αὐτοῦ
5 καὶεἶπεν Φαραω ἰδοὺ νῦν πολυπληθεῖ ὁ λαός μὴ οὖν καταπαύσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἔργων
6 συνέταξεν δὲ Φαραω τοῖς ἐργοδιώκταις τοῦ λαοῦ καὶ τοῖς γραμματεῦσιν λέγων
7 οὐκέτι προστεθήσεται διδόναι ἄχυρον τῷ λαῷ εἰς τὴν πλινθουργίαν κᾶ θάπερ ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν αὐτοὶ πορευέσθωσαν καὶ συναγαγέτωσαν ἑαυτοῖς ἄχυρα
8 καὶτὴν σύνταξιν τῆς πλινθείας ἣς αὐτοὶ ποιοῦσιν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιβαλεῖς αὐτοῖς οὐκ ἀφελεῖς οὐδέν σχολάζουσιν γάρ διὰ τοῦτο κεκ ράγασιν λέγοντες πορευθῶμεν καὶ θύσωμεν τῷ θεῷ ἡμῶν
9 βαρυνέσθω τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ μεριμνάτωσαν ταῦτα καὶ μὴ μεριμνάτωσαν ἐν λόγοις κενοῖς
10 κατέσπευδον δὲ αὐτοὺς οἱ ἐργοδιῶκται καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ ἔλεγον πρὸς τὸν λαὸν λέγοντες τάδε λέγει Φαραω οὐκέτι δίδωμι ὑμῖν ἄχυρα
11 αὐτοὶὑμεῖς πορευόμενοι συλλέγετε ἑαυτοῖς ἄχυρα ὅθεν ἐὰν εὕρητε οὐ γὰρ ἀφαιρεῖται ἀπὸ τῆς συντάξεως ὑμῶν οὐθέν
12 καὶδιεσπάρη ὁ λαὸς ἐν ὅλῃ Αἰγύπτῳ συναγαγεῖν καλάμην εἰς ἄχυρα
13 οἱ δὲἐργοδιῶκται κατέσπευδον αὐτοὺς λέγοντες συντελεῖτε τὰ ἔργα τὰ καθήκοντα καθ' ἡμέραν καθάπερ καὶ ὅτε τὸ ἄχυρον ἐδίδοτο ὑμῖν
14 καὶἐμαστιγώθησαν οἱ γραμματεῖς τοῦ γένους τῶν υἱῶν Ισραηλ οἱ καταστᾶ θέντες ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἐπιστατῶν τοῦ Φαραω λέγοντες διὰ τί οὐ συνε τελέσατε τὰς συντάξεις ὑμῶν τῆς πλινθείας καθάπερ ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν καὶ τὸ τῆς σήμερον
15 εἰσελθόντες δὲ οἱ γραμματεῖς τῶν υἱῶν Ισραηλ κατεβόησαν πρὸς Φαραω λέγοντες ἵνα τί οὕτως ποιεῖς τοῖς σοῖς οἰκέταις
16 ἄχυρον οὐ δίδοται τοῖς οἰκέταις σου καὶ τὴν πλίνθον ἡμῖν λέγουσιν πο ιεῖν καὶ ἰδοὺ οἱ παῖδές σου μεμαστίγωνται ἀδικήσεις οὖν τὸν λαόν σου

17 καὶεἶπεν αὐτοῖς σχολάζετε σχολασταί ἐστε διὰ τοῦτο λέγετε πορευθῶμεν θύσωμεν τῷ θεῷ ἡμῶν
18 νῦν οὖν πορευθέντες ἐργάζεσθε τὸ γὰρ ἄχυρον οὐ δοθήσεται ὑμῖν καὶ τὴν σύνταξιν τῆς πλινθείας ἀποδώσετε
19 ἑώρων δὲ οἱ γραμματεῖς τῶν υἱῶν Ισραηλ ἑαυτοὺς ἐν κακοῖς λέγοντες οὐκ ἀπολείψετε τῆς πλινθείας τὸ καθῆκον τῇ ἡμέρᾳ
20 συνήντησαν δὲ Μωυσῇ καὶ Ααρων ἐρχομένοις εἰς συνάντησιν αὐτοῖς ἐ κπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Φαραω
21 καὶεἶπαν αὐτοῖς ἴδοι ὁ θεὸς ὑμᾶς καὶ κρίναι ὅτι ἐβδελύξατε τὴν ὀσμὴν ἡμῶν ἐναντίον Φαραω καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ δοῦναι ῥομφαίαν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἀποκτεῖναι ἡμᾶς
22 ἐπέστρεψεν δὲ Μωυσῆς πρὸς κύριον καὶ εἶπεν κύριε διὰ τί ἐκάκωσας τὸν λαὸν τοῦτον καὶ ἵνα τί ἀπέσταλκάς με
23 καὶἀφ' οὗ πεπόρευμαι πρὸς Φαραω λαλῆσαι ἐπὶ τῷ σῷ ὀνόματι ἐκάκωσεν τὸν λαὸν τοῦτον καὶ οὐκ ἐρρύσω τὸν λαόν σου

5, 1-23: *Potom Mojžiš a Áron predstúpili pred faraóna a povedali mu: „Toto hovorí Pán, Boh Izraela: „Prepusti môj ľud, aby mi pripravili slávnosť na púšti.“ Faraón povedal: „Kto je (on), aby som počúval jeho hlas, že mám prepustiť synov Izraela? Nepoznám Pána a Izrael neprepustím.“ A hovoria mu: „Boh Hebrejcov nás zavolal. Poďme teda na trojdňovú cestu do púšte, aby sme priniesli obetu nášmu Bohu, nech nás nepostretne (smrť) chorobou alebo mečom.“ Kráľ Egypta im povedal: „Mojžiš a Áron, prečo odvraciate môj ľud od prác? Vráťte sa vy obaja ku svojim prácam.“ Faraón povedal: „Hľa, ľud je teraz veľmi početný, nuž nedožičme im oddych od prác.“ Faraón nariadil dozorcom ľudu a pisárom hovoriac: „Už viac ľudu nebude dodávaná slama na výrobu tehál ako doteraz, nech sami idú a nazhromaždia si slamu. Ale uložíš im (to isté) množstvo vyrobených tehál, ktoré sami robia každý deň, neuber nič. Zaháľajú totiž, preto kričia, hovoriac: „Poďme a prinesme obetu nášmu Bohu.“ Nech sa pritvrdia práce týchto ľudí, nech sa starajú o ne a nech sa nestarajú o prázdne reči.“ Dozorcovia a pisári ich súrili a vraveli ľudu: „Toto hovorí faraón: „Už vám nebudem dávať slamu. Vy sami si choďte nazbierať slamu, kde (ju) nájdete. Z vášho predpísaného (množstva) veru nič nebude ubraté.“ Ľud sa rozptýlil po celom Egypte, aby nazhromaždil steblá na slamu. No dozorcovia ich súrili, hovoriac: „Plňte práce určené na každý deň ako (vtedy), keď vám bola dodávaná slama.“ A pisári rodu synov Izraela, (ktorí boli) nad nimi ustanovení faraónskymi predstavenými, boli zbičovaní so slovami: „Prečo ste svoje predpísané (množstvo) vyrobených tehál nesplnili aj dnes (tak) ako doteraz?“ Pisári synov Izraela predstúpili a volali k faraónovi, hovoriac: „Prečo takto zaobchádzaš so*

svojimi služobníkmi? Slama sa tvojim služobníkom nedodáva, ale hovoria nám, aby sme tehly robili. A hľa, tvoji sluhovia boli zbičovaní. Veru, krivdíš svojmu ľudu.“ (On) im povedal „Zaháľate, ste zaháľači, preto hovoríte: „Poďme a prinesme obetu nášmu Bohu.“ Nuž teda, choďte pracovať. Slamu vám totiž nedajú, ale predpísané (množstvo) vyrobených tehál odovzdáte.“ Pisári synov Izraela videli, že (je) s nimi zle, keďže (im) hovorili: „Neznižujte (množstvo) vyrobených tehál určené na deň. Keď odchádzali od faraóna, stretli sa s Mojžišom a Áronom, ktorí im išli v ústrety a povedali im: „Nech Boh na vás pozrie a odsúdi (vás), lebo ste (už len samotný) náš pach urobili odpudivým pre faraóna a pre jeho služobníkov, takže ste mu dali do rúk meč, aby nás zabil.“ Mojžiš sa obrátil k Pánovi a povedal: „Pane, prečo si dopustil zlo na tento ľud? Prečo si ma poslal? Odkedy som prišiel k faraónovi, aby som hovoril v tvojom mene, robil tomuto ľudu zle a (ty) si svoj ľud nevyslobodil.“

5, 1 И҆ по си́хъ вни́де мѡѷсе́й и҆ а҆арѡ́нъ къ фараѡ́нꙋ и҆ рѣ́ша є҆мꙋ̀: сїѧ̑
гл҃етъ гдⷭ҇ь бг҃ъ і҆и҃левъ: ѿпꙋстѝ лю́ди моѧ̑, да пра́здникъ сотворѧ́тъ мнѣ̀
въ пꙋсты́ни. 2 Рече́ же фараѡ́нъ: кто́ є҆́сть, є҆гѡ́же послꙋ́шаю гла́са, ꙗ҆́кѡ
ѿпꙋсти́ти и҆́мамъ сы́ны і҆и҃лєвы; не вѣ́мъ гдⷭ҇а, и҆ і҆и҃лѧ не ѿпꙋщꙋ̀. 3 И҆
глаго́лютъ є҆мꙋ̀: бг҃ъ є҆вре́йскїй призва̀ на́съ: по́йдемъ ᲂу҆̀бо пꙋте́мъ тре́хъ
дні́й въ пꙋсты́ню, да пожре́мъ гдⷭ҇ꙋ бг҃ꙋ на́шемꙋ, да не когда̀ слꙋчи́тсѧ
на́мъ сме́рть и҆лѝ ᲂу҆бі́йство. 4 И҆ речѐ и҆̀мъ ца́рь є҆гѷ́петскїй: вскꙋ́ю, мѡѷсе́й
и҆ а҆арѡ́нъ, развраща́ете лю́ди моѧ̑ ѿ дѣ́лъ и҆́хъ; и҆ди́те кі́йждо ва́съ на
дѣла̀ своѧ̑. 5 И҆ речѐ фараѡ́нъ: сѐ, нн҃ѣ ᲂу҆мно́жишасѧ лю́дїе сі́и на землѝ:
ᲂу҆̀бо не дади́мъ почи́ти и҆̀мъ ѿ дѣ́лъ. 6 Заповѣ́да же фараѡ́нъ приста́в-
никѡмъ дѣ́лъ людски́хъ и҆ книго́чїѧмъ, глаго́лѧ: 7 не ктомꙋ̀ приложи́те
даѧ́ти пле́въ лю́демъ къ плі́нѳодѣ́ланїю, ꙗ҆́коже вчера̀ и҆ тре́тїѧгѡ днѐ: но
са́ми да и҆дꙋ́тъ и҆ собира́ютъ пле́вы себѣ̀: 8 и҆ ᲂу҆ро́къ плі́нѳодѣ́ланїѧ, є҆́же
ѻ҆нѝ творѧ́тъ, на кі́йждо де́нь наложи́те и҆̀мъ: не ᲂу҆е́млите ничто́же:
пра́здни бо сꙋ́ть: сегѡ̀ ра́ди возопи́ша, глаго́люще: да по́йдемъ, и҆ по-
жре́мъ бг҃ꙋ на́шемꙋ: 9 да ѿѧгча́тсѧ дѣла̀ люді́й си́хъ, и҆ да пекꙋ́тсѧ ѡ҆
ни́хъ, и҆ не помы́слѧтъ ѡ҆ словесѣ́хъ сꙋ́етныхъ. 10 Понꙋжда́хꙋ же и҆̀хъ
пристав̑ницы и҆ книгѡ́чїѧ и҆ глаго́лахꙋ лю́демъ, рекꙋ́ще: сїѧ̑ глаго́летъ
фараѡ́нъ: не ктомꙋ̀ даю̀ ва́мъ пле́въ: 11 са́ми вы̀ ше́дше собира́йте себѣ̀

пле́вы, и҆дѣ́же а҆́ще ѡ҆брѧ́щете: и҆́бо не бꙋ́детъ ѹ҆ѧ́то ѿ ѹ҆ро́ка ва́шегѡ
ничто́же. 12 И҆ разыдо́шасѧ лю́дїе по все́й земли̑ є҆гѵ́петстѣ́й собира́ти
тро́стїе на пле́вы. 13 Приста̑вницы же понꙋжда́хꙋ и҆̀хъ, глаго́люще:
соверша́йте дѣла̀ ва̑ша ѹ҆рѡ́чнаѧ на всѧ́къ де́нь, ꙗ҆́коже и҆ є҆гда̀ пле́вы
даѧ́хомъ ва́мъ. 14 И҆ бїе́ни бы́ша книгѡ́чїѧ ро́да сынѡ́въ і҆и҃левыхъ, и҆̀же
бы́ша приста́влени на́дъ ни́ми ѿ приста́вникѡвъ фараѡ́новыхъ, глаго́люще:
почто̀ не соверши́сте ѹ҆ро́ка ва́шегѡ плі́нѳеннагѡ, ꙗ҆́коже вчера̀ и҆ тре́-
тїѧгѡ днѐ, та́кожде и҆ дне́сь; 15 Вше́дше же книгѡ́чїѧ сынѡ́въ і҆и҃левыхъ,
возопи́ша къ фараѡ́нꙋ, глаго́люще: почто́ ты та́кѡ твори́ши рабѡ́мъ
твои̑мъ; 16 пле́въ не даю́тъ рабѡ́мъ твои̑мъ, и҆ плі̑нѳы на́мъ глаго́лютъ
твори́ти: и҆ сѐ, раби̑ твои̑ мꙋ́чими сꙋ́ть: ѡ҆би́диши ѹ҆̀бо люді́й твои́хъ.
17 И҆ речѐ и҆̀мъ: пра́здни, пра́здни є҆стѐ: сегѡ̀ ра́ди глаго́лете: да и҆́демъ,
пожре́мъ бг҃ꙋ на́шемꙋ: 18 нн҃ѣ ѹ҆̀бо ше́дше дѣ́лайте: пле́въ бо не да́мъ
ва́мъ, ѹ҆ро́къ же дѣ́ланїѧ плі́нѳеннагѡ да ѿдаетѐ. 19 Ви́дѧхꙋ же книгѡ́чїи
сынѡ́въ і҆и҃левыхъ себѐ во ѕлы́хъ, глаго́люще: не ѡ҆ста́вите плі̑нѳодѣ́ланїѧ
ѹ҆ро́чнагѡ днѝ. 20 Срѣто́ша же мѡѷсе́а и҆ а҆арѡ́на, и҆дꙋ́щихъ во срѣ́тенїе
и҆̀мъ, и҆сходѧ́щымъ и҆̀мъ ѿ фараѡ́на, 21 и҆ рѣ́ша и҆̀мъ: да ви́дитъ бг҃ъ и҆ сꙋ́-
дитъ ва́мъ, ꙗ҆́кѡ ѡ҆гнꙋ́систе дꙋ́хъ ва́шъ пре́дъ фараѡ́номъ и҆ пре́дъ рабы̑ є҆гѡ̀,
да́ти ме́чь въ рꙋ́ки є҆гѡ̀ ѹ҆би́ти на́съ. 22 Возврати́сѧ же мѡѷсе́й ко гдⷭ҇ꙋ
и҆ речѐ: молю́тисѧ, гдⷭ҇и, почто̀ ѡ҆ѕло́билъ є҆сѝ лю́ди сїѧ̑; и҆ вскꙋ́ю посла́лъ
є҆сѝ мѧ̀; 23 и҆ ѿнелѣ́же вни́дохъ къ фараѡ́нꙋ, глаго́лати твои́мъ и҆́менемъ,
(ѻ҆́нъ) ѡ҆ѕло́би лю́ди сїѧ̑, и҆ не и҆зба́вилъ є҆сѝ люді́й твои́хъ.

5, 1-23: *После сего Моисей и Аарон пришли к фараону а сказали (ему): так говорит Господь, Бог Израилев: отпусти народ Мой, чтоб он совершил Мне праздник в пустыне. Но фарон сказал: кто такой Господь, чтоб я послушался Его и отпустил (сынов) Израиля? я не знаю Господа, и Израиля не отпущу. Они сказали (ему) : Бог Евреев призвал нас; отпусти нас в пустыню на три дня пути, принести жертву Господу, Богу нашему, чтобы Он не поразил нас язвою, или мечом. И сказал им царь Египетский: для чего вы, Моисей и Аарон, отвлекаете народ (мой) от дел его? Ступайте (каждый из вас) на свою работу. И сказал фараон: вот,*

народ в земле сей многочислен; и выотвлекаете народ (мой) от дел его? ступайте (каждый из вас) на свою роботу. И сказал фараон: вот, народ в земле сей многочислен; и вы отвлекаете его от работ его. И в тот же день фараон дал повеление приставникам над народом и надзирателям, говоря: Не давайте впредь народу соломы для делания кирпича, как вчера и третьего дня. Пусть они сами ходят и собирают себе солому. А кирпичей наложите на них то же урочное число, какое они делали вчера и третьего дня, и не убавляйте; они праздны, потому и кричат: пойдем, принесем жертву Богу нашему. Дать им больше работы, чтоб они работали и не занимались пустыми речами. И вышли приставники народа и надзиратели его, и сказали народу: так говорит фараон: не даю вам соломы. Сами пойдите, берите себе солому, где найдете. А от вашей работы ничего не убавляется. И рассеялся народ по всей земле Египетской собирать жниво вместо соломы. Приставники же понуждали (их), говоря: выполняйте (урочную) работу свою каждый день, как и тогда, когда была у вас солома. А надзиратели из сынов Израилевых, которых поставили над ними приставники фараоновы, били, говоря: почему вы вчера и сегодня не изготовляете урочного числа кирпичей, как было до сих пор? И пришли надзиратели сынов Израилевых, и возопили к фараону, говоря, для чего ты так поступаешь с рабами твоими? Соломы не дают рабам твоим; а кирпичи, говорят нам, делайте. И вот, рабов твоих бьют; грех народу твоему. Но он сказал (им): праздны вы, праздны, поэтому и говорите: пойдем принесем жертву Господу. Пойдите же, работайте. Соломы не дадут вам; а положенное чусло кирпичей давайте. И увиели надзиратели сынов Израилевых беду свою в словах: не убавляйте числа кирпичей, какое (положено) на каждый день. И когда они вышли от фараона, то встретились с Моисеем а Аароном, которые стояли, ожидая их. И сказали им: да видит и судит вас Господь за то, что вы сделали над ненавистными в глазах фараона и рабов его, и дали им меч в руки, чтобы убить нас. И обратился Моисей к Господу, и сказал: Господи! Для чего Ты подвергнул такому бедствию народ сей, (и) для чего послал меня? Ибо с того времени, как я пришел к фараону и стал говорить именем Твоим, он начал хуже поступать с народом сим; избавить же, - Ты не избавил народа Твоего.

5,1 וְאַחַר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־פַּרְעֹה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
שַׁלַּח אֶת־עַמִּי וְיָחֹגּוּ לִי בַּמִּדְבָּר
2 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי יְהוָה אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי
אֶת־יְהוָה וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלֵּחַ
3 וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא עָלֵינוּ נֵלְכָה נָּא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר
וְנִזְבְּחָה לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ פֶּן־יִפְגָּעֵנוּ בַּדֶּבֶר אוֹ בֶחָרֶב
4 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לָמָּה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תַּפְרִיעוּ אֶת־הָעָם מִמַּעֲשָׂיו
לְכוּ לִסְבְלֹתֵיכֶם
5 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה הֵן־רַבִּים עַתָּה עַם הָאָרֶץ וְהִשְׁבַּתֶּם אֹתָם מִסִּבְלֹתָם
6 וַיְצַו פַּרְעֹה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַנֹּגְשִׂים בָּעָם וְאֶת־שֹׁטְרָיו לֵאמֹר
7 לֹא תֹאסִפוּן לָתֵת תֶּבֶן לָעָם לִלְבֹּן הַלְּבֵנִים כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם הֵם יֵלְכוּ
וְקֹשְׁשׁוּ לָהֶם תֶּבֶן
8 וְאֶת־מַתְכֹּנֶת הַלְּבֵנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תְּמוֹל שִׁלְשֹׁם תָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם
לֹא תְגָרְעוּ מִמֶּנּוּ כִּי־נִרְפִּים הֵם עַל־כֵּן הֵם צֹעֲקִים לֵאמֹר נֵלְכָה נְזִבְחָה
לֵאלֹהֵינוּ
9 תִּכְבַּד הָעֲבֹדָה עַל־הָאֲנָשִׁים וְיַעֲשׂוּ־בָהּ וְאַל־יִשְׁעוּ בְּדִבְרֵי־שָׁקֶר
10 וַיֵּצְאוּ נֹגְשֵׂי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וַיֹּאמְרוּ אֶל־הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר פַּרְעֹה אֵינֶנִּי
נֹתֵן לָכֶם תֶּבֶן
11 אַתֶּם לְכוּ קְחוּ לָכֶם תֶּבֶן מֵאֲשֶׁר תִּמְצָאוּ כִּי אֵין נִגְרָע מֵעֲבֹדַתְכֶם דָּבָר
12 וַיָּפֶץ הָעָם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לְקֹשֵׁשׁ קַשׁ לַתֶּבֶן
13 וְהַנֹּגְשִׂים אָצִים לֵאמֹר כַּלּוּ מַעֲשֵׂיכֶם דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר בִּהְיוֹת הַתֶּבֶן
14 וַיֻּכּוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־שָׂמוּ עֲלֵהֶם נֹגְשֵׂי פַרְעֹה לֵאמֹר מַדּוּעַ לֹא
כִלִּיתֶם חָקְכֶם לִלְבֹּן כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם
15 וַיָּבֹאוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְעֲקוּ אֶל־פַּרְעֹה לֵאמֹר לָמָּה תַעֲשֶׂה
כֹּה לַעֲבָדֶיךָ
16 תֶּבֶן אֵין נִתָּן לַעֲבָדֶיךָ וּלְבֵנִים אֹמְרִים לָנוּ עֲשׂוּ וְהִנֵּה עֲבָדֶיךָ מֻכִּים
וְחָטָאת עַמֶּךָ
17 וַיֹּאמֶר נִרְפִּים אַתֶּם נִרְפִּים עַל־כֵּן אַתֶּם אֹמְרִים נֵלְכָה נִזְבְּחָה לַיהוָה
18 וְעַתָּה לְכוּ עִבְדוּ וְתֶבֶן לֹא־יִנָּתֵן לָכֶם וְתֹכֶן לְבֵנִים תִּתֵּנוּ
19 וַיִּרְאוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֹתָם בְּרָע לֵאמֹר לֹא־תִגְרְעוּ מִלִּבְנֵיכֶם
דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ
20 וַיִּפְגְּעוּ אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן נִצָּבִים לִקְרָאתָם בְּצֵאתָם מֵאֵת פַּרְעֹה
21 וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יֵרֶא יְהוָה עֲלֵיכֶם וְיִשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאַשְׁתֶּם אֶת־רֵיחֵנוּ בְּעֵינֵי
פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לָתֵת־חֶרֶב בְּיָדָם לְהָרְגֵנוּ

22 וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר אֲדֹנָי לָמָה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי
23 וּמֵאָז בָּאתִי אֶל־פַּרְעֹה לְדַבֵּר בִּשְׁמֶךָ הֵרַע לָעָם הַזֶּה וְהַצֵּל לֹא־הִצַּלְתָּ אֶת־עַמֶּךָ

5, 1-23: *Potom Mojžiš a Áron prišli a povedali faraónovi: „Toto hovorí PÁN, Boh Izraela: „Prepusti môj ľud, aby mi pripravili slávnosť na púšti!“ Faraón povedal: „Kto je PÁN, ktorého hlas mám počúvať, aby som prepustil Izrael? Nepoznám PÁNA, ani Izrael neprepustím!“ (Oni) povedali: „Boh Hebrejov sa nám dal stretnúť. Kiež by sme (mohli) ísť na trojdňovú cestu do púšte, aby sme obetovali PÁNOVI, nášmu Bohu, aby nás nepostihol morom alebo mečom.“ Kráľ Egypta im povedal: „Mojžiš a Áron, prečo odvádzate ľud od jeho prác? Choďte za svojimi robotami!“ Faraón povedal: „Hľa, ľudu krajiny je teraz veľa a dožičíte im oddych od ich robôt?“ A v ten deň faraón prikázal dozorcom nad ľudom a jeho dohliadačom, hovoriac: „(Už) viac nedávajte ľudu slamu na výrobu tehál ako predtým! Nech sami idú a nazbierajú slamu! Uložte im (to isté) množstvo tehál, ktoré robievali predtým! Nezľavujte im, lebo sú záhaľčiví. Preto kričia, hovoriac: „Poďme obetovať nášmu Bohu!“ Nech práca zaťaží tých ľudí, aby robili na nej a nedávali na lživé reči!“ Dozorcovia ľudu a ich dohliadači (teda) vyšli a povedali ľudu: „Toto hovorí faraón: „Nebudem vám dávať slamu! Sami si choďte vziať slamu, kde (ju) nájdete! Z vašej práce sa veru nič nezľaví.“ Ľud sa rozpŕchol po celej egyptskej krajine, aby nazbieral steblá na slamu. No dozorcovia súrili, hovoriac: „Dokončite každý deň svoju dennú čiastku práce ako keď bola slama!“ A dohliadači (spomedzi) synov Izraela, ktorí faraónovi dozorcovia ustanovili nad nimi, boli bití so slovami: „Prečo ste nedokončili svoj stanovený (podiel) výroby tehál aj včera, aj dnes ako predtým?“ Dohliadači (spomedzi) synov Izraela prišli a volali k faraónovi: „Prečo takto zaobchádzaš so svojimi služobníkmi? Slama sa tvojim služobníkom nedáva, ale tehly – hovoria nám – robte! A hľa, tvoji služobníci sú bití a (to) je hriech tvojho ľudu!“ (On) povedal: „Záhaľčiví, záhaľčiví ste! Preto hovoríte: „Poďme obetovať PÁNOVI.“ A teraz choďte robiť, no slama sa vám nedá, ale predpísané (množstvo) tehál dodáte!“ Dohliadači (spomedzi) synov Izraela videli, že je s nimi zle, hovoriac: „Nezľavujte v žiaden deň z vašej dennej čiastky tehál!“ Keď odchádzali od faraóna, stretli Mojžiša a Árona, čakajúcich na stretnutie s nimi, a povedali im: „Nech PÁN na vás pozrie a súdi, keďže ste pokazili naše*

meno u faraóna a jeho služobníkov, dajúc im do ruky meč, aby nás zabili!" Mojžiš sa vrátil k PÁNOVI a povedal: „Pane, prečo si dopustil zlo na tento ľud? Prečože si ma poslal? Odkedy som prišiel k faraónovi, aby som hovoril v tvojom mene, robil tomuto ľudu zle a (ty) si svoj ľud vôbec nezachránil!"

5, 1-23: *Nato přišli Moše s Aharonem k faraonovi a řekli: „Takto pravil Hospodin, Bůh Jisraele, propusť můj lid a oslávi mne v poušti!" Načež faraon řekl: Kdo je Hospodin, abych poslouchal jeho příkazy a propustil Jisrael? Hospodina jsem nepoznal, a tak ani Jisrael nepropustím." Řekli: „Bůh Hebrejců se u nás zjevil, dovol nám, prosím, odejít na tři dny do pouště a my tam budeme našemu Bohu Hospodinovi obětovat, aby nás neranil morem či mečem!" Ale faraon jim řekl: „Moše, Aharone, proč ten lid vytrhujete z práce, jděte za svými povinnostmi!" A faraon řekl: „Nyní je v zemi množství darmožroutů a vy je vytrhujete z jejich robot!" A téhož dne faraon přikázal poháněčům lidu a jeho dozorcům, říkaje: „Už těm lidem nedávejte na cihly slámu jako včera a předevčírem, ale ať chodí a sbírají si slámu sami! Předepsaný počet cihel, dělaných včera a předevčírem, od nich však vyžaduje dál a nesnižujte z něho, jsou líní, a proto křičí, pojďme, budeme obětovat našemu Bohu! Když těm lidem bude ztížená služba, a přesto ji budou muset konat, nebudou si hledět lživých slov!" Poháněči lidu a jeho dozorci vyšli a říkali lidu: „Tak pravil faraon: Už vám nebudu dávat slámu. Jděte a berte si slámu, kde ji najdete, ale z vaší služby nebude nič ubráno!" Lid se rozptýlil po celé zemi Micrajim, aby sbíral slámu. A poháneči naléhali, říkajíce: „Svou normu plňte každého dne tak, jako když sláma byla!" A dozorci z řad synů Jisraele, kteří nad ně byli postaveni faraonovými poháněči, byli biti: „Proč neplníte dané vám nařízení jako předevčírem, včera a dodnes?" Dozorci ze synů Jisraele proto přišli k faraonovi a naříkali před ním: „Proč takto činíš svým otrokům? Tvým otrokům není vydávána sláma, ale cihly dělejte, říkají, a pohleď, tví služebníci jsou bití a je to pro tvůj lid hřích!" On však pravil: „Líní jste, líní, proto říkáte, pojďme, budeme obětovať Hospodinu! Jen jděte a pracujte, sláma vám vydána nebude a vy odevzdáte předepsaný počet cihel!" A když je dozorci ze synů Jisraele viděli, jak říkají: „Z předepsaného počtu cihel pro ten který den neubírejte," viděli, že je zle. A vycházejíce od faraona, narazili na Mošeho a Aharona, kteří stáli proti nim. Řekli jim: „Kéž vám Hospodin ukáže a soudí vás, že jste nás před očima faraona a před očima jeho služebníků zošklivili a do rukou jim vložili meč, aby nás zahubili!" Moše se obrátil k Hospodinu a řekl: Pane, proč škodíš tomuto lidu, proč jsi mne po-*

slal? Vždyť od té doby, co jsem přišel hovořit tvým jménem k faraonovi, působíš tomu lidu zlo a svůj lid nezachraňuješ!“

5, 1-9. Je veľký rozdiel vo v. 5 medzi tým, čo čítame u Samaritánov a tým, čo čítame u Židov. Záleží na tom, čo chápeme pod slovom „ľud zeme“. Či ide o Egypťanov, Samaritánov alebo tiež Izraelitov. Kniha Exodus bola napísaná oveľa neskôr, keď sa ľud zeme stal termínom pre označenie určitých vrstiev obyvateľstva, ktorá znenazdajky zrealizovala palácovú revolúciu (2 Kr 11, 14.18-20) a 21, 24 a 23, 30). Naznačuje sa tým, aké nebezpečenstvo hrozí Egyptu, keby sa Izraelitom dala možnosť voľného pohybu. Menej početní Egypťania by boli premožení. Faraón je totalitný despota, ktorý si robí nárok na životy svojich poddaných a o to viac na životy cudzieho ľudu, akými boli Izraeliti v Egypte. Egypťania vo faraónovi uctievali vteleného boha. Preto znášali a trpeli svoju poro-bu. Proti jeho rozhodnutiu nie je možné odvolať sa. Ctiť je možné iba jeho a tiež bohov, ktorých uctieva on. Hlásiť sa k Hospodinovi, ktorého faraón nepozná je nezákonné. A konať z Hospodinovho príkazu a chcieť niečo v jeho mene od faraóna, žiadať niečo pre seba je vlastne vzbura proti zaužívanej egyptskej tradícii. Zbytočne vysvetľujú Mojžiš a Áron pred faraónom, že Hospodin je Boh Hebrejcov, ktorí sú v Egypte cu-dzincamia že musia túto zem opustiť, aby nenahnevali svojho Boha. Viera v Hospodina je pre faraóna čímsi zbytočným a je zdrojom občian-skej neposlušnosti. Faraón považuje za nevyhnutné, aby ľudia nemali čas na premýšľanie o viere a utvrdzovaní sa v nej. Aby nemali čas na Hospodina, Izraelitov ešte viac zotročí.[1]

5, 1. Zmienka o bohoslužbe na púšti (porov. už 3, 18) sa vracia ako refrén v rozprávaní o každej z prvých deviatich rán, okrem tretej a šiestej (porov. 7, 16.26; 8, 4.16.23; 9, 1.13; 10, 3.24). Tento sviatok je pravdepodobne už Pascha[2].

Rabínsky komentár: Ešte v Midiáne PÁN povedal Mojžišovi: *A prídeš Ty a starší Izraela k egyptskému kráľovi*....(3, 18), preto sa rabíni v midraši právom pýtajú, kde boli starší, že nepredstúpili aj oni pred faraóna (porov. ExRb 5, 14). Raši preberá výklad midraša. Starší podľa

[1] *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon*. Praha 1991, s. 220-221.

[2] *Pentateuch. Päť kníh Mojžišových s komentármi Jeruzalemskej Biblie.* Trnava 2004, s. 83.

neho pôvodne bratov sprevádzali, no zo strachu pred faraónom sa jeden po druhom postupne povytrácali. Keď nezostal ani jeden, **potom** šiel do paláca len **Mojžiš a Áron**. Starším sa to však vrátilo, keď Mojžiš prijímal na vrchu Sinaj Tóru a PÁN prikázal:*Oni sa nepriblížia* (24, 2) (Porov. Raši in Herczeg 2003, 41-42; porov. ExRb 5, 14).

Patristický komentár: Boh je označený svojím vlastným menom vo vzťahu s Izraelom. Toto slovné spojenie sa podľa Origena často používa, keď ide o boj proti démonom (Origenes, Contra Celsum 4, 34: GCS 2, 304-305).

Podľa Origena Mojžiš nechce, aby ľud slúžil Pánovi, kým sa nachádza v Egypte, preto nalieha, aby odišiel na púšť. V tomto prípade je význam púšte pozitívny v protiklade s kráľovstvom zla. Z Egypta ľud príde na púšť, teda do stavu života, kde sa v tichu a pokoji bude cvičiť v Božom zákone a bude poučovaný slovami z neba. Pokým ľud zostáva v Egypte, zostáva zapletený do temných skutkov sveta, do pozemských záležitostí. Takto nemôže slúžiť Pánovi, lebo nie je možné slúžiť dvom pánom: Pánovi a mamone (Lk 16, 13) (Origenes, Hom. Ex. 3, 3: SC 321, 98). Augustín si všíma pravdivosť Božích slov. Boh totiž Mojžišovi povedal, že chce vyviesť ľud z Egypta. Faraónovi, naopak, vraví, že Hebreji chcú odísť, aby obetovali Pánovi obetu na púšti. Obidve výpovede sú pravdivé, lebo Boh neklame. Boh už vopred vedel, že faraón nebude súhlasiť a preto na neho uvalil spravodlivý trest (Augustín. Qu. Exod. 13: CCL 33, 75).

Faraón v čase útlaku (2Mjž 1-2) bol predchodcom faraóna exodu. Otec prenechal vládu synovi.

Faraónom v čase exodu (2Mjž 5-12) bol pravdepodobne Ramsesov syn Mineptah (1232-1226 pred Chr.). Opierame sa pritom o oslavný nápis tohto egyptského faraóna z jeho pohrebného chrámu v Thébach. V tomto nápise sa oslavuje Merneptah, že v piatom roku svojej vlády zvíťazil nad Izraelom, t.j. nad ľudom izraelským.[1] Egyptskí historici zaznamenávali zväčša pozitívne historické udalosti. Preto nebolo mož-

[1] NOVOTNÝ, A.: Biblický slovník, Praha 1956, s. 10. Porovnaj DOUGLAS, J. Nový biblický slovník. Praha 1996, s. 245. PETER, M.: Wyklad Pisma Swietego Starego Testamentu, Poznaň 1959 s. 207.

né zaznamenať túto historickú udalosť inak. Odchod lacnej pracovnej sily z impéria bol v podstate veľkou prehrou Egypta.

Na Boží príkaz sa Mojžiš poslušne vracia do Egypta a oznamuje Božiu vôľu faraónovi, keď hovorí: „Prepusť môj ľud, nech mi zasvätí sviatok na púšti".

5, 2. Kto je PÁN.

Rabínsky komentár: Faraónova vzdorovitosť sa tu prejavuje trojako: 1. Pýta sa, či je PÁN taký mocný, že ho on, faraón, musí poslúchať, *počúvať*; 2. Hovorí, že nikdy nepočul o Bohu menom PÁN, *nepozná ho*; 3.ak by o ňom aj počul, nesúhlasil by s jeho požiadavkou prepustiť celý národ otrokov (Porov. Or Hachajim in Scherman a kol. 2004, 313).

Hagadická tradícia hovorí o tom, že keď faraón počul, že Hospodin je Bohom Izraela, prikázal priniesť papyrusové zvitky, ktoré obsahovali mená všetkých známych bohov a rôznych národov. Ale nenašiel v nich meno Hospodina, Boha izraelského. Vtedy mu Mojžiš a Áron povedali: „Prečítal si zoznam mŕtvych bohov, ale náš Boh je živý. Nemôžeš predsa nájsť živého medzi mŕtvymi. Pretože aj keď chceš nájsť živého človeka, nepôjdeš ho hľadať na cintorín!"[1]

Patristický komentár: Filón Alexandrijský podáva zaujímavú interpretáciu. Faraón je príkladom bezbožného človeka. Prvým slovom popiera existenciu Boha, druhým slovom popiera prozreteľnosť, ktorá je taktiež zdrojom poznania. Pretože ignoruje Boha ako prvú príčinu bytia, ukazuje sa ako milovník matérie, nachádza rozptýlenie v potešeniach a záležitostiach tohto sveta (Ebr. 19; 3.243;omn. 2,182). Túto interpretáciu preberá pri svojom komentári Origenes, ktorý ešte navyše zdôrazňuje faraónovu pýchu a predstavuje ho ako diabla, ktorý nechce pustiť človeka zo svojej moci (Origenes, Hom. Ex. 3, 3: SC 321, 102-104; porov. Ján Zlatoústy, Homiliae in Mathaeum 65, 6:PG 58, 625-626).

Lemanski[2] konštatuje, že týždenné putovanie a obetovanie Bohu, aby Izraeliti mohli obetovať svojmu Bohu nebolo prosba, ale kategorická žiadosť adresovaná faraónovi.

[1] ЩЕДРОВИЦКИЙ, *Д.*: *Введение в Ветхий Завет*. Москва 2003, s. 338.

[2] LEMANSKY, J.: Nowy komentarz Biblijny. Stary Testament. Ksiega Wyjscia, T. III. Czestochowa 2009, s.199..

5, 3. Boh Hebrejov sa nám dal stretnúť.

Rabínsky komentár: Mojžiš postupuje podľa pokynov, ktoré mu dal PÁN (porov. 3, 18). Keď faraón tvrdí, že Boha menom PÁN nepozná, Mojžiš hovorí o **Bohu Hebrejov**. Faraón by mal chápať, že každý národ má svojho boha, ktorému je povinný preukazovať bezpodmienečnú oddanosť (Porov. Scherman a kol. 2004, 313).

Kiež by sme mohli ísť...aby nás nepostihol morom alebo mečom. Mor môže znamenať aj iné smrteľné choroby epidemického charakteru, napr. choleru, týfus atď. (Houtman 1993, 464). Jeremiáš a Ezechiel spomínajú tento výraz spolu s mečom a hladom (Jer 14, 12; 21, 9; 24, 10; 27, 8.13 a Ez 6, 11 a 7, 15), čo dotvára celkový obraz katastrofy spôsobovanej vojnou; národ postihnutý vojnou následne trpí hladom a ten v dôsledku oslabenia imunity spôsobuje rozšírenie smrteľných epidémií (Houtman 1993, 464). **Meč** označuje viacero druhov bodných a sečných zbraní. Môže ísť o zahnutý meč kosákovitého tvaru s ostrou vonkajšou stranou (Joz 10, 28-39), dlhý a rovný meč zaostrený na oboch stranách (Ž 149, 6) alebo meč s krátkou čepeľou, príp. dýku (Sud 3, 16) (Yadin 1963, 1: 10, 44, 60, 78).

Lopuchin[1] odvolávajúc sa na Herodota poukazuje na zaužívanú tradíciu, čo potvrdzujú aj samotní egyptológovia, že bolo zvykom v istý čas na konkrétnom meste sviatkovať sviatok na počesť uctievaného miestneho boha. Takže z toho vyplýva, že Izraeliti nepožadovali čosi nezákonné a nemožné, čo bolo úplne v rozpore s tradíciou egyptského národa.

Trojdňovú cestu.

Patristický komentár: Origenes vo svojej duchovnej interpretácii chápe pod slovom cesta Christa, ktorý povedal: „Ja som cesta, pravda a život (Jn 14, 6). Kto jeho vyzná a uverí, že Boh ho vzkriesil z mŕtvych, tretí deň bude spasený. Zmŕtvychvstanie Christa po troch dňoch od smrti je predobrazom zmŕtvychvstania a duchovného pokroku kresťana. Toto je v mystickej interpretácii podľa Origena **trojdňová cesta**, ktorou sa príde k miestu, kde sa Pánovi ponúkne obeta chvály. V morálnom zmysle človek odchádza z Egypta na cestu troch dní: ak chráni svoju dušu, telo a ducha od každej škvrny; ak sa od múdrosti tohto sve-

[1] ЛОПУХИН, А.: *Толковая Библия.Т. 1.* Петербург 1904 – 1907, s. 288-289.

ta obráti k Božím príkazom; ak sa očisťuje v myšlienkach, slovách a skutkoch a stáva sa čistým v srdci, aby mohol uzrieť Boha (Origenes, Hom. Ex. 3, 3: SC 321, 100-102).

Dvaja obyčajní pastieri z otrockého národa prichádzajú do kráľovského paláca, aby povedali faraónovi, že ich Boh sa ich rozhodol oslobodiť. Odkiaľ sa u tých čudákov zobrala takáto smelosť – opovážlivosť? A vraj je to ďaleko, tak na tri dni cesty! Určite by mu hneď utiekli a to by bola nemalá škoda pre hospodársku politiku Egypta. „Ja vášho Boha nepoznám" – odpovedá faraón. Mojžišovi a Áronovi to bolo samozrejme jasné. Neznaboh a nečlovek. „Ja vášho Boha nepoznám a tiež vás neprepustím. Slobodu? Do práce! Tehly čakajú.[1]

Starší Izraela sa usilovali pozdvihnúť slabú vieru svojich bratov a pripomínali im prisľúbenia, ktoré dostali ich otcovia a tiež prorocké slova Jozefa vyrieknuté predtým než zomrel, že odídu z Egypta. Niektorí to vypočuli a verili tomu, iní to spochybňovali a považovali za nereálne. Egypťania vedeli o tom, nad čím premýšľajú ich otroci a týmto ich očakávaniam sa vysmievali a rúhali sa všemohúcemu Bohu. Tvrdili totiž, že Izraeliti sú národ otrokov a posmešne hovorili: „Ak je váš Boh spravodlivý a milosrdný a je mocnejší než egyptskí bohovia, prečo vás neučiní slobodným národom?" Poukazovali pritom na ich postavenie. Hoci sa podľa Izraelitov klaňali falošným bohom, mali sa Egypťania i napriek tomu dobre a ich kultúra prekvitala. Tvrdili, že ich bohovia ich požehnali pozemskými blahami, dali im Izraelitov ako lacnú pracovnú silu – otrokov. Pýšili sa svojou neobmedzenou mocou a vysmievali sa prívržencom Jahveho. Samotný faraón bol presvedčený o tom, že Boh Izraela ich nemôže vyslobodiť z jeho rúk[2].

5, 4. Prečo odvádzate ľud od jeho prác.

Patristický komentár: Mojžiš a Áron predstavujú pre Origena prorocké a kňazské slovo, ktoré povzbudzuje dušu k službe Bohu. Pre faraóna služba Bohu znamená, že Hebreji nemajú chuť pracovať a hľadajú príležitosť na lenivosť (Origenes, Hom. Ex. 3, 3: SC 321, 106).

Choďte za svojimi robotami!

[1] LINDEN, N.: Povída se... podle Tóry. Benešov 2015, s. 201.

[2] УАЙТ, Е.: Конфликт веков. Т. 1. Патриархи и пророки. Москва 1998, s. 239.

Rabínsky komentár: Faraón posiela Mojžiša a Árona, aby sa išli venovať svojim domácim povinnostiam (porov. Raši in Herczeg 2003, 43). Raši upozorňuje, že slovo **roboty** v tomto kontexte neoznačuje namáhavé roboty, ktorými Egypťania utláčali Izraelitov (1, 11), ale obyčajné domáce práce (1 Kr 11, 28). Porov. Herczeg 2003, 43). Mojžiš a Áron pochádzali z kmeňa Lévi a ten bol oslobodený od robôt (porov. ExRb 5, 16), ktoré boli uvalené na ostatných Izraelitov. Podľa Rašiho bolo ich úlohou učiť ľud jeho povinnostiam. Ich väčšiu slobodu vidieť aj v tom, že Mojžiš a Áron prichádzali a odchádzali (ako sa im zapáčilo) aj bez dovolenia (Raši in Herczeg 2003, 43.)

5, 6. V ten deň.

Rabínsky komentár: Slová v ten deň prezrádzajú, aký naničhodný bol faraón, lebo ani chvíľu nemeškal, aby Izraelitom uškodil (ExRb 5, 18) a sťažil im prácu ešte v ten deň.

Midraš pri tomto v. pripomína, že **dozorcovia** boli spomedzi Egypťanov a dohliadači spomedzi Izraelitov (5, 14; ExRb 5, 18). Za prácu otrokov priamo zodpovedali dohliadači, ktorí podliehali egyptským dozorcom. Jeden dozorca mal na starosti niekoľko dohliadačov (Raši in Herczeg 2003, 43).

5, 7-14. Tehly sa robili z nílskeho blata a doň miešali nadrobno rozsekanú[1] slamu[2] a plevy ako spojivo. Kanaánske Armanské listy 148.30-34 hovoria o použití slamy pri výrobe tehál. Hlina od Nílu sa zmiešala s kúskami slamy, sformovala do tvaru tehly a nechala vysušiť na slnku. Slama bola nevyhnutným komponentom pri výrobe. Látka vznikajúca pri jej rozkladnom procese totiž zvyšovala súdržnosť materiálu a chránila vyrobenú tehlu pred deformáciou (Lucas 1962, 48-50).

5, 7-8. Viac nedávajte ľudu slamu... Preto kričia... Poďme obetovať.

Rabínsky komentár: Faraón bol presvedčený o tom, že žiadosť o prepustenie ľudu, aby mohol slúžiť Bohu je len zámienka, aby sa ľud zbavil povinnosti pracovať. Najlepším prostriedkom na schladenie Moj-

[1] „Sečka" – do hliny miešali sekanú slamu pre lepšiu pevnosť nepálených tehál vysušených na slnku.

[2] Po druhej svetovej vojne sa aj v našom prostredí používali tzv. „vaľky" – tehly vyrobené z blata a slamy. Išlo o najlacnejší stavebný materiál, ktorý pri stavbe domov používali ľudia zo sociálne znevýhodneného prostredia. Pozn.a.

žišovho nadšenia bude taká ťažká práca, že ľud viac nebude mať ani čas ani energiu počúvať jeho reči (Scherman a kol. 2004, 315). Faraón si tiež mohol myslieť, že ľud už nepracuje tak ťažko ako voľakedy, a to je dôvod, prečo chcú ísť z vďačnosti obetovať Bohu. Veď za čo by inak boli vďační? Ak je to tak, mali by pracovať viac (Or Hachajim in Scherman a kol. 2004, 315).

Patristický komentár: Origenes uvažuje o tom, ako ľudia, oddaní kniežaťu tohto sveta, dokážu dobre robiť obchody, všetko im vychádza, a Boží sluhovia mnohokrát nemajú ani to najpotrebnejšie pre život. Takto môžeme chápať slamu, ktorú faraón prestal dávať Hebrejom. Tí, ktorí slúžia Bohu sú často takto prenasledovaní a musia znášať príkoria a bolesti (Origenes, Hom. Ex. 3, 3: SC 321, 106-108).

5, 9. Klamné reči. Pozri 4, 29-31. Faraón označil nádej na rýchle prepustenie Izraela za drzosť a lož.

Patristický komentár: Blaž. Augustín[1] hovorí o moci a láske toto: „Dobro a zlo robí každý a tak znáša –(trpí) aj ich dôsledky. Faraón zaťažoval Boží národ ťažkou prácou a Mojžiš tento egyptský národ trestal za ich bezbožnosť (2Mjž 7-14). Faraón sa spoliehal na moc – silu a Mojžiš na lásku“.

5, 10. Toto hovorí faraón. Stojí v protiklade s „toto hovorí Hospodin“ (4, 22 a 5, 1). Faraón teraz vstupuje do konfliktu s Bohom Izraela.

5, 14. Rabínsky komentár: Dohliadači sa spomínajú aj v 4Mjž 11, 16, preto rabíni podľa jednej zo svojich exegetických metód vysvetlili v midraši obidva v. jeden pomocou druhého (ExRb 5, 20). (Predpokladali, že v oboch prípadoch išlo o tých istých ľudí). Ich výklad prevzal Raši a takto ho rozšíril: „Ak Izraeliti nevyrobili množstvo tehál, určené na jeden deň, egyptskí dozorcovia kvôli tomu bili izraelských dohliadačov. Bolo im totiž ľúto svojich bratov Izraelitov a nenaháňali ich, aby vyrábali viac. Radšej znášali údery Egypťanov, len aby boli úlohy pre ľud ľahšie. Vďaka tomu si zaslúžili, že mohli vytvoriť veľradu (sanhedrin) a naplnil ich prorocký duch, ktorý bol na Mojžišovi (4Mjž 11, 16-17. 24-25).“ Porov. Raši in Herczeg 2003, 47; porov. ExRb 5, 20. Slová *vedúci*

[1] ИПОНСКИЙ, А.: Послания 93. CSEL 34.2:450. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 44.

ľudu (alebo *správcovia*, SEP) v texte sedemdesiat mužov zo starších Izraela, o ktorých vieš, že sú ozaj starší a že sú vedúcimi ľudu (4Mjž 11, 16) a dohliadači sú prekladom toho istého hebr. slova. Tóra týmto spôsobom učí, že cesta k vedúcemu postaveniu má byť vydláždená oddanosťou ľudu, a nie sebeckým vyvyšovaním sa (Porov. Scherman a kol. 2004, 315; porov. rab.kom. k 5, 6)[1].

Lopuchin[2] poukazuje na to, že dozorcovia – dohliadači, ktorí boli vyberaní z Izraelitov, patrili ku gramotným ľuďom a vedeli písať. Preto dostali pomenovanie „šoferim". Podľa svojho postavenia patrili medzi elitu Izraela spoločne so staršími a sudcami (4Mjž 11, 16 a 5Mjž 31, 28).

5, 15-23. Izraeliti dostávali doteraz slamu. Používali ju na vystuženie tehál, vďaka čomu sa tehly neprilepili na formu steny, v ktorých sa vyrábali. Keď boli izraelskí správcovia bití, odvolávali sa na faraóna, ale tu nenachádzali pochopenie. Následne obvinili Mojžiša a Árona a Mojžiš zasa obvinil Hospodina. Oveľa ťažšie sa znáša opozícia pochádzajúca zvnútra Božieho ľudu než pri prenasledovaní zvonku.[3]

5, 15. Izraelskí dozorcovia sa išli sťažovať k faraónovi. V istých obdobiach egyptských dejín sa otroci mohli sťažovať priamo faraónovi, čím obišli bežnú štruktúru. Egyptské záznamy ukazujú, že niekedy boli vypočutí, ale častejšie neboli.[4]

5, 17. Ste leniví.

Patristický komentár: Bazil Veľký[5] hovorí o dvoch druhoch lenivosti (v ruštine sa hovorí o) prázdnosti toto: „Faraón vedel, že iba nenaplnený a prázdny človek (národ) hľadá Boha, preto ponižuje Izrael. „*Leniví ste, leniví a preto hovoríte: poďme a obetujme Hospodinu*". Aká dobrá a užitočná je prázdnota, ktorá privádza človeka k modlitbe. Na prijatie spasiteľného učenia je dobrá aténska prázdnota (Sk 17, 21), *lebo boli ochotní rozprávať a počúvať o čomsi novom*. Aj dnes sú ľudia, ktorí sú prázdni a svoj voľný čas v živote venujú prijímaniu nového učenia".

---

[1] *Exodus, Komentáre k Starému zákonu*.3. Zväzok. Trnava 2013, s. 163-170.

[2] ЛОПУХИН, А.: *Толковая Библия.Т. 1.* Петербург 1904 – 1907, s. 290.

[3] MACDONALD, W.: Biblický komentár ke Starému zákonu, Brno 2017, s. 76.

[4] *Študijná Biblia*. Banská Bystrica 2015, s. 103.

[5] КЕСАРИЙСКИЙ, В.: Гомилии на Псллмы 18. TLG 2040.018, 29.429.1-11. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 45.

5, 21. Nech PÁN na vás pozrie a súdi.

Rabínsky komentár: Starší povedali Mojžišovi a Áronovi: „Ak ste naozaj prišli v PÁNOVOM mene, **nech** teda **súdi** medzi nami a faraónom. Ale ak ste prišli z vlastnej vôle, potom **nech PÁN súdi** medzi nami a vami". (ExRb 5, 21.)

Patristický komentár: Stretnutie pisárov s Mojžišom a Áronom predstavuje slabého človeka, ktorý často repce proti svätým slovám. Potom ako začal počúvať a nasledovať slová z neba, zdvihne sa hlas pokušenia pochádzajúci od zlého ducha a znepokojuje ho. Pastier duší preto musí pozorne informovať dušu, že robí pokroky a musí ju viesť v pokušeniach (Paterius[1], De expositione veteris ac novi testamenti. Exodus 11: PL 79, 726). Podľa Origena sa „zosmradenou vôňou" nazýva svätý ľud v reči nepriateľov alebo prorocké slovo v reči neveriacich. Kresťania sú však „dobrou vôňou Christa" (2 Kor 2, 15-16) (Origenes, Hom. Ex. 3, 3: SC 321, 108).

5, 22. Pane.

Rabínsky komentár: Mojžiš tu nepoužíva v priamej reči Božie nevysloviteľné meno PÁN, ktoré hovorí o Božom milosrdenstve, ale začína oslovením **Pane,** pretože v tom, čo zastihlo Izraelitov odkedy prišiel, aby prosil o ich prepustenie, nevidí nijaké milosrdenstvo (Ramban ich Scherman a kol. 2004, 316).

Pretože si ma poslal?

Patristický komentár: Mojžišove slová vyjadrujú rebéliu alebo hnev. Sú to slová modlitby vo forme mnohých otázok (Augustín[2], Qu.Exod, 14: CCL 33, 75).

---

[1] „Mojžiš a Áron sú predobrazom Zákona a Prorokov. Proti posvätným besedám často reptá slabý duch. Ale keď počuje nebeské slová, začína podľa nich žiť a protiviť sa egyptskému kráľovi, ktorý symbolizuje zlého ducha. Ten, ktorý usmerňuje duše k dokonalosti, musí byť pozorný a má predvídať skúšky, ktoré majú prísť, aby sa vyzbrojil proti útokom zlého ducha." ПАТЕРИЙ, Изъяснение Ветхого и Нового Завета 11. PL 79:726, цитируя Григория Великаго, Гомилии на Иезекииля 12. 24-25. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков*, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 45.

[2] „Slová, ktoré adresuje Mojžiš Bohu, nie sú slovami nepokorenia sa a nespokojnosti, ale hľadania a modlitby. Je to zrejmé z toho, že mu Boh odpovedal. Boh ho neobvinil z pochybností, ale zjavil mu, čo bude treba urobiť". ИПОНСКИЙ, A.: Вопросы на Семикнижие. Cl. 0270, 2. Quaest. Exodi. 14. 184. *Библейские комментарии отцов*

5, 23. Patristický komentár: Odkedy sa Áron a Mojžiš začali rozprávať s faraónom, ľud začal trpieť. Origenes to prirovnáva ku chvíli, keď Božie slovo vstupuje do duše. Božie slovo totiž pomáha rozlišovať a v duši nevyhnutne nastáva boj čností proti nerestiam (Origenes, Hom. Ex. 3, 3: SC 321, 110).

Zoznam bibliografických odkazov:

AUGUSTÍN, S.: *Boží štát.* II. zväzok. Trnava 2005. ISBN 80-7162-571-X.

BÁNDY, J.: *Úvod do exegézy Starej zmluvy.* Bratislava 2002. ISBN 80-223-1693-8.

BÁNDY, J.: *Teológia Starej Zmluvy*. Bratislava 2003. ISBN 80-223-1793-4.

BÁNDY, J.: *Úvod do Starej zmluvy.* Bratislava 2003. ISBN 80-223-1885-X.

BÁNDY, J.: *Dejiny Izraela.* Bratislava 2006. ISBN 80-223-2139-7.

BARDTKE, H.: Příběhy ze starověké Palestíny. Tradice archeologie dějin. Vyšehrad 1988.

BAUMANN, G.: Bible. Praha 2012. ISBN 978-80-247-3912-0.

BENEŠ, J.: Dvanáctka. Uvedení do Malých proroků. Praha 2019. ISBN 978-80-7255-422-5.

BENEŠ, J.: Jozue. Svatá slova v knize Jozue. Praha 2017. ISBN 978-80-7172-702-6.

BENEŠ, J.: Kniha o Bohu soudci. Teologie knihy Daniel. Praha 2015. ISBN 978-80-7172-762-0.

BENEŠ, J.: Směrnice a řády. Zákonník v Páté knize Mojžišově. Praha 2012. ISBN 978-80 7172-874-0.

BER, V.: Vyprávění a právo v knize Exodus. Jihlava 2009. ISBN 978-80-86498-35-5.

BIBLIA. Vydala Slovenská evanjelická cirkev a. v. v ČSSR 1990. ISBN 0-564-03222-0.

Библия – Книги Священного Писания Ветхаго Завета на церковнославянском языке. Москва 1993.

Церкви и других авторов I – VIII веков, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010, s. 47.

Библия – Книги Священного Писания Ветхаго и Нового Завета. В русском переводе. Издание Московской патриархии, Москва 1956.

Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков. Ветхий Завет II. Книга Бытия 12-50. Герменевтика 2004. ISBN 5-901 494-03-2.

Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I – VIII веков, Ветхий Завет III. Книги Исход, Левит, Числа, Второзаконние. Герменевтика 2010. ISBN 978-5-901494-15-8.

BIČ, M.: *Ze světa Starého zákona I.* Praha 1986.

CAP, A.: Izagogika do Starého Zákona I. Prešov 2019. ISBN 978-80-555-2211-1.

CAP, A.: *Úvod do Starého Zákona II.* Prešov 2018. ISBN 978-80-555-2077-3.

CAP, A.: Biblická prahistória. (Biblicko-exegetický komentár na 1. – 11. kapitolu knihy Genezis), Prešov 2018. ISBN 978-80-555-1982-1.

ČAPEK, F.: Archeológie, dějiny a utváření identity starověkého Izraele. Vyšehrad 2018. ISBN 978-80-7601-082-6.

DAHLER, E.: Jeruzalém v dějinách spásy. Kostelní Vydří 1993. ISBN 80-85-527-28-6.

DOUGLAS, J. Nový biblický slovník. Praha 1996. ISBN 80-85495-65-1.

DOUKHAN, J.: Túžba zeme. Štúdia prorockej knihy Daniel. Martin 1996. ISBN 80-88719-59-3.

DUKA, D.: *Úvod do Písma Svatého Starého Zákona.* Praha 1992. ISBN 80-901252-5-5.

ДРОЗДОВ, Ф.: *Толкование на Книгу Бытия*. Москва 1867.

DUBINOVÁ, T.: Ženy v Bibli, ženy dnes. Praha 2008. ISBN 978-80-86889-69-6.

ЕГОРОВ, Г.: *Священное Писание Ветхаго Завета*. Москва 2002.

ЕГОРОВ, Г.: *Священное Писание ВетхогоЗавета*. Москва 2016. ISBN 978-5-7429-1053-4.

*Exodus, Komentáre k Starému zákonu.*3. Zväzok. Trnava 2013. ISBN 978-80-7141-766-8.

FINKELSTEIN, I.-SILBERMAN, N.: *Objevení Bible. Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie.* Vyšehrad 2007. ISBN 978-80-7021-869-3.

Genezis. Trnava 2008. ISBN 978-80-7141-626-5.

GENEZIS – Starý zákon, překlad s výkladem. Praha 1968.

HANUŠ, J.- VYBÍRAL, J.: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech. Brno 2009. ISBN 978-80-7325-177-2.

HELLER, J – PRUDKÝ, M.: Obtížné oddíly knih Mojžišových. 2. vydání. Kostelní Vydří 2007. ISBN 978-80-7195-186-5.

CHIOLERIO, M.: *Blaze tomu, kdo slyší tato slova. První setkání se Starým zákonem.* Paulínky 1997. ISBN 80-86025-10-1.

Ilustrovaná príručka k Biblii. Slovenská biblická spoločnosť. Banská Bystrica 2001. Preklad P. – D. Alexandrovci. ISBN 80-85486-36-9.

JANČOVIČ, J.: *„Nech je svetlo!" – Úvod a exegéza vybraných statí Pentateuchu.* Bratislava 2002.

JOHNSON, P.: *Dějiny židovského národa*. Rozmluvy 1995. ISBN 80-85336-31-6.

KAŠNÝ, J.: Právo v hebrejské Bibli. Vyšehrad 2017. ISBN 978-80-7429-910-0.

KELLER, W.: A Biblia má predsa pravdu. Historická pravda podložená vedeckými dôkazmi. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8172-036-9.

KITTEL, R.: *Biblia Hebraica*. Stuttgart 1937.

KUBÁČ, V.: Člověk před Boží tváří. Vyšehrad 2016. ISBN 978-80-7429-754-0.

KUZMIŠIN, P.: Bohovia starých Slovanov. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8100-434-6.

KÜNG, H.: *Židovství.* Brno 2016. ISBN 978-80-7485-110-0.

LACH, S.: *Ksiega Rodzaju. T. 1.-11*. Poznaň 1962.

LEMANSKI, J.: Ksiega Rodzaju. T. 1. č.2., Czenstochova 2013. ISBN 978-83-7797-205-2.

LINDEN, N.: Povída se...podle Tóry. Benešov 2015. ISBN 978-80-88060-01-7.

LINDEN, N.: Povída se... o soudcích a králích. Praha 2018. ISBN 978-80-88060-14-7.

ЛОПУХИН, А.: *Толковая Библия.Т. 1.* Петербург 1904 – 1907.

MACDONALD, W.: Biblický komentář ke Starému zákonu. Brno 2017. ISBN 978-80-906732-0-5.

MIKLIK, J.: *Biblická archeologie.* Praha 1936.

МЕНЬ, А.: *Исагогика – Ветхий Завет*. Москва 2000. ISBN 5-88869-032-5.

МЕНЬ, А.: *Как читать Библию I.-II.* Калининград 2002. ISBN 5-88869-029-5.

MOLONEY, F.: *Evangelium podle Jana.* Kostelní Vydří 2008. ISBN 978-80-7192-991-8.
MUCHOVÁ, L.: Bible pro ty, kdo už nejsou děti. Praha 2019. ISBN 978-80-7553-555-9.
NANDRASKY, K.: Dejiny biblického Izraela. Bratislava 1994.
NANDRASKY, K.: Úvod do Starej a Novej zmluvy. Bratislava 1980.
NANDRASKY, K.: Teológia Starej zmluvy. Bratislava 1976.
NANDRASKY, K.: Dejiny Izraela. Modra 1961.
NOVOTNÝ, A.: Biblický slovník, Praha 1956.
Pentateuch. Päť kníh Mojžišových s komentármi Jeruzalemskej Biblie. Trnava 2004. ISBN 80-7141-447-6.
PETER, M.: Wyklad Pisma Swietego Starego Testamentu, Poznaň 1959.
Pět svátečních svitků. Živá díla minulosti, Praha 1958.
Sväté Písmo. Trnava 1996. ISBN 80-7162-152-8.
ПРАВОСЛАВНАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ Т. 1. Москва 2000. ISBN 5-89572-006-4.
PRUDKÝ, M.: Genesis I. 1, 1 – 6, 8. Praha 2018. ISBN 978-80-7545-047-0.
Průvodce životem. I. Mojžíšova (Genesis). Praha 1998. ISBN 80-7130-059-4.
ПУШКАРЬ, В.: *Священнаябиблейская история.*Санкт-Петербург 2004. ISBN 5-7444-1167-4.
RAHLFS, A.: *SEPTUAGINTA –LXX.* Stuttgart 1935. ISBN 3438051214.
RENDTORFF, R.: *Hebrejská bible a dějiny.* Vyšehrad 2015. ISBN 978-80-7429-541-6.
RYAN, D.: 24 hodín v starovekom Egypte. Jeden deň v živote ľudí, ktorí tam žili. Bratislava 2019. ISBN 978-80-8109-368-5.
СНИГИРЕВ, Р.: *Библейская археологоия*. Москва 2007. ISBN 978-5-7789-0200-X.
SCHULTZ, S.: *Starý Zákon mluví.* Praha 1989.
STRUPPE, U.- KIRCHSCHLAGER, W.: *Úvod do Starého a Nového zákona. Jak porozumětBibli.* Vyšehrad 2000. ISBN 80-7021-334-5.
Sväté písmo Starého a Nového zákona. Trnava 1996. ISBN 80-7162-152-8.
ŠALING, S. a kol.: *Veľký slovník cudzích slov.* Bratislava 2003. ISBN 80-89123-02-3.
Študijná Biblia. Banská Bystrica 2015. ISBN 978-80-8156-052-1.
ЩЕДРОВИЦКИЙ, Д.: *Введение в ВетхийЗавет*. Москва 2003. ISBN 5-901599-15-2.

ТЕОДОРИТ, К.: *Толкование на книгу Бытия*. Москва 1855.

The Orthodox study Bible, 2008 by Athanasius of Orthodox Theology. USA. ISBN 978-0-7180-0359-3.

TYDLITÁTOVÁ,, V.: Symbolika hradeb a bran v hebrejské bibli. Praha 2010. ISBN 978-80-7387-305-9.

ВАСИЛИАДИС, Н.: *Библия и археология.*Св.- Троицкая Сергиева Лавра 2003.

ВЕНИАМИН, П.: *Священная библейская история, ч. 1-2.*Санкт-Петербург 2004. ISBN 5-7444-1167-4.

VESELÝ, J.: *Mariánska zjevení z hlediska hermetismu.* Praha 2001. ISBN 978-80-7439-036-4.

Výklady ke Starému zákonu I. Zákon. Praha 1991. ISBN 80-7017-408-0.

WALTON, J.: Ztracený svět 1. Kapitoly První knihy Mojžíšovy v kontextu evolučních a kreacionistických teórií. Starověká kosmologie a diskuze o vzniku světa. Pro poctivější četbu Bible. Praha 2017. ISBN 978-80-7255-396-9.

WESTERMANN, C.: *Tisíc let a jeden den.* Praha 1972.

ZAMAROVSKÝ, V.: Veľké príbehy Staroveku. Gilgameš. Sinuhet. Aeneas. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8046-894-1.

ZIOLKOWSKI, Z.: *Nejtěžší stránky Biblie.* Kostelní Vydří 2001. ISBN 80-7192-450-4.

MIMORIADNA ZÁVAŽNOSŤ HRIECHU DUCHOVNÉHO A TELESNÉHO CUDZOLOŽSTVA[1]

doc. ThDr. Štefan Pružinský, PhD.

Vo všeobecnom liste svätého apoštola Jakuba sa nachádza myšlienka, ktorá poukazuje na mimoriadnu závažnosť hriechu cudzoložstva v jeho telesnom aj duchovnom zmysle. Táto myšlienka znie: "Cudzoložníci a cudzoložnice! Či neviete, že priateľstvo s týmto svetom je nepriateľstvom s Bohom? Komu sa teda zachce byť priateľom sveta, stáva sa nepriateľom Boha" (gr. μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες! οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται; csl. Прелюбодѣ́є и҆ прелюбодѣ̑йцы, не вѣ́сте ли, ꙗ҆́кѡ любы̀ мі́ра сегѡ̀ враждà бг҃ꙋ є҆́сть, и҆́же бо восхо́щетъ дрꙋ́гъ бы́ти мі́рꙋ, вра́гъ бж҃їй быва́етъ).

Pretože milovanie hriešnych žiadostí a pôžitkov je zrada čistej a svätej lásky k Bohu, tých ľudí, ktorí kvôli telesným alebo iným pôžitkom narušili zväzok lásky s Bohom, apoštol Jakub nenazýva, tak ako doteraz, bratmi alebo dokonca milovanými bratmi[2], ale slovami „cudzoložníci a cudzoložnice".

Oslovenie **„cudzoložníci a cudzoložnice"** (gr. μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες; csl. прелюбодѣ́є и҆ прелюбодѣ̑йцы) môže mať telesný alebo duchovný význam a je ukážkou veľmi priameho, živého a zapáleného spôsobu vyjadrovania apoštola Jakuba. V telesnom zmysle sa tu má na mysli nevernosť manžela voči manželke alebo manželky voči manželovi kvôli inému človeku, s ktorým cudzoložník vstupuje do telesného a nezákonného spolužitia. V duchovnom zmysle je cudzoložstvo neverou a zanechaním lásky k Bohu a života s Bohom kvôli akýmkoľvek ľuďom, veciam, ideám, modlám alebo hriešnym pôžitkom, s ktorými

[1] Tento článok je jedným z výsledkov riešenia vedecko-výskumného projektu „Exegéza 4. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba" Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry MŠVVaŠ SR (KEGA) (Projekt č. 014PU-4/2020).

[2] Pozri Jk 1, 2. 16. 19; 2, 1. 5 a ď.

človek začal žiť a ktoré si zamiloval. Je to "flirtovanie s hriechom"[1]. Cudzoložstvo v duchovnom zmysle je opustením, zrieknutím sa a zradou Boha. Každý totiž, kto koná v rozpore s Božími prikázaniami, miluje viac hriech než Boha, čiže je Bohu neverný[2]. V prípade nami skúmaného verša je oslovenie „cudzoložníci a cudzoložnice" potrebné chápať v prvom rade v duchovnom zmysle, ako nevernosť Bohu, no do istej miery aj v telesnom, pretože aj telesné cudzoložstvo je hriechom nielen proti telu a človeku, ale aj proti Bohu a Jeho zákonom.

Telesné cudzoložstvo patrí medzi hriechy, ktoré by kresťania nemali konať nielen skutkom, ale ani slovom[3], myšlienkou alebo pohľadom[4]. Je to hriech proti vlastnému telu, ktoré by malo byť chrámom Svätého Ducha[5], aj proti Zákonom Boha[6], ktorý ustanovil manželské spolužitie[7], jeho prirodzené pravidlá a morálku. Podľa knihy prísloví cudzoložník stratil rozum, ničí svoju dušu, pôsobí si bolesť, zneuctenie a hanbu, ktorá sa ničím nedá zahladiť a potrvá naveky[8]. Svätý Nikodým Svätohorský vysvetľuje, prečo apoštol Jakub spomína práve hriech cudzoložstva a nie iné hriechy. Je to preto, lebo akýkoľvek iní hriešnici (napríklad namyslení alebo chamtiví ľudia) nemusia byť zároveň aj cudzoložníci, avšak, ak je niekto cudzoložník, je veľmi pravdepodobné, že má v sebe aj všetky ostatné hriechy. Cudzoložstvo je totiž najohavnejší hriech, ktorým človek hreší nielen proti svojej vlastnej duši a telu, ale aj proti duši a telu najmilovanejšej ženy svojej mladosti – proti svojej manželke a tiež aj proti svojim deťom, ktorým takto rozbíja domov a oberá ich o spokojné, bezpečné a pekné detstvo. Cudzoložník hreší aj tým, že robí nešťastným muža a deti vydatej ženy, s ktorou hreší, a neraz ešte aj tým,

[1] ΑΕΡΑΚΗΣ, Δ. Γ., Αρχιμ., 1986. *Ἡ Ἐπιστολή τοῦ Ἰακώβου*. Ἀθήνα: Εκδόσεις Ορθόδοξος κυψέλη, s. 97.

[2] Pozri Jn 14, 15. 21.

[3] Pozri Ef 5, 3.

[4] Pozri Mt 5, 28-29. HUSÁR, J. 2014. *"Čisté oko nemôže pozerať na zlo" (Av 1, 13)*. In: Sociálna a duchovná revue : vedecký recenzovaný časopis o aktuálnych sociálnych a duchovných otázkach. - ISSN 1338-290X. - Roč. 5, č. 4, s. 42-45.

[5] Pozri 1Kor 6, 18-19.

[6] Pozri 3Mjž 20, 10; 5Mjž 22, 22.

[7] Pozri ŠAK, Š., 2019. *Mystérium manželstva.* Gorlice: Diecezjalny osrodek kultury prawoslawnej ELPIS w Gorlicach.

[8] Pozri Pr 6, 29. 32-33. Porovnaj Oz 5, 7; Naum 3, 4; Am 2, 7; Prem 3, 16-19.

že on sám je tým zvodcom, čo do svojho hriechu vtiahol cudziu ženu, ktorá takto navždy pošpinila a zatratila svoju dušu aj telo, ak neučiní pokánie. „Apoštol Jakub chcel nazvať tých, ktorí majú v sebe všetky druhy zloby, tým najhorším menom cudzoložníci a tým ukázať, že konajú aj všetky ostatné hriechy. Pretože, ak je niekto, dajme tomu, ctižiadostivý, milovník peňazí, zlodej alebo chamtivec, nemusí byť nutne aj cudzoložník. Kto je však cudzoložník, ten je následne aj milovník slávy, bohatstva a ďalších hriechov. Pretože cudzoložník, aby si mohol nerušene, bez prekážok a hojne (vo veľkej miere) vychutnávať smilné a zhýralé skutky, potrebuje mať aj žiarivé a luxusné oblečenie. Potrebuje mať prostriedky na rozmarné pohostenia, drahé kone so zlatými uzdami (v dnešnej dobe drahé autá), sluhov (spoločníkov) a iné podobné veci. Toto všetko si vyžaduje aj slávu a pocty, ktoré pomáhajú získať veľké množstvo peňazí pre bohaté nákupy. Kto je teda cudzoložník, ten je súčasne spravidla aj milovníkom slávy a bohatstva"[1].

O veľkej vyhranenosti a jednoznačnej orientácii cudzoložníkov ako milovníkov sveta svedčí aj ďalší fakt, na ktorý poukazuje sv. Nikodým Agiorita, a to, že cudzoložníci sú „výnimočným spôsobom tak silno prilepení k priateľstvu a láske k svetu, že veľmi nechcú zomrieť a definitívne sa od sveta oddeliť, pretože tento svet považujú za miesto svojho odpočinku, na ktorom si užívajú svoje vytúžené pôžitky. To, aby boli oddelení od terajšieho života cez smrť a začlenení do iného života, považujú za peklo"[2].

Nazvanie ľudí, ktorí zradili Boha, Jeho prikázania, vieru a Cirkev cudzoložnicami sa vyskytovalo už v knihách Starého Zákona[3], kde bol vzťah Boha a vyvoleného národa prirovnávaný k manželstvu[4]. Odpadnutie národa, Izraela, Jeruzalema, Samárie, či nejakého konkrétneho

[1] ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, oσ., 1986. *Ερμηνεία εἰς τάς επτα Καθολικάς Ἐπιστολάς Τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καί Ἰούδα.* Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Ορθόδοξος κυψέλη, s. 124.

[2] ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, oσ., 1986. *Ερμηνεία εἰς τάς επτα Καθολικάς Ἐπιστολάς Τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καί Ἰούδα.* Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Ορθόδοξος κυψέλη, s. 125.

[3] Pozri 2Mjž, 34, 15; 3Mjž 20, 5; Iz 1, 21; 57, 3; Ez 16, 15-17. 23-38; 23, 37. 45; Oz 1, 2; 2, 4-5. 7-12; 3, 1; 4, 15; 9, 1; Jer 2, 20; 3, 1-3. 6-10. 20; 5, 7; 9, 2; Mal 3, 5.

[4] Pozri Iz 54, 5-6; 62, 4-5; Ž 44(45), 10-15; Oz 2, 18. 21-22.

jednotlivca od Boha bolo v tomto zmysle prirovnávané k správaniu neverného manžela. Cudzie národy, ich modly, náboženstvá alebo zvádzajúci príslušníci sú označovaní ako milenky. Toto prirovnanie bolo posilnené aj tým, že pohanské obrady boli nezriedka sprevádzané tzv. chrámovou prostitúciou. Podobné chápanie vzťahu Boha a ľudí sa vyskytuje aj v Novom Zákone, kde sa Cirkev označuje ako nevesta Christa, prípadne Baránka[1] a odpadnutie od Christa a Jeho Evanjelia sa charakterizuje ako cudzoložstvo[2]. V Starom Zákone národ vstúpil do "manželského" zväzku s Bohom cez uzavretie zmluvy na Sinaji, čo sa v osobnom živote jednotlivca potvrdzovalo prijatím obriezky. V Novom Zákone sa Cirkev ako nevesta Christova zrodila z Krvi Isusa Christa v Jeho obeti na Kríži a veriaci sa údom tejto Nevesty – Cirkvi stáva prijatím svätej Tajiny Krstu. Manželský zväzok Cirkvi a každého jej člena s Christom „zaväzuje k vernosti"[3], ktorá sa dosvedčuje duchovnou a morálnou čistotou a svätým životom[4]. Podobne ako v telesnom manželstve, kde je zradou nielen odchod k inej žene a neveste[5], ale aj žiadostivý pohľad na ňu[6], aj v duchovnom manželstve s Christom je zradou nielen vonkajšie vystúpenie z Cirkvi, ale aj vnútorné vzdialenie sa od spoločenstva s Bohom, od duchovného života, modlitby a zachovávania evanjeliových slov a učenia[7].

Biskup Nikolaj Mrdža sa na tento verš pozerá, ako vždy, najmä z pohľadu duchovného života a dodáva, že ak hovoríme o duchovnom cudzoložstve, hovoríme o každom hriechu, pretože „každé konanie hriechu je cudzoložstvom s diablom, každý hriech je priateľstvom so Satanom... Každým hriechom človek plní vôľu stvoriteľa všetkých hriechov diabla, ktorý ho odvádza do sveta smrti, do sveta nepreniknuteľnej tmy... Hriech v človeku všetko ničí, privádza k nesprávnemu fungo-

[1] Pozri Mt 9, 15; 22, 10; 25, 1; Mk 2, 19; Lk 5, 34; Jn 2, 9; 3, 29; 2Kor 11, 2; Ef 5, 22-25; Rim 7, 3; Zj 19, 7; 21, 9.

[2] Pozri Mt 12, 39; 16, 4; Mk 8, 38; 2Pt 2, 14; Zj 2, 22.

[3] KOZYRA, J., 2010. *Nowy komentarz biblijny. Nowy Testament. List świętego Jakuba*. Tom XVI. Częstochowa, s. 210.

[4] Pozri Ef 5, 26-27; Porovnaj 3Mjž 11, 44; 5Mjž 7, 6; Oz 5, 3.

[5] Pozri Rim 7, 3.

[6] Pozri Mt 5, 28.

[7] Pozri Mt 10, 37; Jn 12, 25; 14, 15-23.

vaniu všetky orgány myslenia. Človek sa takto stáva bláznom a všetky pominuteľné veci, idey a vášne začína vyhlasovať za svoje bohatstvo, za svoju najväčšiu obavu, cieľ a zmysel života. V tomto je hlavná príčina každého modlárstva – kultúrneho, vedeckého, filozofického, umeleckého, politického aj náboženského. Matkou každého takéhoto konania je pýcha, ktorá je tkaná z nespočetného množstva najrôznejších pých, veľkých aj malých, krátkodobých aj dlhodobých. Spomeňme aspoň tie najhlavnejšie – pýcha kvôli sláve, kvôli kráse, kvôli bohatstvu, kvôli dobročinnosti, kvôli pokore (áno, aj kvôli pokore!), kvôli milosrdnosti, kvôli úspechu. Všetko toto je priateľstvo so svetom, alebo konkrétnejšie so Satanom... Úplným opakom voči tomuto všetkému je Bohočlovek, ktorý učí a ukazuje, ako človek môže prekonávať všetky pominuteľné veci a smrti tohto sveta. Ako sa to robí? Konaním Božej vôle: „Kto však plní Božiu vôľu, zostáva naveky" (1Jn 2, 17). A kde je vyjadrená Božia vôľa? V Bohočloveku Christovi a v Jeho svätom Evanjeliu. Keď človek zachováva Evanjelium, napĺňa sa nesmrteľnosťou, večným životom a zostáva nepominuteľný. Z toho je zrejmé, že jediným naozaj nesmrteľným človekom je kresťan, ktorý svoj život obetoval Evanjeliu... Len v Christovi sa človek stáva všemohúci v boji proti hriechu, smrti a diablovi v zmysle apoštolskej zvesti: „Všetko môžem v Christovi, ktorý ma posilňuje" (Flp 4, 13)"[1].

Skutočnosť, že apoštol Jakub hovorí iba o dvoch protipóloch, o Bohu a svete a o priateľstve a nepriateľstve, ešte raz potvrdzuje, že nič medzitým neexistuje. V princípe existujú len dva objekty, na ktoré sa upiera pozornosť ľudí, je to Boh a svet (v jeho negatívnom zmysle). Týmto dvom objektom potom zodpovedajú dve rozpoloženia ľudí, ktoré ľudia prechovávajú vo svojich dušiach vo vzťahu k Bohu alebo k svetu, je to láska a nenávisť. Preto človek môže byť vo vzťahu k Bohu aj k svetu iba priateľom alebo nepriateľom, pričom nemôže byť priateľom k obom naraz. Ten človek, ktorý má lásku k Bohu a všetkému božskému a nebeskému, je Božím priateľom. Ten, kto naopak miluje svet

[1] НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Тумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новога Завета*. Србиње: "Дабар" и Богословија Светог Петра Добробосанског, s. 64.

a všetko svetské, márne a pominuteľné, ten je priateľ sveta a nepriateľ Boha.

Skutočnosť, že apoštol Jakub, Evanjelium aj celé Sväté Písmo hovorí, že existujú len dve nezlúčiteľné cesty – priateľstvo s Bohom alebo priateľstvo so svetom, vysvetľuje, prečo je svet nepriateľsky rozpoložený voči kresťanskej viere a Cirkvi. Toto nepriateľstvo sa po prvýkrát veľmi zjavne ukázalo vo vražde Ábela rukou jeho brata Kaina, potom v ukrižovaní Isusa Christa a pokračuje až dodnes v nepriateľstve proti Cirkvi, ktorá je Jeho Telom. „Celé dejiny ľudstva sú akoby dejinami dvoch národov: národa Božieho a tých, ktorí začali nasledovať diabla. A my môžeme neustále vidieť, ako tento boj pokračuje. Niekedy zjavne, inokedy skryto, niekedy sa tento boj zosilňuje, inokedy utícha. No celkom sa tento boj medzi deťmi Božími a synmi tohto sveta nikdy neskončí"[1]. Ľudia, ktorí chcú spojiť priateľstvo s Bohom a priateľstvo svetom sa nevyhnutne dopúšťajú duchovného cudzoložstva, pretože chcú spojiť nespojiteľné. Takto sa v podstate vzdávajú priateľstva s Bohom kvôli priateľstvu so svetom. Od jedného prechádzajú k druhému, pretože obidve tieto priateľstvá nie je možné spojiť. Dochádza u nich k zámene kresťanského rozpoloženia a myslenia za falošné politické koncepcie, heretické myšlienky, filozofické idey, vášne a žiadosti.

Svet s jeho nepriateľstvom voči Bohu, hriechmi a vášňami, ideami, herézami a politikou je v Knihe zjavenia apoštola Jána nazvaný „Veľký Babylon, matka neviestok a ohavností zeme... žena, opitá krvou svätých a krvou Isusových mučeníkov... Ja ti vysvetlím tajomstvo ženy a šelmy, ktorá ju nesie... desať kráľov, ktorí ešte nedostali kráľovstvo, ale spolu so šelmou dostávajú moc ako králi na jednu hodinu. Sú jednej mysle a svoju moc i vládu dajú šelme. Budú bojovať proti Baránkovi, ale Baránok nad nimi zvíťazí, lebo on je Hospodin pánov a Kráľ kráľov; tí, čo sú s ním, sú povolaní, vyvolení a verní... Vody, ktoré si videl tam, kde sedí neviestka, to sú ľudia, zástupy, národy a jazyky. Desať rohov, ktoré si videl, a šelma znenávidia neviestku. Spustošia ju a obnažia. Budú jesť jej telo a spália ju ohňom. Lebo Boh im vložil do srdca, aby konali podľa jeho zámeru, riadili sa jedným úmyslom a odovzdali svoje kráľovstvo

[1] СТЕНЯЕВ, О., прот., 2014. *Мудрость небесная и земная. Беседы на послание апостола Иакова*. Москва: Миссионерский центр имени иерея Даниила Сисоева, s. 160-161.

šelme, až kým sa nesplnia Božie slová. Žena, ktorú si videl, je veľké mesto, ktoré má kráľovskú moc nad kráľmi zeme... lebo všetky národy pili z vína vášne smilstva tej neviestky a králi zeme s ňou smilnili a kupci zeme zbohatli z moci jej zhýralého prepychu." A počul som iný hlas volať z neba: „Vyjdi z neho, ľud môj, aby ste nemali účasť na jeho hriechoch a nedostalo sa vám z jeho rán, lebo jeho hriechy sa nahromadili až po nebo"[1]. Vo vyššie uvedených slovách apoštola Jána je zjavná výzva pre kresťanov, aby nemali nič spoločné s hriechom, ktorý čoraz viac vládne vo svete. „Máme bojovať za svoje duchovné panenstvo a mravnú čistotu... Aby sa na nás nenalepili žiadne pohanské bájky... a nákaza, aby sme boli vzdialení od politických... špekulácií. Pretože my sme si už zvolili nad sebou moc Boha. Chceme slúžiť jedine Bohu, pretože sme Boží národ a neexistuje pre nás žiadna iná alternatíva okrem cirkevného života... Dokonca aj politici často priznávajú, že politika je prostitúcia, čiže smilný spôsob života... Preto, bratia a sestry, rozhodnime sa definitívne, že nebudeme mať nič spoločného so svetom politiky a volíme nad sebou jedine moc Hospodina... Chceme žiť s Bohom v pokoji, v Božom svete..., ktorý nám priniesol Isus Christos, keď očistil naše duše na Golgotskom kríži svojou drahocennou Krvou"[2].

Svet je nepriateľský naladený voči kresťanskej Cirkvi aj preto, lebo ako vysvetľuje svätý Didym Slepec, „ten, kto cez vyhýbanie sa hriechu potvrdzuje priateľstvo s Bohom, je zvyčajne považovaný za nepriateľa sveta"[3]. Z uvedeného vyplýva, že svet považuje kresťanov za nepriateľov preto, lebo sa vyhýbajú hriechu. Svet sa preto obáva sa, že kresťanstvo mu vezme to, čo svet miluje – hriech, hriešne vášne a pôžitky. Kresťanstvo je príliš iné, láskou bojuje proti hriechu, ktorý svet miluje a to v svete vyvoláva strach, nenávisť a odpor voči kresťanom, ich učeniu a spôsobu života.

Z uvedenej exegézy slov apoštola Jakuba o cudzoložníkoch a cudzoložniciach je zrejmé, že kresťania by sa mali vo svojom spôsobe myslenia a konania radikálne odlišovať od sveta v tom, aby nehrešili.

[1] Zj 17, 5 - 18, 5.

[2] СТЕНЯЕВ, О., прот., 2014. *Мудрость небесная и земная. Беседы на послание апостола Иакова*. Москва: Миссионерский центр имени иерея Даниила Сисоева, s. 162-163.

[3] Didym Alexandrijský, sv.: In epistolam beati Jacobi apostoli brevis enarratio. PG 39, 1754.

A jedným z najhorších, ak nie najhorším, hriechom, ktorý by určite nemali robiť, je cudzoložstvo, ktoré sa prejavuje v nevernosti muža voči svojej manželke, ženy voči svojmu manželovi a kresťana voči svojmu Bohu Isusovi Christovi, Jeho Evanjeliu a Cirkvi. V tejto otázke by nemala existovať žiadna podobnosť, kompromis, sympatia alebo priateľstvo vo vzťahu k tomu spôsobu života, ktorým žije od Boha vzdialený svet. Bohu vzdialený svet je z Božej vôle[1] odovzdaný do otroctva diablovi, no kresťan by mal byť od tohto otroctva slobodný. Ak budeme v tomto zmysle slobodní, nebudeme mať podiel nielen na hriechu, ale aj na utrpení, ktoré hriech so sebou nevyhnutne prináša v tomto aj budúcom živote. Toto obzvlášť platí o hriechu cudzoložstva, ktoré sa deje aj pri smilstve nevydaných a neženatých ľudí vo vzťahu k ich budúcim skutočným manželom a manželkám.

Zoznam bibliografických odkazov:

ΑΕΡΑΚΗ, Δ. Γ., Αρχιμ., 1986. *Ἡ Ἐπιστολή τοῦ Ἰακώβου*. 1. vydanie. Ἀθήνα.

ALAND, B. et al. eds., 2014. *NOVUM TESTAMENTUM GREACUM, editio Critica maior, IV. Catholic letters. Part 1. Text. Installment 1. James*. 2. rev. vydanie. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft. ISBN 978-3-438-05606-1.

БИБЛИЯ. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета на церковнославянском языке. 2. vydanie. Москва 1993. ISBN 5-85524-009-6.

BIBLIA. Slovenský ekumenický preklad s deuterokánonickými knihami. 3. vydanie. Banská Bystrica 2015. ISBN 978-80-85486-98-8.

HUSÁR, J., 2014. *"Čisté oko nemôže pozerať na zlo" (Av 1, 13)*. In: Sociálna a duchovná revue : vedecký recenzovaný časopis o aktuálnych sociálnych a duchovných otázkach. - ISSN 1338-290X. - Roč. 5, č. 4, s. 42-45.

KOZYRA, J., 2010. *Nowy komentarz biblijny. Nowy Testament. List świętego Jakuba. Tom XVI.* Częstochowa. ISBN 978-83-7424-758-0.

[1] Pozri Zj 17, 17.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, οσ., 1986. *Ερμηνεία εἰς τάς επτα Καθολικάς Ἐπιστολάς Τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καί Ἰούδα*, 3. vydanie. Θεσσαλονίκη.

НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Тумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новога Завета. 1. vydanie. Србиње: "Дабар" и Богословија Светог Петра Добробосанског. ISBN 99938-730-1-2.*

СТЕНЯЕВ, О., прот., 2014. Мудрость небесная и земная. Беседы на послание апостола Иакова. 2. vydanie. Москва: Миссионерский центр имени иерея Даниила Сисоева. ISBN 978-5-4279-003204.

ŠAK, Š. A kol., 2019. *Mystérium manželstva*. Gorlice: Diecezjalny osrodek kultury prawoslawnej ELPIS w Gorlicach. ISBN 978-83-63055-41-7.

MANŽELSTVO V KONTEXTE PÁDU NAŠICH PRARODIČOV

doc. ThDr. Štefan Šak, PhD.

Tajomstvo manželstva nie je ľahké analyzovať a úplne pochopiť. Neviditeľná Božia milosť, ktorá je prenášaná energiou Svätého Ducha prostredníctvom kňaza mladomanželom na ich vyvážené celoživotné duchovné spoločenstvo v Christovi, sa nedá vysvetliť ľudskými kritériami. Avšak, aby sme mohli odpovedať na túto veľmi vážnu otázku, musíme vidieť, čo je prameňom – princípom tohto spoločenstva manželov. Je ním sám Trojjediný Boh. Boh je Láska, charakteristickým znakom spoločenstva Troch osôb je láska, a preto stvoril človeka na svoj obraz a podobu.

Odkedy si človek začal uvedomovať svoju existenciu, neprestal si klásť existenčné otázky, hľadať kto je a kam smeruje, snažiť sa pochopiť hlbší zmysel rozdelenia ľudského rodu na dve pohlavia, muža a ženu. Vysvetlenie, že rozlišovanie ľudského druhu na dve pohlavia je výsledkom dlhého životného vývoja, sa mu nikdy nezdalo dostatočné, rovnako ako rôzne iné praktické riešenia. Toto hľadanie sa odráža v mnohých filozofických systémoch a takmer vo všetkých ľudských mytológiách.[1]

Človek v tomto hľadaní, vzdialený od Boha, začal sám „vytvárať" božstvá, ktoré by mu pomohli pochopiť alebo dať logické vysvetlenie stvorenia sveta, zázrakov prírody, ktoré videl a snažil sa ich svojou logikou vysvetliť. Ale akokoľvek sa snažil, takmer vždy skončil s tou istou chybou, božstvám, ktoré vytvoril, dal ľudské vlastnosti, slabosti a vášne, možno preto, aby ospravedlnil svoju vlastnú nedostatočnosť. Honba vysvetliť všetko s rozumom v podstate viedla k odvráteniu sa od svojho Stvoriteľa. Všetko vyššie uvedené bolo správne umiestnené a osvetlené Svätým Písmom.

Podľa Biblie je rozdelenie ľudskej prirodzenosti na mužskú a ženskú v súlade s Božou prozreteľnosťou a múdrosťou. Nie je to nič svojvoľné, ani náhodné, čo by bolo urobené ako reakcia na nejaký biologický alebo environmentálny tlak. Naopak, je to prejav tajomstva ukrytého v hĺbke samotného božského života. Dôvod tohto rozdelenia na dva

[1] ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΗΣ, Δ. Γ.: *Η χάρις της θεολογίας*, Αθήνα: εκδ. Δόμος, 1995, s. 113-126.

póly je založený na skutočnosti, že Boh v sebe zahŕňa mužský a ženský princíp. Človek je najpriamejším vyjadrením božstva vo vzťahu k všetkým ostatným stvoreniam. Bol stvorený „na obraz" Boží, aby sa mužské a ženské princípy, ktoré koexistujú v Bohu, tým najjasnejším spôsobom prejavili v ľudskej prirodzenosti. V mužovi a žene Boh počne najdokonalejšie vyjadrenie svojej slávy.[1]

Boh len v jednej Osobe by nebol Láska. Boh je Jeden ale v Troch osobách zároveň. Rovnako aj človek, keby bol samostatná jednotka, nebol by Jeho svätým obrazom. Biblia nehovorí, že mužovi je dobré pracovať jednému, ale existovať len ako sám, preto žena bude spolu „s ním". Navzájom teda spoločne tvoria svoje spolužitie. Ľudská existencia je predovšetkým manželská existencia. V deň, keď boli stvorení, Boh im dal meno človek (1M 5:2). Boh, keď sa k nim prihovára, hovorí „ty" alebo „vy", pričom ich nikdy neoddeľuje. Keď pre človeka cudzí prvok, teda démonický (had), vytvára vo vzťahoch medzi nimi odstup, potom sa Boh obracia na každého jednotlivo (1M 3:16-17). Tento fakt dokazuje, že rozlíšenie na muža a ženu je predovšetkým duchovné. Genezis hovorí: urobme človeka (jednotné číslo) a nech vládnu (množné číslo). „Muž" sa nachádza vysoko nad rozdelením medzi mužom a ženou, pretože pôvodne nešlo o oddelenie dvoch individuálnych osobností. Tieto dva aspekty človeka sú v myšlienke Boha neoddeliteľné. Adam bol vždy Adam-Eva.[2]

Prostredníctvom kresťanského manželstva človek, ktorý prichádza do spoločenstva a absolútneho zjednotenia so svojimi blížnymi, hlboko spoznáva samého seba. Fyzická a duševná jednota oboch im umožňuje vyvíjať sa a zažívať dynamickú situáciu, objavovať deň čo deň samých seba. Spolužitie vedie k získaniu novej identity, sebadefinovaniu prostredníctvom vzťahu a spájaniu sa s druhým v manželskom zväzku.

Zmienka u apoštola Pavla o manželstve „v Christovi a v Cirkvi" silne poukazuje na Christologický a ekleziologický charakter spojenia muža a ženy v otázke spásy ľudského pokolenia. V inom liste apoštola

[1] ΣΈΡΡΑΡΝΤ, Φ.: *Άνδρας και Γυναίκα: Η μυσταγωγία τους.* Μία ερμηνεία στο φως της Ορθοδοξίας, (Αθήνα: vyd. Ντενίζ Χάρβεϋ, 1987), s. 10.

[2] EVDOKIMOV, P.: *Μυστήριον της Αγάπης*: Το συζυγικόν μυστήριον υπό το φως της Ορθοδόξου παραδόσεως, preklad. Αρχιμ. Σεραφείμ Ορφανού, (Αθήνα, 1967), s. 111.

Pavla je predstavený význam vzťahu medzi mužom a ženou a tento význam nie je kladený na sociálnu úroveň, ale na Christologickú úroveň: „Chcem však, aby ste vedeli, že hlavou každého muža je Christos, hlavou ženy je muž a hlavou Christa Boh." (1 Kor 11,3).[1]

Evanjelista Ján hovorí, že „v budúcom veku budeme ako On" (1J 3, 2). Stane sa to preto, lebo človek sa prispôsobil a napodobnil božský archetyp, Christa. Život v Christovi už tu v tomto živote pôsobí prechodom z prirodzeného bytia do bytia v Christovi. V Christovi je božské spojené s ľudským a miestom ich spoločenstva je božská Osoba Slova. V tomto spoločenstve je ľudské vedomie Isusa umiestnené do božského vedomia. V človeku je jeho ľudská tvár miestom spojenia s božským a v jeho ľudskom vedomí je umiestnené božské vedomie. Toto umožňuje apoštolovi Pavlovi povedať: „Nežijem už ja, ale žije vo mne Christos" (Gal. 2,20).[2]

V priebehu histórie ľudstva samozrejme existuje aj smutná udalosť pádu našich prarodičov, príčinou ktorého bol diabol a samozrejme ľudská samoľúbosť[3]. Hriech vstúpil do ľudskej prirodzenosti prostredníctvom neposlušnosti[4]. Totiž človek viac miloval samého seba než Boha[5], výsledkom čoho bolo to, že človek stratil „kráľovské oblečenie a ne-

[1] ΠΑΤΡΏΝΟΣ, Γ.: *Ο Γάμος στη Θεολογία και στη Ζωή*, (Αθήνα: vyd. Εκκλησιαστικού Επιστημονικού και Μορφωτικού Ιδρύματος «Ιωάννου και Εριέττης Γρηγοριάδου», 1943), s. 36.

[2] EVDOKIMOV, P.: *Μυστήριον της Αγάπης*, cit. dielo, s. 51.

[3] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ: *Ἔδοσις ἀκριβὴς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. 4*, 24. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1864. Τόμος 94, 1208D. Pozri aj ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Εἰς τὴν Γένεσιν. 15*, 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 53, 123. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΡΙΟΥ: *Ἐπιτομὴ τῶν θείων τῆε πίστεως δογμάτων*. Λειψία 1806, s. 252.

[4] Pozri ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ: *Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολήν*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 74, 789A.

[5] Pozri ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ: *Πρὸς Θαλάσσιον*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1865. Τόμος 90, 257; 260. „ὁ ἄνθρωπος τό σῶμα τό ἴδιον... κατά τό εἰκός ἠγάπησε, κατά πᾶσαν σπουδήν, διά τῆς περί μόνον τό σῶμα φροντίδος τε καί ἐπιμελείας, λατρεύων τῇ κτίσει παρά τόν κτίσαντα... ἡ περί Θεόν ἄγνοια, τήν κτίσιν ἐθεοποίησεν· ἧς ὑπάρχει λατρεία σαφής, ἡ κατά τό σῶμα τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων φυλαυτία·"

beský svet“[1], slávu na výsostiach[2], ako aj svoju počiatočnú hodnotu a cenu[3].

Egocentrizmus človeka a diabol, ktorí rozbili Bohoľudské spoločenstvo[4] zapríčinili a priniesli úpadok, porušenosť a stratu[5] i smrť[6] a spôsobili obrovské dôsledky jednak v tomto milovanom spoločenstve, ale aj v psychsomatickej jednote manželov[7]. Zo slov Stvoriteľa: „Nie je dobré človeku byť samému“, jasne vidíme, čo považoval za nešťastie pre človeka a k čomu sa nakoniec človek dopracoval. Muž a žena sa svojou vinou odcudzili jeden druhému a zároveň uzatvorili do hradu svojho osobného egocentrizmu a takýmto spôsobom začali žiť odcudzený stav samoty ľudského bytia. Medzi nimi takto začal konkurenčný boj, rozkol, nesvornosť, roztržka, teda doslova vojna, nakoľko „bola roztrhnutá samotná ľudská prirodzenosť“[8]. Predovšetkým žena sa stáva otrokom a je podriadená mužovi[9]. Zrazu z „pomocníka“[10] a spolupracovníka muža sa stáva otrok[11], a to bez toho, aby žena bola stotožňovaná so

[1] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Περὶ παρθενίας. 1*4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 48, 544.

[2] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Εἰς τὴν Γένεσιν. 15*, 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 53, 123.

[3] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Περὶ παρθενίας. 46*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 48, 568.

[4] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Ὁμιλία ὅτι ἐκ ῥαθυμίας ἡ κακία*... 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 49, 269.

[5] Gen 3, 17-18.

[6] Gen 4, 1-10. Práve u svätého Maxima vyznávača nachádzame všeobecnú zmienku o vášňach, ktoré so sebou priniesol pád našich prarodičov. Pozri ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ: *Πρὸς Θαλάσσιον*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1865. Τόμος 90, 269.

[7] Pozri LOSSKY, V.: *Ἡ μυστικὴ θεολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας*. Prekl. Πρεσβ. Πλευράκη, Κ. Σ., Θεσσαλονίκη[4] 1986, s.142.

[8] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Περὶ παρθενίας. 84*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 48, 595.

[9] Gen 3, 16. „Budeš túžiť po svojom mužovi, ale on bude vládnuť nad tebou.“ Je veľmi zaujímavá poznámka, v ktorej svätý Ján Zlatoústy vidí, že nadvláda muža má aj svoje pozitívum a spočíva v úžitku, ktorý z toho žena má pre seba. Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Εἰς τὴν Γένεσιν. 4, 1*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 54, 594.

[10] Gen 2, 18.

[11] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Εἰς τὴν Γένεσιν. 16, 4*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 53, 130; a ešte pozri

zlom, alebo že ju stvoril zlý, ako to bolo v minulosti predstavované v pohanskej mytológii.

Pád a hriech mali svoje dôsledky ešte aj v samotnom manželstve, predovšetkým čo sa týka sexuality a spôsobu množenia sa ľudského rodu. Samozrejme, požehnanie rozmnožovania sa bolo dané ešte pred samotným pádom[1] a ešte aj po Noemovi[2]. Avšak to, čo v biblickej výpovedi nenachádzame, je konkrétny popis spôsobu množenia sa ľudského rodu.

U mnohých otcov nachádzame myšlienku, že vášnivá príťažlivosť, telesné obcovanie a biologické rodenie, ako aj dnešný spôsob množenia sa je stav, ktorý bol spôsobený následkom pádu.[3] Naši prarodičia žili v raji anjelský život a aj napriek tomu, že sexualita bola „funkčná" u oboch pohlaviach[4], neuviedli ju do používania. Nemali telesné potreby a neboli pod vplyvom túžby, alebo iných vášní[5]. Telesné obcovanie, oplodnenie, pôrod, nečistota, kojenie, kŕmenie, vydražovanie majetku, hromadenie majetku, materiálny rozkvet, staroba, choroba, smrť, teda všetko to, čo sa dotýka manželstva a života, prichádza až po páde prarodičov[6].

V prípade, žeby ľudia nezhrešili, množenie ľudského rodu by sa dialo iným spôsobom a nie prostredníctvom manželskej priľnavosti[7].

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Ομιλίαι εις τήν Α' πρός Κορινθίους. 26, 2.* MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris . Τόμος 61, 245.

[1] Gen 1, 28.

[2] Gen 8, 17. „**и҆ расти́тесѧ и҆ мно́житесѧ на землѝ.**" [ploďte sa a množte sa na zemi]; Gen 9, 1. „**И҆ бл҃гвѝ бг҃ъ нѡ́а и҆ сы́ны є҆гѡ̀ и҆ речѐ и҆̀мъ: расти́тесѧ и҆ мно́житесѧ, и҆ напо́лните зе́млю и҆ ѡ҆блада́йте є҆ю:**" [Potom Boh požehnal Noema a jeho synov a povedal im: "Ploďte a množte sa a naplňte zem!].

[3] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Εἰς τὴν Γένεσιν. 15*, 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 53, 123. Pozri ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: *'Εξηγήσεις εἰς ψαλμούς. 50, 7.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1837. Τόμος 27, 240.

[4] Gen 2, 25. „καὶ ἦσαν οἱ δύο γυμνοί, ὅ τε ᾿Αδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο."

[5] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Περὶ παρθενίας. 14.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 48, 543.

[6] Pozri ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΗΣΣΗΣ: *Περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως ὁ λόγος.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 46, 148C-149A.

[7] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ: *Ἔδοσις ἀκριβὴς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. 4,* 24. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1864. Τόμος 94,

Svätý Maxim vyznávač hovorí o duchovnom rodení[1] a svätý Ján Zlatoústy používa príklad nadprirodzeného množenia anjelov[2].

Neexistuje žiadne podceňovanie, alebo znehodnocovanie manželstva aj keď k pohlavnému styku došlo až po prestúpením zákona a taktiež ani umiestnenie hriechu do tela, či manželského vzťahu. Nie manželstvo je to, ktoré vytvára hriech, ale hriech spôsobuje zvrátenosť manželstva. Tak, ako všetky veci pred samotným vtelením Spasiteľa ľudia konali hriešne, to isté sa dialo aj s manželstvom, ako o tom svedčí Didimos[3].

Hriech je presne ten, ktorý prerušuje milujúci vzťah medzi mužom a ženou[4] a mravne narušuje sexualitu. Prarodičia po páde zažívajú pocit hanby, previnenia a strachu[5]. Existujúca sexualita, ktorá bola funkčná a bola harmonicky zladená s ostatnými psychosomatickými funkciami ľudského organizmu, bola žiaľ degradovaná na úroveň inštinktívneho fungovania[6]. V takom prípade už môžeme hovoriť o satanskej sexualite a o sexuálnom využívaní, alebo lepšie povedané zneužívaní mužského alebo ženského pohlavia[7]. Takto sa proces biologického života nakoniec stal procesom úpadku, straty, bolesti a smrti.

1208D. Pozri ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΗΣΣΗΣ: *Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου. 17.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 44, 149C.

[1] Pozri ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ: *Ἀποριῶν βίβλος.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1865. Τόμος 91, 1309A.

[2] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Περὶ παρθενίας. 14.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 48, 544. Pozri ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΗΣΣΗΣ: *Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου. 17.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 44, 189CD.

[3] Pozri ΔΙΔΥΜΟΣ ΤΥΦΛΟΣ: *Κατὰ Μανιχαίων. 8.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 39, 1096G.

[4] ΣΤΑΥΡΟΥ Σ. ΦΩΤΙΟΥ, *Ὁ Γάμος ως μυστήριο αγάπης κατά την Καινή Διαθήκη*. Cit. dielo, s. 219.

[5] Gen 3, 7-10. **„и҆ разꙋмѣ́ста, ꙗ҆́кѡ на́зи бѣ́ста: и҆ сши́ста ли́ствїе смоко́вное, и҆ сотвори́ста себѣ̀ препоѧ҄санїѧ. И҆ ᲂу҆слы́шаста гла́съ гДа бГа... и҆ скры́стасѧ... И҆ речѐ є҆мꙋ̀: гла́съ слы́шахъ тебѐ ходѧ́ща въ раѝ, и҆ ᲂу҆боѧ́хсѧ.“**

[6] Pozri Ἐπισκόπου Ἀχελώου ΕΥΦΥΜΙΟΥ (ΣΤΥΛΙΟΥ, Κ.): *Ἄνθρωπος: Ἄρσεν καὶ φῆλη, ἱστοπική, κοινωνιολογική, ψύχολογικὴ καὶ θεολογικὴ θεώρηση τῶν δύο φύλων, καὶ τῆς σεξουαλικότιτας.* Cit. dielo, s. 98-99.

[7] ΣΤΑΥΡΟΥ Σ. ΦΩΤΙΟΥ, *Ὁ Γάμος ως μυστήριο αγάπης κατά την Καινή Διαθήκη*. Cit. dielo, s. 36.

Avšak aby sa nepokračovalo vo fenoméne pádu, rozkladu a smrti a pritom sa zachovala jednota, čistota a láska manželov, manželstvo bolo zakomponované do Božej ikonómie. Takto sa manželstvo stalo liekom na našu chorobu[1]. Toto chce zdôrazniť svätý Ján Zlatoústy keď píše: „kde je smrť, tam je aj manželstvo“[2]. Prichádza to ako filantropická prax nebeského Otca nášho Boha, aby zmyl hanbu pádu[3] prarodičov, a opätovne spojil obe pohlavia a opäť spriatelil muža so ženou[4]. Pre tento cieľ bol Bohom použitý pudový inštinkt a sexuálna sila[5], vášeň[6], erotika-milostný vzťah[7], ako aj telesná túžba[8].

[1] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Περὶ παρθενίας. 15*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Tómos 48, 545.

[2] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Περὶ παρθενίας. 14*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Tómos 48, 544. „ὅπου γὰρ θάνατος ἐκεῖ καὶ γάμος.“

[3] Gen 3, 1-25.

[4] ΠΑΤΡΩΝΟΥ, Γ.: *Ὁ Γάμος στη θεολογία και στή ζωή*. Cit. dielo, s. 272-275.

[5] Pozri ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΓΚΥΡΑΣ: *Περὶ τῆς ἐν παρθενίᾳ ἀληθοῦς ἀφθορίας. 3*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1857. Tómos 30, 673. „Οἶστρον τῆς πρὸς ἄλληλα συμπλοκῆς.“

[6] Pozri ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ ΙΚΟΝΙΟΥ: *Λογ. 4. 4*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Tómos 39, 72C. „Ἡδονὴν ἐνεσπειρε“.

[7] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους. 20. 1*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Tómos 62, 135. „...γάρ τις ἔρως ἐμφωλεύων τῇ φύσει καὶ λανθάνων ἡμᾶς συμπλέκει τὰ σώματα.“ Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Ἐγκώμιον εἰς Μάψιμον. 14*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Tómos 51, 230B. „ὁ Θεὸς τοὺς ἔρωτας τούτους ἐγκατέσπειρε.“ Pozri ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ: *Περὶ θείων ὀνομάτων. 4, 15*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1857. Tómos 3, 713A. „Τὸν ἔρωτα, εἴτε θεῖον, εἴτε ἀγγελικόν, εἴτε νοερόν, εἴτε ψυχικό, εἴτε φυσικόν εἴποιμεν, ἑνωτικήν καὶ συγκρατικὴν ἐννοήσωμεν δύναμιν…“

[8] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Εἰς τὴν Γένεσιν. 4, 1.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Tómos 54, 594. Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους. 4, 2*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Tómos 60, 418. Teda túžba muža je silnejšia, aby sa ľahšie podriadil žene a aby medzi nimi existovala harmónia, keďže aj žena sa podriaďuje sile muža. Pozri ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΓΚΥΡΑΣ: *Περὶ τῆς ἐν παρθενίᾳ ἀληθοῦς ἀφθορίας. 3*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1857. Tómos 30, 673D.

V tomto slova zmysle manželstvo je fenomén pádu prarodičov a zároveň Božia zhovievavosť[1]. V takomto zmysle vidíme, že takéto cudzie funkcie ľudskej prirodzenosti boli použité na spásu človeka. Prorocké slová svätého Písma: „Preto muž opustí svojho otca i svoju matku a priľne k svojej manželke a budú jedným telom[2]“ sa stali realitou. Preto sexualita zohráva svoju úlohu v opätovnom spojení dvoch rozdelených a konfliktných pohlaví a v obnovení jednej nerozdielnej ľudskej prirodzenosti[3]. Toto fungovanie človeka po páde bolo použité ako liek proti smrti prostredníctvom rodenia detí[4].

Použitá literatúra:

ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ ΙΚΟΝΙΟΥ: Λογ. 4. 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 39, 72C.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΡΙΟΥ: *Ἐπιτομὴ τῶν θείων τῆε πίστεως δογμάτων*. Λειψία 1806, s. 252.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΓΚΥΡΑΣ: Περὶ τὴς ἐν παρθενίᾳ ἀληθοῦς ἀφθορίας. 3. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1857. Τόμος 30.

[1] Pozri ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: *Περὶ τοῦ τιμίου νομίμου γάμου.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1866. Τόμος 155, 504D.

[2] Gen 2, 24.

[3] Pozri ΘΕΟΔΟΡΙΤΟΥ ΚΥΡΟΥ: *Εἰς τὴν Γένεσιν. 2, 30*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1860. Τόμος 80, 128B. Pozri Ἐπισκόπου Ἀχελώου ΕΥΦΥΜΙΟΥ (ΣΤΥΛΙΟΥ, Κ.): *Ἄνθρωπος: Ἄρσεν καὶ φῆλη, ίστοπική, κοινωνιολογική, ψύχολογικὴ καὶ θεολογικὴ θεώρηση τῶν δύο φύλων, καὶ τῆς σεξοναλικότιτας.* Cit. dielo, s. 102.

[4] Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Εἰς τὴν Γένεσιν. 18, 4.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 53, 154. Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: *Εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον. 48, 3*. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 58, 490. Pozri ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΗΣΣΗΣ: *Περὶ παρθενίας. 12.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 46, 376A. Pozri ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΗΣΣΗΣ: *Περὶ παρθενίας. 14, 1.* In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 46, 377C. „Ἀπὸ γὰρ γενέσεως ἡ φθορὰ τὴν ἀρχὴν ἔχει.“

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ: Εἰς τὸν Ἀδάμ. 2, 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τομος 85.

ΔΙΔΥΜΟΣ ΤΥΦΛΟΣ: Κατὰ Μανιχαίων. 8. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 39.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. 3, 1. In. Ελληνες Πατέρες της Εκκλησίας: 3.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περὶ θείων ὀνομάτων. 4, 15. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1857. Τόμος 3.

Ἐπισκόπου Ἀχελώου ΕΥΦΥΜΙΟΥ (ΣΤΥΛΙΟΥ, Κ.): Θέματα ποιμαντικῆς δεοντολογίας. [Ποιμαντικές Μελέτες, Σειρά δεύτερη, 6], Ἀθήνα χ.χ.

Ἐπισκόπου Ἀχελώου ΕΥΦΥΜΙΟΥ (ΣΤΥΛΙΟΥ, Κ.): Ἄνθρωπος: Ἄρσεν καὶ φῆλη, ἱστοπική, κοινωνιολογική, ψύχολογικὴ καὶ θεολογικὴ θεώρηση τῶν δύο φύλων, καὶ τῆς σεξουαλικότιτας. [Σειρά πέμπτη, Μελέτες Χριστιανικῆς Ἀνθρωπολογίας καὶ κοσμολογίας, 3], Ἀθήνα 1990.

ΘΕΟΔΟΡΟΥ, ΕΥ. Δ.: Μνημόνιον τοῦ περιοχημένου τῆς γενετησίου διαπαιδαγωγήσεως. Ἐκκλησία ΞΣΤ΄ (15 Jún 1989), No. 9, p. 354.

ΘΕΟΔΟΡΙΤΟΥ ΚΥΡΟΥ: Εἰς τὴν Γένεσιν. 20. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1860. Τόμος 80.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΤΟΥΔΙΤΟΥ: Ἐπιστολαί. Βιβλ. I, 50. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1903. Τόμος 99.

ΦΟΤΟΥ, Σ. Σ.: Ὁ γάμος ὡς μυστήριο ἀγάπης κατὰ τὴν Καινή Διαθήκη. Vyd. Ἁρμος, Ἀθήνα 1994.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ: Περί κατασκευής ανθρώπου. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 44.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ: Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 44.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ: Λόγος κατηχητικὸς ο μέγας, 5. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 45.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ: Περὶ παρθενίας. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 46.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΗΣΣΗΣ: Περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως ὁ λόγος. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 46.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: Περὶ παρθενίας. 14. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 48.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: Ὁμιλία ὅτι ἐκ ῥαθυμίας ἡ κακία... 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 49.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: Εἰς τὴν Γένεσιν. 8, 3, 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 53.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: Εἰς τὴν Γένεσιν. 10, 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 53.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Εἰς τήν Γένεσιν, λόγος 14, 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 53.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: Εἰς τὴν Γένεσιν. 16, 4. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 53.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: Εἰς τὴν Γένεσιν. 15, 3. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 53.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Λόγοι εἰς τήν Γένεσιν 6, 2. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 54.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Ὁμιλία ΝΖ΄ εἰς τὴν Γένεσιν 1. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 54.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Λόγος εἰς Ανναν. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1862. Τόμος 54.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ: Εἰς τήν Γένεσιν, λόγος. ΛΗ΄: In. Ελληνες Πατέρες της Εκκλησίας: 3, and see PG 53.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ: Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολήν. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1863. Τόμος 74.

LOSSKY, V.: Ἡ μυστικὴ θεολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Θεσσαλονίκη2, 1973.

LOSSKY, V.: Ἡ μυστικὴ θεολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Prekl. Πρεσβ. Πλευράκη, Κ. Σ., Θεσσαλονίκη4 1986.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ: Πρὸς Θαλάσσιον. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1865. Τόμος 90.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ: Ἀποριῶν βίβλος. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1865. Τόμος 91.

ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: ‘Εξηγήσεις εἰς ψαλμούς. 50, 7. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1837. Τόμος 27.

ΠΑΤΡΩΝΟΥ, Γ.: Θεολογία καὶ ἐμπειρία τοῦ γάμου. Ἀθήνα 1992.

ΠΑΤΡΩΝΟΥ, Γ.: Ὁ Γάμος στη θεολογία και στή ζωή. Ἀθῆναι 1981.

ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: Περὶ τοῦ τιμίου νομίμου γάμου. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1866. Τόμος 155.

ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: Ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἑνότητα εἰς γάμον Ὀρθόδοξος μὲ γυναῖκα ἑτεροφρονα. In. MIGNE, J.-P. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Paris 1866. Τόμος 155.

ŠAK. Š.: Kresťanská rodina ako základný článok života Cirkvi a spoločnosti. In. Pravoslávny teologický zborník, PBF PU v Prešove PBF 2002, roč. XXV (10).

ΣΤΑΥΡΟΥ Σ. ΦΩΤΙΟΥ.: Ὁ Γάμος ως μυστήριο αγάπης κατά την Καινή Διαθήκη. Vyd. Ἁρμός. Αθήνα 1994.

ŽIVOT KRESŤANOV V KATAKOMBÁCH

ThDr. Ján Pilko, PhD.

Starobylé rímske ulice ukrývajú vo svojich hlbinách ďalšie mesto plné tajomných labyrintov a temných kobiek. Toto sú katakomby. Tiahnu sa pod mestom sto kilometrov. Archeológovia objavili desiatky rozvetvených systémov chodieb a výklenkov. Iba malá časť z nich je otvorená na výlety a tie, ktoré sú otvorené, sú medzi cestovateľmi veľmi obľúbené.[1]

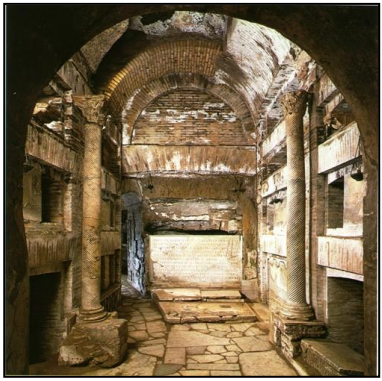

Callist_Cripta_papi Cripta dei Papi v San Callisto je jedným z pôvodných centier, okolo ktorých vyrástli katakomby. V 3. storočí tu bolo pochovaných dvanásť rímskych biskupov, z ktorých väčšina sa preslávila ako mučeníci alebo spovedníci. V storočiach V-VIII boli ich relikvie prenesené do rôznych rímskych kostolov.
Zdroj: ttps://www.pravmir.ru/rim-podzemnyj/

Približne v rovnakom čase ako začalo prenasledovanie cisára Décia, v polovici tretieho storočia, sa začínajú rozvíjať rímske katakomby.

Podľa tradície, sa katakomby považujú za miesto, kde sú pochovaní nie len mučeníci, ale aj kresťania, ktorý nezomreli mučeníckou smrťou. Odhaduje sa, že je tu vyše šesť a pol milióna pochovaných kresťanov. V katakombách sa pochovávalo približne od polovice druhého storočia až do šiesteho alebo siedmeho storočia. Takže všetci títo zjavne nie sú mučeníci. Máme pohanské katakomby, židovské katakomby a kresťanské katakomby.[2]

[1] Katakomby v Ríme (taliansky: Catacombe di Roma) - sieť starodávnych katakomb používaných ako pohrebiská, väčšinou počas raného kresťanského obdobia. In: https://berserkheroes.ru/sk/steny-v-vannojj-komnate/katakomby-rima-ital-catacombe-di-roma-set-antichnyh-katakomb/

[2] WHITE, L. M.: *In the Catacombs: Deep below the streets of Rome lie the ancient catacombs where early Christians buried their dead and sustained hope for eternal life.* In: https://www.-pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/religion/first/catacombs.html

Kresťanstvo prišlo do hlavného mesta Rímskej ríše v druhej polovici 1. storočia nášho letopočtu a okamžite si našlo mnoho nasledovníkov medzi ľuďmi všetkých spoločenských vrstiev, od otrokov až po konzulov. Istý čas boli kresťania vnímaní ľahostajne – nikdy neviete, že do hlavného mesta priplávali z Ázie zvláštne východné kulty. Bolo ťažké niekoho prekvapiť novou vierou v Ríme a ešte viac vzbudiť v niekom nenávisť. Od predstaviteľov všetkých náboženstiev sa požadovalo len jedno: aby uznali cisára za boha. Samozrejme, samotní cisári, nepočítajúc duševne chorého Nera, a väčšina tých, ktorí ich uznávali za bohov, neverili v božstvo cisárov. Ako povedal cisár Vespasián v 3. storočí nášho letopočtu, „kto sa chce uistiť, že som muž, nech sa na to spýta otroka, ktorý mi vyťahuje hrniec.“[1] Takže táto požiadavka bola čisto politického charakteru. S kresťanmi zaobchádzalo úplne rovnako ako s ostatnými. Keď sa však ukázalo, že stúpenci novej „židovskej sekty“ z nejakého dôvodu trvali na existencii iba jedného Boha a tento Boh v žiadnom prípade nebol cisárom, kresťania zažili plnú ťarchu trestajúcej ruky rímskej ríše. Začala sa éra prenasledovania.

Napriek tomu, na rozdiel od všeobecne rozšírenej mylnej predstavy, prvotní kresťania nepostavili katakomby, aby sa skryli pred cisárskymi vojakmi, ktorí ich prenasledovali. V katakombách nikto nikdy nežil. Nebolo to z dlhodobého hľadiska možné. Nedá sa žiť v podzemnej chodbe, kde sa veľký muž takmer lakťami dotýka stien, kde je vždy tma a okolo ležia mŕtvi. Hlavným účelom katakomb bolo pochovávanie mŕtvych nasledovníkov Christa oddelene od pohanov, vykonávanie pohrebných obradov a niekedy aj liturgie.

Základom katakomb boli spravidla súkromné majetky, na území ktorých bohatí Rimania, ktorí konvertovali na kresťanstvo, pochovávali svojich blízkych a členov domácnosti. Niekedy ju majiteľ takejto rodinnej krypty odkázal cirkvi na pochovanie všetkých kresťanov. Svedčia o tom početné nápisy v gréčtine a latinčine, ktoré sa zachovali na stenách katakomb svätého Kallixta: „Hrobka Valeria Mercuryho, Julitty Julianovej a Quintilia, pre jeho ctihodných prepustených a potomkov toho istého náboženstva ako ja.“ Takéto podzemné pohrebiská sa rozší-

[1] ОРЕХАНОВЧ С.: *Рим подземный.* In: https://www.pravmir.ru/rim-podzemnyj/

rili, navzájom sa poprepájali a stali sa dôležitou súčasťou života prvých Christových nasledovníkov.

Najstaršie rímske katakomby sa objavili v predkresťanskom období histórie mesta. Avšak až s príchodom kresťanstva v Ríme sa stali skutočne dôležitým fenoménom v živote hlavného mesta rímskej ríše. Kresťanská komunita v Ríme považovala za svoju povinnosť zabezpečiť, aby všetci veriaci kresťania boli pochovaní na kresťanskom cintoríne. Bez dostatočných finančných prostriedkov si však raní kresťania mohli dovoliť len veľmi jednoduchý pohreb. Zosnulý bol umytý, niekedy potretý voňavým myrom a zabalený do plachty. Potom telo uložili do výklenku v stene a otvor zamurovali terakotovou alebo zriedkavejšie mramorovou doskou, na ktorej bolo vytesané meno zosnulého a prípadne epitaf. Do steny vedľa pohrebiska bola často zabudovaná olejová lampa alebo nádoba s kadidlom. Niekedy bolo do jedného výklenku umiestnených niekoľko tiel, zvyčajne členov tej istej rodiny, ale väčšina pochovaných kresťanov boli uložených do samostatného hrobu. Výklenky s telami mŕtvych boli vytesané v stenách katakomb v piatich alebo šiestich radoch, preto sú chodby katakomb s úzkymi chodbami veľmi vysoké a v niektorých častiach dosahujú výšku až päť metrov.

Jednoduché výklenky boli v neskorších dobách niekedy nahradené arkosoliou[1] – nízkymi, slepými oblúkmi v stene, pod ktorými sa do hrobky ukladali pozostatky zosnulých. Pohrebný otvor sa teda nenachádzal na boku, ale na vrchu. Pri pochovaní mučeníkov, sa náhrobný kameň sa používal ako oltár pri slúžení svätej liturgie. Niekedy boli v hlavných chodbách vytvorené malé bočné miestnosti – kóje, ktoré zvyčajne slúžili ako rodinné krypty alebo pohrebiská pre najuctievanejších mučeníkov a biskupov. Občas sa v katakombách nachádzajú hroby, vyhĺbené priamo v podlahe kójí a dokonca aj chodieb. Ľudí, ktorí sa zaoberali vykopávaním katakomb a udržiavaním ich poriadku, kresťania nazývali hrobármi (lat. fosormi).[2] Ich portréty sa často nachádzajú na stenách – Fossori boli vyobrazení s nástrojmi svojho remesla: krom-

[1] lat. arcus = oblúk, solium = trón, sarkofág, väčší výklenok v stene katakomb určený na pohreb významnej osoby. Vlastný hrob bol vyhĺbený v spodnej časti výklenku.

[2] κοπιάω — «ťažko sa trápiaci») alebo rus. Фоссо́ры (лат. fossores) — hrobári, duchovní v kresťanskej cirkvi, ktorých povinnosťou bolo pripravovať miesta na pochovávanie mŕtvych ľudí.

páčmi, lopatami a olejovými lampami. Fossori boli ľudia špeciálne menovaní rímskym biskupom. Väčšina katakomb je pomenovaná po týchto správcoch, ako napríklad katakomby San Callixto, pomenované po protodiakonovi Kallixtovi, ktorý v mene komunity viedol vytváranie podzemných pohrebísk v 1. alebo 2. storočí.

Toto je moje telo: Stefano Maderno a zázračné telo svätej Cecílie. Zdroj. https://www.throughetternity.com/en/blog/art/saint-cecilia-trastevere-blog.html

Čiastočne kvôli tomu, že kresťanské obrady sa často vykonávali na podzemných cintorínoch, medzi rímskou vrchnosťou v 1. a 2. storočí kolovali fámy, že kresťania sa vysmievali mŕtvolám, pochovávali bábätká zaživa atď. Klebety sa šírili s tichým súhlasom úradov, ktorí tak mohli hľadať obetného baránka, na ktorého by sa potom dali zvaliť všetky sociálne problémy. Na stenách katakomb svätého Kallixta, sa nachádza nápis, ktorý niekto poškriabal, vykonávať tajiny a dokonca sa modliť v našich jaskyniach!“[1]

V katakombách boli pochovávaní nielen chudobní a otroci, ktorí nemali rodinnú hrobku, ale aj obete prenasledovania, mučeníci a rímski biskupi. Tu vznikol zvyk slúžiť svätú liturgiu na relikviách svätých. V katakombách svätého Kallista pochovali deväť rímskych biskupov a nespočetné množstvo mučeníkov, medzi nimi aj svätú Cecíliu (II-III storočie), obzvlášť uctievanú rímskou cirkvou. Dcéra šľachtických rodičov od mladosti verila v Christa a pod nádhernými šaty nosila vlasovú košeľu. Cecília priviedla k Bohu aj svojho snúbenca, mladého Patricija Valeria a mnohých ďalších Rimanov, za čo bola odsúdená na smrť. Relikvie svätej Cecílie boli nájdené v roku 1599. Sochár Stefano Maderno vytvoril jej slávnu sochu, ktorá sa dnes nachádza v kostole Santa Cecilia v Trastevere.

Katakomby sú zvláštnym fenoménom nachádzajúce sa v oblasti okolo Ríma. Nachádzajú sa mimo centra mesta, ako museli byť všetky

[1] ОРЕХАНОВЧ С.: *Рим подземный.* In: https://www.pravmir.ru/rim-podzemnyj/

pohrebiská, vtedajšieho obdobia, ale zároveň je to zvláštny geologický útvar. Je to vo veľmi mäkkej vulkanickej hornine a pokiaľ je táto vulkanická vrstva pokrytá špinou alebo zemou, zostáva veľmi mäkká. Akonáhle do neho kopnete a narazí na vzduch, stvrdne a stane sa tak veľmi stabilným na výkopové práce.[1]

Tuf[2] (skala, v ktorej boli vyhĺbené podzemné chodby na pochovávanie) je pórovitá a veľmi mäkká, v rukách sa takmer rozpadá, takže zložité systémy chodieb sa v nej dajú vyhĺbiť iba pomocou lopatiek a krompáčov. Na vzduchu tento druh horniny (tuf) rýchlo tvrdne, a aj vďaka tomu katakomby existovali tak dlho.

V katakombách boli spravidla malé miestnosti kde sa mohli kresťania stretávať, aby si mohli uctiť pamiatku zosnulých.[3] Chýbali lampy, ktorými by boli katakomby osvetlené. Svetlo do nich dopadalo buď šachtami prerazenými v strope, alebo sviečkami, ktoré si návštevníci priniesli a odniesli so sebou. Preto na väčšine časti katakomb ležala nepreniknuteľná tma. „Je tu taká tma, že sa takmer napĺňa toto prorocké príslovie: „Nech idú žiť do pekla," napísal blahoslavený Hieronym, ktorý v mladosti študoval v Ríme. Dnes v časti katakomb, ktorá sa ukazuje turistom, visia na križovatke chodieb žiarovky, no mnoho desiatok kilometrov podzemných chodieb leží v tme už viac ako pätnásť storočí. V 5. storočí po legalizácii kresťanstva[4] počas panovania svätého cisára Konštantína Veľkého prestali byť katakomby pohrebiskom mŕtvych, ale stali sa miestom aktívnej púte – veď napokon v nich boli pochovaní státisíce, ak nie milióny svätých západnej miestnej cirkvi. Pútnici často zanechávali na stenách kresby a nápisy, ktoré sa neskôr stali dôležitým zdrojom informácií pre bádateľov. Čoskoro sa však na pokyn rímskych biskupov začali ostatky (relikvie) svätých prenášať do mestských chrámov a katedrál. Pápež Bonifác IV. pri príležitosti posvätenia Panteónu, jednej z najväčších katedrál v Ríme v tom čase, vyviezol z katakomb

[1] Pozri WHITE, L. M.: *In the Catacombs: Deep below the streets of Rome lie the ancient catacombs where early Christians buried their dead and sustained hope for eternal life.* In: https://www.-pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/religion/first/catacombs.html

[2] ľahko opracovateľná pórovitá hornina (tuf).

[3] Boli to tzv. trapezárie, kde bolo možné urobiť menšiu hostinu.

[4] Milánsky Edikt v roku 313.

Onofrio Panvinio.
Zdroj:https://en.wikipedia.org/wiki/Onofrio_Panvinio#/media/File:Tintoretto,_Onofrio_Panvinio.jpg

tridsaťdva (!) vozov s relikviami svätých a za pápeža Paschália bolo z katakomb vynesených dvetisíc tristo ostatkov (relikvií) svätých.

O tejto udalosti svedčí nápis na stenách jednej z bazilík. Katakomby, zbavené ostatkov mučeníkov, sa stali pre ľudí zabudnutými. V stredoveku ich navštevovali len vykrádači hrobov a zopár zvedavých cestovateľov. Až v 16. storočí sa katakomby opäť dostali do pozornosti. Ich štúdiu vykonali Onofrio Panvinio, kurátor pápežskej knižnice, a Antonio Bosio, historik. Nekopali, ale len zostupovali do už známych katakomb, kopírovali kresby na stenách a pokúšali sa rozlúštiť nápisy.

Od roku 1929 skúma a ochraňuje katakomby Pápežská komisia pre posvätnú archeológiu. Od tohto momentu začína dôkladná zbierka a inventarizácia všetkých predmetov nájdených v katakombách, od tiel mŕtvych až po úlomky keramiky a strieborných mincí. Celkovo sa v Ríme nachádza päť veľkých kresťanských katakomb – svätého Kallixta, Domitilla, Priscilla, svätého Sebastiána a svätej Agnesi. Katakomby svätého Callista sa nachádzajú v blízkosti Appianskej cesty, tej, po ktorej apoštol Peter, ktorý stratil nádej na úspech svojej kázne, opustil Rím. Tu sa mu zjavil sám Christos Spasiteľ a opýtal Petra: „Kam ideš?“ Peter povedal Pánovi o útrapách kázania kresťanstva v pohanskom a skazenom Ríme a Boh mu dal silu vrátiť sa. Neďaleko vchodu do katakomb svätého Kallixta stojí malý chrám postavený na mieste, kde sa podľa legendy Peter rozprával s Christom. Pri vchode do tejto kaplnky leží žulová doska s odtlačkami dvoch nôh. Obyvatelia Ríma veria, že toto sú nohy apoštola Petra.[1]

[1] Pozri ОРЕХАНОВЧ С.: *Рим подземный.* In: https://www.pravmir.ru/rim-podzemnyj/

Katakomby svätého Kalixta patria v Ríme medzi najrozsiahlejšie. Sú dlhé dvadsať kilometrov a obsahujú stosedemdesiattisíc hrobov. Turistom je sprístupnená len veľmi malá časť obrovského labyrintu, ktorý ešte nie je úplne prebádaný ani samotnými archeológmi. V týchto katakombách Taliani hrdo ukazujú návštevníkom prvé obrazy Eucharistie, ktoré poznajú historici. Často sa v nich nachádza aj vyobrazenie ryby - jeden z najstarších kresťanských symbolov. Je ťažké opísať pocity, ktoré zažívate, keď v slabom svetle holej elektrickej žiarovky vidíte napoly vymazané, hranaté, bledé kresby na náhrobkoch, ktoré sú o osemnásť storočí staršie ako vy. Čo cítil blažený Augustín, keď stál práve na tomto mieste pred 1500 rokmi? A Martin Luther, ktorý sa tu, v dusných chodbách rímskych podzemných cintorínov modlil o dar viery?

Katakomby svätého Kallixta

Katakomby svätého Kalixta patria medzi najväčšie a najvýznamnejšie v Ríme. Vznikli asi v polovici druhého storočia a sú súčasťou cintorínskeho komplexu, ktorý zaberá plochu 90 akrov, so sieťou galérií dlhých asi 12 míľ, v štyroch úrovniach, hlbokých viac ako dvadsať metrov. Boli v ňom pochované desiatky mučeníkov, 16 pápežov a tisícky kresťanov.

Sú pomenované po diakonovi Kallixtovi, ktorého začiatkom 3. storočia ustanovil pápež Zefirín za správcu cintorína, a tak sa katakomby svätého Kallixta stali oficiálnym cintorínom Rímskej cirkvi.

Podzemný cintorín zahŕňa niekoľko priestorov. Oblasť pápežov (rímskych biskupov) je najdôležitejšou a najuctievanejšou kryptou cintorína, nazývaného „malý Vatikán“, keďže to bolo oficiálne pohrebisko deviatich pápežov a pravdepodobne ôsmich hodnostárov rímskej cirkvi z 3. storočia. Na stenách stále môžete vidieť pôvodné nápisy piatich pápežov v gréčtine. Na štyroch náhrobných kameňoch pri mene pápeža je titul „biskup“, keďže pápež bol považovaný za hlavu Rímskej cirkvi, a na dvoch z nich je grécka skratka MPT pre „mučeníka“.[1]

[1] Pozri: Katakomby v Ríme (taliansky: Catacombe di Roma) - sieť starodávnych katakomb používaných ako pohrebiská, väčšinou počas raného kresťanského obdobia. In: https://berserkheroes.ru/sk/steny-v-vannojj-komnate/katakomby-rima-ital-catacombe-di-roma-set-antichnyh-katakomb/

Katakomby svätého mučeníka Sebastiana[1]

Rímske katakomby sa používali počas pohanských čias a od druhého storočia začali pochovávať Kristových nasledovníkov. Z tohto hľadiska je kuriózne pohrebisko ranokresťanského mučeníka Sebastiana. Možno v ňom vysledovať zaujímavý prechod: pohanské nápisy a obrázky sú nahradené kresťanskými symbolmi. V desivom tichu je tu krypta rímskeho legionára, prenasledovaného pre jeho vieru a odsúdeného na smrť. V súčasnosti odpočívajú Sebastianove ostatky v chráme ktorý nesie jeho meno.

Podľa legendy tu boli pochované relikvie Petra a Pavla, Christových apoštolov a nasledovníkov. Popravili ich rímski vojaci v prvom storočí. V tichých stenách bol zachovaný nápis, že „tu odpočívali svätí".[2]

Katakomby svätej Priscilly

Systém kresťanských väzení je najrozsiahlejší zo všetkých a najstaršími z nich sú nádherne zachované katakomby Priscilly, ktoré sa stali skutočnou senzáciou. Našli sa v nich jedinečné príklady antického umenia: nástenné maľby so scénami z Nového a Starého zákona, farebné fresky, ktorých hlavnou postavou je Dobrý pastier – symbol Isusa Christa. Dôležitou atrakciou rímskych katakomb je malá miestnosť s nápismi v gréčtine.

Pre vedcov je obzvlášť zaujímavá jasná freska vyrobená v 2. storočí, ktorá zobrazuje ženu v jasných karmínových šatách a ľahkom závoji.

[1] Catacombe di San Sebastiano.

[2] https://berserkheroes.ru/sk/steny-v-vannojj-komnate/katakomby-rima-ital-catacombe-di-roma-set-antichnyh-katakomb/

Patrí medzi najstaršie vyobrazenia modliaceho sa svätca.

Najstaršie historické pramene o rímskych katakombách (IV. storočie) sú dielom blahoslaveného Jeronýma a Prudentia. Jeroným, ktorý vyrastal v Ríme, zanechal poznámky o svojich návštevách katakomb:

„Spolu s priateľmi a rovesníkmi som mal v nedeľu zvyk navštevovať hrobky apoštolov a mučeníkov. Často som zostupoval do jaskýň vykopaných v hlbinách zeme, v stenách ktorých z oboch strán ležia telá mŕtvych a v ktorých je taká tma, že tento prorocký hlas hovoriac: „nech vstúpia do pekla a budú žiť“[1] bol v plnosti pravdiví, až naháňal hrôzu. Príležitostne svetlo ktoré prenikalo zhora zmierňovalo hrôzu tejto temnoty, takže otvor, cez ktorý preniká svetlo, je lepšie nazývať štrbinou ako oknom.“[2]

Jeronýmov popis dopĺňa Prudentiusov titul „Utrpenie najsvätejšieho mučeníka Hippolyta“, napísaný o rovnakom období:

„Neďaleko od miesta, kde končí mestský val, v kultivovanej oblasti priľahlej k nemu otvára temné chodby hlboká krypta. K tomuto útočisku zbavenému svetla vedie svahovitý chodník, ktorý sa kľukatí. Denné svetlo vstupuje do krypty cez vchod a v jeho krivolakých galériách sa temná noc stáva čiernou len pár krokov od vchodu. Avšak do týchto galérií sú vrhané jasné lúče zhora cez otvory vyrezané v klenbe krypty. Hoci sa v krypte sem tam nachádzajú tmavé miesta, napriek tomu cez naznačené otvory osvetľuje vnútro vytesaného priestoru značné svetlo. Je teda možné vidieť svetlo neprítomného slnka pod zemou a vychutnať si jeho žiarenie. V takejto krypte je ukryté telo svätého mučeníka Hippolyta, (rímskeho biskupa) vedľa ktorého je postavený oltár pre bohoslužobné obrady.

„Úpadok“ katakomb

Od 4. storočia stratili katakomby svoj prvotný význam a už sa viac nepoužívali ako miesto posledného odpočinku kresťanov. Posledným rímskym biskupom, ktorý v nich bol pochovaný, je pápež Melchiad. Jeho nástupca Silvester už bol pochovaný v bazilike San Silvestro v Ca-

[1] Ž 54, 16.

[2] https://berserkheroes.ru/sk/steny-v-vannojj-komnate/katakomby-rima-ital-catacombe-di-roma-set-antichnyh-katakomb/

pite. V 5. storočí sa pohreb v katakombách úplne zastavil, ale od tohto obdobia sa katakomby stali obľúbenými medzi pútnikmi, ktorí sa chceli pomodliť pri hroboch apoštolov, mučeníkov a vyznávačov. Navštívili katakomby a na svojich stenách nechali rôzne obrazy a nápisy (najmä v blízkosti hrobiek s relikviami svätých). Niektorí z nich opísali svoje dojmy z návštevy katakomb v cestovných poznámkach, ktoré sú jedným zo zdrojov údajov pre štúdium katakomb.

Počas prvého storočia bolo kresťanstvo považované za bizarnú sektu judaizmu. Pre Rimanov bolo náboženstvo staroveké. Počas tejto doby nebolo kresťanstvo ničím iným ako novým, a preto pohanskí a židovskí Rimania odmietli uznať kresťanstvo ako svoje vlastné náboženstvo. Namiesto toho sa to nepovažovalo za nič iné ako povery a poverám sa bolo treba vyhýbať.

Podľa svojej viery raní kresťania odmietli obetovať a uctievať rímskych bohov a cisára, pretože sa rozhodli uctievať svojho jediného Boha. Pre rímskeho cisára to nebolo prijateľné, pretože takíto kresťania boli zločinci, pretože mu nevzdávali úctu. V roku 112 Plínius mladší, uznávaný úradník rímskej provincie Bitýnia, napísal rímskemu cisárovi list, ako by mal potrestať kresťanov. Plínius bol svedkom toho, že kresťania, ktorých pred neho postavili, sa zdali byť neškodnými, láskavými ľuďmi. Napriek tomu sa cítil povinný popraviť tých kresťanov, ktorí trvali na tom, že sa nevzdajú svojej viery a zostanú kresťanmi. Tých, ktorí popreli, že sú kresťanmi, prepustil. Cisár odpovedal, že Plínius nemá prenasledovať kresťanov, ale že aj tak bude musieť riešiť tých, ktorí sú obvinení ako kresťania. Aj keď boli obvinení kresťania, cisár povedal, že by mali byť prepustení, ak súhlasia, že prestanú vyznávať jediného a pravého Boha. Takéto udalosti sa diali v celej Rímskej ríši. No nie všetci pohanský králi a správcovia provincií boli takéhoto relatívne vľúdneho vnímania. Historickým významom uznania cisára bolo to, že kresťania boli samostatnou skupinou, ktorá sa už nehádzala do jedného vreca spolu so Židmi.

Pretože judaizmus existoval v Ríme už roky, Židia mali právnu dohodu s rímskou ríšou, s tým že Židia sú oslobodení od účasti na občianskych pohanských rituáloch. Teraz, keď už kresťania neboli považovaní za priamu sektu judaizmu, ich nedostatočná účasť na verejných obetiach, rituáloch a festivaloch spôsobila, že sa stali doslova asociáli rím-

skej ríše a predstavovali hrozbu pre rímskych bohov a samotné impérium. Kresťanstvo bolo v rozpore s tolerantnými spôsobmi pohanstva, pretože jeho členom bolo zakázané uctievať čokoľvek okrem jediného kresťanského Boha. Michael White vo svojej diskusii o neprítomnosti kresťanov v rímskom svete píše: „Až na niekoľko kľúčových výnimiek, práve tu sú kresťania nápadnejší pre svojich pohanských susedov. Nechodia do chrámov. Na dôležité sviatky dni, keď bolo zvykom prinášať obete v mene cisárovho zdravia a zdravia štátu. Kresťania by pravdepodobne považovali tieto rituálne úkony za nezlučiteľné s ich vierou v jediného pravého Boha. Kresťania by teda boli pri týchto príležitostiach nápadní svojou neprítomnosťou.“ Hoci sa kresťania nezúčastňovali na mnohých verejných rituáloch Ríma, boli to zvyčajne dobrí občania, ktorí dodržiavali zákony, čo vytváralo mätúci rozpor, čoho svedkami bolo množstvo pohanov ktorí nechápali podstate kresťanstva, ani tomu prečo nie sú kresťania ochotní, ani za straty svojho vlastného života obetovať rímskym pohanským bohom.

Ako sa kresťanstvo stávalo populárnejším, kresťania čoraz viditeľnejšie chýbali vo verejnej náboženskej sfére. Časom sa stali obetným baránkom za všetko zlé, pretože si neplnili svoju občiansku povinnosť uctievať rímskych bohov, boli obviňovaní zo všetkého, od moru cez sucho až po zlú úrodu. V druhom storočí boli kresťania donútení buď obetovať cisárovi, alebo obetovať svoj život. Počas tohto obdobia prenasledovania sa arény ako Koloseum, ktoré sa kedysi používali na popravu odsúdených zločincov, teraz používali na mučenie a popravy kresťanov.

Zoznam bibliografických odkazov:

ГАВРИЛЮК, П.: История катехизации в древней церкви. [Под ред. свящ. Георгия Кочеткова]. Москва : СвятоФиларетовская московская высшая православно-христианская школа, 2001.

Katakomby v Ríme (taliansky: Catacombe di Roma) – sieť starodávnych katakomb používaných ako pohrebiská, väčšinou počas raného kresťanského obdobia. In: https://berserkheroes.ru/sk/steny-v-van

nojj-komnate/katakomby-rima-ital-catacombe-di-roma-set-antichnyh-katakomb/

PILKO, J.: Kresťanstvo a pohanská kultúra. [elektronický dokument]. In: Pravoslávie a súčasnosť [elektronický dokument] : zborník príspevkov z XII. medzinárodnej vedeckej konferencie študentov, absolventov a mladých vedeckých pracovníkov : : 12. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2020, In: http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/doku-ment/Kocvar11

PILKO, J.: Katechizácia ako vstup cez dvere do novozákonnej cirkvi [print]. Acta Patristica [print, elektronický dokument]. Roč. 9, č. 18. – Prešov, (2018), s. 25-34. ISSN 338-3299. -E- ISSN 2644-5026

ОРЕХАНОВЧ С.: *Рим подземный.* In: https://www.pravmir.ru/rim-podzemnyj/

The Catacombs of Saint Callixtus. https://www.catacombesancallisto.it/en/le-origini-delle-catacombe.php

WHITE, L. M.: *In the Catacombs: Deep below the streets of Rome lie the ancient catacombs where early Christians buried their dead and sustained hope for eternal life.* In: https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/religion/first/catacombs.html

PENOLOGIE JAKO VĚDA VS LÁSKA A EVANGELIUM

(duchovní pohled bývalého pravoslavného vězeňského kaplana do zákulisí věznice)

Mgr. Karel Soukal

Úvod

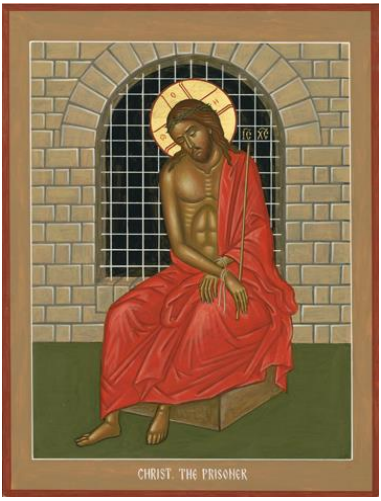

Penologie (z latinského poena, trest) je součást právní vědy, jež se zabývá výkonem trestu. Zkoumá účinnost různých druhů trestu, podmínky výkonu trestu, praktické otázky vězeňství, možnosti alternativních trestů, prevenci, recidivu a podobně.[1]

Základní rozdělení vězňů spočívá samozřejmě v pohlaví a dále též na prvovězněné a opakovaně trestané recidivisty. Důležité je také rozdělení na kuřáky a nekuřáky. Ve výkonu trestu spolu nažívají jak věznění pro násilné činy tak pachatelé majetkové trestné činnosti. Je velmi obtížné si pro nezasvěcenou osobu představit situaci člověka-vězně, který je například na cele s někým, se kterým nenajde nejen společnou řeč, ale hlavně se kterým nesdílí téměř nic. Navíc se jedná o osoby uvězněné pro často úplně jinak morálně závažné činy a tak vedle sebe žijí vězni, které skutečně dělí morální propast a to často vede k velkému napětí a někdy i násilí.

Pracovat ve věznici vyžaduje velkou dávku odvahy a důležité bude též jakési „povolání" do služby. Často ve věznicích pracují lidé, kteří tuto práci, která je samozřejmě na různých pozicích velmi rozdílná, považují čistě za druh zaměstnání jako každé jiné. Myslím si, že pro práci ve věznici je přeci jen potřeba určitých dispozic, které pramení v hlubším pochopení antropologické reality v obecném slova smyslu a neméně veliký rozhled, co se týče ochoty se stále učit novým věcem v prostředí extrémní sociálně-psychologické reality a vězeňské morálky. Ne nadarmo se pro tuto práci vyžaduje speciální druh studia při ná-

[1] https://cs.wikipedia.org/wiki/Penologie

stupu do zaměstnání a selektivní osobní psychotesty. To však neznamená, že se na různé pozice nemohou dostat nekompetentní lidé či osoby s patologickými rysy. Však každý zkušený člověk jistě zakusil, že taková je bohužel realita ve všech institucích.

Vězeňský kaplan

Kaplan (z latinského capellanus, duchovní vázaný na kapli) je v obecném smyslu slova duchovní, který byl církví pověřen pastorační péčí o konkrétní skupinu lidí. Křesťanské církve považují službu ve věznicích za naplnění Ježíšova odkazu: „Byl jsem ve vězení, a přišli jste za mnou." (Mt 25,36) Jde tedy primárně o službu potřebným. Zároveň však vězeňští kaplani přinášejí do věznic křesťanskou zvěst o spáse, milosti, nových možnostech života a o Boží ochotě odpustit hříšníkovi, který svých činů lituje. A konečně významnou mírou přispívají k naplnění účelu trestu tím, že motivují odsouzené k náhradě škody a k životu podle křesťanských zásad. Kaplani vykonávají duchovní službu formou pracovního poměru v dané věznici, jsou tedy zaměstnanci Vězeňské služby, z jejíhož rozpočtu dostávají plat. Práce vězeňských kaplanů se liší podle typu věznice a jejich individuálních obdarování. Různá je také míra jejich pracovního úvazku – zatímco ve větších věznicích je kaplanů více, složení je zpravidla římskokatolický kněz a protestantský duchovní, a pracují po celý týden, v menších věznicích bývá kaplan jeden a pracuje pouze několik hodin týdně. Nezanedbatelnou část duchovní služby poskytují duchovní pravoslavné církve, a to zejména rusky, ukrajinsky či srbsky nebo anglicky mluvícím odsouzeným. V současné době vzrůstá v kaplanských řadách počet žen. Pro vykonávání bohoslužeb a vedení duchovních rozhovorů, případně ke studiu bible, mají věznice vyčleněn samostatný prostor, který má podobu kaple. Kaplani jsou oprávněni duchovně doprovázet nejen odsouzené, ale rovněž zaměstnance věznice, pokud o to projeví zájem.[1]

Ekumenismus v systému věznice a jeho vliv v praxi

Z hlediska pravoslavné eklesiologie je toto téma velmi důležité, neboť často odkrývá jistou teologickou povrchnost, která spočívá v jedno

[1] https://www.vdpcr.eu/kaplani/ - (viz. Vězeňská duchovenská péče)

stranném a unifikovaném pohledu křesťanů (zvláště duchovenstva) pod vlivem ekumenického hnutí, které převážně vychází ze sentimentální mentality nastavené jednotlivými církvemi snad ve všech institucích. Otázka eklesiologie není v žádném případě sekundárním tématem, ale naopak má pro pravoslavné věřící zcela zásadní důležitost. Proto se také dovolávají jednoho z hlavních principů patristické eklesiologie, podle kterého platí, že naše příslušnost k Církvi je primárně určena našim přijetím či nepřijetím víry Církve. Dále ve svém textu pokračují a ukazují, že sám Kristus svým zaslíbením, které dal Církvi, tedy že ji brány pekelné nepřemohou (Mt 16,18), zcela jednoznačně vyvrací eklesiologickou tezi ekumenistů o tom, že v církevních dějinách „**převládl lidský faktor“** a Církev se rozdělila**.** Základní teze z **consensus patrum,** tedy z patristické nauky o jednotě Církve: jednota Církve, Těla Kristova je **„její ontologickou daností“.** Bez ní Církev nemůže existovat. Jednota Církve je zabezpečena jak hlavou Církve, kterou je Kristus, tak také neustálou přítomností Ducha Svatého v Těle Církve. Z toho plyne, že Církve jednotu – která je jejím bytostným určením – **„nehledá, ale pouze zachovává“.**

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že mluvíce o jednotě Církve autoři nemají na mysli z protestantismu vycházející a v ekumenismu přijatou **tzv. neviditelnou jednotu Církve**. Tedy tu, o které se předpokládá, že existuje mezi křesťanskými církvemi i přes stávající rozdělení. Autoři v souladu s pravoslavnou eklesiologii mají na mysli viditelnou jednotu Církve, která se vyjadřuje jednotou v dogmatické víře, plným obecenstvím ve svátostech a společným administrativním uspořádáním. Tato svatootcovská eklesiologie potom autory vede k následujícímu závěru: **„popření (viditelné jednoty Církve)** by **znamenalo herezi a zpochybnění předpokladů naší spásy.“**

Církevní situace a její dopad na ustanovování duchovních ve věznicích

Kdosi ze současných (západních) teologů prohlásil, že ekumenický dialog čtyř největších křesťanských seskupení je v plném proudu. Tento dialog zahrnuje římskokatolickou církev, protestantské církve sdružené pod hlavičkou Světové rady církví, evangelikální hnutí (reprezentované především Světovou evangelikální aliancí a Lausannským hnutím pro světovou evangelizaci) a samozřejmě církev Pravoslavnou. Eklesiologická rozmanitost těchto projevů Kristovy církve by prý měla vést ke vzájemnému obohacení v teologických důrazech i v praktické službě. Jako téměř o samozřejmosti se dnes hovoří, že např. vojenský či vězeňský kaplan je vyslán celou „ekklésií" – celým křesťanstvem a také všechny církve ekumenicky zastupuje. Mimochodem tato mentalita je již silně zakořeněna téměř všude napříč církvemi a nachází plnou podporu v institucích a co je důležité připomenout, i v téměř všech dokumentech, které se týkají ustanovování duchovenstva na konkrétních pozicích, jako např. u vězeňských kaplanů, či v nemocnicích a také v armádě.

Zde můžeme téměř s jistotou hovořit o novém nastavení (setting) a též o „nové eklesiologii", zvláště co se týká pojetí Pravoslavné církve. To nehovořím o „novém typu eklesiologie", který již má za úkol překračovat dokonce i hranice křesťanství jako takového. To jistě bude mít nedozírný vliv na vnímání Pravoslaví (pravé Christovy církve) jako takového v celém světě.

Charta oecumenica

Výrazným příspěvkem pro spolupráci církví v Evropě byla také Charta oecumenica[1] signovaná ve Štrasburku v roce 2001 Konferencí evropských církví a Radou evropských biskupských konferencí a v roce 2007 signována v České republice Českou biskupskou konferencí a většinou církví sdružených v Ekumenické radě (ERC). Tato charta poměr-

[1] Konference evropských církví a Rada evropských biskupských konferencí, Charta oecumenica, http://www.ekumenickarada.cz/in/301/materialy_ke_stazeni#.VaEq4sbtlBc [zveřejněno 26. 1. 2010, cit. 5. 1. 2015]. 15 Jan Pavel II., Ut unum sint: O ekumenickém úsilí, Praha: Zvon, 1995

ně silně zavazuje církve ke spolupráci v praktických otázkách a k úsilí o jednotu. Čas hledání jednoty se „prý“ v pokřesťanské Evropě zdá velmi naléhavý. Církve jsou vystaveny velkým výzvám ze strany společnosti, která čeká jejich angažovanou službu potřebným lidem. Misijní situace církve je stálým tlakem na jednotu a dobrou spolupráci křesťanských církví. Jan Pavel II. ve své encyklice Ut unum sint: O ekumenickém úsilí, rozhodně vyzývá k rozvíjení ekumenického dialogu a spolupráce. V této encyklice se poprvé objevují slova o možném hledání jiných forem papežského primátu. Je to otevření dialogu především mezi římskokatolickou církví a protestanty a samozřejmě „zvláště“ ve vztahu k Pravoslavné církvi.

Pravoslavný kaplan ve věznici a jeho vztah k ostatních kaplanům

Z vlastní zkušenosti mohu říci, že z praktického hlediska jsou osobní vztahy mezi duchovenstvem různých denominací velmi často dobré a spolupráce je z lidského a profesního hlediska zajímavá. Společná práce a zájem o „stejnou věc“ sjednocuje. Systém je nastaven tak, aby každá církev v zastoupení svého kaplana měla jistou autonomii ve svém působení v rámci vězeňského systému. Taktéž se to týká bohoslužebných prostor či kaple. Ovšem postupně se zde odkrývá zákulisí jisté ideologické základny, na které spočívá práce duchovních. A tou je ekumenická rada církví, která ustanovuje svoje duchovní, organizuje formační semináře a setkání a jistým způsobem i dohlíží, jestli jsou zachovávány všechny principy „nové a globální eklesiologie“. Každopádně pro člověka (duchovního i laika), který je již dostatečně „zkušeným“ to většinou nepředstavuje vážnější problém a i tak může v klidu a míru vykonávat svou práci. Samozřejmě, že většinou jen do jisté doby, kdy přijde na zkoušku opravdového vyznání..

Pravoslavní věřící ve věznicích a práce s nimi

Moje zkušenost vychází z jedné z větších věznic v ČR. Pracoval jsem pod oddělením výkonu trestu a několik měsíců byl plnohodnotným zaměstnancem věznice. Během té doby jsem poznal mnoho vězňů ze všech oddělení, zvláště se tedy jednalo o vězně, kteří projevili zájem o duchovního. Žádosti o setkání jsem vždy vyzvedl v kanceláři oddělení trestu při příchodu do práce. Bylo jich většinou opravdu požehnaně.

K dispozici jsem měl sdílenou kapli, kterou pro věznici zřídila Českobratrská církev evangelická.[1] Sdílení kaple po dohodě s kaplankou ČCE bylo bezproblémové. Byla to milá a nekonfliktní osoba, se kterou nebyl problém se dohovořit. Dopředu jsme se dohodli na čase a prostoru, co se týče používání kaple, společenských místností či skype místnosti pro konverzace s rodinami trestanců nebo online pohřbů apod. Kapli jsem si pokaždé uzpůsobil pro potřebu našeho (vězeňského) společenství. Jednalo se o skládací dyptich Christa a Bohorodičky, pár ikon, dále svícny a malou kadidelnici a samozřejmě knihy a modlitebníky. K dispozici jsem měl též kancelář a několik společenských místností pro různé typy setkání. Většinou jsme však používali kapli jak pro modlitbu, tak i pro osobní rozhovory s vězni.

Pravoslavní vězni byli nejčastěji Ukrajinci, Rusové, dále Srbové, Lotyši a několik rusky mluvících Kazachů a také rusky i rumunsky hovořících Moldavců. Zajímavé bylo, že o pravoslavné společenství projevilo zájem také mnoho Rómů, kteří byli pokřtěnými římskokatolíky. Modlitby probíhaly v církevní slovanštině, rozhovory či „bohoslužby slova" v latinském ritu česky, anglicky nebo „interslavic".

Byla to pro mě skvělá zkušenost, za kterou jsem Pánu Bohu velmi vděčný. Bohužel jsem kvůli jisté politice a vnitřním neshodám v církvi musel přerušit tuto misi, dokonce i přes pověření od svého biskupa, orodování kolegyně kaplanky na ekumenické radě a s pozitivním vyjádřením samotného ředitele věznice, který moji práci velmi podporoval a byl smutný, že odcházím. Vězni, zvláště ti pravoslavní, chtěli psát petici. Prý na ni mají právo! Tak snad příště. Děkuji za vše. Každý je ovšem nahraditelný a „cesty Páně jsou nevyzpytatelné"..Život jde dál, bratři!..Vlastně, to by se ve věznici nemělo říkat! Tak tedy, odsouzení, vězni..

Poslání nebo zaměstnání

Jak již bylo řečeno, vězeňský kaplan je plnohodnotným zaměstnancem věznice a v současné době, dle stanov, které se týkaly věznice, kde

[1] ČCE je českou protestantskou církví, která vznikla v r. 1918 spojením české luterské a kalvínské evangelické církve. Ty oficiálně vznikly po tolerančním patentu r. 1781 z tajných evangelíků a navazovali na českou i světovou reformaci.

jsem působil, podléhá přímo oddělení výkonu trestu a tudíž je pracovně podřízen vedoucímu tohoto oddělení. Bude samozřejmě též nutné rozlišit motivaci a přímo proces, který vede člověka (duchovního) k tomu, že si zvolí takovouto cestu, tedy přímo práci s vězni a zároveň tudíž práci s celým „organismem" vězeňského systému.

Vzhledem k tomu, že církev, a nebo spíše obecně církve, jsou v dnešní době již téměř úplně sekularizované[1], je člověk nucen se přizpůsobit ne vždy ideologicky a křesťanství „nakloněnému" systému, na kterém je existenčně závislý a to může jistým způsobem způsobovat potíže při rozlišování, jestli „mé působení" ve věznici je možno ještě označit za „poslání" z hlediska křesťanské misie a nebo za pouhé vykonávání „oddělením trestu" povinného a jasně definovaného zaměstnání. Je opravdu rozdíl, a to jsem jasně pocítil, mezi „živým" a „mrtvým" způsobem vykonávání práce vězeňského kaplana. Skutečný život podle učení Isusa Christa vyžaduje jít vždycky jaksi „dál".

Povolání duchovního a konfrontace s vězeňským systémem

K výkonu práce vězeňského kaplana je třeba patřičné pověření a požehnání ke službě od vlastního eparchiálního biskupa, které adept předkládá řediteli věznice a na personálním oddělení. Také musí projít „sítem" ekumenické rady a dále být schválen a potvrzen hlavním kaplanem vězeňské služby. Projít přijímacím řízením a úspěšně absolvovat u psychologa věznice psychotesty by pro zdravého, vysokoškolsky vzdělaného jedince neměl být problém. K výkonu povolání zaměstnance věznice je též třeba projít speciálním několikaměsíčním školením v rámci akademie vězeňského systému. Poté člověk získá osvědčení o způsobilosti k výkonu civilního zaměstnance vězeňské služby a služební průkaz. Jak již bylo řečeno a naznačeno, skutečný život a duchovní boj začíná postupně a pomalu.

Je to opravdu náročné povolání a vyžaduje velikou bdělost nejen duchovní, ale i fyzickou a postupně získávanou profesionalitu, ke které

[1] „Proces sekularizace nezahrnuje jen ztrátu politické a sociální významnosti náboženství. Mění se i pohled na svět a život. Důsledkem toho pak ubývá v umění a filozofii náboženských vlivů a rozvíjí se věda, jež má zcela sekulární pohled na svět"..cit. dle: VÁCLAVÍK, D. *Náboženství a moderní česká společnost*, s. 30-32.

se dochází až po získání určitého přehledu a zkušenosti na „vlastní kůži“. Vězeňský systém je nastaven velmi přísně a nekompromisně, co se týče bezpečnosti a také disciplíny. Je to vlastně poloarmádní systém, ve kterém příliš jemnocitný člověk těžko obstojí a nebo za cenu nepříjemných osobních ústupků, které mohou vést i k jistým dlouhodobým stresujícím psychologickým stavům či vyhoření. Výhodu bude mít člověk, který byl například na vojně, pracoval ve školství nebo intenzivně sportoval či pracoval v nějakém předchozím náročném povolání, kde byla vyžadována striktní disciplína.

Syndrom vyhoření u zaměstnanců věznice z dlouhodobé perspektivy

Syndrom vyhoření[1] (Burnout) je stav, kde vyplnění všech energetických zdrojů člověka, který velice intenzivně pracoval (například lidi, kteří se pomáhat druhým lidem v jejich problémech a těžkostech, se pak sami cítí přemoženi jejich problémy) „Burnout je konečným stadiem procesu, při němž lidé, kteří se hluboce emocionálně něčím zabývají, ztrácejí své původní nadšení (svůj entusiasmus) a svou motivaci (své vlastní hnací síly).“ (Prof. Jaro Křivohlavý)

Pro pracovníka věznice je velmi důležité, aby řádně pečoval o svoji vlastní psychohygienu a a pravidelně reflektoval svůj vnitřní stav se svými nejbližšími (případně s psychologem, který je k dispozici v každé věznici), jinak se vystavuje známému nebezpečí, kterému se říká syndrom vyhoření. Jde o poměrně známou věc a dokud se netýká mne samotného, tak to většinou „neřeším“..

Jak se tento syndrom projevuje? Co se týče emocí, můžeme mluvit o celkové ochablosti, úzkostech, strachu a neustálém napětí. Syndrom vyhoření se také může projevovat: „ztrátou elánu, radosti ze života a především energie a nadšení potřebných při výkonu profese. Dochází tak k celkové rezignaci. Člověk je frustrován, reaguje podrážděnosti, nedůvěřivostí, depresivitou, apatií, cynismem a celkovým vyčerpá-

[1] KŘIVOHLAVÝ, J. *Hořet, ale nevyhořet*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. Orientace, sv. 42. ISBN 978-80-7195-573-3.

ním.“[1] Ano, takové věci se opravdu dějí a je třeba jim předcházet svědomitým životem a pracovní činností, která není sebedestruktivní. Je pochopitelné, že mnozí pracují dlouhá léta v sociálních službách či v tomto případě ve vězeňství a včas jim nedojde, že už „jaksi mají problém“. Je třeba včas zareagovat, než se stav konkrétního člověka stane fatálním.

Rasismus naruby za zavřenými dveřmi

Společně s jevy, které byly popsány v předchozích kapitolách, je zcela jisté, že v takovém ultimátním prostředí, kterým je věznice, postupně objevíme mnohem více, než se na první pohled může zdát. Například tam, kde převažuje nějaká národnostní menšina (většina) např. jako jsou Rómové uprostřed menšiny „Gádžů“, zjistíme po čase možnou rivalitu a dokonce v některých jednotlivých projevech i projevy velmi specifického a subtilního rasismu. Nesetkal jsem se přímo s nějakými přímými projevy násilí (v tomto případě), ale spíše s projevy skryté diskriminace ze strany Rómů vůči jiným, nad kterými vládli uprostřed věznice jistí „bossové“. Konkrétní případy mi byly potvrzeny přímo od samotných vězňů během rozhovorů. Je to pochopitelné vzhledem k častému jevu, který popisují odborníci na penologii jako „prizonizaci“[2], vznikají v tomto vězeňském prostředí velmi subtilní a sociálně patologické situace. To se týká samozřejmě všech typů vězňů, bez jakéhokoliv „zaujetí“ barvou pleti. Na druhou stranu, co se týká samotných Rómů a jejich vztahu k „duchovnu“, tak musím konstatovat svoji i mimovězeňskou a pastorační zkušenost, že většinově se Rómové chovají k duchovním a vůbec k „posvátnu“ jako takovému často uctivěji, než samotní „Gádžové“. Důležité bude také zmínit zkušenost

[1] JANKOVSKÝ, J., 2003. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Triton, ISBN: 80-7254-329-6.

[2] Během pobytu ve vězení probíhá proces, který se nazývá v odborných příručkách „prizonizace“. Jde o působení prostředí a vztahů na jedince, který se ocitl za mřížemi. Stručně řečeno, člověk je pozvolna vtahován do prostředí, kde tráví svůj čas. Nezřídka se pozvolna jeho osobnost mění k horšímu. Člověk se tu setká se světem zla v nejhorších možných podobách, což nenechá nikoho lhostejným. Někteří vězňové ztrácí vlastní iniciativu, upřednostňují cestu nejmenšího odporu. Pro vícekrát trestané lidi se stává stále víc normálním světem vězení, až nakonec venku adekvátně a sociabilně žít neumí..: Viz. https://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/prizonizace

s chováním některých vězeňských dozorců (bachařů) či vychovatelů vůči uvězněným, kde lze také zaznamenat jisté projevy rasismu a někdy i otevřeně pohrdavé a necitlivé chování, zvláště u osob, které zřejmě dosáhli jistého stupně „burnoutu“..[1]

Drogy ve věznici

Život ve věznici přináší mnoho vážných okolností, které nejsou na první pohled vidět, ale zásadním způsobem ovlivňují tamní realitu. Představme si, jak je těžké distribuovat drogy v běžném životě, na ulici nebo v dopravě, kde všemožní dealeři velmi „diskrétním“ a utajeným způsobem s maximální opatrností předávají oněm nešťastníkům různých sociálních skupin a věkových kategorií balíčky s drogami. A to hovoříme o realitě mimo přísně střežené prostory jako je věznice. Jak náročné to teprve musí být dostat drogu do vězení. Ale jak říká přísloví - „pod svícnem bývá tma“. Z různých rozhovorů s vězni víme, že je to možné a dokonce velmi běžné. Ano, je to častý jev a sám z vyprávění vím, že ve věznici se dá sehnat „cokoliv“. Také z různých zpráv v médiích jsme jistě slyšeli o raziích které probíhají poměrně často, napříč věznicemi. Co se týká způsobu distribuce, tak nejčastěji se to týká těch vězňů, kteří jsou pracující a vyjíždějí za prací i mimo věznici a na různých místech již za předem domluvených podmínek snadno drogy převezmou a poté dopravují v rámci své eskorty zpět do věznice. Způsobů uchovávání a distribuce bychom našli opravdu mnoho. Například ve speciálních balíčcích zasunutých do tělních otvorů či rozpuštěné do papíru, v jídle (např. v chlebu z pekárny), v upravených krabičkách cigaret, v cigaretách, v rouškách, tužkách nebo často přímo poštou v rámci balíčků apod. Také jsem slyšel o jistém „přehazování“ či prakem vystřelených a speciálně upravených balíčků přes zeď věznice, v současné době nelze opomenout populární přenos dronem apod. Vězni potom sami všelijak „kšeftují“ mezi sebou. Samozřejmě musí jít o velmi důmyslné a systematicky naplánované jednání, neboť těžko najdeme střeženější místo než je právě věznice.

Můžeme si představit, jak vězni dokážou kvůli drogám riskovat, i když jim potom hrozí jestě přísnější tresty. Tedy pokud nehovoříme

[1] Viz. kap. výše

o vězních na doživotí. Jak dramatická potom musí být samotná razie a jak veliké nepříjemnosti to může způsobovat jak samotným vězňům, tak i zaměstnancům a vedení věznice. Bezútěšnost místa a kolikrát nepřátelské a chladné prostředí výkonu trestu způsobuje, že touha po odpoutání se alespoň na chvíli mimo realitu zvítězí. Dobré je zmínit, že takový „balíček" ve věznici stojí mnohonásobně více, než běžně na ulici. I tak se někteří rozhodnou riskovat. Zároveň se dostávají do koloběhu závislosti na droze, na tom kdo ji distribuuje a často musí splácet různými naturáliemi (tabák, káva, jídlo apod.), protože zkrátka ve věznici není možné přímo zaplatit penězi.[1]

Evangelizace uprostřed věznice

Když se Ježíš naposled zjevil jedenácti apoštolům,řekl jim: "Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu tvorstvu! Kdo uvěří a dá se pokřtít, bude spasen; kdo však neuvěří, bude zavržen. Ty, kdo uvěří, budou provázet tato znamení: v mém jménu budou vyhánět zlé duchy, budou mluvit novými jazyky, budou brát hady (do ruky), a když vypijí něco smrtelně jedovatého, neuškodí jim to; na nemocné budou vkládat ruce, a uzdraví se."

Marek 16,15-18

V současné době a v podmínkách ve kterých žije „moderní" evropan, tedy člověk post-post moderní a pragmatickým, osvícenským a pozitivistickým humanismem již zcela naprogramovaný homo-sapiens (spíše kolikrát více pouhý sapiens než komplexní homo..), čili racionalistický a zvláště v našich podmínkách ke všemu mystickému a náboženstvím „zaváněnjícímu" skeptický jedinec, jen velmi těžko pochopí podstatu důležitosti aspektu tzv. „kérygma" – tedy ohlašování či vyznávání evangelia před lidmi, v našem případě tedy v podmínkách vězeňského systému. Každý je schopen pochopit duchovního jako zaměstnance charity, v lepším případě jistou zvláštní formu „antického" psychologa či terapeuta (šamana) případně tedy jakousi roli sokratov-

[1] Srov. DRAHÝ, František, Jindřich HŮRKA a Michal PETRAS. SARPO*: charakteristiky odsouzených v českých věznicích*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2018; Srov. - Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2002. Drogy - info: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2002 [online]. Úřad vlády ČR: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, 2015

ského filosofa a nebo „zastaralý“ úřad pana faráře, který „učí své ovečky“ morálce, alternativního léčitele, učitele chudých či polepšovatele věžňů apod., ale skutečného apoštola a vyslance Božího?! Po pravdě obtížně, historické rány a program uspořádání „nového systému věcí“, jsou záležitosti značně hluboko zasahující do paměti lidstva..

Ano, často musíme vystupovat v pláštíku „podivínů“, které „zatím“ tato společnost, samozřejmě v rámci jistých omezení vlastním systémem, stále ještě toleruje. Jistě, najdou se zde dnes lidé prahnoucí po pravdě, kterou je právě Christos.[1] Pro pravého apoštola a zvěstovatele Boha živého neexistují žádná omezení, co se týká ohlašování uprostřed tohoto světa, a právě k takovýmto lidem je poslán vhod či nevhod. Můžeme si sem zařadit jakoukoli instituci, v tomto případě věznici. Toto je místo, kde může člověk – duchovní, narazit. Na apoštolských cestách dochází ke střetu. Christos nás moudře učí a zároveň uklidňuje, abychom pokračovali dál, i když nebudeme přijati..[2] Ve zcela ateistické a zvláště vůči pravoslavné (pravé, katholické) víře nepřátelské kultuře často dochází ke konfrontaci tohoto typu. Byť pod rouškou humanismu nebo vědeckého pokroku budeme pohrdáni či skrytě vysmíváni jako nějací tmáři či zpátečníci. Oni nedostali dar pochopení, že život podle Christa, Bohorodičky a svatých apoštolů, následování jejich příkladu, právě znamená absolutně nejvyšším způsobem progresivní a rozumnou cestu za poznáním a dokonce za vysněným cílem všem humanistických filosofů, a tím je celková metamorfóza lidství, konec zbytečného utrpení a nakonec dokonalé zbožštění[3] (theósis) čili nesmrtelnost! Nechci, aby tato slova vyzněla v neprospěch konkrétní věznice a nebo slušných a dobrých lidí, které jsem na svých cestách potkal požehnaně. Sláva Bohu za vše!

[1] Ježíš mu odpověděl: „Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne. (Jan 14,6)

[2] „A když vás někde nepřijmou, při odchodu z toho města si vytřeste prach ze svých nohou na svědectví proti nim." Vydali se tedy na cesty a procházeli vesnice, všude hlásali radostnou zvěst a uzdravovali. (Lukáš 9,1-6)

[3] Viz. Svatý Řehoř Theolog, *Kázání na Zjevení Páně*, MPG 36, 324,13. In: Georgios, archim.: **Theosis (čili zbožštění) jako smysl života člověka.** Brno 2006.

„Před Bohem a Kristem Ježíšem, který bude soudit živé i mrtvé, tě zapřísahám pro jeho příchod a jeho království: Hlásej slovo Boží, ať přijdeš vhod či nevhod, usvědčuj, domlouvej, napomínej v trpělivém vyučování. Neboť přijde doba, kdy lidé nesnesou zdravé učení, a podle svých choutek si seženou učitele, kteří by vyhověli jejich přáním. Odvrátí sluch od pravdy a přikloní se k bájím. Avšak ty buď ve všem střízlivý, snášej útrapy, konej dílo zvěstovatele evangelia a cele se věnuj své službě“.

2 list Timotejovi 4, 1-5

Přirozený altruismus a křesťanská láska vs povinná vězeňská přísnost bachařů

Někteří vězni mi při osobním pohovoru vyprávěli, jak prošli různé věznice v Evropě. Jeden dokonce zažil vězení ve Spojených Státech. Ptal jsem se jich, jaké mají zkušenosti a nabyl jsem dojmu, že zvláště ve střední Evropě jsou věznice poněkud strohé a život v nich tak nějak příliš hostilní. Jeden vězeň z dalekého východu tvrdil, že je to tady příliš přísné a nepohodlné. Bachaři jsou prý více protivní a často nekulturní v projevech chování vůči vězňům. Příliš jsem mu zpočátku nevěřil, ale přemýšlel jsem o tom přeci jen z duchovní perspektivy. Možná měli všichni na mysli celkový duchovní kontext života společnosti, ve které předtím žili. Nechci nic idealizovat, ale na Ukrajině, v Rusku, Moldávii či Rumunsku je přece jen křesťanství více a hlouběji součástí celé společnosti a to se týká samozřejmě i vězeňského systému. I když se to na první pohled může zdát jako příliš „zidealizovaný přístup“, zkušenost těchto lidí a to co jsem z jejich vyprávění vycítil jsou jaksi jiné. Umím si to představit tak, že potom i věznice má tak nějak „silnější schopnost“ projevit „srdečnost“ a lidskost často na úkor přísnosti a „racionality“. Můžeme to pochopit i na příkladu teologického myšlení v rámci pravoslavné teologie, když uvažujeme o „penologii“ z perspektivy více jaksi v procesu ozdravném a léčebném a méně v pozici „trestajícího“ – nebo v perspektivě „udobření naštvané společnosti“, jinak řečeno v principu „zadostiučinění“. V tomto všem, co bylo řečeno, jistě mi dáte za pravdu, můžeme postřehnout úplně jiný filosofický základ a zcela odlišnou kulturu myšlení a hlavně diametrálně odlišné teologické pozadí..

Znovu opakuji, nechci idealizovat kultury či sociální nebo vězeňské podmínky kdesi na východ od nás, ale jistě za zamyšlení to stojí. Zde

můžeme a vlastně bychom měli vnímat důležitost zdravé a „energeticky“ čisté teologie a jejích principů, které je třeba aplikovat právě v přístupu k vězňům a potažmo k celému sociálnímu systému ve kterém žijí. Čistá a hlubinná teologie vyžaduje čistou a hlubinnou antropologii. Kéž bychom nad výrokem „ecce homo!“ („Hle, člověk!“..)[1] dokázali hlouběji rozjímat v širším kontextu antropologickém. Podle učení chalcedonského koncilu je Pán Ježíš Kristus pravým Bohem a pravým Člověkem, můžeme říci, že tajemství člověka je zjeveno pouze v Kristu. To znamená, že konstrukce antropologie musí vycházet z tohoto základního rozlišení mezi přirozeností a osobností, což je základem chalcedonského dogmatu, ale kromě toho máme v církvi mnoho dalších údajů pro konstrukci pravoslavné antropologie, tzv. z nichž nejdůležitější je pravděpodobně to, co my pravoslavní cítíme, když slavíme Velikonoce. Ve velikonočních bohoslužbách zažíváme radost pro člověka více než kdy jindy; Velikonoční zážitky nám dávají víru v člověka. A to je pro člověka skutečné zjevení, které nás uchvacuje. A je důležité, aby nám to dávalo nejen radost z člověka, ale víru v člověka, víru v tento božský obraz, který je v člověku uzamčen a který nelze za žádných okolností v něm zrušit. S jistotou lze říci, že snad nejdůležitějším rysem naší antropologie je víra v člověka**. Žádné hříchy nemohou odstranit tento obraz z člověka, zničit v něm našeho bratra**..[2]

Perspektiva povolání duchovního a jeho soteriologický význam pro uvězněné osoby

Když budeme hovořit o perspektivě duchovního (kaplana) v rámci vězeňského systému, bylo by nešťastné přemýšlet o nějakém zvláštním soteriologickém[3] významu a jeho vlivu pro uvězněné osoby, vzhledem k tomu, že význam zvěstování evangelia zcela přesahuje jakýkoli lidský konstrukt nebo obecně časoprostorovou mentalitu. Kristus včera, dnes

[1] Jan 19, 5.

[2] Cit.dle: Zenkovsky, V. *„Základy ortodoxní antropologie“* – In: Vestnykh RSHD, 4, 1949, s. 11-16; záznam přednášky prof. Prot. Vasilij Zenkovskij..

[3] Soteriologie - z řec. σωτηρια [sótíria] - "spása", "vysvobození" a λογος [logos] - "nauka", "slovo","řeč")

a zítra – stále, nyní i příště, tentýž, až na věky věků! Spasitel, Beránek Boží, který vzal na sebe hřích světa.[1]

Bude však třeba uvést jistá specifika, která se týkají práce duchovního ve věznici.

Ano, bylo to již řečeno, vykupitelské dílo (spása) se týká každého člověka. Ne každý ovšem na toto veliké a tajemné dílo „Syna Člověka" odpoví svobodně a pozitivním způsobem. Je to způsobeno více faktory, které je třeba si ozřejmit.

Spása uprostřed „pekla"

Vzhledem k poraněné lidské přirozenosti (často silně narušené psychosomatické jednotě) vinou traumat z dětství či všelijakým poruchám vnímání sexuální identity a defektů ve svědomí, kvůli nefunkčnosti rodičovských vzorů a archetypů v rodině, se přidává jasné vědomí nefunkčnosti a nespolehlivosti systému, ve kterém člověk žije a byl vychováván (nevychováván), dále nevázaným životem, který navíc „většina" podporuje , aby se náhodou nedostala do konfliktu atp..toto vše pak má za následek jistou řetězovou reakci, která vyvrcholí jakýmsi „výplodem nemocné společnosti", což můžeme nyní aplikovat v souvislosti s naším tématem.

Mladý člověk je od narození v tomto světě vystavován všemožným negativním vlivům. Ano, negativním, jakkoli je později můžeme zařadit do systému „nutného zla", které poslouží člověku na cestě k vytváření osobnosti s konkrétními a jasnými charakteristikami lidskosti či nelidskosti. Jak říká lidová pranostika: „vše zlé je k něčemu dobré". To je jistě pravdivé, ale má to jeden „háček". Člověk může být jaksi příliš deformován, poněvadž se u něj v období vývoje nevyvinuly potřebné obranné mechanismy a náročnou výchovou vyšlechtěné schopnosti rozeznávat dobré od zlého. Jinými slovy, mladý člověk si příliš navykl „hovět si" ve hříchu a duchovní či morální smrti a proto v pozdějším období již nebude mít schopnost a sílu odporovat systému, který ho přímo nutí k činům, které postupně zakořeňují v psychice a stávají se přímým způsobem fatálními a devastujícími pro něho samotného

[1] Druhého dne spatřil Jan Ježíše, jak jde k němu, a řekl: „Hle, beránek Boží, který snímá hřích světa. (Jan 1,29)

a potažmo pro celou společnost. Ano, mohli bychom to nazvat „fosilie zla“ v duši a znamením na těle člověka.[1] Když se zamyslíme na tomto místě, jakoby z eschatologické[2] dálky můžeme cítit odpadlého a démony posedlého člověka budoucnosti, který žije pouze pro pozemskou realitu a smyslné požitky (člověk-zvíře) a řídí se dobrovolně zákony antikrista. naprogramován – digitalizován a plně „neurálně bionizován“, jinými slovy, dobrovolně označen znamením šelmy a tak směřuje k celkové a definitivní záhubě, tzn. k vědomému přijetí plného duchovního a tělesného odpojení od Stvořitele a jeho stvoření, tudíž od vlastní přirozenosti.[3]

Ottův slovník uvádí dva významy výrazu Antikrist: ..v širším smyslu slova značí každého vůbec, kdo se Kristu protiví a hlavně staré bludaře (dokéty a judaisty), kteří nechtěli uznati vtělení Syna Božího ... v užším a vlastním slova smysle znamená onoho úhlavního odpůrce Kristova, který přede druhým příchodem Kristovým čili před posledním soudem se objeví a proti Kristu a nauce jeho vystoupí.[4]

Antikrist v novozákonní perspektivě

Nový zákon popisuje Antikrista nikoli jako jednu postavu ale jako celou škálu postav a používá tento pojem jako charakteristiku pro odpůrce Boha a Ježíše Krista jako syna Božího (1 Jan 4, 3). Antikrist je nepřítelem Boha a Ježíšova učení. Antikrist získal díky těmto konotacím ve Zjevení Janově post bytosti, která na zemi přijde a bude působit před druhým příchodem Ježíše Krista na zemi a pokusí se převzít vládu nad světem. Podle Matouše a proroctví se za Krista bude vydávat.

[1] Pozn. Zajímavé je si povšimnout, jak se v kriminálním prostředí rozvinul zvyk tetování těla s velmi hluboce rozvinutou symbolikou, která jednoznačně ukazuje na zločinné skutky v podobě konkrétních tatoo. Tato nepravost postupně zakořeňuje a je v současnosti „módním doplňkem“ mnohých..

[2] Eschatologický - (z řeckého εσχατος [eschatos] - "poslední", "konečný" a λογικος [logikos] - "rozumný", resp. λογος [logos] - "řeč", "slovo", "učení") - týkající se "posledních věcí" člověka a světa, tj. jejich posledního, konečného, věčného údělu.

[3] Viz. Zjevení Janovo 13,11

[4] Viz. Ottův slovník naučný – *Antikrist*, 1899

Antikrist bude nakonec poražen při návratu Ježíše Krista a to bude koncem tohoto světa, který nahradí svět nový.[1]

Vrátíme-li se tedy ke smyslu působení duchovního (pravoslavného) ve vězeňství, můžeme si přiblížit spasitelnou důležitost jeho osoby apoštola v perspektivě apoštolské tradice.

Apoštol v biblické perspektivě

Nový Zákon při užití pojmu apoštol[2] vychází již z hebrejského slova šalach, který v dané věci plně zastupoval toho, kdo jej posílal a v jehož jménu poté jednal. V Talmudu se uvádí, že zplnomocněný šalach představuje člověka „jako je on sám." Ten obvykle uzavíral smlouvu, či vystupoval v nějaké obchodní záležitosti. V Novém Zákoně je takovýmto šalachem Saul z Tarsu, který byl ke svému úkolu pronásledovat křesťany v Damašku písemně zmocněn samotným velekněžem.

Apoštol tedy vždy v určité záležitosti představuje toho, kdo jej posílá, těší se v této věci jeho plné autoritě a sám bývá přijímán jako ten, který jej vyslal. Právě proto měli být apoštolové Ježíše Krista přijímáni jako on sám a ti, kteří je přijali, byli odměňováni jakoby přijali samotného Krista. Podstatný rozdíl zde nacházíme v tom, že zatímco starozákonní posel byl obvykle zmocněn pro určitou, časově ohraničenou činnost, apoštol Ježíše Krista je ke svému úkolu zplnomocněn až do skonání věků.

Apoštol v církvi dnes

Mohli bychom samozřejmě diskutovat o tom, kdo je tím pravým apoštolem v tom úplně nejpůvodnějším smyslu. Samozřejmě můžeme s jistotou tvrdit, že apoštolem dnes je eparchiální biskup a potažmo tedy i ten, koho biskup zmocňuje k misijní a pastorační činnosti, tedy presbyter a ve spolupráci s ním tedy i diákon. Ovšem jak nás zkušenost církve mnoha staletí a již přes dvě tisíciletí učí, jistě můžeme vnímat také fakt,

[1] Viz. 2. list Tesalonickým 2,8

[2] Apoštol (z řec. ἀπόστολος – *apostolos,;* poslaný) je v křesťanském chápání ten, koho Ježíš Kristus vyslal, aby hlásal evangelium. V užším slova smyslu se jím rozumí Dvanáct Ježíšových učedníků, které „ustanovil, aby byli s ním, aby je posílal kázat s mocí vyhánět zlé duchy" (Mk 3,14-15).

že existují lidé, kteří mají zvláštní poslání jaksi přímo od Pána, skrze které Hospodin tvoří mnohá a veliká díla.[1]

Odpadlá hierarchie

Není třeba příliš rozebírat novodobý a již hluboce evidentní aspekt, že v současnosti přímo s jistotou můžeme na mnoha místech vnímat odpadlou (zhýralou) církevní hierarchii, která se bude velmi těžce zodpovídat na posledním soudu za mravní a duchovní zkázu, kterou způsobila důvěřivému stádci, které jí bylo svěřeno. Ano, mluvíme o (bývalých) pravoslavných pastýřích, kteří vedou spíše sami sebe k užitku sebe sama a nehledí na zraněné a potřebné ovečky, tedy nejen po duchovní stránce, kde již vidíme úplnou mravní spoušť, bezbožnost – spojení s pohanstvím, hereze, ekumenismus, materialismus, mondénnost, některými hierarchy dokonce přímá podpora zvrácené ideologie LGBTQ++ atp.., ale i v záležitostech hmotných statků, kterými tito (pseudo) pastýři mrhají na úkor všech v církvi. Samozřejmě, nikomu nepřejeme zkázu ani věčnou záhubu, ale naopak, modlíme se z celé duše a upřímně za jejich pokání a návrat k pravému Bohu, který se nám zjevil v osobě Ježíše Krista a bezpečně učil všemu, co třeba k získání spásy a věčného života a který nám potom všem, co vykonal, sesílá Svatého Ducha, aby naplnil vše a dokonale nás vyučil veškerému poznání.

Příchod Svatého Ducha

„Až přijde Přímluvce, kterého vám pošlu od Otce, Duch pravdy, jenž od Otce vychází, ten o mně vydá svědectví. Také vy vydávejte svědectví, neboť jste se mnou od začátku… Ještě mnoho jiného bych vám měl povědět, ale nyní byste to nesnesli. Jakmile však přijde on, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy, neboť nebude mluvit sám ze sebe, ale bude mluvit, co uslyší. A oznámí vám, co má přijít. On mě oslaví, neboť vám bude zvěstovat, co přijme ode mne. Všecko,

[1] Pozn. - Charakteristickou postavou pravoslavného mnišství je "starec" (řecky gerón, gerondissa). Je to mnich (mniška) obdařený duchovním vhledem (rozlišováním) a moudrostí, kterého ostatní - ať už mniši či lidé ze světa - přijímají jako svého duchovního rádce a vůdce. Někdy je to kněz, ale častěji laický mnich (mniška), který neobdržel žádné speciální ustanovení či pověření ke starcovské činnosti, nýbrž je k tomuto vedený (vedená) přímou inspirací Ducha.

co má Otec, jest mé. Proto jsem řekl, že vám bude zvěstovat, co přijme ode mne."

Janovo evangelium 15,26-27;16,12-15

V síle Parakleta

Jak čteme ve Skutcích apoštolů, apoštolové byli zmocněni mocí shůry a povoláni od Christa, aby přinesli požehnání od Boha tam, kam budou vysláni a odvrátili každého od jeho hříchů.[1]To vše má být provázeno hlásáním o Vzkříšeném a o tom, co se vše stalo.

Práce duchovního (pravoslavného) ve věznici, apoštolská práce jako každá jiná. Jistě, každý má své charisma, které přijal od Pána. Problém však začíná tam, kde se jedná o přímé hlásání evangelia.

Vzpomněl jsem si, jak na začátku mé vězeňské služby si mě v kanceláři spletly úřednice se Svědkem Jehovovým, protože jednotlivé křesťanské denominace tyto osoby vůbec nerozlišovaly a někdo „dobrý" jim řekl, že asi budu od „jehovistů". A tak jsem vždycky na základě této „fámy" musel při konkrétních setkáních vysvětlovat, že „opravdu nejsem" členem této sekty. Později jsem pochopil, že tuto fámu Hospodin využil k tomu, aby se lidé se mnou lépe seznámili, protože Svědek Jehovův je na věznici či na „ateistu" příliš extrémní záležitost. Bylo cítit, že po vysvětlení, že „jsem pravoslavný duchovní", si většinou každý jaksi vydechl. Takže „vy jste ten ruskej pop"? „Jó, máme tady plno Ukrajinců a Rusů, vlastně několik Srbů a taky nějakej Řek a Makedonec tady je, tak to budou rádi.." Ano, odpověděl jsem, ale jaksi „ruskej pop" nejsem..A tak bylo stále co vysvětlovat, což bylo dobré.

Na bázi obyčejných rozprav a čistě lidských či kulturních záležitostí je velmi dobré a snadné někoho oslovit, když se člověk chová slušně a kultivovaně a jaksi humanisticky korektně. Vzpomněl jsem si, jak jsem na začátku mého penologického exkurzu četl Františka Josefa Řezáče a jeho knížku *O vězeňství*[2], kde v jedné kapitole vysvětluje působení duchovního mezi vězni. Samozřejmě v dobovém kontextu, ale stojí za to

[1] Viz. Skutky apoštolů 3, 26

[2] Viz. František Josef Řezáč, *O vězenství v posavádních způsobech svých*, Praha 1852;
„Ne bez příčiny staví každý znatel věznictví působení duchovních jako nad jiné důležitější.."

se nad tím pozastavit a trochu porozjímat o na svou dobu velmi progresivnímu a modernímu přístupu k vězeňské duchovní péči.

„Ovšemže přestaly doby, kdežto kněz jen potají přízní a milostí žalářního k nešťastnému vězni přístupu nalézal, a občerstvenj duši jeho přinášel; nicméně ale až dosud se pouští duchovní se zvláštními nad míru opatrnými, příliš obmezujícími instrukcemi do domů takových, v nichž jen řetězy, hnusný oděv, nečisté komůrky ošklivost mají vzbuditi nad zločincem, a pospolu v opovržení uvésti zločince samého..“[1]

Historický vhled do dobového zákulisí vězeňství

Když nahlédneme do historického zákulisí dobové vězeňské služby, vycítíme rozhodně veliký pokrok ve srovnání se současnými podmínkami ve věznicích u nás.

Drsné a spektakulární podmínky, které ve své době jistě působily otřesným a silně odpudivým dojmem, měly bezpochyby odstrašující účinek na každého, kdo se s nimi setkal.

Vězeň se možná mnohem méně, po výkonu trestu, chtěl dostat na toto „odporné místo“.

Když se podíváme na současného vězně, který žije v jistém smyslu v moderním „komfortu“, mám na mysli třikrát denně strava, možnost sportovního vyžití, televize, skype s příbuznými apod., jistě si uvědomíme diametrální rozdíl v přístupu k vězněným. Zároveň můžeme vidět změnu v přístupu ve smyslu hlubšího, tedy ontologického rozlišení mezi osobou a samotnou matérií vinny. To souvisí s jasným vnímáním kauzality jako takové.

Zločin i trest má svoji příčinu

Základní historické východisko k pojímání kauzality se nachází již v antické filosofii, kromě ontologické[2] podstaty kauzality řešené již

[1] Cit dle: Tamtéž, s. 36

[2] Ontologie (z řeckého *to ón* jsoucí + λόγος, *logos* slovo, řeč) je filosofická disciplína, která se zabývá jsoucnem, bytím jako takovým a základními pojmy. Aristotelés pro ni používá označení první filosofie, která je součástí metafyziky a zabývá se nejobecnějšími otázkami.

u přírodních filosofů se jí podstatně zabýval také Platón, když v dialogu Timaios tvrdí, že vše, co vzniká, vzniká nutně z nějaké příčiny.[1]

Tedy bez zevšeobecňování je třeba vnímat komplexní realitu vězně a celý jeho lidský a psychosociální příběh (background), abychom odpovědně a objektivně byli schopni zohlednit konkrétní penologickou a terapeutickou práci s ním.

Asi nám již v dnešní době nepřijde zvláštní, že vězni používají televizi, nebo třikrát denně mají stravu či na každém oddíle rychlovarnou konvici a dokonce si mohou zatelefonovat s rodinou.

Přísný „bachař"

Samozřejmě se najdou jedinci, kteří by podmínky vězeňství výrazně zpřísnili. Je otázkou, jakým způsobem tito hledí do zákulisí své rodiny, svých osobních nedostatků (jestli vůbec nějaké mají či si je uvědomují) , zkrátka jestli jsou vůbec na takové intelektuální a duševní úrovni sebepoznání, aby byli schopni vidět v sobě i v druhém člověku pravdivou ontologickou realitu. Principielně platí pravidlo, „kdo pozná sám sebe, pozná tak lépe druhého". A tak si jistě dovedeme představit, jaké neuvěřitelné nedorozumění se často děje v nás samotných, ve vztahu k druhým a vzájemně mezi sebou. Kolik osobních neštěstí a nepochopených komunikací, kolik projekcí falešného vnímání světa a sebe sama předávaných stále dál již od útlého věku po stáří a smrt. Ano, žijeme ve světě nedorozumění.

Mimo komfortní zónu

Kdo zakusil pravdivě sebe samého v hlubokém mlčení a zcela odpoután od všech hluků světa, nejen tedy akustických, ale i duševních a duchovních, může nyní více porozumět. Člověk ke svému sebepoznání potřebuje vyjít jaksi mimo tento svět, aby tento svět nahlédl pravdivě. To se často neděje jenom tak, že bychom se fyzicky a geograficky přesouvali někam do ticha či pustiny, ale děje se většinou způsobem nejméně očekávaným. Člověk je často okolnostmi jaksi vržen mimo svoji kom-

[1] PLATÓN. Timaios; Kritias. 2. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1996. 137 s. Oikúmené. Platónovy spisy; 17. ISBN 80-86005-07-0, s. 28 a násl.

fortní zónu[1] a tak zakouší pustinu svého já. To může vést k odhalení souvislostí života, které předtím nebyly nahlíženy. U někoho se tato zkušenost podepíše do vědomí jako „dar" a způsobí trvalou změnu v psychickém nastavení, která v lepším případě vede k celkovému pokroku ve vývoji a tím pádem ke ctnostnějšímu životu a obecně ke zlepšení kvality života, v perspektivě odhalení pravdy o sobě, o druhých a celkovém smyslu lidské existence. Někteří, v horším případě, toto „nahlédnutí" vnímají trochu jinak. Nechci hovořit v této souvislosti hned o jakémsi mystickém procitnutí[2] či doteku „Božství", i když samozřejmě nikdy nelze vyloučit přímý zásah „shůry", ale o tom bude třeba samostatné pojednání.

V tomto případě můžeme hovořit o přirozeném „prozření" a zlepšení (restart) vnímání reality jako takové. Někteří lidé ovšem, jak hovoří zkušenost mnohých, zkrátka na základě „těžkosti práce na sobě" nebudou chtít zodpovědně jaksi převzít „otěže" (jho) života, neboť se domnívají, že jim to způsobí přílišné utrpení ze zodpovědnosti, kterou na ně život klade v „pro ně" nekomfortních podmínkách. Ano, můžeme hovořit o jakémsi druhu duševně- sociálního „útěku" do všemožných

[1] **Komfortní zóna** je psychický stav, ve kterém připadají věci člověku dobře známé, cítí se v klidu, v pohodě a má kontrolu nad svým okolím (nebo tak situaci vnímá). Nepociťuje v něm úzkost nebo stres. V této zóně je možné dosáhnout stabilní úrovně výkonu.

Judith Bardwicková definuje tento termín jako „behaviorální stav, ve kterém člověk funguje ve stavu neutrálním k úzkosti."Brené Brownová termín popisuje jako „kde je naše nejistota, nouze a zranitelnost minimalizována; kde věříme, že budeme mít přístup k dostatku lásky, jídla, talentu, času, obdivu. Tam, kde máme pocit, že máme určitou kontrolu.

[2] Toto probuzení, viděno psychologicky, se jeví jako intenzivní podoba jevu zvaného obrácení" a je blízce spřízněné s hlubokým a trvalým obrácením, které někteří psychologové náboženství nazývají „posvěcení" (sanctification). Je to porušení rovnováhy já, které způsobil posun pole vědomí z nižších stupňů na vyšší, v důsledku čehož se centrum zájmu přesouvá ze subjektu na nově objevený objekt. To vše je nutný začátek jakéhokoli procesu transcendence. Nesmí se nicméně směšovat nebo zaměňovat s náboženským obrácením (jak se mu obvykle rozumí) s náhlým citovým přijetím teologické víry, kterou já předtím odmítalo nebo považovalo za konvenci, jíž si je okrajově vědomo a která pro jeho praktický život nemá žádný význam. Mechanismus tohoto procesu může být stejný, ale materiál, o který tu jde, a výsledky, jichž se dosahuje, patří k vyššímu řádu skutečnosti.

Cit.dle: Underhill, Evelyn: *Mystika: podstata a cesta duchovního vědomí.* Praha: Dybbuk 2004. ISBN 80-86862-03-8.

a uměle vytvořených realit. To se samozřejmě týká celého lidstva. My se samozřejmě budeme soustředit na lidi, kteří se dostali do obtíží spojených s nějakým druhem trestné činnosti, tedy delikventy či potažmo přímo již uvězněné[1]

Předpokládané důvody setrvávání v komfortní zóně:
– obava, strach ze změny
– obava, strach z neznámého
– obava, strach z neúspěchu
– neochota opustit zažité – stereotypy
– absence cílů
– stanovení cílů bez určení cesty, jak těchto cílů dosáhnout
– chybějící vnitřní motivace vedoucí k nějakému životnímu kroku

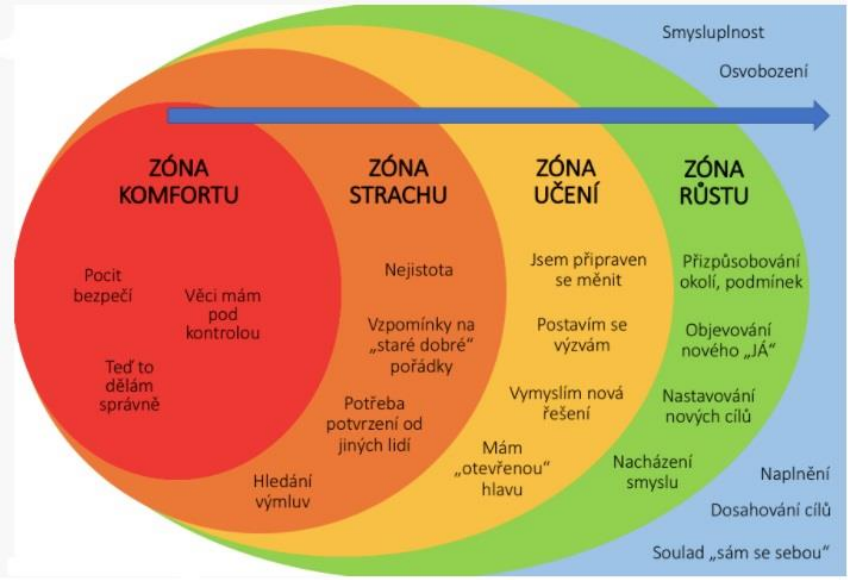

Schéma komfortní zóny - obr. č. 1

[1] Viz. výše: „Prizonizace“..

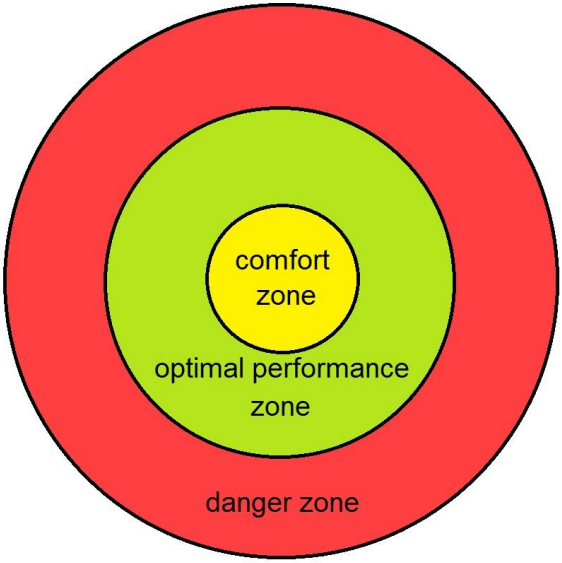

Schéma komfortní zóny - obr. č. 2:

Vliv humanismu a osvícenství

Hovoříme-li o komfortní zóně u vězňů, je třeba mít na mysli jejich specifické podmínky a celou perspektivu (pozadí) jejich osobního života. Jak bylo naznačeno v předchozích kapitolách.

Zkrátka celý existenciální „background". Zde se nabízí jakési srovnání pohledů osvícenských a humanistických filosofů[1] a posléze i moderních psychologů, kteří ovlivnili a ovlivňují komplexní vnímání člověka a jeho role ve společnosti a také nevratně nasměrovali lidské vnímání „reality" stvoření sice k člověku (horizontála) a a postarali se tak o jeho jaksi časoprostorovou a mravní rehabilitaci, ale na druhou stranu zcela vylučující metafyzické a existenciálně - ontologické pozadí (verti-

[1] Pozn. - Jedná se o (pouze) humanistické chápání člověka coby bytosti, která je více než jen pouhým mechanicky fungujícím strojem a coby tvora, který je od přirozenosti dobrý, jehož příp. autodestruktivní a antisociální tendence vznikají „pouze" v důsledku negativního vlivu společnosti a nikoli v perspektivě osobní svobody a hlavně „sub speciae aeternitatis", i když v některých proudech je znatelný pozitvní vliv judeo-křesťanských hodnot a také celé pozadí antické filosofie (Marcel, Buber, Levinas)

kála) a to směrem k postupnému opouštění myšlenky na Boha - Stvořitele a jeho nejvzácnější výtvor, tedy člověka k Jeho obrazu a podobě.[1] Tyto trendy jsou přímo evidentní již v renesanci a osvícenství a posléze silně v romantismu, které postupně zakořeňují v mentalitě a vnímání světa „současného" člověka. Zde již vidíme novodobý příklon k člověku – „bohu" a samozřejmě tedy již popsaný odklon od Boha – člověka (Theandros). Hlubší analýzou tohoto filosoficko-religijního problému bychom se možná trochu více vzdalovali našemu hlavnímu tématu.

Vhled do duše vězňovy

Zkusme si tedy odpovědět, jak souvisí popsané problémy v předchozích kapitolách s vězeňským systémem a tedy přímo s životem vězněných osob, jestě subtilněji, jak souvisí přímo s duší samotného vězně.

Bylo již řečeno, že ve vězení vedle sebe žijí po různě dlouhou dobu, osoby, které mají často velmi odlišný charakter a též naprosto jiný úděl i morální kredit. Co se týká výkonu trestu, jsou zde například osoby častokrát uvězněné po stejný čas, ovšem za radikálně odlišné trestně právní a mravní matérie přečinu. Dobře víme, že například 10 let odnětí svobody, může dostat jeden člověk za velmi odlišných podmínek než ten druhý, což vytváří obrovský tlak na celý psycho-sociální systém věznic a obří morální i psychické nároky při terapeutické práci s vězni. Hovořili jsme o práci vězeňského kaplana a o smyslu jeho práce s vězni, což je dost specifická oblast, ke které se budeme stále vracet, neboť se týká těch nejvyšších pater v hlubinně morálním a sociologickém smyslu. Je však důležité nezapomínat na velmi citlivé propojení mezi tím „duchovním" a též tím „psychickým", které často leží na bedrech práce psychologů, terapeutů a speciálních pedagogů, kteří zastávají velmi důležitou roli při celkové psychosomatické a penologické terapii. Většinou však, bohužel, pracují bez vlastního objektivního vnitřního sebe-

[1] „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil." Bible, Genesis 1, 27.

Pozn. - Podobnost Bohu se shledává v různých vlastnostech, nejčastěji v rozumu a svobodné vůli, někdy se doplňuje, že tělesná krása člověka je odrazem Boží krásy. Hříchem se tento obraz zatemňuje, ba i ztrácí. Bůh stvořil člověka k obrazu svému a dal mu svobodnou vůli, zlo vnáší do světa člověk.

poznání v perspektivě hlubinného křesťanského osvícení samotným Parakletem. Ale co není možné u člověka, je možné u Boha. V to upřímně doufáme a tak zůstáváme stále otevření možnostem, které zná pouze Stvořitel člověka. On může dle svého svobodného rozhodnutí například promlouvat skrze oslici či obrátit srdce nejzatvrzelejšího a militantně ateistického bachaře nebo vědce či hříšníka. Přesně jak to známe od svatých otců či z Písma. Dejme proto vždy prostor Pánu.

Problém je však ukrytý v duši vězňově a tam má přímý přístup pouze on sám, Bůh a samozřejmě ten, komu to chce dotyčný jaksi vyjevit. Když hovoříme o komfortní zóně vězňově, máme tím v tomto případě na mysli celkový stav, do kterého byl tento trestanec uveden (případně sám sebe uvedl), tedy celkovou komplexní situaci jeho osobního života. Tak jako v každodenním životě se člověk musí potýkat se složitostí a propleteností „nepochopitelných" úskalí a situací, tak tomu je i ve věznici. Ovšem zde platí jestě jiné zákony a to se vězněná osoba přesvědčuje až na vlastní kůži, kdy nemá na výběr a musí se plně adaptovat na daný řád. Zde si můžeme objasnit konkrétnosti, které se týkají vyjití z osobní komfortní zóny a které má za následek jistou změnu ve vnímání reality života a vnitřního nastavení a tudíž často nevratné, někdy pozitivní a někdy negativní změny ve vnímání vlastního smyslu existence.

Svědomí[1]

Ať jsem, kdo jsem, nebudu jednati proti svému svědomí.
Fjodor Michajlovič Dostojevskij

Vězeň je člověk, který je dlouhodobě vystaven procesu těžkých změn mimo svoji komfortní zónu, často dochází k nepředvídatelným psychickým tlakům a tak tedy extrémním pohybům ve vědomí a také ve víceméně rozvinutém svědomí.[2]

[1] Svědomí (lat. conscientia) je vědomí morálních hodnot a povinností, tedy mravní vědomí orientující život. Poznámka: Je svědomí Boží hlas? Není v tom smyslu, že by Bůh přímo vždy vnukal svou vůli nebo své správné mravní poznání – svědomí se také mýlí, to však nelze připsat Bohu, ale chybnému svobodnému aktu jednotlivce.

[2] Svědomí se musí rozvinout podobně jako jiné vlohy a znalosti v člověku; i po rozvinutí se může měnit k dokonalejší, nebo naopak pokleslé podobě.

V prvních letech po narození je potřebné vytvářet předpoklady pro budoucí rozvoj svědomí tvorbou návyků (hygienických, sociálních apod.) a citových vztahů (význam mazlení); už tehdy vzniká jakési vědomí, že „něco má být", např. „v noci se má spát" (Huijts). – Svědomí se začíná matně probouzet vlivem okolí asi od 3. roku. „Už u tříletého se rozvíjí schopnost hodnotit, tvořit si ideály a aspoň přibližně rozeznávat dobro od zla. Strach před trestem, ale také důvěra k rodičům a přání dělat jim radost jsou pro dítě pohnutky k tomu, aby bylo hodné" (Müncker). Rozhodující je zkušenost osobního pochybení, objasněná vychovatelem, která vyvolá zážitek studu a touhu po napravení. Věcné obsahy hodnot jsou zprostředkovány rodiči. – V „malé pubertě" (5.–6. rok) nastává rozvoj ke společenskému uplatnění a odpovědnosti. Přichází ke slovu počáteční vědomí cti a povinnosti: Co mohu a co mám dělat? Mravní sebekritika je náhodná, neurčitá a mělká; vědomí viny je přechodné a závislé na mnoha vedlejších a náhodných činitelích (Snijders).

Bible a svědomí

…aby sis zachoval víru i dobré svědomí,
jímž někteří lidé pohrdli a tak ztroskotali ve víře.
1 Timoteovi 1, 19

Společným základem autoritativního mravního měřítka bylo a má být pro celou naši civilizaci biblické Desatero (Dekalog) a pro ty, kteří z rozmanitých a složitých důvodů již víru v Boha nemají, alespoň jeho druhá část, která zakazuje zabití, sexuální deviace, krádež, lež a závist.[1] Problém však nastává tam, kde lidé ztratili víru či důvěru v Boha a tak pro ně první a nejdůležitější ze všech z Dekalogu již jaksi přestává existovat. Víme co nastane, pakliže úhelný kámen ve stavbě přestane mít význam pro stavitele. Christos nám to připomíná v evangeliu:

„Kámen, který stavitelé zavrhli, stal se kvádrem nárožním. Hospodinovým
řízením se tak stalo, je to podivuhodné v našich očích."
Marek 12, 10; Žalm 117

[1] Bible, kniha Exodus 20, 12-17.

Mezi svobodou, chápanou jako naprostá autonomie člověka, a měřítky svědomí je nicméně jisté napětí. Řešení tohoto dilematu snad spočívá v tom, že „měřítka" svědomí jsou člověku daná či vrozená jen zčásti a jako předpoklady, které je třeba rozvinout a osvojit výchovou. I když současní sociobiologové[1] soudí, že tato část je podstatná,[2] svědčí proti tomu jistá historická proměnlivost těchto měřítek. Tak se v tradičních společnostech považovalo za mravní povinnost podílet se na obraně obce nebo státu, kdežto v současnosti u mnohých převládá přesvědčení, že užívat zbraně je obecně nemravné.

Nicméně tyto rozdíly by neměly zastřít skutečnost, že základní mravní měřítka by měla být všem kulturám společná. Mnoho vědců dnes však bohužel vychází z bludného kruhu darwinismu a militantního (pseudo) vědeckého ateismu (Wilson, Dawkins) a hledí na člověka ne jako na Boží obraz a k Jeho podobě, ale jako na „evolucí" nejvyvinutější zvíře. Zde je kámen úrazu. Od tohoto okamžiku začíná skutečný a hlubinný historický pád (jeden z mnoha) pojetí člověka a bohužel, celá současná vědecká(?) civilizace dále rozvíjí tuto ideologii v nejbarvitějších podobách. Kořeny můžeme hledat samozřejmě ve filosofii, ale i teologii, která v jistých dobách opustila objektivní a Stvořitelem inspirované směřování, která se však stále jestě, byť často ve více či méně zdeformovaných formách, nachází v pravoslavném pojetí spásy a v její teologii a antropologii.

Láska – chybějící zážitek z dětství

Jak již bylo řečeno, kdo nezažil lásku v dětství, těžko ji můžeme po něm vyžadovat v dospělosti. Vězňů je opravdu hodně a stále přibývají. Je jisté, že samotný výkon trestu je sám od sebe, jenom tím, že jsou zavření, nepolepší. Existují samozřejmě způsoby terapie, které s trochou štěstí a také s ochotnou spoluprací vězně , mohou opravdu zafungovat. Občas i docela slušně. Po všech všelidských zkušenostech, z hlediska učení církve a Isusa Christa a všech svatých, kteří nám jsou příkladem,

[1] Sociobiologie je disciplína behaviorální ekologie zabývající se efektem sociálního prostředí na evoluci chování. Čerpá poznatky z etologie, fyziologie, genetiky, sociologie, antropologie, evoluční biologie, zoologie, archeologie a dalších disciplín. Tato disciplína vychází z materialistického ateismu a darwinismu.

[2] Wright, R., *Morální zvíře. Proč jsme to, co jsme*. Praha 2002.

můžeme si být jistí, že trochou více lásky, trochou více lidskosti a soucitem, dále též jistým odvážným přechodem do (pro nás) méně komfortní zóny při dobrovolném (dobrá vůle) setkávání se s lidmi, kteří nám jaksi „nevoní“ , nikdy nemůžeme udělat chybu. Ba naopak.

Bylo by možné opravdu mnoho a mnoho co říci ohledně tohoto tématu. A to jsme jestě ani nezačali hovořit o přímém a bezprostředním vydávání svědectví o Tom, Koho jsme poznali a o Kom bychom rádi hovořili zvláště s těmi, kteří o to projeví zájem. Mám na mysli Bohočlověka a ze všech nejdokonalejšího a jedinečného Therapeuta a Lékaře všech lékařů, Isusa Christa! Jemu buď sláva a čest, spolu s Otcem a Svatým Duchem, na věčné věky věků! Amen.

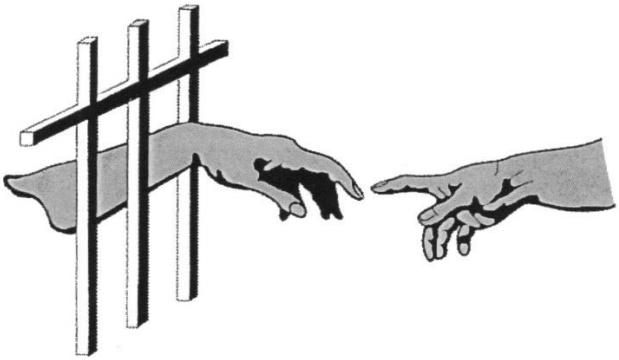

Použitá literatura:

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 3. přeprac. vyd. Praha : Česká biblická společnost, 1993.

Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. 1. vyd. 2009. Praha: Krystal OP. ISBN 978-80-87183-10-6, ISBN 978-80-87183-11-3. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 978-80-7195-289-3, ISBN 978-80-7195-389-0.

VÁCLAVÍK, D. *Náboženství a moderní česká společnost*, s. 30-32.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Hořet, ale nevyhořet*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. Orientace, sv. 42. ISBN 978-80-7195-573-3.

JANKOVSKÝ, J., 2003. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Triton, ISBN: 80-7254-329-6

DRAHÝ, František, Jindřich HŮRKA a Michal PETRAS. SARPO*: charakteristiky odsouzených v českých věznicích*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2018

Svatý ŘEHOŘ THEOLOG, *Kázání na Zjevení Páně*, MPG 36, 324,13. In: Georgios, archim.: Theosis (čili zbožštění) jako smysl života člověka. Brno 2006

ZENKOVSKY, V. *„Základy ortodoxní antropologie"* – In: Vestnykh RSHD, 4, 1949, s. 11-16; záznam přednášky prof. Prot. Vasilij Zenkovskij.

Ottův slovník naučný – *Antikrist*, 1899

František Josef Řezáč, *O vězenství v posavádních způsobech svých*, Praha 1852

PLATÓN. Timaios; Kritias. 2. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1996. 137 s. Oikúmené. Platónovy spisy; 17. ISBN 80-86005-07-0, s. 28 a násl.

UNDERHILL, Evelyn: *Mystika: podstata a cesta duchovního vědomí.* Praha: Dybbuk 2004. ISBN 80-86862-03-8.

WRIGHT, R., *Morální zvíře. Proč jsme to, co jsme*. Praha 2002.

Webové stránky:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Penologie

https://www.vdpcr.eu/kaplani/

https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/sarpo/sarpo-charakteristiky-odsouzenych-v-ceskych-veznicich.pdf

http://www.ekumenickarada.cz/in/301/materialy_ke_stazeni#.VaEq4sbtlBc

https://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/prizonizace

BOJ S POKUŠENIAMI POD VPLYVOM BOŽIEHO PÔSOBENIA

Mgr. Viliam Kimák

Ak sa zamyslíme nad pojmom energia z pohľadu dnešného človeka, dospejeme k chabému záveru. Dnešný človek veľmi plytko chápe slová, pojmy, vety a to, čo sa vôkol neho deje. Preto slovo energia v ňom vyvoláva myšlienky o elektrickej energii alebo o rôznych iných druhoch energií. No ak sa hlbšie pozrieme na samotný pojem energia, zistíme, že pochádza z gréckeho slova ἐνέργεια a tento výraz sa prekladá nielen ako energia, ale aj ako pôsobenie, práca, sila. (Kochan 2009)

Naše vyššie uvedené konštatovanie, že človek je plytký, sa pokúsime hlbšie vysvetliť a zdôvodniť. Spôsob, ako človek myslí, chápe súvislosti, ako žije, ovplyvňujú energie, čiže sily, ktoré naňho pôsobia. Človek plytký neznamená človek jednoduchý. Nami spomenutá plytkosť charakterizuje človeka žijúceho materiálne, telesne, hriešne, bez snahy k náprave, čo degeneruje jeho telo, dušu a ducha. Takýto človek nie je schopný hlbokého duchovného chápania, čo vedie k jeho plytkosti, môžeme povedať až k tuposti, pretože otupela jeho sila. No ihneď treba dodať, že aj pre plytko zmýšľajúceho človeka je možné cez pokánie začať žiť životom hlbokého duchovného vnímania v neustálom pokání. Opakom plytkého človeka je človek jednoduchý a čistý, ktorý má chápanie hlboké a práve kvôli tejto čistote a jednoduchosti, ako hovorí náš Spasiteľ Hospodin Isus Christos v blaženstvách, získava dobré plody svojho života.

„Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo. Blahoslavení plačúci, lebo oni budú potešení. Blahoslavení tichí, lebo oni budú dedičmi zeme. Blahoslavení hladní a smädní po spravodlivosti, lebo oni budú nasýtení. Blahoslavení milosrdní, lebo im sa dostane milosrdenstva. Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha."[1]

Pôsobiace sily, energie si človek osvojuje a stáva sa z neho buď človek Boží alebo človek diabolský. Tu je dôležité a aktuálne povedať, že na nás môže vplývať bohoslužobný poriadok Pravoslávnej cirkvi, Sväté písmo – Biblia, pôsty, životy svätých, tvorba svätých otcov a to, čo Boh

[1] Mt 5, 4-8.

stvoril ako svet viditeľný a neviditeľný. Zároveň na nás pôsobia sily zla ako napríklad objedanie sa, túžba po moci a majetku, viera v samého seba – egocentrizmus, závisť...

Tieto sily a energie zla môžeme pochopiť lepšie z pokušenia na púšti nášho Spasiteľa Isusa Christa: *Nato Duch viedol Isusa na púšť, aby ho tam diabol pokúšal. Isus sa postil štyridsať dní a štyridsať nocí, až napokon celkom vyhladol. Prišiel k nemu pokušiteľ a povedal: „Ak si Boží Syn, rozkáž, aby sa z týchto kameňov stali chleby.“ On mu však odpovedal: „Je napísané: Človek bude žiť nielen z chleba, ale z každého slova, ktoré vychádza z Božích úst.“ Diabol ho potom vzal do svätého mesta, postavil ho na chrámové cimburie a povedal mu: „Ak si Boží Syn, vrhni sa dolu. Veď je napísané: Svojim anjelom prikáže o tebe, a vezmú ťa na ruky, aby si si neudrel nohu o kameň.“ Isus mu odpovedal: „Napísané je však aj: Nebudeš pokúšať Hospodina, svojho Boha.“ Nato ho diabol vzal na veľmi vysoký vrch, ukázal mu všetky kráľovstvá sveta a ich slávu a povedal mu: „Toto všetko ti dám, ak padneš predo mnou a budeš sa mi klaňať.“ Vtedy mu Isus odpovedal: „Odíď, satan! Lebo je napísané: Hospodinovi, svojmu Bohu sa budeš klaňať a jedine Jemu budeš slúžiť.“ Tu ho diabol opustil a vtom prišli anjeli, ktorí mu slúžili.*[1] Pre lepšie chápanie týchto slov z Evanjelia si pomôžeme výkladmi sv. Písma.

Diabol je klebetník, nazýva sa tak preto, lebo Adamovi klebetil proti Bohu, keď mu vravel, že im Boh závidí. A aj teraz klebetí na dobré skutky. Christos sa postil, aby poukázal, že pôst je veľmi silná zbraň proti diabolským pokušeniam a naopak presýtenosť slúži ako prameň každého hriechu. Postí sa tak dlho ako Mojžiš a Eliáš a nie viac preto, aby Jeho vtelenie nevyzeralo ako prízrak. Keď ustúpil ľudskej prirodzenosti, vyhladol, a týmto vyhladnutím dal možnosť diablovi, aby k Nemu pristúpil a bojoval s Ním. Zároveň nad ním zvíťazil a týmto príkladom nám daroval víťazstvo. (Блаженный Феофилакт 2006)

Prvé pokušenie Isusa Christa je o premenení kameňov na chleby. Jedna z podstát a síl tohto pokušenia pozostáva z nabádania na zlé využitím Božej všemocnosti, vytvorenia zázraku. Vytvorenie takéhoto zázraku by bolo zbytočné a zároveň zlé, spravené len pre potešenie svojich citov a potrieb, čím by bola dosiahnutá hrdosť a protivenie sa Božím zámerom. Ale, aby toto pokušenie Isus Christos prekonal nielen ako

[1] Mt 4, 1-11.

Boh, ale aj ako človek, vyhladol a mal pocit hladu. Pokušenie je tým zosilnené, že Isus je Mesiáš. Tak prečo by mal hladovať, keď stačí jedno slovo a kamene budú chlebami. (Архимадрита Михаил 1993)

Isus Christos ako pravý Bohočlovek odolal tomuto pokušeniu a nespravil zázrak zbytočne, k čomu ho diabol nabádal. Tu musíme mať na vedomí, že aj my ľudia nemáme nesprávne a zbytočne používať veci, ktoré nám Boh daroval.

No čo je to za hriech premeniť kamene na chlieb? V súvislosti s týmto pokušením si máme uvedomiť, že poslúchnuť diabla v hocičom je hriech. No zároveň diabol nepovedal „nech bude tento kameň chlebom", ale „nech budú tieto kamene chlebami", pretože chcel u Christa vyvolať plytvanie, pretože hladnému stačí jeden kúsok chleba. Aj preto ho Christos neposlúchol. (Блаженный Феофилакт 2006)

Svedectvo, že *„človek bude žiť nielen z chleba, ale z každého slova, ktoré vychádza z Božích úst"*[1], pochádza zo Starého Zákona, pretože presne tak hovorí aj prorok Mojžiš: *„Pokoril ťa a dopustil na teba hlad a sýtil ťa mannou, ktorú si nepoznal a ktorú nepoznali ani tvoji otcovia, aby ti dal vedieť, že nie samým chlebom žije človek, ale všetkým čo vychádza z úst Hospodinových."*[2] Židia sa tiež živili mannou, nie obyčajným chlebom, pretože manna podľa Božieho slova uspokojovala každú potrebu. Nahrádzala všetko jedlo, na ktoré mal kto chuť. Či chcel Žid rybu, vajíčka, syr, mlieko alebo mäso, manna uspokojovala potrebu každej chuti. (Блаженный Феофилакт 2006)

Christos porazil toto pokušenie a ostatné dva nadchádzajúce pokušenia Božím Slovom. Poukázal na slová Mojžiša (5Mjž, 8), ktorý hovoril o tom, ako Boh učil Izraelský národ pokore a trápil ho hladom v pustatine, no zároveň tento národ kŕmil mannou, ktorú nepoznali ani predchádzajúci otcovia tohto národa. Takto poukázal na to, že nie len chlebom je človek živý, ale že sú aj iné možnosti, ktoré môžu udržiavať človeka živým, napr. manna. Respektíve hocičo iné, na čo poukáže Božie slovo, ktoré vychádza z Jeho úst. Zároveň aj náš Spasiteľ na to pokušiteľovi poukázal tým, že nie je potrebné tvoriť zázrak premenou kameňov na chleby, ale že sú aj iné spôsoby, ako potlačiť hlad podľa Božích

[1] Mt 4, 4-5.

[2] 5Mjž 8, 3.

pokynov, Jeho slova a pôsobenia. Avšak bez akýchkoľvek pochybností v týchto slovách treba hľadať aj duchovný pokrm, ktorým sa nasycuje veriaci človek. Pri tomto duchovnom pokrme človek zabúda na pokrm telesný, akoby nepociťoval hlad. Tento duchovný pokrm je Božie slovo, Božie učenie, sú to Božie prikázania a rady, ktoré keď človek tvorí živo vo svojom živote, vytvárajú duchovný pokrm, pri ktorom sa zabúda na hlad telesný a človek kŕmiac sa týmto Slovom ako pokrmom, nepociťuje potrebu prijímať telesný pokrm. (Архимадрита Михаил 1993)

Aj nás vo všetkej plnosti bude Boh naplňovať svojimi energiami podľa našej viery v akomkoľvek pokúšaní, ako nám to poukazuje a pripomína, no zároveň aj poučuje na príklade manny. A vďaka týmto Božím faktom v Božom zákone má človek odbúravať strach z diabla a jeho moci, pritúliť sa k Bohu, ako to robia malé deti k rodičom, plne Bohu dôverovať a nebáť sa žiť zo Slova, ktoré vychádza z Božích úst a vedie nás k spáse.

V druhom pokušení požaduje diabol od Christa, aby sa vrhol dolu z chrámovej budovy.

Slovami *„ak si Ty Boží Syn“* chce diabol vzbudiť ctižiadosť. Akoby vravel, neverím slovám z neba a dokáž mi, či si Boží Syn. Nie je potrebné, aby Boží Syn skákal dolu, no prekliaty diabol, ktorému je svojské posadnutých ľudí hádzať dolu, to vyžaduje, aby ho voviedol do hriechu. No Bohu, ako vieme, je svojské ľudí zachraňovať, a preto nás v tomto duchu vychováva. (Блаженный Феофилакт 2006)

Výchova je nasledovná. Diabol pretvárkou chce vyprovokovať Hospodina, použijúc text Sv. Písma - žalmu: *„Lebo o tebe dá príkaz svojim anjelom, aby ťa strážili na všetkých tvojich cestách. Na rukách ponesú ťa, aby si si nohy neurazil o kameň.“*[1] Týmito slovami mu chce povedať, že ak sa hodí dolu z chrámu, keď je Syn Boží, nehrozí mu žiadne nebezpečenstvo, lebo ho zachránia anjeli. Podstata a sila tohto pokušenia pozostáva z toho, aby vyprovokovalo u Isusa želanie znova vyvolať zázrak so strany Boha, pričom by bola vyvolaná ctižiadosť, nádej na samého seba a duchovná hrdosť, čiže silné vášne. (Архимадрита Михаил 1993)

No to, čo je napísané v žalme (91, 11-12) *„na rukách ťa ponesú...“* nie je napísané o Christovi, pretože Christos ako Boh nepotrebuje takú po-

[1] Ž91, 11-12.

moc. Je to napísane o svätých, ktorí potrebujú anjelskú pomoc. Avšak Christos diabla krotko poráža a tým nás učí víťaziť nad démonmi krotkosťou a pokorou. (Блаженный Феофилакт 2006) Ako protiútok diablovi použil Christos slová, ktoré sú tiež slovami Svätého Písma: *„Nebudeš pokúšať Hospodina, svojho Boha."*[1]

Tu vidíme, že pôsobenie a sila, čiže energia Božieho Slova, môže byť použitá v dobrej veci u človeka, ktorý sa nachádza pod pôsobením čistých Božích síl. No môže byť zneužitá na zlo a to zlou energiou človeka, ktorý sa nachádza pod pôsobením démonských síl. Lebo, ako vidíme, aj Christos používal slová Svätého Písma, ale aj diabol na pokúšanie zneužil slová Svätého Písma 91. žalmu, kedy vravel o tom, že ho ponesú anjeli.

Tretie pokušenie sa odohralo na hore, z ktorej bolo vidieť veľkú časť zeme. Vyrieknuté slová diabla, *„toto všetko ti dám ak padneš predo mnou a sa mi pokloníš,"* svedčia o jeho veľkej drzosti, ktorou si hrdo privlastňuje moc, ktorá patrí jedine Bohu. (Блаженный Феофилакт 2006) Diabol si privlastňuje celý svet kvôli svojej hrdosti. Je zrejmé, že si rád privlastňuje to, čo nie je jeho, a dodnes chamtivým ľuďom vraví, že ak sa mu poklonia, budú mať to všetko, čo im ponúka. Takto ľudí zvádza svojím zlým pôsobením a snaží sa z nich vytvoriť ľudí jemu podobných. Diabolsky zmýšľajúc si ľudia privlastňujú to, čo nie je ich, a dokonca to využívajú na osobnú hriešnu potechu. No človek má vedieť, že všetko čo má, je od dobrotivého Hospodina Boha. Človek s tým má nakladať pre blaho svojich blízkych a svätej Pravoslávnej cirkvi, ktorá je človeku matkou a veriť Hospodinovi Bohu, ktorý mu je Otcom. Lebo komu Cirkev nie je matkou, tomu Boh nie je Otcom.

Toto tretie pokušenie je umocnené aj tým, že diabol žiada, aby sa mu Isus klaňal. No odpoveď od Hospodina Isusa Christa dostal jasnú a pevnú: *„Odíď, satan! Lebo je napísané: Hospodinovi, svojmu Bohu sa budeš klaňať a jedine Jemu budeš slúžiť."* Táto diablova potreba pokloniť sa mu je stále aktuálna. No my podľa príkladu nášho Spasiteľa sa snažme hlboko vryť do našich sŕdc, že celý svoj pozemský život sa budeme klaňať jedine Hospodinovi Bohu Isusu Christu vo Svätej Trojici, ktorá je jednej

[1] 5Mjž 6, 16.

podstaty a nerozdeliteľná. V mene Otca i Syna i Svätého Ducha na veky vekov, amen.

Ani jedno zo satanových pokušení nedosiahlo svoj cieľ. Satan odišiel od Christa a na miesto neho pristúpili k Nemu anjeli, ktorí Mu slúžili. No satan bude hľadať iné spôsoby, ako zmariť Božie dielo spásy, bude si hľadať aj pomocníkov medzi tými, ktorí sa ukázali ako neverní Bohu. A je jedno, či ich nájde v Izraeli, alebo v okolitom svete, ktorý cez modloslužobníctvo a hriech bol dávno v jeho moci. (Prot. Štefan Pružinský 2000)

Keď sa budeš deliť s ostatnými, budeš mať z toho úžitok

V dnešných časoch vidíme ako ľudia neosobne pomáhajú druhým v biede. Pozbierajú čo majú staré, už dávno uskladnené a odnesú to na pomoc, a keď sa tento prebytočný, už pre nich nepotrebný majetok minie, končí sa aj ich pomoc. Je to pomoc, ktorá robí človeku dobre pre vlastný záujem: poupratovať si, spraviť si miesto... No pomáhajme celým svojím srdcom, dušou a telom, celou svojou energiou, každým dňom v modlitbe a v pôste – v zdržanlivosti. Zároveň sa poučme od nášho Spasiteľa ako dávať almužnu. *Dávajte si pozor, aby ste nekonali svoju spravodlivosť pred ľuďmi len preto, aby vás obdivovali; inak nemáte odmenu od vášho Otca, ktorý je v nebesiach. Keď teda dávaš almužnu, nevytrubuj pred sebou, ako to robia pokrytci v synagógach a na uliciach, aby ich ľudia oslavovali. Amen, hovorím vám: Už majú svoju odmenu. Ale keď ty dávaš almužnu, nech nevie tvoja ľavá ruka, čo robí tvoja pravá ruka, aby tvoja almužna zostala skrytá. A tvoj Otec, ktorý vidí aj to, čo je skryté, ti odplatí.*[1] V týchto slovách ľavá ruka predstavuje túžbu po úcte, ktorú pokrytec vyžaduje od ľudí za jeho skutky pred nimi a pravá ruka tu predstavuje milosť, ktorú človek dáva úprimne. Preto je potrebné milodary dávať bez ctibažnosti, aby táto ctibažnosť neukradla náš úprimný milodar. (Блаженный Феофилакт 2006)

Rozoberajúc túto tému, sv. Ján Zlatoústy pre jednoduchšie pochopenie používa ako príklad ľudské telo. Telesná potrava je pre celé telo, lebo ak by bola len pre jeden úd, bola by nepotrebná. Nakŕmením jednej časti by ostatné oslabovali, a tak by slablo celé telo spolu s nakŕmenou

[1] Mt 6, 1-4.

časťou, ktorá je závislá na druhých. Tak je to aj s majetkom. Ak ho budeš využívať sám, tak si škodíš, pretože nebudeš mať za to odmenu a Božie požehnanie. No keď sa budeš deliť s ostatnými, budeš mať z toho úžitok ty aj iní. Veď je jasné, ako sa ruky hýbu, ústa melú potravu a žalúdok ju prijíma. No žalúdok nevraví, že keď ju prijíma, musí ostať len u neho. Tak to nevrav ani ty o svojom majetku, ktorý prijímaš. Lebo kto prijíma, je povinný aj dávať. Ak by žalúdok zdržiaval potravu len u seba, bolo by to zlé pre celé telo, ktoré by zahynulo. Preto aj bohatý ničí sám seba, aj ostatných, keď svoj majetok drží len pre seba. Oko prijíma svetlo, no neosvecuje len seba, ale celé telo má z toho pôžitok. Nos prijíma vôňu, no nie len pre seba, ale cez mozog pre celé telo, aj pre žalúdok a má úžitok pre celého človeka. Nohy, keď chodia, neprenášajú len seba, ale celého človeka, celé telo. Tak aj človek nech neudržiava u seba a len pre seba to, čo mu bolo dané, lebo takým spôsobom spraví škodu sebe aj ostatným. (св. Иоанн Златоуст 2001)

Záver

Pod vplyvom Christovho Evanjelia máme návod ako bojovať so základnými pokušeniami, ktorými sú objedanie, ctibažnosť a chamtivosť. Hospodin porazil tieto tri vášne a ten, kto Ho bude v tomto nasledovať, jednoduchšie porazí aj všetky ostatné. (Блаженный Феофилакт 2006)

Zoznam použitej literatúry:

ФЕОФИЛАКТ Б., 2006. *Благовестник Том 1.* Киево-Печерская Лавра.

ИОАНН ЗЛАТОУСТ, 2001. *Святитель Иоанн Златоуст. Избранные поучения.* Мгарский монастырь.

KOCHAN, P., 2009. *Božie energie.* In: Pravoslávny teologický zborník. Zv. 19 , s. 110 – 118. Prešovská univerzita v Prešove. Pravoslávna bohoslovecká fakulta. ISBN 978-80-8068-998-8.

МИХАИЛ, архимадрита, 1993. *Толковое Евангелие 1.* Издательский отдел Московского Патриархата, Донской монастырь.

PRUŽINSKÝ, Š., 2000..: *Evanjelium podľa Matúša 1/1.* Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta. ISBN 80-8068-007-8.

OTÁZKA O VIERE

„Blahoslavená, ktorá uverila,
lebo sa splní, čo jej oznámil Pán“
(Lk 1, 45)

Na úvod snáď otázka: Uvažujú ešte ľudia v terajšom veku o viere a zaoberajú sa voľajakými otázkami o nej? Alebo viera sa považuje za takú, ktorá dožíva svoj vek a završuje svoje slúženie ľudskému pokoleniu, ktoré už vyrástlo, rozvinulo sa vo svojich silách až do takej miery, že môže ostať bez vedenia viery? Nie je preto čas mlčať o viere a prerušiť o nej všetky úvahy? – Nájdu sa, prirodzene, mnohí z prostredia nám súčasného ľudstva, ktorí aj skutočne takto sa pozerajú na vieru. No pokiaľ bude existovať tento svet a ľudské pokolenie bude pokračovať vo svojom zemnom jestvovaní, do tých čias, hoci by sa tisíce a ďalšie tisíce hlasov rozliehalo vôkol nás proti viere, nemáme právo domnievať sa o úplnom oslabení na Zemi aj takej časti ľudí, pre ktorú viera bude vždy udržiavať svoju svätú dôležitosť a božskú dôstojnosť, ktorá preto nijakým spôsobom nezriekne sa viery, až kým triumfálne neodhalí sa samotná večnosť, keď už skutočne nebude potreba vo viere, pretože všetko sa odhalí v dokonalej jasnosti, v bezprostrednom videní pravdy.

Majúc na zreteli túto časť ľudí, volíme ako predmet svojej terajšej úvahy práve vieru a sme dokonale presvedčení, že veriaci neprejde bez pozornosti tento predmet, hoci by sa mu zdal úplne odkrytý a objasnený v terajšom čase, teda taký, ktorý nesľubuje nič nové. – Neprejde bez pozornosti veriaci tento predmet i neprejaví clivotu nad nijakým jeho výskumom, pretože pre neho je viera vzácna a je mu vždy potrebná buď na preskúmanie svojej viery zo strany jej predmetu, či táto je presne tá viera čistá, božská, neobsahujúca v sebe nijaké prímesi lživého zmýšľania ľudského, alebo že on vyžaduje pre seba jej oživenie, vyvýšenie a upevnenie vo vnútornom živote svojho ducha a to až do takej miery, že podľa apoštolského prikázania veriaci musí vždy bedliť, stáť pevne vo viere, mužnieť a utvrdzovať sa (1 Kor 16, 13), dokonca skúmať seba, či naozaj žije vo viere (2 Kor 13, 5). Avšak to, v čom spočíva pravá, nepochybná viera, ktorá odlišuje každého pravoslávneho kresťana od

nepravoslávneho, netvorí obsah nášho terajšieho skúmania viery. Náš zámer v terajšom výskume viery predstavuje určenie jej vnútornej sily a vlastnosti, aká má byť v našej duši alebo ako nám treba veriť.

Ako teda treba nám veriť a aká má byť naša viera? Je viera pevná a rozhodná, ktorá nedopúšťa nijaké váhania a pochybnosti ohľadne splnenia toho, čo táto obsahuje; a je viera nerozhodná a kolísavá pochybnosťami a protirečeniami, a to znamená, že je pozbavená pevného presvedčenia o samotnom splnení toho, čo jej predmet obsahuje. Ktorá z nich je lepšia, správnejšia a preto aj najvhodnejšia, aby jej jedinej mohol sa oddať veriaci kresťan, jej jedinou žiť a dať sa viesť na životnej ceste svojho zemného jestvovania? Treba priznať, že sú dôvody, prečo aj viera kolísavá a nerozhodná stáva sa takou a nie inou. Pokiaľ sa nebudeme dotýkať týchto dôvodov, pretože o nich bude reč neskôr, teraz považujeme za potrebné poznamenať iba toľko, že hoci ako, podľa všetkého, sú tieto dôvody závažné a silné, predsa len nie sú tak silné a trvalé, aby mohli mať prevahu nad dôvodmi viery nepochybnej, vylučujúcej každé kolísanie a rozpaky.

Aby sme odkryli prednostnú dôstojnosť viery nepochybnej a rozhodnej pred kolísavou a nerozhodnou, pozastavíme sa na najvyššom a úplne dokonalom vzore viery, aký nám predstavuje preblahoslavená Panna Mária, Matka Pánova, pozdvihnutá silou viery pred každým stvorením, vo svete viditeľnom i neviditeľnom. Začneme svoje slovo o viere z jej viery; naučíme sa u Matky Božieho Syna ako treba veriť aj nám a jej vierou budeme preverovať svoju vieru.

„Blahoslavená, ktorá uverila, lebo sa splní, čo jej oznámil Pán“ (Lk 1, 45).

Týmito slovami sám Svätý Duch blahoslaví nepoškvrnenú Pannu za vieru zo slov zvestovaných jej anjelom. Ak blahoslaví, tak súčasne dáva aj rozumieť, že túto Pannu čakajú aj isté prekážky v prijatí toho, čo jej zvestoval anjel. Aké prekážky? My ich nebádame, ale ony boli. V čom spočívali? Vyjadríme ich slovami Cirkvi.

„Zjavuješ sa mi ako človek, hovorí nepoškvrnená Služobnica archanjelovi, a ako zvestuješ mi veci vyše človeka; povedal si, že Boh je so mnou a chce sa usídliť v mojom lone. A ako budem, povedz mi, príbytkom priestranným a miestom svätosti prevyšujúcej cherubínov; neoklam ma lesťou, veď nepoznala som vášeň a na manželstvo nie som po-

svätená. Ako porodím dieťa?“ (2. stichira na Hospodi vozzvach... na sviatok Zvestovania Presvätej Bohorodičke).

Z uvedených slov vidíme, že nepoškvrnená Panna pri prijatí blahej zvesti od archanjela obávala sa klamu podobnému tomu, akým pobádal had pramatku Evu. Čím vyššie od prvej Evy stála podľa mravných dokonalostí druhá Eva, tým viacej sa táto obávala upadnúť do ľsti nepriateľa. Jej obava zosilnela ešte tým, že predmet samotného zvestovania archanjela vystupoval z okruhu jej chápania a prevyšoval každé poňatie stvoreného rozumu. A čo prevyšuje náš rozum, ako sa dá tomu uveriť bez strachu a rozpakov?

Keď anjel zvestoval blahodatnej Panne, že predmet jeho blahej zvesti sa má uskutočniť silami a pôsobením premúdreho Boha, u ktorého nestráca silu nijaké slovo, vtedy pred Pannou vyvstali v jej srdci iné rozpaky vychádzajúce z citu jej pokory: lebo Panna videla, na akú výšinu cti a slávy privádza ju predivná Prozreteľnosť s vyvolením Matky Boha Slova!

Sú ľudia, ktorí túžia po prednostiach a vyšších stupňoch vznešenosti, ktorí so všetkou pripravenosťou zameriavajú sa na to, čo im sľubuje voľajaké vyvýšenie v očiach iných; no sú ľudia aj iného typu, ktorí väčšinou prichádzajú do rozpakov tam, kde ich čaká výhoda. Príklad prvej vlastnosti ľudí ukázali nám naši prarodičia oklamaní sľubmi hada, príklad druhého typu ľudí ukázal v sebe ešte starobylý zákonodarca izraelského národa veľký Mojžiš. Keď sa mu zjavil Boh v arabskej púšti s príkazom ísť k svojmu národu, aby ho oslobodil spod jarma podmaniteľov, vtedy povedal: *„Ktože som ja, aby som šiel k faraónovi a vyviedol Izraelitov z Egypta“* (2 Mjž 3, 11)? Vyhýbajúc sa úcte jemu Bohom predloženej, odvážil sa dokonca protirečiť Bohu, pred ktorým zriekol sa svojho povolania z rôznych dôvodov – či už predkladal pred Božiu tvár neveru Izraelitov, alebo svoje vonkajšie nedostatky – zajakavosť a slabú výrečnosť (ťažkopádne ústa a jazyk). Keď Boh rozptýlil všetky tieto jeho domnelé nedostatky, vtedy veľký vyvolenec Boží, stojac pevne na pozícii svojej pokory, povedal: *„Prosím, Pane, pošli niekoho iného“* (2 Mjž 4, 13).

A tak keď Mojžiš pri svojom osobnom vyvolení prichádzal do rozpakov svojím duchom a zažíval boj vo svojom srdci, tak čo si máme myslieť o vnútornom stave srdca Panny Márie, ktorej vyvolenie bolo

neporovnateľné vyššie? Tu nevyhnutne musel sa udiať veľký boj ducha – taký boj, o ktorom vie iba samotná nepoškvrnená Panna a Duch Svätý, ktorý ju vyvolil, určil za nevestu. Preto po tajomných otrasoch jej srdca objavuje sa Svätým Duchom jej udelená aj odmena viery, ktorej silou vyšla víťazne zo svojich skrytých rozpakov: *„Blahoslavená, ktorá uverila, lebo sa splní, čo jej oznámil Pán“* (Lk 1, 45).

Pravdivé je slovo Pánovo! Panna nebola oklamaná v jeho prijatí, lebo v skutočnosti (naskutku) stala sa Matkou Syna. Akého Syna? Takého, ktorému jedinému mohla byť Matkou a okrem ktorého nechcela mať nijakého iného! Jeho vznešenosť je jasne vyslovená slovami samého nebeského zvestovateľa: *„On bude veľký a Synom Najvyššieho sa bude volať. Pán Boh odovzdá Mu trón Jeho otca Dávida. A kraľovať bude nad rodom Jakubovým naveky a Jeho Kráľovstvu nebude konca“* (Lk 1, 32-33). Byť Matkou takého Syna – je najvyššou a jedinečnou dôstojnosťou, ktorá jedine a výlučne prináleží iba jedinej Panne Márii. Do nášho vlastníctva z jej nepostihnuteľnej cti a výšiny vyvolenia takto sa dostáva iba jeden príklad viery, ktorá aj u nás má mať takú pevnosť a silu presvedčenia, akú nám predstavuje jej viera.

Viera je spoločné povolanie nás všetkých: lebo všetci sme povolaní Božím milosrdenstvom k povinnosti veriť a táto posvätná povinnosť nami už dávno prijatá, je skrytá v hĺbke duše, vložená do základu celého nášho života, zvečnená vodami krstu, utvrdená ostatnými posvätnými dejmi sv. Christovej Cirkvi; preto sa aj nazývame veriacimi kresťanmi. My veríme! V čo alebo v koho veríme? Čo tvorí predmet našej viery? – „Veríme v jednorodeného Božieho Syna, Pána nášho Isusa Christa, ktorý pre nás ľudí a pre naše spasenie zostúpil z nebies a vtelil sa z Ducha Svätého a Panny Márie a stal sa človekom.“

Vidíš, kresťan, aký veľký a dôležitý je predmet tvojej viery! Veríš v Pána Spasiteľa: veríš aj v svoje spasenie, pre ktoré zostúpil tvoj Spasiteľ z nebies a vtelil sa z Panny Márie. Jedno je neoddeliteľné od druhého. Ak oddelíš jedno od druhého, pretrhneš, oslabíš a rozvrátiš svoju vieru. Pre vieru je nepostačujúce, aby v osobe Pána Isusa Christa uznávali sme iba jednorodeného Syna Božieho, ktorý prijal plnú našu prirodzenosť; s myšlienkou o vtelení Božieho Syna patrí sa spojiť myšlienku o cieli, pre ktorý sa On vtelil. Lebo iba pri vzájomnom spojení tej a druhej myšlienky môže byť plnosť a neporušiteľnosť viery. My sa pozeráme

na osobu Isusa Christa ako na svojho Spasiteľa práve preto, že On nám daruje spasenie, a pretože daruje nám spasenie, preto v tom zmysle aj veríme v Neho.

Kto prijal túto vieru a chráni ju v sebe ako drahocenný poklad, ako večný dar nebies, ako počiatok nového blahodatného života a ako princíp vyššej, božskej dokonalosti, ten môže vzťahovať na seba slová Svätého Ducha Ním vyslovené o Matke Pána: *„Blahoslavená, ktorá uverila,* povedal o nej Svätý Duch, *lebo sa splní, čo jej oznámil Pán“* (Lk 1, 45). A teda blahoslavená si aj ty, duša, vo svojej viere, pretože sa splní to, v čo veríš. Aké vytúžené presvedčenie! Aký potešujúci prísľub vnášajúci do duše svetlo nebeskej radosti! No je to tak aj v skutočnosti? Máme právo vzťahovať slová Svätého Ducha Ním vyslovené o Matke Pána na seba? Je nejaké spojenie medzi nami a Matkou Pána?

Áno, je a je to spojenie viery, s povinnosťou ktorej sme zviazaní my všetci. Rozdiel v tomto prípade medzi nami a Matkou Pána spočíva len v predmete viery, ale nie v samej viere. Hovoríme, že je tu rozdiel len v predmete viery; lebo aký je predmet viery Panny Márie? Ten, že ona bola vyvolená k dôstojnosti byť Matkou Pána, pripravuje sa byť nástrojom Božej slávy, prevyšujúcim cherubínov; a my sme povolaní k sláve Božích detí zachraňovaných a posväcovaných (Jn 1, 12-13; Žd 2, 11-14). – Je spojenie medzi nami a Matkou Pána v samotnom prijatí ňou tohto vznešeného mena. Evanjeliová história jasne ukazuje, akým rozpakom a strachu bola vystavená Panna Mária v čase jej zvestovania archanjelom, od ktorého prijala prvú zvesť o svojom novom vyvolení a poslaní (Lk 1, 29-30). Čo jej pomohlo vyjsť z týchto rozpakov a čo naklonilo jej pokorné srdce k prijatiu slov nebeského zvestovateľa? Okrem iného aj to, že Panna videla všetku nevyhnutnosť uskutočniť sa tomu veľkému tajomstvu, o ktorom hovoril s ňou nebeský duch, a ona sa v plnosti pokorila v tomto prípade Božím zámerom, ktoré sa koncentrovali na nej kvôli tomu, aby viedli k splneniu Božích večných rád o padlom pokolení ľudskom. Inak ťažko uveriť a ani nie je možné dopustiť, aby sa pokorné srdce Panny Márie otvorilo pre prijatie podivných slov svojho tajomného spoločníka, tým viac, že bez vzťahu týchto slov k celému ľudskému pokoleniu nebola by ani potreba uskutočniť sa tomu, o čom jej hovoril nebeský duch. Sv. Cirkev jasne interpretuje skutočnosť, že nepoškvrnená Panna skutočne nezabudla na padlé ľudstvo vo veľkom

okamihu svojho vznešeného vyvolenia byť Matkou Pána a na záver všetkého anjelovi povedala: „Nech sa mi stane podľa tvojho slova...Dám telo i porodím Netelesného, aby, ako všemohúci Boh, znovu povzniesol človeka a vrátil mu prvotnú dôstojnosť“ (3. stichira na Hospodi vozzvach, sviatok Zvestovania Presvätej Bohorodičke).

Čo pre nás z toho vyplýva? To, že ak myšlienka o padlom ľudstve, pre spasenie ktorého zostupuje Božie Slovo, posilnila ducha Panny Márie v prijatí ňou blahej zvesti od archanjela, tak čo sa toho týka, aj ona sa stáva posilnením viery a nádeje každého, kto hľadá a želá si získať svoje spasenie. Tak Panna – Božia Matka je znamením daným od samého Boha na všetky časy a veky na posilnenie viery kolísavých vo viere. – Medzi nespočetnými a ťažkými pokušeniami života, človek duchom slabý, v duchu viery môže upadnúť až do toho, že už neočakáva odnikadiaľ Božie spasenie a vôbec nehľadá znamenia na udržanie (podporu) svojej viery. Ostáva mu ešte jedno neobyčajné znamenie Panny – Božej Matky. Tento zámer o nej vyslovil v mene Božom prorok Izaiáš, adresovaný starobylému izraelskému národu, ktorý došiel až do takého postavenia, v akom už neočakával svoje spasenie a nechcel prijímať nijaké znamenia zhora, z nebies, aby sa ešte mohol nádejať na neho: *„Preto sám Pán dá vám znamenie: Hľa, panna počne a porodí syna a dá mu meno Emanuel* (čo znamená – s nami Boh)*...On bude svätyňou, kameňom úrazu a skalou na potknutie“* (Iz 7, 14; 8, 14). V tomto divnom znamení veriaci nachádza pre seba tú myšlienku, že ak Panna začína v lone a rodí Boha pre spasenie zblúdilých (csl. pohibajuščich), vtedy všetky synovia padlého Adama majú ožiť vierou, oduševniť sa nádejou na nepochybné splnenie veľkých Božích zámerov o nich. Lebo ak *„Hospodin zástupov rozhodol, ktože to prekazí? Jeho ruka je vystretá, ktože ju odvráti“* (Iz 14, 27)?

Tu vidíme spojenie viery medzi nami a Matkou Pána a zbožne prijímame v nej aj to znamenie, ktorého významom je ona vyzdvihnutá Bohom pre vieru veriacich i nehľadiac na to všetko, nevieme, prečo sa neosmeľujeme vzťahovať na seba blahoslavenstvo viery s nepochybným presvedčením v splnenie toho, čo obsahuje naša viera. – A tak nie je ľahké presvedčiť sa nášmu srdcu v tom, čo je pre neho vzácne a vytúžené vo vyššom stupni. V tomto prípade samotná veľkosť predmetu vyvoláva v nás cit pochybnosti a kolísanie vo viere, nevdojak uvádza nás do takého strachu a rozpakov, v akých bola Panna Mária v čase

oznámenia jej blahej zvesti od archanjela. Rozpaky a strach sú tu nevyhnutné a potrebné, lebo v opačnom prípade spokojnosť a vyrovnanosť hovorili by o necitlivosti a ľahostajnosti našej duše. Avšak nad týmito rozpakmi a nepokojmi našej duše má sa predsa len pozdvihovať naša viera nepochybným presvedčením o splnení toho, o čom nám hovorí viera. Lebo iba taká viera je viera pravá, živá a činorodá. To nie je viera, v ktorej chýba presvedčenie a v ktorej je kolísanie nesúhlasných myšlienok. – Pretože nám chýba toto presvedčenie, a my nevieme, prečo ho nesmieme dopustiť, budeme ho dosahovať a budeme dosahovať preto, že je to vo vyššom stupni drahé a vytúžené pre naše srdce. Ale ako prísť k nemu? Predovšetkým preskúmame príčiny, ktoré spôsobujú kolísanie našej viery, potom preveríme princípy, na ktorých má toto stáť pevne.

Čo spôsobuje kolísanie a rozpaky našej viery nad naším spasením? To, že sme v moci hriechu, ktorý nami vládne, že my nemôžeme poznať jasne Božie cesty a plány o nás, že mať nepochybné presvedčenie o realizácii prísľubov svojej viery sa nám predstavuje ako vec veľmi odvážna a dokonca opovážlivá z našej strany, že takéto presvedčenie akoby bolo škodlivé pre náš samotný mravný život; lebo za ním, hovoria, neodvratne má nasledovať duchovná bezstarostnosť a nedbanlivosť o svoju nápravu. – Rozanalyzujeme tieto príčiny. Nám prekáža mať presvedčenie o svojej záchrane (spasení) žijúci v nás hriech. Máme však Boží prísľub o našej záchrane od hriechu: „*Lebo On,* je povedané, *zachráni svoj ľud z jeho hriechov*“ (Mt 1, 21). Ak zachráni, tak budeme s nádejou očakávať sľúbené, až kým sa uskutoční u nás. A to znamená, že nie hriech sa má vyvyšovať u nás nad vierou, ale viera nad hriechom. „Nemôžem, hovorí ten, čo sa pridržiava slabej a nerozhodnej viery, byť presvedčený o tom preto, že seba vidím v moci a ovládaní hriechu.“ No my sa pýtame: Kedy by sme chceli veriť v svoju záchranu pred hriechom? Azda po tom, keď sa uskutoční táto záchrana? Ale to je už neskoro! Vtedy už prejde pomimo blahoslavenstvo viery, uvoľniac svoje miesto blahoslavenstvu samého jej splnenia. – Pritom kto sa zrieka viery vo svoju záchranu z dôvodu uvedomenia v sebe hriechu, ten tým istým ukazuje, že chce veriť na základe svojej čistoty a spravodlivosti. Aká pýcha! Vtedy naša záchrana by bola nie ako blahodať a dar, ale ako by právo, čo sa prieči samotnému princípu kresťanstva.

„Ako môžem veriť v svoju záchranu, pokračuje v otázke človek kolísavý vo viere, keď mne nie sú známe Božie plány a zámery?“ Výraz – vedieť („nie sú známe“) má byť zabudnutý a vylúčený tam, kde treba veriť! Budúcnosť nám nie je známa, ale nám je dané právo veriť a my tým ochotnejšie obraciame sa k svojej viere, že bez nej by sme boli úbohé, zblúdilé bytosti. Všimnite si v plnosti súčasný život človeka a uvidíte, že tento sa udržiava očakávaniami budúceho, blahoslaveného veku. Tu nás prenáša viera z oblasti sužovaného terajšieho života a my tou istou vierou prijímame z tohto veku ako z nejakej nevyčerpateľnej pokladnice toľko pre nás blah, koľko potrebujeme v čase našich nedostatkov a bied terajšieho veku. Ako sa môžeme zrieknuť tejto blahoslavenej viery, keď ňou predovšetkým žijeme v terajšom veku?

No mať túto vieru predstavuje sa nám ako čosi veľmi odvážne z našej strany! – Skôr než odôvodníme opovážlivosť svojej pevnej a nepochybnej viery, rozoberieme najprv tú domnelú svoju pokoru, podľa ktorej zriekame sa viery. Či všímame si, kde seba zaraďujeme, podľa svojej pokory, v oddelení od viery zachraňujúcich sa (spásajúcich sa) detí Božích? Stredná cesta tu nie je. Ak neveríme v svoje ospravedlnenie a záchranu (spasenie), pričleňujeme sa k spoločenstvu synov hnevu a zavrhnutia, i zaraďujúc seba do tohto hrozného spoločenstva, aký máme potom pohľad na svojho Pána, ktorého nazývame Spasiteľom ľudí? Aký cit k Nemu prechovávame a v akom rozpoložení ducha ostávame k Nemu? V tomto od Boha zavrhnutom spoločenstve nieto viery, nieto lásky, nieto blahých náklonností v srdci, a tým viac nieto spravodlivosti a cnosti; lebo ak by toto všetko bolo u tých, ktorí patria k tomuto spoločenstvu, tak títo by neostali v odlúčení od Pána, ale boli by Ním prijatí a zachránení. A tak teda pri čom nechávame seba bez viery v svoju záchranu, ktorá nám nedovoľuje mať pokoru? – Teraz vyskúšajme túto domnelú trúfalosť viery; je ona skutočne trúfalosť? Táto trúfalosť je iba odvaha duše myslieť a cítiť tak ako to prikazuje jej Pán, ktorý ju povoláva k svojej viere. S touto svojou odvahou duša spája spolu aj svoju pripravenosť dostať sa do takého postavenia, do akého ju chce dostať sám spásajúci Boh. Táto v tomto prípade iba prejavuje pokoru dobrotivej vôli Božej a nezrieka sa jej. Pre úctu a výšinu duše postačuje táto jediná pripravenosť, ktorá ukazuje jej blízkosť s Božou vôľou – všetko ostatné zavŕši sám Boh, u ktorého nestráca silu žiadne slovo!

Ostáva ešte jedna námietka proti nepochybnej viere; hovoria: presvedčenie o svojom spasení je škodlivé pre mravný život človeka, pretože za ním vraj má nasledovať duchovná bezstarostnosť a ľahostajnosť. – Nie toto povedal Christos, keď hovoril o vlastnosti nebeského Kráľovstva, keď ho prirovnal k *„pokladu ukrytému na poli. Keď ho človek našiel, skryl ho, od radosti šiel a predal všetko, čo mal, a kúpil to pole“* (Mt 13, 44). Týmto podobenstvom predkladá nám Christos myšlienku, že ak človek vedie život hriešny, bezstarostný a ľahostajný vo vzťahu k dobru, tak to závisí jedine od toho, že on je ďaleko od ducha nebeského Kráľovstva. Keď však vniká do tohto ducha, s radosťou zanecháva všetko, čo ho pripútava k svetu, odhadzuje všetky svoje milované zvyky a náklonnosti, mení svoje vnútorné rozpoloženia a samotný spôsob telesného života, aby tak začal žiť podľa ducha nebeského Kráľovstva. Nám sa zdá, že my spočiatku máme plniť zákon a obohatiť sa rôznymi cnosťami, aby sme potom ako odmenu získali radosť nebeského Kráľovstva; no pritom zabúdame, že srdce nezohriate a neoživené radosťou nebeského Kráľovstva vôbec nie je schopné plniť Boží zákon. Preto najprv je nutné oduševniť sa touto posvätnou radosťou a vtedy pocítime sily k behu cestou božských prikázaní, ako o tom je napísané: *„Budem bežať cestou Tvojich príkazov, lebo si mi srdce posilnil“* (Ž 118, 32); alebo ako hovorí evanjeliové podobenstvo: *„Od radosti šiel* (človek) *a predal všetko...“* (Mt 13, 44). – A tak teda sa pýtame: je oprávnená obava o bezstarostnosti a ľahostajnosti v duchovnom živote veriaceho človeka, keď tento silou svojej viery vstupuje do dedičstva nebeského Kráľovstva a napĺňa sa jeho radosťou? Nie je oprávnená, lebo v tom čase začína žiť čisto duchovný a naozaj kresťanský život.

Toto všetko sa vzťahuje na odvrátenie príčin podrývajúcich našu vieru vo svoje spasenie (záchranu). Na akých princípoch má sa však upevňovať naša viera a stáť pevne na svojej pozícii?

„Premnoho by sme ešte mohli hovoriť. Aj tak nepovieme všetko. Zavŕšením našich slov bude: On je všetko“ (Sir 43, 29). – Uvažujúc o tajomstve nášho spasenia, koľko by sme sa len usilovali zahrnúť toto tajomstvo do svojho rozumu a premeniť ho na predmet svojho poznania, toto vždy ostane tajomstvom, na ktorom spočíva pečať viery, a preto zavŕšením slov, t.j. poslednou príčinou všetkých našich skúmaní tohto predmetu

bude vždy Ten Najvyšší – sám Boh a Jeho dobrotivá o nás Prozreteľnosť.

Mnoho môžeme hovoriť na obranu a podporu svojej viery, podľa ktorej s plným presvedčením môžeme očakávať svoju záchranu pred hriechom. Po prvé samotný počiatok a pôvod hriechu v nás, keď sa v ňom ešte nezúčastňuje naša slobodná vôľa a rozumné vedomie, núti nás očakávať oslobodenie od neho vyššími silami, ktoré už pôsobia v nás. Lebo proti takémuto, pre nás veľmi skorému zotročeniu hriechu, silne vystupuje cit spravodlivosti, na požiadanie ktorého hriech v bytostiach mravne slobodných je priamy, ale nepravidelný prejav ich vlastnej vôle a vedomia, čo znamená, že je to činnosť, ktorá prináleží vlastne samotnej osobe účinkujúceho. Medzitým hriech odkrýva svoje panovanie nad nami ešte skôr než stačíme dosiahnuť slobodné užívanie vôle a rozumu a má pre nás nezdolateľnú silu vnútorného zákona. A či to takto má byť? A ak to takto nemá byť, či azda aspoň to, čo nemá byť, neodvráti sa niekedy od nás a nebude zastavené vo svojom pôsobení? Nie, takto uvažovať nám nedovoľuje samotný zákon Božej spravodlivosti; lebo ak aj je dovolený vstup hriechu do našej prirodzenosti bez účasti našej vlastnej vôle, tak dovolený je preto, že už sú pripravené všetky prostriedky zo strany Boha a Jeho zámerov na zastavenie toho zla. A ďalej, naša úplná bezmocnosť v boji s prirodzenou nám mravnou otravou, pri odhalení samotného rozumu a vôle, mení sa na hlas volajúci k nebeskému milosrdenstvu o vyvedenie nás z tohto nešťastného postavenia, v ktorom sa teraz nachádzame. Potom pred vznešenosťou milosrdného Boha má, samozrejme, silu príhovoru za nás všeobecne krajná obmedzenosť našej prirodzenosti, podľa ktorej nemôžeme jasne a zreteľne predstaviť si ani všetky protiviace sa sily pôsobiace na škodu našej cnosti, ani záhubu nami vykonaného priestupku. Tento nás klame svojimi príjemnými prísľubmi a prináša so sebou nie tie dôsledky, ani dokonca krátkodobé chvíle toho klamného potešenia, ktoré nám spôsobuje hriech, a za ktorým potom prichádza celá večnosť samej hroznej zodpovednosti. V tomto všetkom môže naša viera nachádzať pre seba oporu a podporu na ceste svojho spasenia. *„Čo je človek a aký z neho úžitok? Čo je na ňom dobré a čo zlé? Počet dní človeka je sto rokov, ak ich je mnoho. Ako kvapka vody z mora a ako zrnko piesku, tak málo znamenajú roky v porovnaní s dňom večnosti. Preto mal Pán s nimi veľkú trpezlivosť a vylial*

na nich svoje milosrdenstvo. Pozrel a spoznal, aký biedny je ich koniec: preto rozhojnil svoje odpustenie“ (Sir 18, 7-9). A čo predstavuje a na čom sa zakladá Božie milosrdenstvo k ľuďom, o tom jasne hovorí príchod na svet jednorodeného Syna Božieho: *„Veď Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nezahynul nik, kto v Neho verí, ale mal večný život“* (Jn 3, 16). Hľa, taký je nezvratný princíp našej nepochybnej viery v svoje spasenie – a tým princípom je nekonečná láska Božia k ľudskému pokoleniu!

Ak by pritom chcel niekto upriamiť svoju myseľ ešte ďalej, aby našiel princíp samotnej Božej lásky, podľa ktorej táto hľadá zblúdilého človeka a chce ho priviesť do večného života, tak neostáva nám nič iné ako zastaviť všetky naše výskumy, lebo ďalej ako táto láska nie je nám kde sa rozširovať našimi prieskumami. Táto Božia láska bola hlavným, povzbudzujúcim dôvodom k tomu, aby nám bol darovaný život a všetko s ním spojené a tento život skrýva v sebe posledný cieľ nášho jestvovania. Cieľ lásky je jeden – urobiť blahoslavenou jej milovanú bytosť. Človek sa vzdialil od tohto cieľa: láska Božia ho chce nevyhnutne dosiahnuť a kvôli tomu aj odkrýva svoj prostriedok. A tým prostriedkom je viera v jednorodeného Syna Božieho, ktorý pre ľudí a pre naše spasenie zostúpil z nebies. Zastaviť sa na tejto viere s plným presvedčením v jej samotné splnenie sme povinní tým viac, že táto viera nepredstavuje nijakú ťažkosť k jej prijatiu zo strany našej vôle a že náš samotný um nemôže vymyslieť nič uspokojujúce ako dôkaz toho, kvôli čomu by sme mali ostať v postavení zatratenia, teda v postavení, ktoré vedie do záhuby. Lebo ak by mal niekto z nás zahynúť, tak kvôli čomu zahynúť? Aký by tu mohol byť dôvod?

Namyslené (pyšné) umy napokon nachádzajú tento dôvod a hovoria, že podľa samotného Božieho ustanovenia nevyhnutne musí byť záhuba jedných, aby lepšie mohli cítiť a chápať svoje blahoslavenstvo iní, Bohom predurčení pre tento cieľ. Lebo inak, hovoria, i samotní povolaní k blahoslavenstvu, nemohli by patričným spôsobom tešiť sa zo svojho blahoslavenstva a ceniť si ho, keby nevideli a nepoznali protikladné postavenie. A to znamená, že cieľ záhuby jedných skrýva sa, podľa ich mienky, v cieli blahoslavenstva iných. Pokračujúc vo svojej myšlienke, poukazujú na príklady umelcov, ktorí, želajúc si vytvoriť a zvýrazniť svoje práce, zapaľujú drevo, menia ho na horiace uhlíky,

aby skrze tieto urobili z neho potrebný výrobok na užívanie. Čo drevo a uhlie vo vzťahu k nádobám nimi vykonaným, to ako keby boli zahubení u Boha ľudia vo vzťahu k Jeho vyvoleným a spásajúcim. Je tento úsudok zdravý? Azda v skutočnosti záhuba jedných je potrebná pre Boha pri udelení blahoslavenstva pre iných, ako sú potrebné drevo a uhlie umelcovi pri vytváraní jeho nádob? Táto mienka je zavrhnutá samotným Bohom, ktorý ústami svojho proroka hovorí každému človeku schopnému želať si Ho a milovať: *„Hľa, ja som ťa stvoril, nie ako kováč, čo rozdúchava uhlie v ohni a svojou zručnosťou vyrába zbrane“* (Iz 54, 16).

Aká ľudská múdrosť! Ty, ktorý vstupuješ do Božích zámerov, si azda myslíš, že si ďaleko vystúpil vo svojich bádaniach, no medzitým tvoje bádania nesiahajú ďalej od nejakej pracovne, kde sa konajú kováčske výrobky! Pre tvoju potupu a vyvrátenie sú pre nás postačujúce slová, ktoré sme vyššie citovali: *„Hľa, ja som ťa stvoril, nie ako kováč, čo rozdúchava uhlie v ohni a svojou zručnosťou vyrába zbrane“* (Iz 54, 16).

Z toho nám teda vyplýva, že v záhube človeka nieto nijakej potreby pre Boha, ale skôr v milosti k Nemu a v spasení človeka On stanovuje svoju slávu. V listoch svätých čítame: *„Preto Hospodin čaká, aby sa zmiloval nad vami a vstáva, aby vás omilostil“* (Iz 30, 18). Výraz: *„Preto Hospodin čaká, aby sa zmiloval nad vami“* jasne poukazuje na to, že sám Boh trpezlivo čaká na ten čas, kedy by mohol preukázať milosť ľuďom a zmilovať sa nad nimi; lebo vtedy aj On sám bude oslávený, keď sa zmiluje nad svojimi ľuďmi. Prečo bude oslávený? Odpoveď tkvie v samotnej histórii pádu človeka. Človek padol, nie sám od seba, ale po oklamaní duchom zloby. Čo uvalilo na človeka zlobu diabla a prečo podľahol tejto zlobe? Preto, že v ňom bol Boží obraz alebo Božia sláva, skrytá v jeho duši. A to znamená, že človek trpel od zloby diabla zo závisti k tejto sláve; bez nej by nebolo prečo napadať na nás samotnému diablovi! Aký cieľ sledoval zlý klamár tým, že ponechal človeka Božej slávy a života? Ten, aby mu spôsobil zranenie Božej lásky k človeku, podobne ako niektorý zlodej zbavujúc života syna, spôsobuje tým istým hlbokú ranu otcovmu srdcu. I tešil sa náš nepriateľ svojmu domnelému úspechu i sníval triumfovať nad tým, že nám spôsobil pád, triumfovať nielen nad Božou láskou, ale aj nad samotnou Prozreteľnosťou a múdrosťou nášho Tvorcu. Vo vychvaľovaní svojej pýchy už uvažoval takto: *„Ako na hniezdo siahla moja ruka na bohatstvo národov. Ako sa zbierajú opustené vajcia, tak*

som pozbieral celú krajinu. Nikto nepohol krídlom a nikto neotvoril zobák, aby zapišťal" (Iz 10, 14).

Ak takýmto spôsobom diabol chcel triumfovať nad záhubou človeka, tak Boh odkrýva svoj triumf v jeho spasení. Ak sa tešil zlobný duch, keď zatiahol ľudské pokolenie do svojich sietí, naučil ho klaňať sa besom, oddávať sa všetkým ohavnostiam hriechu a ustanoviť zákon so smrťou a podsvetím, v ktorých nieto nijakého spasenia (Iz 28, 15), tak veľkú horlivosť o spasenie človeka prejavil jeho milosrdný Stvoriteľ a v duchu svojej horlivosti povedal: *„Ajhľa, ja kladiem na Sione kameň, kameň osvedčený, vzácny uholný kameň, pevne založený. Kto verí, nebude zahanbený"* (Iz 28, 16).Upierajúc zrak ľudí na tento vzácny kameň, oduševnený prorok v mene Božom vzýva: *„Buďte silní, nebojte sa! Ajhľa, váš Boh! Príde pomsta, Božia odplata. On sám príde a zachráni vás"*(Iz 35, 4). *„Horlivosť Hospodinova to učiní"* (4 Kráľ 19, 31). Vidiac samotné splnenie predpovedanej udalosti, jasnovidecký prorok Božích zámerov prišiel k takému vytrženiu a k takej plnosti duchovnej radosti, že volá na spolucítenie so sebou nebo, zem i celú prírodu: *„Jasajte nebesá; zaplesaj zem! Dajte sa do jasotu vrchy, lebo Hospodin potešil svoj ľud a zmiloval sa nad svojimi biednymi"* (Iz 49, 13).Tešte sa, ľudia, vzpružte sa hriešnici! Lebo nie s vami chce mať svoj súd spravodlivý Sudca, ale za vás s vaším nepriateľom diablom – vrahom človeka od večnosti!

No predsa len niekto sa môže opýtať: Sú medzi ľuďmi, ktorí podliehajú Božiemu súdu, aj takí, ktorí hynú (csl. pohibajut)? Áno, sú! Z akého dôvodu a prečo? Dôvod je u samotných tých, čo hynú. Boh ustanovil viesť k spaseniu ľudí skrze vieru v Pána Spasiteľa. Majú všetci túto vieru? Nie sú medzi veriacimi ľuďmi takí, ktorí veria pokrytecky, teda takí ľudia, ktorých viera je iba v ústach a na jazyku a ich um a srdce sa vôbec nezúčastňujú v sile a význame viery a tak ostávajú úplne mŕtvi a bezduchí vo vzťahu k nej? Či nie sú medzi ľuďmi dokonca takí, ktorí vôbec nepripúšťajú nijakú vieru, ktorí stavajú svoje blahoslavenstvo a ľudskú dôstojnosť iba na vedomostiach rozumu a preto sa buď vyhýbajú učeniu viery, alebo sa opovažujú meniť ho podľa svojho rozumu a podľa vlastnej svojvôle?

Viera zvestuje svetu spasenie, záchranu od hriechu: nie sú medzi ľuďmi aj takí, ktorí nielen nechcú počuť túto kázeň, ale i samotné poňatie o hriechu považujú za predsudok a jednostranný pohľad, aký si vy-

tvorili podľa svojich úvah, keď niektorí nepozdvihli sa na výšinu i nevhĺbili sa do skrytých tajomstiev ľudskej mysle i nedali si tú námahu, aby sa pozreli na ľudský život vo všetkej jeho plnosti a rôznorodosti i správneho vývoja a odklonení? Boh tým, že volá ľudí k spaseniu skrze vieru, súčasne odkrýva, aké hrôzy očakávajú vo večnom živote človeka, ktorý neprijíma svoje spasenie: vnímajú všetci toto zjavenie? Nie sú medzi ľuďmi takí, ktorí si robia posmech nad ohnivým peklom, považujúc ho za výmysel a neuskutočniteľnú vec? Sú však aj takí odvážlivci medzi ľuďmi, ktorí naskutku chcú vyskúšať to, čím im hrozí večný a pravý Boh. A koľko by sme našli voľnomyšlienkarstva, zmätku, neposlušnosti, úpornej tvrdosti, zloby a nečestnosti v ústach ľudí, ktorí ostávajú mimo Božieho spasenia! Kto je príčinou tejto ich záhuby? Oni sami – ich vlastná zlomyseľnosť pred Bohom a nevernosť Jemu!

Áno, človek môže byť zlomyseľný, plný neprávosti, aj neverný pred Bohom. Ale verný je Boh, ktorý má zaľúbenie spasiť človeka skrze vieru v svojho jednorodeného Syna. Preto je blahoslavená veriaca duša, blahoslavená preto, že bude v nej splnenie toho, v čo táto verí! Takto myslieť a veriť nám nič neprekáža zo strany samotných právd viery. Prekážky k tejto viere alebo presvedčenia môžu byť iba v nás samých, v našich vnútorných rozpoloženiach a v našom vlastnom vzťahu k týmto pravdám. Podporujúc túto vieru a odnímajúc všetky dôvody podkopávajúce dispozície nášho ducha, máme na zreteli to, aby sme si vyjasnili a dokázali nasledujúce okamihy:

1) Iba pri takejto viere otvára sa pred nami v plnom svetle a vznešenosti Božia tvár Pána Spasiteľa, ktorý nás predchádza svojou láskou vo všetkom kvôli tomu, aby sme sa usilovali uvedomiť si a pocítiť, že On je naozaj hodný plnej našej lásky. Nie my svojou láskou alebo nejakými svojimi zásluhami priťahujeme Jeho lásku; to Jeho vlastná láska vzbudzuje a priťahuje k sebe našu lásku. *„Božia láska k nám sa prejavila v tom, že Boh poslal na svet svojho jednorodeného Syna, aby sme skrze Neho mali život. Láska je v tom, že nie my sme milovali Boha, ale že On miloval nás a poslal svojho Syna ako obetu zmierenia za naše hriechy“* (1 Jn 4, 9-10). On prichádza k nám ako k chudobným a biednym, k nám, ktorí máme nedostatok každého dobra, ktoré by zasluhovalo jeho priaznivý zrak; prichádza ako k ponížených, porazeným a tým, ktorí sa stali zajatcami nepriateľa; prichádza s tým, aby nás potešil, vyviedol na slobodu, obo-

hatil a ozdobil nás svojimi dokonalosťami, ako o tom bolo povedané už dávno v prorockých knihách: *„Duch Pána Hospodina je nado mnou, lebo ma Hospodin pomazal, poslal ma hlásať radostnú zvesť chudobným, obviazať rany tým, čo majú skrušené srdce, zvestovať slobodu zajatcom a väzneným prepustenie, ohlásiť rok Hospodinovej priazne, deň pomsty nášho Boha na potešenie všetkým zarmúteným... položil veniec namiesto popola, olej radosti namiesto smútku a slávnostné rúcho namiesto sklesnutého ducha. Budú ich volať dubmi spravodlivosti, sadom Hospodina, aby sa On oslávil“* (Iz 61, 1-3). Po tom všetkom zriekať sa tejto útechy a radosti môže buď ten, kto vôbec neverí v Božiu silu, ktorá buduje naše spasenie a radosť, alebo ten, kto aj bez svojho spasenia cíti potešenie a veselosť – je v plnosti spokojný so svojím postavením. Kto cíti svoju chudobu a biedu mimo blahodatného zväzku s Christom, sužuje sa nad svojím odcudzením od Boha a hľadá možnosť priblíženia sa k Nemu, tomu nič nebráni prijať Božiu útechu s plným presvedčením, že on dostane požadované podľa viery od Toho, kto s týmto zámerom prišiel na svet. Zbavme ľudskú dušu tohto presvedčenia a vtedy nebude nikto schopný presvedčiť ho o tom, že Boh je večná a nekonečná láska a to znamená, že vtedy nebude možná ani v ňom láska k Bohu; jeho srdce ostane večne chladným vo vzťahu k Nemu, dokonca nevyhnutne upadne do nepriateľstva k Nemu!

2) Iba taká viera zmieruje nás so všetkými dôsledkami, aké sa udiali po nešťastnom páde do hriechu prarodičov pre ich potomstvo i ospravedlňuje cesty Božej prozreteľnosti celého ľudského pokolenia. My, zatiahnutí do neslobody a otroctva hriechu, smútime a nariekame nad svojím žalostným a poníženým stavom, prežívame rozpaky a divíme sa, čo znamená tá ľahkosť, s akou náš nepriateľ stihol nás uloviť do svojho zajatia, dávame rôzne otázky o cestách Božej prozreteľnosti, ktorá ponechala človeka, podľa všetkého, bezbranným v tom čase, keď osobitne potreboval vyššiu pomoc, pri útoku na neho prastarej zloby a nového klamstva, i nechápeme, čo znamená táto bezbrannosť, pri ktorej sa tak ľahko a tak skoro rozhodovalo o našom osude? Prečo sa vtedy nestrhli vetry, nezašumeli rajské stromy, nezdvihla sa celá príroda proti tomuto hroznému klamstvu, ktorým odrazu rozhodovalo sa o jej osude a o osude celého nespočetného pokolenia novo stvorenej dvojice ľudstva? Kde bol v tom čase vystríhajúci anjel?

Hoci by sme akokoľvek uvažovali o tomto predmete a vymýšľali odpovede na predložené otázky, predsa len najlepší a najuspokojivejší z nich skrýva sa v jednorodenom Synovi Božom, ktorý od večnosti prijal na seba dielo našej obnovy a ostával v lone Božstva ako utajený meč, ako tajný šíp proti zámerom nepriateľa. *„Urobil mi ústa ako ostrý meč,* hovorí o sebe náš Hospodin Spasiteľ, *v tieni svojej ruky ma skryl. Urobil ma ostrým šípom a skryl ma do svojho tulca“* (Iz 49, 2). I pozdvihol sa vo svoj čas tento skrytý meč Hospodinov na našu obranu a bol vypustený tento vyvolený šíp, aby porazil toho, ktorý nás zasiahol a odkryl spasenie všetkým, ktorí sa zdali byť zatratenými navždy (Žd 2, 14; 1 Jn 3, 8). – Takto skvelý vodca po najmenej použitej sile proti útočníkovi, sám otvára dielo so svojím nepriateľom a poráža ho v tom čase, keď tento je už pripravený rozvinúť svoju víťaznú zástavu na bojovom poli. Víťazstvo sa berie z jeho rúk! Aj keď sme ešte nevstúpili do plného triumfu dosiahnutého víťazstva nad naším nepriateľom, aj keď tento pokračuje vo svojom boji s nami, je už dokonané naším Vykupiteľom a pred Božím zrakom je také isté, že predstavuje už dielo úplne zavŕšené. Preto sa všetkým jasne zvestuje: *„Plesajte nebesá, jasaj zem, plesaním zaznejte vrchy, lebo Hospodin potešil svoj ľud, zľutoval sa nad svojimi ponížen*ými“ (Iz 49, 13).

3) Iba v tejto viere môže človek nachádzať pre seba živú silu i mocnú pohnútku k cnostnému a naozaj kresťanskému životu. Skrze ňu on vychádza z oblasti terajšieho veku, vyvyšuje sa nad živlami sveta, ktorý leží v zle (1 Jn 5, 18) i prenáša sa do budúceho blahoslaveného života, z ktorého preberá pre seba toľko blah, koľko potrebuje na prežívanie a posilnenie svojich síl v „podvihoch“ terajšieho života. Bez tejto viery navždy ostane pre nás nepriechodnou tá priepasť, ktorá sa utvrdila medzi nebom a zemou, avšak tí, čo majú túto vieru a žijú na Zemi, môžu hovoriť s apoštolom Pavlom: *„Ale naša vlasť je v nebesiach“* (Fil 3, 20), t.j. tam sú ich myšlienky, tam sú ich city a želania, tam sú ich radosti a všetky nádeje; odtiaľ prijímajú silu a životné šťavy, ktoré živia a upevňujú ich vnútorného duchovného človeka. Hľa, prečo sme povinní stať za túto vieru, ochraňovať ju a udržiavať v sebe! V nej je ukrytý skutočný začiatok blahodatného života a prameň tej nekonečnej lásky k Bohu, ktorú od nás vyžaduje evanjeliový zákon.

Nech táto viera do času ostáva v človeku ako tajomstvo jeho duše, ktorá ešte nestačila odkryť a prejaviť seba v celej vznešenosti a plnosti kresťanských cností: ona však pred všetkými cnosťami sama sa zjavuje pred zrakom vševediaceho Boha ako veľké, Božie dielo, v ktorom Boh má zaľúbenie. Tak učí a tak svedčí o význame viery sám Pán a Spasiteľ, keď na otázku Židov, čo majú robiť, aby konali Božie skutky, povedal: *„Božím skutkom je, keď veríte v Toho, ktorého On poslal“* (Jn 6, 29). Amen.

Zdroj: *Vopros o vere. Pravoslavnyj sobesidnik, časť vtoraja. Kazaň 1861, s. 357-390.*

Preklad: *prot. Peter Kormaník*

O NEVYHNUTNOSTI SKÚMAŤ KRESŤANOVI DUCH UČENIA PREDKLADANÝMI RÔZNYMI UČITEĽMI VIERY

„Milovaní, neverte každému duchu, ale skúmajte duchov, či sú z Boha, lebo mnohí falošní proroci vyšli do sveta“
(1 Jn 4,1)

Podľa apoštolského prikázania kresťan má žiť nielen v poslušnosti Christovej viere (2 Kor 10, 5), poslúchať svojich vodcov a podriaďovať sa im (Žd 13, 17), ale aj skúmať samotných učiteľov – poznávať, či sú od Boha a či zvestujú to učenie, aké má zvestovať učiteľ viery – ohlasovateľ nebeských právd. *„Milovaní, neverte každému duchu, ale skúmajte duchov, či sú z Boha“* (1 Jn 4, 1). Toto prikázanie sv. apoštola Jána adresované každému pravdivo veriacemu kresťanovi hovorí o dvoch skazonosných krajnostiach, ktoré rozdeľujú ľudí v ich mienkach a značne ich vzďaľujú od Božej spravodlivosti a tým aj od evanjeliovej pravdy. Ide najprv o výhradné nasledovanie jedného rozumu, ktorý popiera každú vieru a seba stavia do oblasti vlastného mudrovania, a potom aj o slepú vieru bez rozumu, ktorá zakazuje každú rozumnú vedomosť a vyžaduje jednu bezvýhradnú poslušnosť a dôveru k tomu, čo predkladá učiteľ alebo zvestovateľ viery. Pravý kresťan má sa vyhýbať týmto skazonosným krajnostiam a spájať vieru a rozum do jedného posvätného a spasiteľného zväzku. *„Skúmajte duchov“*, hovorí apoštol.

A teraz sa pýtame: Je možná a aj ľahko splniteľná pre každého kresťana táto požiadavka apoštolského prikázania? Ako napríklad môže obyčajný a neskúsený kresťan, ktorý sa domáha učenia a potrebuje poučenie viery, preniknúť do ducha akéhokoľvek človeka a obzvlášť takého človeka, ktorý sám vychádza s poučením pre iných a stáva sa učiteľom pravdy, vodcom viery?

My sme obdarení vonkajšími zmyslami, prostredníctvom ktorých zreteľne rozoznávame jeden predmet od druhého – rozlišujeme či rozpoznávame vysoko letiaceho vtáka od plaziaceho sa po zemi hada, nezmiešavame zvuky umelecky naladeného orgánu so zavýjaním vetra a revom divokých zvierat, vieme odhadnúť v podstate krásu a škaredosť, šľachetnosť a surovosť a každý predmet chápania podľa toho,

akým sa on javí našim zmyslom. Keď teda máme takýto dar rozlišovania predmetov viditeľného sveta, či azda sme pozbavení daru rozpoznávať predmety neviditeľného sveta, sveta duchovného? Toto zaiste nemôže nikto dopustiť tak podľa prednostnej (výhradnej) dôležitosti týchto predmetov pre náš duch, ako aj pre blízku príbuznosť s naším duchom. Už ako by bol jednoduchý a neskúsený kresťan v poznaní duchovných záležitostí, na akom stupni by stál podľa vnútorného postavenia svojho ducha, jeho duch ani najmenej nie je cudzí múdrosti naozaj kresťanskej; on vo svojom vnútri nosí pomazanie od Svätého, ktorý ho tajomne učí všetkému pravdivému a dobrému a bez blahodatného pôsobenia ktorého by bolo vonkajšie poučenie bez pôsobenia a bez úžitku (1 Jn 2, 20,27). Teda nemáme pochybovať o možnosti naplnenia toho, k čomu každého povoláva tak predložené, ako aj každé iné apoštolské slovo.

A kedy v prevažnej miere je potrebné a užitočné toto splnenie apoštolského prikázania pre každého, kto má v úcte Boha a Jeho pravdu, v úcte svoje nebeské povolanie, budúce blažené očakávania a večný osud (údel), ak nie teraz, kedy, možno povedať, každý deň množia sa a pri ľahkosti mravov i spôsobov prijímania správ, šíria sa všade a u každého pokolenia poblúdenia, nesprávne názory a herézy, skresľujú či znetvorujú čistotu a duch kresťanského učenia viery? Ak každý vek, tak ten náš veľmi zreteľne predstavuje sa ako taký, ktorý stráda nepravdivým zmýšľaním a voľnomyšlienkarstvom. Preto teraz obzvlášť treba pripomenúť slová, ktoré zanechal na sklonku svojho života sv. apoštol Peter: *„Vy teda, milovaní, ktorí to vopred viete, chráňte sa, aby ste sa nedali zviesť bludom nemravníkov a nestratili ste pevnú postať, ale vzrastajte v milosti a známosti nášho Pána a Spasiteľa Isusa Christa“* (2 Pt 3, 17).

Čo pre nás z toho vyplýva? Nasledujme poučenia sv. apoštolov a analyzujme vlastnosti a charakter falošných duchov, ktorí vo svojich ústach majú slovo lži a klamstva, ale tiež analyzujme vlastnosti pravdivých duchov, ktorí vyšli do sveta od Boha s Jeho živototvornými a svätými slovami.

„Milovaní, neverte každému duchu, ale skúmajte duchov, či sú z Boha, pretože mnohí falošní proroci vyšli do sveta“ (1 Jn 4, 1).

Falošní proroci boli v minulosti a sú aj teraz a je ich tak veľa, že ak by sme chceli ich zozbierať a vymenovať všetky ich mudrovania, aké

boli nimi vymyslené a vyvolané v Christovej Cirkvi, príliš veľa času by sme potrebovali na to a bolo by treba napísať nemálo kníh, na prečítanie ktorých by nie každý mal dosť trpezlivosti a času. My ani nezamýšľame v danom momente vstupovať do podrobného vymenovania všetkých podôb či spôsobov lží, aké sa vôbec kedy zjavili v kresťanskom svete. Postačuje pre nás v danom prípade obrátiť našu pozornosť na to, z akých pohnútok falošní proroci vychádzajú a v akom duchu účinkujú títo zvestovatelia lži a klamstva.

Z úcty k dôstojnosti rozumnej ľudskej prirodzenosti, ktorej je vlastné milovať pravdu a urobiť ju predmetom najvyšších svojich úvah, mali by sme zreteľne povedať, že aj falošní učitelia pôsobia nie inak ako v duchu tej istej lásky k pravde, podľa ktorej sú presvedčení o svojej lži ako o pravde a preto za ňou stoja a robia všetko pre jej rozšírenie medzi inými ľuďmi. Avšak na falošných učiteľov treba mať aj iný pohľad; u nich sa skrýva iný princíp, ktorý vôbec nemá črty lásky k pravde (csl. istinnoľubije). Aký je to princíp? Na neho ukazuje sv. ap. Pavel vo svojom liste svojmu učeníkovi Timotejovi, ktorému po tom, ako mu odovzdal čisté učenie viery, odkázal: *„Toto ti prikazujem, syn môj Timotej, na základe predošlých proroctiev o tebe, aby si podľa nich bojoval výborný boj, majúc vieru a dobré svedomie, ktoré niektorí zavrhli a stroskotali vo viere“* (1 Tim 1, 18-19). Zavrhli niektorí, hovorí apoštol, dobré svedomie a stroskotali, odpadli od viery; a tým, že odpadli od viery, tým nevyhnutne odstúpili od pravdy a začali svoj zrak upierať na lož, ktorá sa zhodovala s ich od viery odpadnutým duchom a rozvratným srdcom. A tak u falošných učiteľov, podľa sv. ap. Pavla, musíme vidieť predovšetkým svojvoľné zavrhnutie dobrého svedomia, alebo, čo je to isté – prejav zavrhnutia svedomitosti v otázke čistej viery.

A tak iba vďaka tomu, že falošní učitelia zavrhli dobré svedomie, mohli sa ocitnúť na ceste, na ktorú vstúpili tí, o ktorých hovorí apoštol. Im bola známa svätá a spasiteľná viera Christova, ktorú na počiatku prijali od ľudí vyvolených pre tento cieľ samým Bohom a títo mali takú opovážlivosť, že ju odsúdili a zavrhli. Tým, že falošní učitelia sami narušili či zradili čistotu Christovej viery, neobmedzili sa iba na toto zlo; oni vystúpili s týmito svojimi lživými názormi ešte aj pred iných ľudí, aby ich učili a šírili medzi nimi tieto omyly a klamstvá.

Aby lepšie a úspešnejšie falošní učitelia pôsobili vo svojej lži a klamstve, nebáli sa prijímať na seba poctu tých, ktorí ako keby boli povolaní samým Bohom na dielo učenia a kázania. Zostavujúc svoje výmysly protiviace sa Bohu, oni ich hlásali v mene samého Boha, od ktorého akoby dostali to, čo odovzdávali druhým. Toto je klamstvo a to také klamstvo, ktoré u nich odhaľuje či usvedčuje ich z neho sám Boh prostredníctvom svojich prorokov: *„A Hospodin mi odpovedal,* hovorí prorok Boží Jeremiáš: *Lož prorokujú proroci v mojom mene, neposlal som ich, nerozkazoval som im, ani som s nimi nehovoril. Lživé videnie, ničomnú veštbu a klamstvo vlastného srdca vám prorokujú"* (Jer 14, 14).

Tak ako Bohom nepovolaní proroci zvestujú iným svojvôľu svojho srdca – lož, tak nepochybne oni sami nemajú ozajstné a pevné presvedčenie o tom, čo vychádza z ich úst. Lebo presvedčenie možno mať iba v takej realite, ktorá dostavuje sa nášmu duchu a prijíma sa ním ako čosi ozajstné, zbudované na princípoch stanovených v nás, v našom duchu samým Bohom; a lož nie je čosi skutočné, nemá prvky Božej reality, to je jeden pustý výmysel, prízrak, to je spolu nič. Teda lož, na ktorej sa nedá budovať Božia pravda, ani nemôže mať nijakú silu pre uvedomenie si toho, cez koho sa objavuje a rozširuje. Na tomto základe sv. apoštol Pavel o falošných učiteľoch povedal nasledujúce slová: *„Chcú byť učiteľmi zákona, a sami nechápu, ani čo hovoria, ani čo tak sebavedome tvrdia"* (1 Tim 1, 7).

Ak teda falošní učitelia učia iných tomu, čo sami nechápu a nerozumejú, potom je zrejmé, akú majú lásku a úctu k tým, ktorým predkladajú svoje učenie. Cieľ každého učenia má spočívať v úžitku a blahu tých, ktorým sa ono predkladá. Myslia falošní učitelia na blaho svojich blížnych? No ak by mysleli na ich blaho, tak potom jeden jednoduchý pohľad na tie dôsledky, aké obyčajne vznikajú od falošných učení vo svete, musel by zviazať ich ústa mlčaním a udržať ich v podriadenosti tej pravde, ktorá už je odkrytá a zjavená svetu samotným Bohom! A nám je známe, aké dôsledky majú pre ľudské pokolenie rôzne učenia rozširované falošnými učiteľmi. Rozdelili ľudí v myšlienkach, pojmoch a chápaniach, poštvali ich proti sebe navzájom, vyvolali medzi nimi rozbroje, boje, nesúlad, neporiadok, nepokoje, hádky, svárlivosť, rozvrat (pozri Jk 3, 16; 1 Kor 14, 33), disharmóniu, priviedli ich dokonca k prelievaniu krvi, násilnostiam a vraždám. Kde hlavným spôsobom skrýva

sa príčina týchto ziel a nepokojov, ktorými otriasa sa svet stvorený Bohom pre človeka, pre jeho pokoj, dobro, radosť? No predsa v neporiadku ich myšlienok a chápaní. Ak by bolo možné priviesť ľudí k jednomyseľnosti, zároveň s tým by sa skončili nepokoje, spory, sváry, hnevy medzi nimi. Falošní učitelia nielen nevedú ľudí k jednomyseľnosti, ale oni sami stavajú sa hlavnými vinníkmi týchto ich rozdelení v myšlienkach a chápaniach! A to znamená, že oni ani len nemyslia slúžiť všeobecnému blahu a pokoju svojich blížnych.

O čom rozmýšľajú falošní učitelia pri zostavovaní svojich výmyslov a ich rozširovaní medzi inými ľuďmi? Čo ich povzbudzuje a uvádza akoby do pohybu v danom prípade? Oni sa hýbu alebo duchom pýchy a ctižiadostivosti, podľa ktorej chcú byť čímsi osobitným v kruhu ostatných, alebo riadia sa spôsobmi ziskuchtivosti a lakomstva, alebo dajú sa unášať náklonnosťou k zmyselnosti a vyhoveniu žiadostivostiam tela (csl. plotouhodija). Každý z nich hľadá svoje a nie Božie. Túto myšlienku už dávno pred nimi vyslovil sv. apoštol Pavel Filipanom, ktorých napomína: *„Zmýšľajte rovnako, majte rovnakú lásku, buďte jedna duša a jedna myseľ, nič nerobte z hašterivosti a márnej ctižiadosti, ale radšej v pokore iných pokladajte za hodnejších než seba a nehľadajte každý len svoj prospech, ale aj prospech iných“* (Fil 2, 2-4).

Ak sa teda pýtame, v čom spoznávame zavrhnutie svedomitosti falošných učiteľov, tu je odpoveď: bez akejkoľvek potreby a základu odpadli od im odovzdanej čistej viery, bez povolania a s vizitkou práva vystúpili na dielo učenia, v mene samého Boha šírili tie absurdnosti, o ktorých sami nemohli byť presvedčení; tým, že rozširovali tieto absurdnosti, ani najmenej nemysleli na blaho druhých a nemali k ním lásku. A či vôbec možno hovoriť u nich o láske k Bohu, ktorá podmieňuje lásku k blížnemu? Títo sledovali iba svoje osobné a hodné odsúdenia ciele, pre dosiahnutie ktorých vedeli prispôsobiť sa k rôznym stranám skazeného ľudského srdca, aby mu poskytovali sladkú lož a tak mohli odtiaľ získavať svoje výhody a uspokojenia. Tieto pohnútky a pohľady falošných učiteľov oddelili ich od jednoty viery Christovej, čím povstali proti Božej pravde, stali sa jej nepriateľmi, hanobiteľmi a tým, že sa nestotožňujú s Božou pravdou, rúhajú sa samému Bohu.

Po tom všetkom sa pýtame, kto sú títo falošní učitelia sami v sebe a ako ich chápať, ako im rozumieť? Podľa apoštola Júdy *„sú to šomrajúci*

nespokojenci, žijú podľa svojich žiadostí. Ich ústa hovoria povýšene a ľuďom lichotia pre zisk" (Júd 16). Ešte hlbšie myšlienky skrývajú v sebe slová apoštola Petra: *„Oni však ako nerozumná zver, od prírody určená na lov a zabíjanie, rúhajú sa tomu, čo nepoznajú; zahynú vo svojej skazenosti a stihne ich odplata za neprávosť. Hýrenie vo dne pokladajú za rozkoš, sú poškvrnou a hanebnosťou a na spoločných hostinách s vami sa oddávajú rozkošiam ... Tí ľudia sú ako pramene bez vody, oblaky, ktoré ženie víchrica; je pre nich pripravená najtemnejšia tma"* (2 Pt 2, 12-13; 17).

Ak falošní učitelia, v duchu apoštolského slova, sú ako *„nerozumná zver"* (v. 12), tým určite neveľa námahy sa vyžaduje, aby od týchto hrubých, zveri podobných duchov, sme mohli odlíšiť tých duchov, ktorí sú čistejší a anjelom podobní, ktorí boli vyvolení samým Bohom byť zvestovateľmi vo svete tajomstiev nebeského Kráľovstva a ciest večného života.

Kto sú títo ozajstní vyslanci Boží? Ozajstní vyslanci Boží poslaní ľudskému pokoleniu zjavujú sa svetu najprv v osobách sv. apoštolov Christových a nemožno ich v nijakom prípade porovnávať s tými, ktorí falošne prijímajú na seba povolanie apoštolskej služby z dôvodu, aby uvádzali svoje nové učenie nezlučiteľné s učením Christových apoštolov a teda ani nesúhlasne s ich ustanoveniami. V osobách sv. apoštolov vidíme úplný protiklad s tými, ktorí by chceli zameniť ich sebou a svojimi výmyslami.

Kým falošní učitelia svojvoľne povolali seba na dielo učenia a nespravodlivo ozdobovali sa povolaním učiteľov viery, sv. apoštoli Christovi na svoje slúženie boli povolaní samým Isusom Christom, slávnostne posvätení Duchom Božím a zapečatení Jeho silami a činnosťou.

Kým falošní učitelia, podľa apoštola Pavla, *„sami nechápu, ani čo hovoria, ani čo tak sebavedome tvrdia"* (1 Tim 1, 7), sv. apoštoli zvestovali svetu to, čo videli, čo počuli a dokonca čoho sa dotýkali svojimi vlastnými rukami. *„Čo bolo od počiatku,* píše sv. ap. Ján Bohoslovec, *čo sme počuli, čo sme na vlastné oči videli, na čo sme hľadeli a čoho sa naše ruky dotýkali; to vám zvestujeme: Slovo života. A ten život sa zjavil; my sme Ho videli, svedčíme o Ňom a zvestujeme vám večný život, ktorý bol u Otca a zjavil sa nám"* (1Jn 1, 1-2).

Kým falošní učitelia sami neboli presvedčení vnútorne o tom, o čom presviedčali druhých a ktorí vo svojich mudrovaniach necítili nijaké oživenie pre svojho ducha, sv. apoštoli pociťovali v sebe ako vyš-

ší život to, čo bolo predmetom ich učenia, a tým životom, ktorý ich prenikal, bola večná Božia láska, ktorá sa zjavila svetu v jednorodenom Synovi Božom. *„Božia láska k nám sa prejavila v tom,* píše ten istý apoštol v spomínanom liste ďalej, *že Boh poslal na svet svojho jednorodeného Syna, aby sme skrze Neho mali život ... A my sme poznali a uverili v lásku, ktorú má Boh k nám“* (1 Jn 4, 9,19).

Kým falošní učitelia nemali nijakú lásku k svojim blížnym, sv. apoštoli oduševňovali sa jedinou najčistejšou láskou k svojim bratom, ktorá bola hlavnou pohnútkou k tomu, aby ich učili a písali im svoje listy. *„Čo sme teda videli a počuli, hlásame aj vám, aby ste aj vy mali spoločenstvo s nami. My však máme spoločenstvo s Otcom a Jeho Synom Isusom Christom. Toto píšeme, aby naša radosť bola úplná“* (1 Jn 1, 3-4). Objímajúc svojou láskou všetkých, apoštoli chceli, aby aj všetci vošli do vzájomnej lásky jeden k druhému. *„Milovaní, milujme sa navzájom, lebo láska je z Boha, a každý, kto miluje, narodil sa z Boha a pozná Boha. Ten, kto nemiluje, nepozná Boha, pretože Boh je láska“* (1 Jn 4, 7-8). *„My Jeho milujeme, lebo On nás miloval prvý. Ak niekto hovorí: Milujem Boha a nenávidí svojho brata, je klamár. Veď kto nemiluje svojho brata, ktorého vidí, nie je schopný milovať Boha, ktorého nevidí. A toto prikázanie máme od Neho, aby ten, kto miluje Boha, miloval aj svojho brata“* (1 Jn 4, 19-21).

Kým falošní učitelia sami sa rozpadali vo všetkých nečistých žiadostivostiach tohto sveta a aj u druhých podporovali tieto rozvratné skazenosti, sv. apoštoli učili ľudské pokolenie očisťovať sa od všetkých pozemských pripútaností a povyšovania sa nad svetom. *„Nemilujte svet, ani to, čo je vo svete,* píše sv. apoštol Ján. *Ak niekto miluje svet, nie je v ňom Otcova láska. Veď nič z toho, čo je vo svete – žiadostivosť tela, žiadostivosť očí a pýcha života – nie sú z Otca, ale zo sveta. A svet sa pominie aj so svojou žiadostivosťou“* (1 Jn 2, 15-17).

Sv. apoštoli neprispôsobovali sa, podobne falošným učiteľom, skazenosti ľudskej prirodzenosti a neklamali ju svojím slovom. Padlý človek chcel by inokedy ostať na jedinej viere bez skutkov a udržiavajúc ju neplodnou vo svojom ume, láskať seba presvedčivosťou, že je v spoločenstve s Bohom a prebýva vo svetle. Pre privedenie k rozumnému uvažovaniu takýchto apoštol píše: *„Ak hovoríme, že s Ním máme spoločenstvo, ale chodíme v tme, klameme a nekonáme, čo je pravda“* (1 Jn 1, 6). Inokedy hriešnik sníva o svojej spravodlivosti a myslí si o sebe, že je mimo

moci hriechu. Pre nápravu takých apoštol hovorí: *„Ak hovoríme, že sme bez hriechu, klameme sami seba a nieto v nás pravdy“* (1 Jn 1, 8). Medzi ľuďmi sú však aj takí, ktorí na samotný hriech pozerajú ako na čosi prirodzené, neuznávajú v ňom alebo nevidia porušenie zákona. Zastavujúc „nerozumnosť (bláznovstvo) takých „spravodlivých“, apoštol vydáva takéto svedectvo: *„Ak hovoríme, že sme nezhrešili, Jeho (Boha) robíme klamárom a Jeho slovo nie je v nás“* (1 Jn 1, 10). Inokedy človek od uvedomenia v sebe sily hriechu upadá do toho duchom, až do takej miery, že nenachádza ani prostriedky k tomu, ako by ho prekonal a ovládal. Pre povzbudenie či dodanie odvahy takým sv. apoštol predkladá zásluhy Isusa Christa. *„Deti moje,* hovorí ap. Ján, *toto vám píšem, aby ste nehrešili. Ale ak niekto zhreší, máme u Otca obhajcu (Príhovorcu) – Isusa Christa spravodlivého. On je obeťou zmierenia za naše hriechy, no nielen za naše, ale aj za hriechy celého sveta“* (1 Jn 2, 1-3).

A tak ako celá nekonečná plnosť Božej lásky k ľudskému pokoleniu zjavila sa v jednorodenom Synovi Božom, Isusu Christu, tak aj tento jednorodený Syn Boží tvorí hlavný predmet učenia sv. apoštolov. Vo vyznaní Isusa Christa za Božieho Syna jednorodeného, ktorý prijal na seba naše ľudské telo, apoštoli stanovili hlavný princíp, podľa ktorého treba posudzovať človeka – ostáva v pravde alebo neostáva. Podľa toho máme poznávať Božieho Ducha a ducha lži. *„Božieho Ducha poznáte podľa tohto: Každý duch, ktorý vyznáva, že Isus Christos prišiel v tele, je z Boha. Nijaký duch, ktorý nevyznáva Isusa, nie je z Boha. Je to duch antichrista, o ktorom ste počuli, že príde. Ten je už vo svete“* (1 Jn 4, 2-4). V tomto vyznaní videli apoštoli záruku nášho spoločenstva s Bohom a budúceho ospravedlnenia v deň súdu. *„Kto vyznáva, že Isus je Boží Syn, v tom ostáva Boh a on ostáva v Bohu“* (1 Jn 4, 15). *„Tak teda, deti moje, zostávajte v Ňom, aby sme mali dôveru, keď sa zjaví, a aby sme Ním pri Jeho príchode neboli zahanbení“* (1 Jn 2, 28). *„Láska medzi nami dosiahla dokonalosť v tom, že máme dôveru v deň súdu“* (1 Jn 4, 17).

Taká je svätá a zreteľná pravda Christovej viery zvestovaná po celom svete božskými učeníkmi Pána Isusa, pravými prorokmi a učiteľmi celého sveta! Blízka je aj srdcu každého človeka a vytúžená pre nášho ducha! Patrilo by sa, aby každý so všetkou pripravenosťou prijal ju a so všetkou vernosťou chránil ju vo svojom vnútri. No zatiaľ ako je prijatá v ľudskom pokolení? Našli sa aj takí ľudia, ktorí ju vôbec neprijali

a zatvorili sa v nevere a tak Božie svedectvo o tejto pravde sa im počíta ako nijaké svedectvo. Skôr než vyslovíme svoj úsudok o týchto ľuďoch, ktorí neprijali Božie svedectvo o tejto pravde, považujeme za potrebné ešte raz obrátiť našu pozornosť na samotných svedkov, skrze ktorých je dané toto svedectvo ľuďom, či sú vierohodní a či takto splnili svoje dielo, ako by bolo možné očakávať od nich ako Božích svedkov, ktorých hlas mal byť pre všetkých zrozumiteľný a nesporný. Kto sú títo svedkovia?

„Traja sú, hovorí sv. apoštol Ján, *ktorí vydávajú svedectvo na nebi: Otec, Slovo a Duch Svätý, a tí traja sú jedno"* (1 Jn 5, 7). Títo traja, ktorí svedčili o pravde na nebi, svedčili o nej aj na Zemi. Svedčil Otec, keď pri krste svojho jednorodeného Syna, ktorý prejavil priazeň (blahovôľu) prijať našu prirodzenosť, hovoril o Ňom: *„Toto je môj milovaný Syn, v ktorom sa mi zaľúbilo"* (Mt 3, 17). Svedčil Syn, keď po krste vystúpil na dielo slúženia spaseniu ľudí a hovoril o sebe, kto je On a prečo prišiel na tento svet (Jn 3, 16). Svedčil aj Svätý Duch, keď v 50. deň po slávnom Christovom vzkriesení zostúpil na apoštolov a skrze nich zvestoval tajomstvo Božieho spasenia všetkým ľuďom (Sk 2, 1-4). Toto sú svedkovia Božej pravdy spasiteľnej pre všetkých ľudí. Preto s ohľadom na ich vierohodnosť a zrozumiteľnosť ich samotného svedectva nemôže byť vyslovená nijaká pochybnosť.

A hoci toto Božie svedectvo je vierohodné a zrozumiteľné, jednako nie je prijímané, dokonca treba povedať, že je mnohými odmietané. Čo treba v tejto dobe, teda v súčasnosti povedať o týchto ľuďoch? Povieme slovami samotného apoštola Christovho Jána: *„Ak prijímame svedectvo ľudí, Božie svedectvo je väčšie. Božie svedectvo je to, že svedčil o svojom Synovi. Kto verí v Božieho Syna, má svedectvo v sebe. Kto neverí Bohu, urobil Ho klamárom, lebo neuveril svedectvu, ktoré Boh vydal o svojom Synovi"* (1 Jn 5, 9-10). Pokarhanie či trest týchto ľudí je u nich samotných! Odmietajúc Božie svedectvo, sami seba nevylúčili z účasti na večnom živote. *„A to je svedectvo,* hovorí milovaný učeník, *že nám Boh dal večný život a tento život je v Jeho Synovi. Kto má Syna, má život; kto nemá Božieho Syna, nemá život"* (1 Jn 5, 11-13).

Iní, podľa všetkého, prijali Božie svedectvo, ale prijali ho preto, aby mali v ňom záštitu pre svoju lož. Z nich jedni, súc pozvaní k slúženiu pravdy, vo svojej nadutosti začali myslieť o sebe, že bez nich akoby nemohla existovať samotná pravda. Podľa ich spôsobu myslenia zdá sa,

že pravda závisí jedine od ich svedectva a slova; oni môžu jej dávať silu a oslabovať podľa svojho rozsudku alebo, ešte lepšie povedané, podľa svojej svojvôle, a hoci by sa táto pravda zakladala na všetkej plnosti a čistote apoštolského učenia, ustanovenia a (postupnosti) dedičstva, toto všetko nič neznamená; oni nemajú právo ju uznávať za pravdu. A keď pravda aj bez nich jestvuje kdekoľvek, jestvuje vo svojej celistvosti, plnosti a sile apoštolského pôvodu a Božieho základu, tak potom kto sú oni, čo si prisvojujú právo posudzovať ju, nenávidieť a zavrhovať? A takíto duchovia falošných učiteľov sú a účinkujú v tomto svete! A kto sú oni, aké myšlienky skrývajú v sebe a koľko je u nich lásky k pravde, nech to posúdi a pochopí každý, kto je od pravdy!

Iní z tých, ktorí prijímajú Božie svedectvo, ale nepozerajú na zreteľné a priame ukazovatele či pokyny tohto svedectva, nachádzajú pre seba akýsi základ držať sa svojich presvedčení a nasledovať vo všetkom svoj spôsob myslenia. Zo všetkej plnosti Božích slov prijímajú iba to, čo je pre nich priaznivé a milé, milé ich predstavám, ich chápaniu; všetko ostatné obchádzajú mlčaním a ponechávajú bez akejkoľvek pozornosti a úcty alebo, a čo je horšie, prekrúcajú svojím neverným objasnením. Pôsobiac takýmto spôsobom, oni už dávno pretrhli spojenie s duchom a pravdou apoštolských učení a ustanovení a medzitým nevedno prečo sú pokojní a spokojní! Títo ľudia sú povolaní do svetla Christovej viery akoby nie preto, aby žili v poslušnosti tomuto svetlu, ale aby ním vládli a riadili ho podľa svojho uváženia! Či sú spoľahliví títo vodcovia v pravde, nech si to rozoberie každý sám a každý sám nech aj skúma.

Z tejto nepokory k čistej apoštolskej pravde a z neúcty k Božiemu svedectvu o nej nastalo rozdelenie vo veľkom kresťanskom svete; odtiaľ začali sa vytvárať mnohé samostatné spoločenstvá, ktoré sa začali nazývať kresťanskými, medzi ktorými, a to treba jasne povedať, nie je zhoda a jednota ani v spôsobe myslenia, ani v pravidlách činnosti, ani čo sa týka vnútorného rozpoloženia ducha. Napokon všetky tieto spoločenstvá, berúc do úvahy osobitosti a nezhody ich chápaní a názorov, ojedinelé spôsoby a zamerania, zhodujú sa medzi sebou v tom, že ani jedno z nich nestojí v čistote a svätosti apoštolskej viery, obhajuje svoju lož, ktorú prikrýva podobou božského svedectva. Nebudeme vstupovať do podrobného vyčíslenia všetkých učení viery jestvujúcich v kresťanskom svete a ani nebudeme ich analyzovať oddelene; avšak majúc na zreteli

tieto učenia viery, ktoré si navzájom protirečia a nie sú v zhode jedno s druhým, zopakujeme apoštolské slovo: *„Milovaní, neverte každému duchu, ale skúmajte duchov, či sú z Boha, lebo mnohí falošní proroci vyšli do sveta“* (1 Jn 4, 1).

„Skúmajte duchov!“ Nikto nech sa neodťahuje od tejto posvätnej povinnosti v tom presvedčení a v tej istote či zmýšľaní, že za dôsledky prednášaného učenia zodpovedajú nie tí, ktorí prijímajú toto učenie, ale tí, ktorí ho prednášajú (odovzdávajú). Takéto presvedčenie u niektorých je a ono sa nezriedka aj vyslovuje. Avšak takéto zmýšľanie, presvedčenie nemá v sebe potrebný základ. Možno snáď od seba odstraňovať dôsledky akéhokoľvek učenia, keď všetky tieto dôsledky už existujú v duši toto, kto toto učenie prijíma? V každom učení je svoj duch a tento duch udomácňuje sa v duši človeka, stáva sa pre ňu vzdelávacím počiatkom, princípom, vyvoláva v nej svoje myšlienky, city, želania, dojmy, snahy i udeľuje jej svoje pravidlá života. Tento duch navždy zlieva sa s bytím človeka a prechádza s ním do samej večnosti. Či azda môže ktokoľvek vnímať duch učenia viery ako dielo postranné, jemu neprináležiace?

„Ja nezodpovedám za tie názory, ktorým som bol naučený a v ktorých som bol vychovaný, hovorí iný, moja vec je ostať verným týmto názorom a za ich nesprávnosť bude sa Bohu zodpovedať ten, kto ma tak naučil“. Myšlienka uspokojujúca pre toho, kto prebýva v klamstve (lži); avšak táto pochádza od lži, ktorá ju vyvolala, spôsobila pre ochranu samej seba, pri stretnutí tvárou v tvár s pravdou! Patrilo by sa tým, ktorí to hovoria, pamätať na jedno, že nijaký učiteľ nezaväzuje nikoho nevyhnutne k prijatiu svojho učenia; prijatie sa zakladá jedine na slobodnej vôli a rozpoložení (dispozícii) prijímajúcich. A ak by nebolo prijímajúcich falošné učenie, nevyhnutné zmĺkli by aj ústa šíriacich falošné učenie; ich sila slova je udržiavaná pozornosťou počúvajúcich. Preto, ak by naučený klamstvu myslel, že má pravdu na tom princípe, že on je naučený, vtedy aj naučený klamstvu môže považovať seba za prvého preto, že sa našiel, aby toto klamstvo prijal. Avšak ani učiaci klamstvu, ani tomuto klamstvu naučený nemôže sa ospravedlňovať jeden prostredníctvom druhého: obaja sa nachádzajú v previnilom zväzku – v zrade pravdy! Je spojenie medzi učiacimi klamstvu a počúvajúcimi klamstvo a ťažko riešiť, kto z nich slúži pre koho dôvodom záhuby. My si myslíme, že naučený klamstvu má dôvod v tom, kto ho učí a je možné, že aj

samotní učiaci klamstvu majú tajomstvo svojho pôvodu u tých, ktorými sú prijímaní.

V skutočnosti falošní učitelia vzbudzujú otázku pre rozum: na čom je založené ich objavenie sa v ľudských spoločenstvách a čo znamená tajomstvo ich tak silného pôsobenia na zmýšľanie a srdcia iných? Odvážili by sa falošní učitelia vystupovať so svojím klamstvom, so svojím nesvedomitým prístupom a zradou pravdy na veľké dielo kazateľstva v spoločenstve veriacich, ak by medzi nimi neboli ľudia, ktorí smädia po klamstve a vyžadujú pre seba sladkú lož? Pri riešení tejto otázky naša myseľ musí sa pozastaviť na tom, že v ľudskom pokolení sa lož nezjavila skôr a až potom pravda, ale skôr jestvuje pravda a až potom lož. Pre koho sa zjavuje? Pre tých samých ľudí, ktorí nevypočuli hlas pravdy! Tak sv. apoštol Pavel, hovoriac o činnosti lži, ktorá má sa objaviť v poslednom čase, poukazuje na to, od čoho táto lož nadobudne svoj strašný úspech. Najprv spomína bezbožníka (narušiteľa zákona) antichrista, ktorého Isus Christos *„zahubí dychom svojich úst a zničí svojím slávnym príchodom; toho, čo príde pôsobením satana s celou jeho mocou, znameniami a lživými zázrakmi a všemocnou neprávosťou bude zvádzať tých, čo hynú, pretože neprijali lásku k pravde, aby boli spasení. Preto Boh na nich zosiela moc bludu, aby uverili lži a boli odsúdení všetci, čo neverili pravde, ale si obľúbili neprávosť“* (2 Tes 2, 8-12). Sv. apoštol priamo hovorí o tom, že lož prichádza ako dôsledok neprijatia pravdy. A to znamená, že tajomstvo úspechov falošných učiteľov spočíva v tajomstve volania (pozývania) tých, ktorí smädia po klamstve a toto aj prijímajú. Hovoríme to nie preto, aby sme ospravedlnili hanebnosť, zlo falošných učiteľov, ale preto, aby počúvajúci lož nemysleli si, že majú iný údel ako tí, ktorí im tú lož sprostredkujú. Aj podľa Isusa Christa údel vodcu je neoddeliteľný od údelu vedeného: *„Ak však slepý vedie slepého,* povedal Spasiteľ, *obaja padnú do jamy“* (Mt 15, 14). Prečo padnú? Lebo jeden v slepote viedol a druhý v slepote chodil (žil) i obaja sú rovnako vinní pred pravdou, ktorú si nezvolili ako pravidlo a vedenie pre seba.

No niekto môže namietať, že tí, čo neprijali pravdu, možno nemajú dosť síl pri uvažovaní, aby pochopili pravdu i odlíšili ju od klamstva; preto ich omyly proti pravde závisia možno jedine od nedorozumenia alebo nedostatku čistého zmýšľania a predstáv. Áno, táto myšlienka ako prvá rodí sa v mysli pri pohľade na blúdiacich. K tejto myšlienke prišiel

v onom čase aj starobylý prorok Boží, sv. Jeremiáš. Potom, ako sa zjavil pred izraelským národom s Božími nariadeniami a vidiac rozpoloženie tohto národa k prijatiu svojich slov, pomyslel si: Či nie úbožiaci sú títo blázni, ktorí nechápu, čo im hovorí Hospodin? *„Ja som však povedal,* píše prorok. *Sú to len úbožiaci, prihlúpi, lebo nepoznajú cestu Hospodina, právny poriadok svojho Boha“* (Jer 5, 4). No táto jeho pochybnosť bola vyriešená osobitným zjavením samého Boha. *„Hospodin mi povedal: U Júdovcov a obyvateľov Jeruzalema sa zistilo sprisahanie“* (Jer 11, 9). Aby ešte jasnejšie bolo usvedčené toto hanebné a zamýšľané sprisahanie Júdovcov na zlo, Hospodin ukazuje prorokovi na niektoré príklady z prírody. *„Aj bocian pod nebom,* hovorí Hospodin skrze proroka, *pozná svoj čas, hrdlička, lastovička i žeriav dodržiavajú čas svojho príchodu, ale môj ľud nepozná cesty Hospodinove!“* (Jer 8, 7).

Ak teda nerozumné tvory – bocian, hrdlička, lastovička a každé živé stvorenie veľmi dobre chápu to, čo sa k nim vzťahuje, či azda jediní ľudia nemôžu spoznávať to, čo od nich Boh vyžaduje a čo im prikazuje? – Táto nepochopiteľnosť v ľuďoch bola by pre nás neobjasniteľným javom, ak by sme nepozerali na ňu v spojení s rozpoložením ľudského srdca. Ako človek dochádza do takéhoto úžasného zvratu svojej prirodzenosti, že začína milovať lož namiesto pravdy, toto tvorí tajomstvo ducha toho, kto sa odvrátil od pravdy. Pre nás postačuje poznať iba to, čo takíto vedomí svojím zámerom a zjavní zradcovia pravdy vo svojej podstate predstavujú, kto oni sú. O nich hovorí sám Boh skrze svojich prorokov. *„Lebo je to odbojný ľud,* hovorí Boh skrze proroka Izaiáša, *lživí synovia, ktorí nechceli počúvať poučenie Hospodinovo; prorokom hovoria: Nepredvídajte nám, a vidcom hovoria: Neviďte! no nám hovorte a zvestujte iné prevrátené (preludné) veci! Odstúpte z cesty, uhnite z chodníka, dajte nám pokoj so Svätým Izraela“* (Iz 30, 9-11). A tak ako sa týmto ľuďom zvestuje pravda a jej svetlo sa pred nimi stupňuje, aj oni stupňujú svoj odpor proti tomuto svetlu; oni hovoria: *„To je beznádejné! My pôjdeme za vlastnými myšlienkami a budeme konať každý podľa svojho zatvrdnutého zlého srdca“* (Jer 18, 12).

Utvrdzujte sa, utvrdzujte sa proti pravde vy, neželajúci pravdu! Pravda nechce obmedzovať vaše cesty; avšak vy neuniknete pravde; ona vás čaká na konci vašich dní a má k vám pripravené slovo. Aké slovo? Slovo Múdrosti, ktorá napomína: *„Pretože som vás volala, a vy ste*

sa vzpierali, vystrela som ruku, no nikto si to nevšímal, odmietli ste každú moju radu a moje výčitky ste odmietli, aj ja sa budem z vašej záhuby smiať a posmievať sa, keď na vás doľahne strach, keď ako búrka príde na vás záhuba a váš zánik sa priženie sťa víchrica, keď na vás doľahne úzkosť a súženie" (Pr 1, 24-27).

Pre tých, ktorí si želajú počúvať pravdu, pravda ešte nezmĺkla. Vystríhajúc ich pred tým, aký bude koniec tých, ktorí blúdia, takto v duchu lásky a pokory a dobrej rady k nim sa prihovára*: „Milovaní, neverte každému duchu, ale skúmajte duchov, či sú z Boha, lebo mnohí falošní proroci vyšli do sveta"* (1 Jn 4, 1).

Doposiaľ sme mali na zreteli falošných učiteľov vo viere Christovej a hovorili o nich ako výstrahu pre synov viery. No v súčasnej dobe sú falošní učitelia osobitného typu, takí falošní učitelia, ktorí už nepovažujú za nutné na prikrytie svojej lži obracať sa k jednému vonkajšiemu vzhľadu viery, ktorí sú tak smelí a sebaistí svojím zmýšľaním a činmi, že priamo a otvorene povstávajú proti samotnému princípu božskej viery – viery kresťanskej. Vhodnou a príťažlivou zástavou, pod ktorou spolčujú sa proti tejto viere, je múdrosť a rozum. V mene múdrosti a rozumu chcú zvrhnúť kresťanstvo, roztrhnúť blahodatné a spasiteľné spojenie ľudstva s Božstvom! Keďže títo ľudia spolčujú sa proti Christovej viere zjavným spôsobom a už seba neskrývajú, akí sú, tu vlastne, takpovediac ani nie je potreba kohokoľvek vystríhať. Výstraha je užitočná a vhodná iba tam, kde je skryté a nie pre všetkých viditeľné nebezpečenstvo. Čo znamená, že o tých zjavných a otvorených nepriateľoch viery by sme vôbec nemuseli hovoriť. Pretože títo ľudia nevedno prečo pričleňujú sa k spoločenstvu kresťanov a to takých kresťanov, ktorí pre druhých predstavujú seba ako vzor, pretože nie všetci kresťania vidia v nich pohanov, pohanov neporovnateľné horších, než akí boli do doby kresťanstva, preto nemôžeme prejsť mlčaním ani ich. Preto musíme povedať o nich hoci len niekoľko slov nie kvôli ním samotným, ale kvôli úcte kresťanských národov, medzi ktorými sa objavujú a nebojácne rozširujú svoje protikresťanské myšlienky.

Čo vlastne hovoria títo kazatelia rozumu proti Christovej viere? Nejasná a zamotaná je ich múdrosť tak ako všetko jestvujúce od tmy neznášajúcej svetlo; je to zložitý a rozsiahly systém vo svojom postupnom vývine. Preto ani tu nepovažujeme za nutné vstupovať do podrobného,

príliš dlhého a únavného rozboru situácií a dôkazov tejto múdrosti; my sa chceme zaoberať nie jej systémami a knihami, ale duchom a zmyslom.

Prenikajúc do tohto ducha a zmyslu tejto múdrosti, nachádzame tu predovšetkým myšlienku, že kresťanská viera akoby obmedzovala a potláčala rozum človeka a že preto ľudia sa musia jej zrieknuť, musia ju odmietnuť, ak nechcú zostať vo večnom detskom veku svojho vedomia a myslenia, že táto viera, ak aj bola užitočná ľudstvu vo svojej dobe, tak teraz už ľudstvo vyšlo z tejto doby, teda opustilo túto dobu detského veku a môže ju zanechať, aby sa jeho rozum v plnosti prejavil.

Toto slovo, podľa všetkého, je zreteľné a jasné, avšak v ňom ostáva jedno neurčité slovo „rozum". Čo máme chápať pod pojmom rozum, pre ktorý je božská viera obmedzujúca, rozpačitá a nesúhlasná. Všetky zmyslové sklony, telesné vášne, životné nároky nižšej a pritom ešte narušenej časti nášho bytia, ktoré znižujú rozum až do zotročenia seba a obracajúce ho na žalostný nástroj pre svoju obhajobu a podporu – toto predstavuje rozum na jazyku jeho stúpencov a ctiteľov!

Čo vlastne chcú títo ctitelia rozumu? Odmietnuť, zavrhnúť, úplne vyhnať zo sféry ľudského života božskú vieru, aby táto neprekážala žiť ľuďom podľa požiadaviek svojej hrubej (drsnej), zmyselnej a narušenej ich prirodzenosti! A tak teda toto je rozum a múdrosť? No ak by bola potreba vymyslieť nejaký väčší nezmysel a nerozumnosť, či by bolo možné povedať čosi viac nerozvážne a hlúpe? Obhajcovia rozumu nikdy nevyslovia zreteľne a nepriznajú, že pod rozumom chápu práve nárek (kvílenie) živočíšnej prirodzenosti, ktorú stiesňuje a potláča viera; a to, že ich rozum skutočne nie je nič viac ako jedna volajúca živočíšnosť, to samo sebou vidieť z toho, že ich rozum predstavuje sa v rozpakoch a stiesnenosti viery. Viera naozaj stiesňuje žiadosť (vášeň) tela a zmyselnosť, stiesňuje až do takej miery, že vyžaduje od zmyselného – telesného človeka sebazaprenie a seba ukrižovanie (Mk 8, 34-35; Rim 6, 6; Gal 5, 24 a iné). Avšak viera vyžaduje túto obeť na úžitok ducha, vyššej a vznešenejšej stránky nášho bytia – tej stránky, ktorej vlastne aj patrí čistý rozum vo vlastnom zmysle tohto slova. Kresťanská viera nielenže nestiesňuje, nepotláča tento rozum, ale ešte ho nevyhnutne potrebuje. Sväté Písmo nás takto o tom poučuje: *„Pridávajte k viere cnosť, k cnosti poznávanie (csl. razum), k poznávaniu sebaovládanie ..."* (2 Pt 1, 5-6). *„Vzrastajte v milosti a poznávaní (csl. v razumi) nášho Pána a Spasiteľa Isusa*

Christa ...“ (2 Pt 3, 18*). „Bratia, nebuďte pri usudzovaní (csl. po umu) ako deti, v zle buďte maličké, no pri usudzovaní buďte dokonalí“* (1 Kor 14, 20). *„Obnovte sa duchovným zmýšľaním (csl. duchom uma vašeho) a oblečte si nového človeka“* (Ef 4, 23-24). *„Dávajte si teda dobrý pozor, ako si počínate, nie ako nemúdri, ale ako múdri ... Preto nebuďte nerozumní, ale pochopte, čo je Pánova vôľa“* (Ef 5, 15,17). *„Vieme, že Syn Boží prišiel a dal nám (svetlo a) rozum poznať Toho pravého; a my sme v tom pravom, v Jeho Synovi Isusu Christu“* (1 Jn 5, 20). Také sú podľa Svätého Písma požiadavky viery! A či poznajú múdri sveta vieru a či pochopili jej vznešené (vysoké) požiadavky? A ak ich vôbec nepoznajú a nechápu ich, tak prečo kričia a hanobia to, čomu nerozumejú? Viera neobmedzuje rozum, ale vyžaduje nevyhnutne jeho účasť pre pochopenie tých právd, ktoré táto obsahuje, a tieto pravdy udomácňujú sa (ujímajú sa) v nás, keď my činorodým a živým spôsobom osvojujeme si ich. Je preto pre nás dôležité pochopiť, prečo tie vznešené a sväté pravdy nachádzajú pre seba miesto a dôstojnú ochranu iba v bytostiach rozumných a uvedomelých. Sám Boh, keď odkrýval a zvestoval tieto pravdy, nepochybne určil ich pre činné a živé prijatie zo strany človeka prostredníctvom tých síl a schopností, ktoré sú mu dané podľa prirodzenosti. Lebo inak prečo by pravdy viery za svoj stredobod vybrali si človeka? Pretože, bez pochybnosti, iba človek vládne silami nevyhnutnými pre ich prijatie! A snáď veriaci človek je nerozumný? Kto je nerozumný? Ten, kto sa zrieka viery! Človek nemôže zostávať bez viery, keď je všeobecne známe, že on nepozná všetko to, čo má nevyhnutne poznať! Akože má neveriť?

Avšak viera, hovoria tí, ktorí oznamujú svoje pravdy rozumu, stanovuje prirodzený priebeh jeho rozvoja, ktorý sám v sebe obsahuje všetko, čo mu treba vedieť. A preto on aj sám v sebe došiel by k pravdám, ktoré mu odkrýva viera. No my sa pýtame uvažujúcich takýmto spôsobom, či došiel rozum k tým pravdám, ktoré nám oznamuje božská viera a či má alebo disponuje týmito pravdami? Nie! Kedyže rozum dôjde k nim, kedy ich dosiahne? Toto ani samotní obhajcovia rozumu nevedia. Je možné, že dovtedy budú sa musieť vystriedať, prejsť celé veky a tisícročia! A či dôjde rozum niekedy k týmto pravdám sám v sebe a kde je na to záruka? Tu sa vyžaduje viera v slová a sľuby kazateľov, zvestovateľov rozumu. Uverte im, že tak určite bude! No je táto požiadavka v súlade s ich rozumnými princípmi, zásadami? Či nie oni

zavrhujú, odmietajú každú vieru, aby neboli slepými a rozumne uvedomelými? Akože zrazu obrátilo sa ich postavenie rozumnosti dovoľujúcej iba skutočnú a jestvujúcu vecnosť a zmenilo sa na požiadavku viery: uverte im! Pritom ak im máme uveriť, že rozum skutočne dôjde sám od seba do všetkých právd odkrývaných samotným Bohom skrze vieru, tak čo potom ostáva robiť ľudstvu dovtedy, pokiaľ filozofi budú pátrať po nimi sľúbených pravdách? Čakať a nádejať sa? No nie takéto sú podľa svojich príznakov tie pravdy, ktoré nás nútia filozofi očakávať, aby bolo možné ostávať bez nich nášmu duchu do neurčenej doby.

V nich je pokrm i život nášho ducha – bez nich smrť a záhuba rozumného bytia! A tak namieste je otázka: Solídne sú požiadavky a závažné úvahy takýchto mysliteľov, ktorí nútia očakávať to, čo bude a odnímať to, čo je? Ak oni ani teraz nestotožňujú sa s Božou pravdou, keď táto už je a keď už nie je nijaký závažný dôvod pre rozum, aby jej odporovali, protirečili, tak kto im uverí, aby k nej niekedy došli sami od seba, pri svojom proti nej nepriateľskom a protikladnom smerovaní?

Je tu ešte jedna otázka rozumu proti viere: pravdy predkladané ľudskému pokoleniu vierou sú nadprirodzené, nebeské, neobyčajné, ktoré vystupujú z oblasti prirodzeného rozumu: prečo um má ich prijímať, kvôli čomu má zanechávať svoje a púšťať sa nie do svojho? A tu je odpoveď: chvályhodné dielo je uspokojovať sa so svojím a nehľadať nič väčšie ani vznesenejšie. No toto pravidlo je chvályhodné iba v tom prípade, keď nás nepovolávajú ani k niečomu väčšiemu, ani k vznešenejšiemu a keď preto naša snaha k vznesenejšiemu bola by zreteľnou svojvôľou pýchy zo strany našej pyšnej podnikavosti. V takom prípade je neprípustné pre človeka, aby sa neuspokojoval tým, čo je mu dané od Boha, a trestuhodne hľadal to, čo nie je dané. No ak sa mu dáva čokoľvek samým Bohom a je povolávaný vôľou Najvyššieho Bytia k niečomu vznesenejšiemu a vyššiemu, potom ako máme pozerať v takom prípade na jeho filozofiu, ktorá mu predpisuje zostať vo svojej prirodzenej sfére a nevstupovať do oblasti nadprirodzenej? Prečo zanechávať svoje a púšťať sa nie do svojho? Avšak čo je u nás svoje a čo nie svoje? Pre človeka, ktorý pochádza od Boha, nie svoje je všetko to, čo ho oddeľuje od Boha, a svoje je to, čím sa on zjednocuje s pôvodcom svojho bytia – prameňom života, t.j. Bohom. Pravdy viery nás zjednocujú s Bohom a to znamená, že tieto stávajú sa naším rodným vlastníctvom. Ak pod vznešenými

a posvätnými ich požiadavkami chveje sa naša zmyslovosť, podobne ako zviera pred obetovaním, tak toto obetovanie má byť nami vykonané pre vyššie ciele – ozajstné blaho nášho ducha, bez čoho sám duch bude obeťou tela a večnej smrti. Ak teda už nastalo v našej prirodzenosti delenie medzi telom a duchom a jedno z nich nevyhnutne musí zomrieť pre lepší život, tak čo by to malo byť? Podľa rozumného uvažovania nám vychádza toto: nech horšie a nižšie zomrie pre lepšie a vznesenejšie! Vari naozaj možno tu urobiť opačný záver podľa princípov rozumných? Mudrci tohto veku sa držia v danom prípade myšlienky, že v človeku nikdy rozdelenie nebolo, že v ňom nieto nijakej protikladnej dvojakosti; u neho telo a duch nachádzajú sa v dokonalej harmónii, dokonca stotožnení medzi sebou. O hriechu a poškodení človeka u nich nieto ani spomienky; jeho povstanie zo svojho (z jeho) padlého stavu blahodatnými prostriedkami pre nich, to je slovo bez významu, o čom oni ani neuvažujú. Veľmi dlho budú musieť dokazovať svoju múdrosť, aby ju obrátili na predmet všeobecného kresťanského presvedčenia. Ak títo múdri ľudia nachádzajú mnohých, ktorí podporujú ich názory, nech títo vedia, že v kresťanskom svete nikdy neochabne tá časť veriacich, pre ktorú všetka táto múdrosť vždy sa bude javiť ako bláznovstvo a šialenstvo.

Deti Christovej viery, dedičia nebeského povolania, spoločníci a účastníci Božej prirodzenosti podľa blahodate (2 Pt 1, 4)! Ak falošní učitelia vždy sa prispôsobovali a prispôsobujú sa k skazenosti ľudskej prirodzenosti, a keď odhaľovali súčasne náklonnosti a požiadavky ľudí a stali sa ich nástrojmi a zvestovateľmi, tak sa pozrime na to, kto sme my – veriaci a aká je naša vlastná – osobná dispozícia, osobné rozpoloženie? Či nie preto tak otvorene a odvážne vystupuje so svojím nárekom nevera, keď sa stavia proti viere, že naša viera príliš oslabla a už málo si ceníme jej presvedčenia a názory? Lebo inak ako by sa odvážili niektorí, nehodní mena ľudí, bezočiví zavrhovať a popierať pred tvárou všetkých to, čo pre všetkých je drahé a sväté?

Zdroj: *O neobchodimosti christianinu ispytyvať duch učenij, predkladajemych raznymi veroučiteľmi. Pravoslavnyj sobesednik, izdavajemyj pri Kazanskoj Duchovnoj Akademii. Kazaň 1861. Časť vtoraja*

Preklad: *prot. Peter Kormaník*

ÚVAHA O TOM, PREČO MYŠLIENKA O SMRTI ZACHVACUJE ĽUDÍ TRÝZNIVÝM STRACHOM
(V čom tkvie strach pred smrťou?)

„Teraz prepúšťaš, Pane, svojho služobníka
podľa svojho slova v pokoji“
(Lk 2, 28)

V tomto krátkom slove spravodlivého Bohopríjemcu Simeona veľmi zreteľne okrem iného vyslovuje sa jeho želanie čím skôr rozlúčiť sa so svetom a tiež radosť, že napokon sa blíži vytúžený čas jeho pokojného odchodu do druhého života.

Tieto city starca sú veľmi prirodzené, keď správne pozeráme na život človeka; my však ich v sebe nepozorujeme. Obyčajne človek je ten, ktorý miluje život. Nehľadajte u nás želanie skoro zomrieť; my si želáme žiť, žiť a žiť, ak je možné do nekonečna. My sa bojíme rozlúčenia s terajším svetom, bojíme sa aj uvažovať o ňom. Niektorí z nás dokonca nemôžu nebojácne stretávať sa s predmetmi pripomínajúcimi nám smrť; bezduché, mŕtve telo, rakva, hrob, privádzajú ich k akémusi neobjasnenému strachu (chveniu), k akémusi duševnému vzrušeniu (nepokoju) a obavám, nad ktorými nie vždy sú schopné triumfovať všetky úsilia rozumu a vôle.

Tento všeobecný strach zo smrti nevdojak koncentruje na sebe našu pozornosť svojou viditeľnou neprirodzenosťou. Aj svätá viera, aj skúsenosti svätých mužov, aj úvahy zdravého rozumu hovoria nám, že smrť nemá byť strašná pre kresťana: my aj sami by sme sa chceli jej nebáť a v plnosti uznávame, že báť sa jej je tak neprirodzené a tak podivné, ako je podivné báť sa oddychu po práci, sna po dlho bdení, bezpečného prístrešia po morskom vlnobití; to všetko si jasne uvedomujeme, to všetko v plnosti podporujeme, no, žiaľ, smrť tým nemenej nás desí (napĺňa hrôzou). Kedykoľvek uvažujeme o nej, nepokoj prežíva naša duša a nás objíma akési neprekonateľné (neodolateľné) chvenie. Aké podivné protirečenie našich pocitov s hlasom viery a rozumu!

Teraz u nás snažia sa všetko objasňovať, na všetko hľadať prirodzené dôvody: čím máme objasňovať nám predložený nesúlad našej

duše so samou sebou? Odkiaľ pochádza u nás tento detský podivný strach pri predstave smrti – predmetu tak obyčajného a nevyhnutného, úžas (úzkosť), ktorého, podľa všetkých zdravých úvah, my by sme nemali pociťovať? Ak návod dôvodov tohto strachu môže nakloniť k ich odstráneniu a teda predložiť prostriedky k zachovaniu duševného pokoja pri pohľade na smrť, tak budete súhlasiť s tým, že ich objasnenie nie je dielo zbytočné a nepotrebné.

Svätý prorok Dávid svedčí o sebe, že sa nebál smrti a poukazuje na jednu z príčin svojej vznešenej statočnosti – v nádeji na Boha a v neustále živej predstave prozreteľnej Božej všadeprítomnosti. *„Keby som kráčal hoci temným údolím smrti, nebojím sa zlého, lebo Ty si so mnou“* (Ž 22, 4). Aplikovať slová proroka na seba a vhlbujúc sa do ich významu, prichádzame k tomu, že skutočne v úprimnej oddanosti do Božej vôle, so synovskou dôverou k cestám Jeho blahej prozreteľnosti, v ustavičnom vedomí a predstave Jeho všemohúcej a láskyplnej všadeprítomnosti možno nájsť posilnenie proti strachu zo smrti a mocné posilnenie, pretože Hospodin je jediný Vládca nášho života a smrti: Jeho svätej vôli bolo milé aj darovať nám pozemský život, aj ustanoviť jemu hranicu ako trest za naše hriechy.

Odpútajme sa na okamih od viditeľného poriadku vecí a očami viery a ducha preniknime do tajomstva mnohostrannej Božej starostlivosti o spásu človeka. Celý život sveta, celý život ľudstva, celý život každého z nás je jedna prenikavá a neutíchajúca kázeň o bezhraničnej dobrote Stvoriteľa k svojim stvoreniam, takže nevdojak spolu s prorokom (Ž 103, 27-29) predstavujeme svet ako jeden nekonečne veľký dom a najvyššie Bytie ako Hospodára, na ktorého s nádejou sú obrátené oči všetkých žijúcich a ktorého oči všade hľadia a Jeho štedrá ruka všetkým dáva i život i dýchanie i všetko. Božia Prozreteľnosť starajúca sa o človeka je nevýslovná: vo vzťahu k tomuto zmietanému stvoreniu Hospodin je aj štedrým Otcom, aj Otcom dlho trpezlivým a mnoho milostivým, aj Lekárom uzdravujúcim jeho choroby, aj Pastierom všemožne chrániacim ho pred záhubou. My sme pred Ním zhrešili a boli sme ponechaní práva na nesmrteľný život, pre ktorý sme boli od počiatku stvorení: a tak On sám zadosťučinil (uspokojil, vyhovel) za nás svojej spravodlivosti, sám ospravedlnil nás pred sebou a vrátil nám svoju blahodať: náš pozemský život, ktorého určenie od počiatku bolo porušené

hriechom, urobil časom výchovy a prípravy k druhému životu, lepšiemu; pripravil všetky prostriedky pre túto výchovu, sám neviditeľne riadi toto dielo, prebývajúc s nami po všetky dni (Mt 28, 20) a aj sám ako všadeprítomný stará sa o každého z nás aj jednotlivo, miluje nás a vychováva, pomáha a buduje, povzbudzuje a vystríha, teší sa, keď sa obraciame k Nemu, prejavuje smútok nad našou vzdorovitosťou, tvrdošijnosťou a zlobou. Čo je človek, Hospodine, Bože náš, čo je človek, že pamätáš na neho?...A čo dáme my Tebe za Tvoju mimoriadnu lásku k nám?...

Nech je nám dovolené myslieť si, že všetko povedané o Božej Prozreteľnosti je v plnosti známe každému zo zbožných našich čitateľov, že my všetci vieme o tom a v plnosti prejavujeme svoj súhlas a podporujeme toto všetko. Prečo sa teda máme báť čohokoľvek, keď všemocný náš Otec vždy je s nami a aj nás pokrýva, aj ochraňuje nás, aj všemožne nám preukazuje dobrodenia? On nám dáva na istý čas tento pozemský život a ak uzná za dobré podľa svojej svätej vôle a múdrosti, premiestňuje nás z pozemského príbytku do nebeského: prečo sa máme báť tohto premiestnenia, ktoré nazývame smrťou?...

No my všetci aj napriek tomu bojíme sa smrti, chceme žiť na Zemi a neželáme si umrieť... Či to nie je jasný príznak toho, že pravda Božej Prozreteľnosti nie v plnosti je nami prežívaná, že my sme slepí a hluchí k láske k nám Stvoriteľa, nepociťujeme ustavičnú Božiu prítomnosť medzi nami, nechodíme pred Jeho tvárou?... Ináč koho a čoho mohli by sme sa báť?... Beda nám! Najvyššia Bytosť vo svojej bezpríkladnej dobrote neštíti sa prejavovať blahosklonnosť k neustálej a veľkodušnej starostlivosti o nás. A čo my? My nemáme dokonca ani ustálenú myšlienku o Božej všadeprítomnosti a sotva niekedy vidíme pred sebou Boha; no aspoň zriedka, veľmi zriedka dáme si tu námahu rozmýšľať o našom Otcovi a v okolnostiach svojho života vidieť stopy Jeho prozreteľnej dobroty. Preto ak náhodou prichádzame k myšlienke o Bohu, naše srdce nevdojak svedčí, že my konáme vo vzťahu k Nemu nie ako deti, ale ako otroci a nájomníci s krajnou bezstarostnosťou a nevďačnosťou: a tak sa rodí u nás prirodzené zmýšľanie či presvedčenie, že Hospodin sa na nás nahneval; a tak namiesto lásky pociťujeme strach, v Bohu vidíme hrozného Sudcu a pritom zabúdame, že On je zároveň aj milujúci Otec a v Jeho prozreteľnej starostlivosti o nás ako nerozumné deti v bdelosti

rodičov a vychovávateľov vidíme nie dobrotu, ale iba trestajúce pravosúdie (právo, súd, spravodlivosť). V tejto našej malovernosti, v tomto zabúdaní na neustálu bedlivosť nad nami Božej prozreteľnosti, v tejto nevšímavosti k Božej všadeprítomnosti skrýva sa jeden z dôvodov, prečo je smrť tak strašná pre nás. My zabúdame, že v poriadku daných skutkoch Božej prozreteľnosti je smrť v priamom súlade s naším narodením do tohto pozemského života; ešte menej sme schopní pozerať na ňu ako na jednu z Božích milostí a vidíme v nej iba trest, za ktorým nasleduje ešte strašná (hrozná, desivá) nevyhnutnosť zjaviť sa pred Božou tvárou; preto sa aj trasieme a klesáme na duchu (kormútime sa) pri myšlienke o nej. Neučíme sa vidieť pred sebou Boha, preto sa ničím nemôžeme uspokojiť, ani utvrdiť, keď si predstavíme neodvratný koniec pozemského života a zánik všetkých zvyčajných pozemských nádejí a opôr.

Nepozorní k cestám Božej prozreteľnosti, takto sme, ak nie ešte viacej nepozorní aj k sebe samým, iba zriedka s uvedomením (pochopením) pozeráme na svoj život, ak teda vôbec pozeráme, i zabúdame na posledný cieľ svojho bytia, svojho určenia. V tom spočíva druhý dôvod neprirodzeného pohľadu na zavŕšenie života a toho strachu, ktorý vzbudzuje u nás smrť.

Už nehovoríme o tom, že my sotva správne a rozumne uvažujeme o smrti, o jej význame a v spojení so životom, hoci pre rozumné bytosti aj tak úvahy boli by nielen nezbytočné, ale aj veľmi užitočné a uspokojujúce; nehovoríme o podobných vznešených myšlienkach: lebo takto uprene dívať sa na život a na smrť mnohí z nás nezvládajú; na to je potrebná predbežná dlhá výchova ducha. No, zdá sa, že mimoriadne ťažké by bolo myslieť si, že ľudia osvietení Christovou vierou neustále vnímajú seba, svoj význam v rade Božích stvorení a cieľa, pre ktorý je im život daný.

Nie je nič ľahšie a prirodzenejšie pre nás, ako neustále pamätať na to, že na Zemi a všade je jeden najvyšší Usporiadateľ všetkého – Boh, že my na všetkých stupňoch stavov a hodností, nie sme viac ako služobné tvory, že náš život nie je pre nás, že my existujeme iba podľa plánov najvyššej Múdrosti ako jej nástroje a predmety a prestaneme jestvovať, keď naša prítomnosť vo svete viac nie je potrebná, že my sme tu pútnici a cudzinci, nemáme tu trvalé mesto, no očakávame budúce... Čo na to

povedať? Či nie často a či nie neustále zabúdame na tieto pravdy, o ktorých všetko k nám silne volá – aj svätá viera, aj rozum, aj náš život, aj život stvorení, ktoré nás obkolesujú?...

Súčasné ľudstvo možno zaslúžene nazvať pozitívnym a pracovitým: vlastnosti veľmi úctyhodné, vyvyšujúce naše storočie nad všetkými ostatnými; no oni často upadajú do extrémov, často slúžia zbraňami a prikrývaním vášní, obzvlášť lakomstvom, i spôsobujú škodu duši. Mnohí z nás nemajú čas, aspoň im samotným sa to zdá, nemajú čas pozerať na život, ako by bolo treba uvažovať o svojej duši, o svojom poslednom cieli, o svojom vyššom určení: oni sú ľudia pozitívni, zaujatí slúžením, zaťažení rôznymi spoločenskými a individuálnymi povinnosťami. Iní dokonca považujú podobnú prácu za podivnú, nesúčasnú, detskú, smiešnu, zbytočne plytvajúcu časom, i prenechávajú toto dielo ľuďom, podľa ich mienky, záhaľčivým, pre ktorých vymýšľajú rôzne ponižujúce pomenovania. Preto väčšia časť týchto falošne menovaných pozitívnych ľudí žije bez akejkoľvek pozornosti k sebe a k uskutočňujúcemu sa v nich a vôkol nich životu bez akýchkoľvek rozumných názorov a podľa stanoveného poriadku.

Priame dôsledky toho všetkého sú skazonosné pre duchovnú stránku nášho bytia. Postupne uviaznuc v prácach, starostiach a zábavách každodenného spoločenského a domáceho života, my nebadane pripútavame seba k životným malichernostiam a oslabujeme svoje duchovné oči; vznešené a v živote sprevádzajúce pravdy vyvolané v nás alebo vierou, alebo horlivosťou vychovávateľov pomaly tmavnú v našom vedomí a prestávajú prejavovať vplyv na naše životné snaženia. Na ich miesto v našej duši prichádzajú iného druhu úvahy a názory na život – pozemské, telesné, materiálne: my sami začíname, každý pre seba, vymýšľať ciele i zámery a plniť ich podľa svojho krajného chápania, nezriedka nie v súlade s požiadavkami Božej vôle, pripútavajúc sa tak k zemi; vo všetkom hľadáme životné výhody a ustavične strácame schopnosť rozširovať svoj zrak ďalej ako je všetko materiálne. A tak mnohí so spokojným svedomím pripravujú si rôznorodé domy či prístrešia z mamony nepravdy a iní sa túlajú po svete buď naslepo ako slepí, alebo svojvoľne ako deti, i všetci bývajú unášaní.

A či je udivujúce, že pri takomto pohľade na život, alebo ešte lepšie pri takej neprítomnosti akéhokoľvek pohľadu, myšlienka o smrti nás

desí?... V živote sa objavuje nemalo udalostí a okolnosti, ktoré prebúdzajú u nás ozajstnú predstavu o pozemskom bytí: preberieme sa či sa spamätáme, že nie je nám dané žiť dlhý vek na Zemi, že my sme tu pútnici a cudzinci, predstavíme si tu nevyhnutnú hranicu pozemského bytia, o ktorú rozbijú sa všetky naše túžby, nádeje, predsavzatia, plány, úmysly,- i našu dušu napĺňa smútok, clivota, skľúčenosť, strach! I bojíme sa pozdvihnúť oči na tajomný zovňajšok smrti, ku ktorému aj napriek tomu ideme v ústrety!...

Avšak hlavný dôvod mimovoľného strachu, ktorý v nás vzbudzuje predstava smrti, spočíva sotva v tom, že pozemský život sa u nás rozmiestňuje absolútne neprirodzene. Keď hovoríme o tom, vôbec nemáme v úmysle považovať život súčasného ľudstva za plný nečestností a neprávostí: úspechy osvietenia, vďaka Bohu, prejavujú nemálo pôsobenia aj na verejnú morálku, takže teraz mnohé hanebné nerestí a nedostatky narážajú na silné prenasledovanie v spoločnosti: mnohí z nás usilujú o sebavzdelávanie a snažia sa zušľachťovať svoj mravný život: takmer všetci chcú byť, alebo aspoň ukázať sa aj zbožnými, aj horlivými plniteľmi svojich povinností, aj spravodlivými, aj čestnými, ak už len nie úplne bezhriešnymi spravodlivými; dokonca od ľudí bezprostredne porušujúcich povinnosti cnosti a šľachetnosti možno počuť veľmi poučné morálne pravdy. Nazývajúc náš život neprirodzený, my chápeme to tak, že tento ide nezriedka proti všetkým presvedčeniam rozumu, že my často konáme proti nášmu očividnému úsudku a dokonca proti nášmu želaniu; často žijeme ako deti, neuvažujúc a nemysliac (o tom, čo bude), ale ako sa pritrafí.

Kruté slovo, trpká pravda,- no tým nemenej pravda, ktorá môže byť ospravedlnená, hoci táto nepotrebuje ospravedlnenie! Ak sa pozdvihneme trochu vyššie od zeme a od pozemských vzťahov a z toho vyššieho bodu očami rozumu osvieteného vierou a očisteného od telesných múdrostí pozrieme sa na terajší život ľudstva, aký podivný pohľad sa nám naskytne! My uvidíme človeka, presvedčeného vo svojej vznešenej rozumnosti, skutočného, hľadajúceho vo všetkom užitočné pre seba, no súčasne s tým uvidíme ho ako otroka predsudkov bojujúceho so svojimi presvedčeniami, konajúceho naproti svojim výhodám, uvidíme ho v boji seba samého so sebou!

Spravodlivá je myšlienka, že súčasný človek, a tak sa to aj zdá, nenávidí poblúdenia (omyly); zavrhol povery, predsudky, rojčivosť bývalých ľudí; no zbytočne namýšľa si o sebe, že je mužný, rozumný! Jedny tzv. hrubé predsudky odstránili sme zo života a iné, viacej jemné, prišli na ich miesto a žijú s nami. Obvinuli sme sa plachtami tzv. zdvorilosti (slušnosti), pričom do ozajstného, nesporne rozumového zmyslu tejto nie vždy sa namáhame preniknúť, obkolesili sme sa spoločenskými podmienkami, prijatými obyčajmi, v ktorých, je možné, že sú aj chvályhodné stránky, hoci toto chvályhodné nie vždy je nami pozorované a osvojované. No čo na to povedať? Tie isté zdvorilosti a životné podmienky, ktoré považujeme za ochranné prostriedky proti hrubým predsudkom a poblúdeniam, spútali veľmi mnohých z nás, ako deti na rukách i nohách, a tvoria tmavú pásku na našich duchovných očiach. Náš život podľa zovňajšku je slušný, no je plný kameňov úrazu a pádov, a čo je na tom to najsmutnejšie, že my to dokonca nepozorujeme a klameme seba presvedčením, že stojíme pevne a chodíme rovno a rozumne a dokonca si myslíme, že žiť inak by bolo podivné a neprirodzené, dokonca sme pripravení robiť si posmech, ak nájdeme človeka žijúceho podľa pravidiel trochu odlišných od našich.

A teraz pozrime sa s patričnou nestrannosťou do svojho života.

My všetci uznávame a sme presvedčení, že máme Boha milovať, ctiť a oslavovať a modliť sa k Nemu: a medzitým niektorí z nás dokonca akoby zabudli na Božie bytie; iní prejavujú v záležitostiach úcty k Bohu neobyčajnú bezstarostnosť a nesústredenosť, takže dokonca v Božom chráme, kde prišli, a je možné, že aj so zbožným zámerom, pred tvárou Božou i človeka, zabúdajú aj na svoj zámer, aj na svoje presvedčenie, aj na funkciu chrámu a verejných bohoslužieb a svojím podivným správaním iba urážajú sväté miesto a zvádzajú blížnych. Už nehovoríme o záležitostiach úcty k Bohu domácej a vnútornej.

My uznávame povinnosť podriaďovať sa svätej Matke Pravoslávnej cirkvi, ktorá sa aj modlí za nás a učí nás a je našou sprostredkovateľkou, sprostredkovateľkou našej blahodatnej obnovy a ktorá nás aj vedie do večného života, na čo je ustanovená samým Bohom, ktorý s ňou prebýva po všetky dni do skončenia vekov: no skutočnosť je taká, že mnohí z nás nielenže neplnia túto spasiteľnú povinnosť, ale dokonca ani ne-

myslia na ňu a sú schopní považovať niektoré prikázania Cirkvi, napr. o sviatkoch a pôstoch buď za ľahostajné , alebo zbytočné.

Ako členovia občianskeho spoločenstva a majúc každý z nás tú alebo inú spoločenskú povinnosť, uznávame seba v tomto prípade za sluhov spoločenstva i chápeme, že Božia vôľa a moc vrchnosti a naša ľudská dôstojnosť vyžadujú vznešené, horlivé a nezištné plnenie (konanie) každej práce spojenej s povinnosťou; my chápeme, že od toho závisí aj náš vlastný úžitok a úžitok spoločnosti. Na radosť spoločnosti sú na svete nezištní služobníci svojich povinností, ktorí s plnou sebaobetavosťou posvätili seba spoločenskému dielu! A či nie sú medzi nami aj takí členovia spoločnosti (a nie je ich málo), ktorí plnia svoje povinnosti nie podľa vnútorného povzbudenia, ale ako ozajstní farizeji (pokrytci), aby sa ukázali ľuďom; viacej hovoria o svojej práci, ako ju vykonávajú, a bez výčitiek svedomia dovoľujú si oddávať sa záhaľke (nečinnosti) a príživníctvu, keď drieme bedlivé oko vedúceho a súdu spoločnosti? Či nie je veľa aj takých, ktorí vidia vo svojej povinnosti iba právo na úctu, na život v blahobyte a pohodlí a nechcú chápať evanjeliovú pravdu, ktorá hovorí: *„Kto by medzi vami chcel byť veľký, nech vám je služobníkom“* (Mk 10, 43)? Či nie je medzi nami dosť aj takých členov cirkevnej komunity, ktorí pozerajú na svoje povinnosti ako na prostriedky k nadobudnutiu prínosov; vôbec nemyslia na úžitok spoločenský a na to, že podobný názor na spoločenskú činnosť vo vyššom stupni je nerozumný a neľudský?...

Naše vzťahy s blížnymi sú tiež plné nezmyselností. My uznávame vznešenosť a svätosť evanjeliových prikázaní o láske k blížnym, o láske k nepriateľom, o sebaobetovaní a nezištnosti, o spravodlivosti a pod.; no v skutočnosti nezriedka ukazujeme, že ony ako keby boli záväzné iba pre blížnych vo vzťahu k nám a nie naopak, a pod vplyvom prevládajúcej starostlivosti o seba ako keby sme niekedy zabúdali, že blížni sú takí istí ľudia ako aj my, že aj najmenší medzi nimi tak isto ako veľkí, sú nadelení Stvoriteľom a Vykupiteľom rovnakými ľudským právami, že aj oni chcú žiť a chcú žiť v pokoji, že o každého z nich stará sa Božia Múdrosť a Božia Láska. My cítime dôstojnosť spravodlivosti a chceme ju mať: avšak vstupujeme niekedy do postavenia blížneho do takej miery, aby sme vo vzťahu k nemu boli spravodliví?... My chápeme sladkosť cnosti, chápeme, že táto je milá Bohu, a niekedy konáme blížnemu dobro: avšak či nie často primiešava sa k nemu ziskuchtivosť? Či nedeje sa

niekedy toto naše dobro v závislosti od zaujatosti, príbuzenských vzťahov, podlého človeka (ničomníka) a iných nerozumných a nedôstojných pohnútok? Keď robíme dobro jedným, nie sme nespravodliví a bezohľadní vo vzťahu k druhým?... My uznávame všetku podlosť želania zla a duševnú výzbroj proti volajúcich po nespravodlivosti vo vzťahu k blížnemu; no je azda ľahšie nášmu blížnemu znášať bolesť od drobných nespravodlivostí a nerozvážností, ako od zjavného želania zla? Kto z nerozumnej náklonnosti k odsúdeniu odníma u blížneho česť, či ten nerobí viac zla ako vydierač? A či hanebný klamár a podvodník neprináša oveľa viac škody ako tvrdý, ale úprimný človek?...

V domácom i všeobecne vnútornom živote, kde sme plní usporiadatelia a kde je aj naviac priestoru pre našu rozumnosť a slobodu, koľko aj v tomto našom živote je protirečení a nezmyselností a to veľmi podivných! Komu napr. nie je známa životná pravda, že žiť treba podľa stavu, že toto vyžaduje náš zásadný prospech? A zatiaľ kto z nás takto žije? Či nie väčšina súčasného ľudstva snaží sa žiť vyššie svojich prostriedkov, čím podkopáva svoj blahobyt a potom privyká k nezákonným spôsobom jeho zlepšenia?... My všetci vieme, že väčšia časť životných súžení pochádza z nevernosti človeka sebe samému a svojmu postaveniu: v skutočnosti každý z nás viacej alebo menej usiluje sa byť nie tým, čím je, ale niekým iným, vznešenejším, lepším; len sa ukázať, ale nebyť, to je takmer všeobecné pravidlo, ktoré uplatňujeme v živote nezriedka bez toho, aby sme si to uvedomovali. Každému je známe, že naše sebazdokonaľovanie závisí od prísnej a neustálej pozornosti k sebe a naša spokojnosť, blahobyt a česť závisia rozhodne od horlivosti a úprimnosti našej každodennej práce. A v skutočnosti či nie viacej a či nie dosť často posudzujeme a odsudzujeme iných viacej ako seba? Či nie častejšie prenikáme do života a konania blížnych ako pozeráme do života a konania samých seba, do vlastnej duše? Či nie s veľkou horlivosťou vtŕhame do cudzích záležitostí namiesto toho, aby sme sa zaoberali svojimi vlastnými?

Taký je krátky náčrt nášho života! Osmeľujeme sa pred tvárou neviditeľne prítomného Hospodina a pred tvárou sv. Cirkvi opýtať sa: A či toto je život rozumných a slobodných bytostí, stvorených podľa obrazu a podoby Božej, vykúpených krvou Bohočloveka, ospravedlnených blahodaťou Svätého Ducha? Či toto je život ľudí skutočných, rozumných, dospelých? Či toto je život prirodzený, zhodný s určením člo-

veka a s jemu od Boha darovanými prostriedkami? Nie, to nie je život, ale skôr prízrak a pokus života: aspoň to tak vidíme, že to nie je život ľudí, ktorí dospeli v muža dospelého, ale skôr deti, ktorým sa zdá, že je komu aj bez nich plniť ľudské povinnosti, že oni budú ozajstní ľudia niekedy potom, neskôr, že ich čas, činnosť a rozumnosť sú ešte pred nimi.

Pri takomto neprirodzenom chode nášho života nás ani najmenej neudivuje fakt, že zažívame podvedomý strach z jeho nevyhnutného odchodu, zavŕšenia, že sa bojíme smrti. Smelo môžeme povedať, že my by sme sa báli aj nášho narodenia, keby sme v okamihu zjavenia sa na svet mohli si uvedomovať seba a predvídať takúto, s ničím nezlučiteľnú činnosť.

Nikomu z nás nie je známe, ako kto dlho prežije v tomto svete; dĺžka nášho života je v Božej vôli a sami v sebe nemôžeme sa zaručiť ani za zajtrajší deň; no je to nepochybné, že hoci by sme ako dlho žili, určite zomrieme; chvíľa nášho skonania nastane presne tak, ako nastala terajšia chvíľa, kedy o tom hovoríme. U nás to vyvoláva strach, pretože sme nepozorní k cestám Božej prozreteľnosti a bezstarostní k svojmu životu; avšak strach, nehovoriac už o jeho neprirodzenosti, neslúži nám k ničomu; či sa budeme báť smrti alebo nie, smrť je nevyhnutná. Či nie je oveľa spasiteľnejšie a uspokojujúcejšie pre nás, prejavujúc zbožnosť pred nevyspytateľnými zámermi Božej Múdrosti a oddávajúc seba do vôle nebeského Otca, budovať svoj vnútorný a vonkajší život tak, aby sme sa nebáli smrti?...Nech každý chodí vo svetle Božej tváre, vo vedomí Jeho všadeprítomnosti, nech neustále pamätá, kto je on a kvôli čomu je mu daný pozemský život a v súlade s tým s dobrým úmyslom nech riadi svoju činnosť a vtedy sa nebudeme báť smrti, a jedine vtedy!..

Úzkosti hodiny smrti možno nazvať meradlom dôstojnosti nášho života: neklamte sami seba! Ony sú nevyhnutné a nevyvrátiteľné, pokiaľ nebudeme žiť tak, ako to vyžaduje svätá viera a zdravý rozum. A ako teraz jedna myšlienka o smrti spôsobuje nám chvenie, tak posúďte, ako strašne a bolestne bude umierať!...

Zdroj: *Razmyšlenije o tom, ot čeho mysľ o smerti poražajet ľudej mučiteľnym strachom? Dušepoleznoje čtenije.*

Preklad: *prot. Peter Kormaník*

PRAWOSŁAWNY BIBLIJNY ALMANACH
II/2022

Redaktor wydania: doc. ThDr. Ján Husár, PhD.
Recenzenci:
J.E. Abp ThDr Paisjusz (Martyniuk), PhD.
Ks. dr Artur Aleksiejuk
Ks. dr Andrzej Konachowicz
doc. ThDr. Ján Husár, PhD.

Skład: doc. ThDr. Ján Husár, PhD.

Rok wydania: 2022
Ilość stron: 160

Wydawca: Diecezjalny ośrodek Kultury Prawoslavnej
ELPIS v Gorlicach

ISBN 978-83-63055-47-9